

**Erasmi a Chokier Tractatus absolutissimus de
iurisdictione ordinarii in exemptos, deque illorum
exemptione ab ordinaria iurisdictione**

Mvltis Pontificvm Decretis, Et SS. Congregationis ... Cardinalium
Declarationibus illustratus ; omnibus in iudicio Civili & foro Ecclesiastico
versantibus perquam utilis ac necessarius ; in duos tomos ab ipso Auctore
distinctus

Chokier, Érasme de
Coloniae Agrippinae, 1684

Pars Prima. Concernens originem, diffinitionem & generales exemptionum
causas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61886](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61886)

ERASMI
A CHOKIER J.C.
LEODIENSIS

DE
JURISDICTIONE ORDINARI IN EXEMPTOS
deque illorum Exemptione ab Ordinaria Jurisdictione
Tractatus.

PARS PRIMA.
QUESTIO PRIMA.
Quæ sit definitio & origo Exemptionum.
SUMMARIUM.

1. DE Exemptionis ethymo & elegantia.
2. Exempti ceteros honore præcellunt.
3. Definitio Exemptionis.
4. Acquiritur præscriptione & privilegio.
5. Privilegium duplex, proprium & commune.
6. Diocesani significatio restrictior quam Ordinarii, fallit tamen in materia favorabili. 8.
7. Quid sit Diocesis.
9. Ordinarii appellatione qui comprehenduntur.
10. Concil. Trid. committens aliquid Ordinario, non censetur exclusisse Vicarium.
11. Secus si Diocesano committatur.
12. De origine Exemptionum ab emancipationibus, manumissionibus, &c.
13. Oppressio, lites, compensatio causa impulsiva Exemptionis 15. 16. 17.
14. Causa efficiens Pontifex.
17. Finalis, quæ Exemptorum favor sanctæ sedis.

EXORDIENDUM ab ethymologia & derivatione nominis: ea enim plurimum rei substantiam & cognitionem illustrat: Cicero in topic. ubi Boet. late Præses in locis legalibus loco ab Ethymolog.
Eximo quod fit, inquit Nicolaus Perittus (in commentariis linguæ latinæ) ab ex & emo; est velut aufero, excipio, generalius verbum, quam eripio; etenim eripere, ait Pomponius, est de manibus auferre per raptum, eximere vero quoquo modo auferre. *L. sed eximendi. ff. ne quis eum qui in ius.* Unde hæc formulæ: eximere ex reis, ex Aratiis, noxæ, noxæ, pœnæ

A

pena: numero, actio exempta id est, præscripta, jus eximienæ cretæ, lapidis, saxi, & variæ similes apud Iuriconsultos. *L. sed et si §. actio exemptio ff. ex quib. causis majores* L. ergo L. veluti ff. de servit. rustic. prædio. L. qui saxum ff. de donat. Budens in forensibus

Hinc item eximius, id est, excellens, egregius, Inde pecus eximum, id est, optimum: quia in sacrificiis optimum de grege eximebatur, *Macrob. in Saturnalib. Perovius in commentariis lingua latina.* Ac propius Budens in forensibus, eximii, id est, privilegiez exempti, idq; non improprie, nam exempti seu eximii meliore aliis jure sunt, seu jure communi non sunt, sed juris communis vacationem habent. Budens in annot. ad pandect. & in forensibus. Cæterosq; omnes potiore jure, honore & prærogativa præcellunt. cap. per tuas ubi glo. de major. & obed. cap. ut. Apostolica ubi Franc. de privileg. an. 6. Petrus Brixien. in repertorio verbo Exemptio vers. An Prælati, Boerius tract. de ordine graduum utriusq; fori. Rota decis. 12. num. 1. de præben. an. novis.

Definiri autem hæc Exemptio, nec brevius, nec captius potest, quam liberatio à Jurisdictione Ordinarii, *Domino. cap. si Papa de privileg. in 6. Ant. de Preteris de Jurisdic. Episcopi cap. 1. n. 1. Firmus in summa verb. exemptio. in pr. & Angel. eo d. lib. Decius Conf. 12. viso tenore n. 7. & Conf. 152. Mandosius de signat. gratia tit. exemptionis in pr. Flaminius tract. de Resignatione benefic. part. 1. lib. 4. q. 11. n. 3.*

Dixi in primis genericè liberatio: tum ut comprehendam præscriptionem, quæ præbet legitimum titulum acquirendæ exemptionis, de qua dicam infra lib. 1. cap. 6. per tot. tum ut etiam comprehendam privilegium, non modo proprium, sed etiam commune, Commune, inquam, quod est insertum corpori juris, regulaturque ad instar juris communis, *Castrensis. L. heres nu. 3. ff. de judic. Feli. cap. Cum ordinem num. 20. vers. ultimo de Rescript. DD. cap. 1. de Constitu. doct. Andreas Gammarnus tract. de extensionibus n. 164. & seqq. quali specie monasteria sunt exempta secundum quid, nempe à lege diocæfana Episcopi, qua de re suo loco, infra lib. 1. cap. 15. text. & DD. cap. 1. de statu monac. cap. quam sit 18. qu. 2. cap. Luminoso eod. Abb. cap. dilectus de offic. ordin. idem Conf. 37. n. 1. vol. 1.*

Proprium vero, quod non est corpori juris insertum sed singulorum, ac quasi inquit Oldendorpius de jure singulari. Tit. de jure sing. de finendo n. 3. vers. alia autem privata lex, vel ut Alciatus, de primis, id est, singulis dictum lib. 2. de verb. significat. n. 61. per cap. privilegia dist. 3.

Adjeci à jurisdictione, ut generaliter comprehendam utramque illius speciem, scilicet diocæfanam legem, & legem jurisdictionis dixi infra lib. 1. cap. 15.

Postremo adjeci, Ordinarii, Quia nomen Ordinarii sua significatione excedit nomen diocæfani: Siquidem diocæfani appellatione solus Episcopus continetur; Zabarell. Clem. quia regulares nu. 22. de supplen. neglig. prælat. Abb. cap. Ioannes nu. 2. cum add. de Testam. & cap. Cum olim de majorat. & obed. Feli. cap. Cum olim in primo de præscript. nimirum facta derivatione à diocæsi, quæ est quatenus Episcopus jus habet admi-

administrandi sacra. *Alciat. & Rebuff. L. pupillus §. territorium. ff. de verb. significat. 7 Socinus tract. de oblationib. quest. 18. n. 63.* idque in materia stricta & odiosa, alioquin enim in materia favorabili, Diocesani significatio extenderetur etiam ad quemvis alium habentem jura quali episcopalia, seu habentem jurisdictionem quali episcopalem, seu ordinariam. *glo. Clem. 1. de vita & honest. cler. glo. Clem. 1. de jure patron. Jacob a Canibus tract. de executorib. ultima voluntatis. par. 1. n. 13. vol. tract. 7. fol. 86.*

At vero nomine *Ordinarii* non tantum comprehenditur Episcopus seu diocesanus. *cap. cum Episcopus de offic. Ord. in 6. cap. 1. & tot tit. de offic. Ord. cap. cum contingat de foro compet. cap. de persona 11. quest. 1.* Sed etiam quicumque alius seu superior, seu inferior, qui ordinariam jurisdictionem habet, canone, præscriptione vel privilegio. *Navarrus Conf. 9. de privileg. Zabarell. Clem. quia regulares n. 11. vers. 8. quare de supple. neglig. pralat. Fel. in reper. verbo: ordinarius istud verbum fol. 87. Col. 3. Flaminus de resignat. benefic. lib. 3. quest. 11. Decius Conf. 121. Abb. cap. ut fame n. 6. de sent. excomm. Bellam. Conf. 30. Misinger. cap. post cessionem n. 2. 3. 4. de probat. Ideo si Concilium Tridentinum, vel Pontifex committat aliquid Ordinariis, id non modo commissum censetur Episcopis, sed etiam cujusvis ante actæ speciei ordinariis. *Flaminus d. quest. 11. Navarr. Conf. 11. de Clandest. despons. Misingerus d. cap. post cessionem.* Imo etiam vicario Episcopi: dicitur enim Ordinarius, ac habere jurisdictionem ordinariam, ut censuit Maicus Antonius Bizonus in explicatione. Concil. Trident. teste Parisio Flaminio d. quest. 1. per Bart. L. 1. §. ab eo num. 1. vers. quod patet ff. *Quis & à quo appelletur. Rota decis. 1. de offic. vicari in novis. Iason in Rubr. de officio ejus n. 2. vers. etiam. Alex. nu. 5. communemque opinionem testatur esse Abbas cap. si quis contra clericum n. 29. de foro compet. eamque multis rationibus & auctoritatibus probat Thomas Sanchez tractat. de Matrimonio lib. 3. disp. 7. quest. 1. n. 10.* Licet ab his aperte dissentiat Menochius Conf. 69. n. 66. lib. 1. censens quod vicarius non possit dispensare super denunciationibus matrimonialibus à Concil. Trident. requisitis, quem tamen late reprehendit Ignatius Lopes in *pract. crim. cap. 73. de Clandest. nuptiis vers. 6. Verbo, Sed dubium.* Imo Vicarius generalis potest facultatem dispensandi in denunciationibus alteri delegare, *Barboza de officio & potest. Episc. alleg. 32. num. 37.**

Secus vero, si Concilium diocesano committeret. *glo. d. Clem. 1. verb. diocesanus de jure patron. Navarr. d. Conf. 11.* eum tenuit tamen & intelligentia, quam supra scripti.

Porro originem duxerunt exemptiones ex jure emancipationum, manumissionum à privatione domini directi, vel jurisdictionis, à translatione prælati in aliam Ecclesiam, à jure vasallorum & scholarium, qui proprios & speciales habent iudices, ab analogia exemptionum clericorum à jurisdictione seculari, ac ab identitate & ratione similium. *Rebuffus late responso 142. Petrus de Vbald. tract. de Canonica Episcopali & paroch. cap. 3. quest. 6. principali n. 9. Abb. cap. significasti n. 12. vers. videmus, & vers.*

Et vers. Item omnes de foro compet. Fel. cap. Cum ordinem n. 7. vers. modo, & n. 8. in pr. de Rescript. Butrio cap. super lucris Col. 25. vers. Et pro hoc patet de Rescript. Et dixi infra lib. 1. cap. 45.

Etenim quemadmodum pater iniquus in filium, cogitur ut eum emancipet, item dominus ut servum suum manumittat. *L. si Lenones C. de Episc. audient. L. sui. C. de spectac. lib. 11.* ac Dominus privatur iurisdictione vel feudo, qui subditos vel vassallos gravat. *late Boer. dec. 304. n. 5. ad Consuet. Biterricens. tit. 2. §. 3. glo. 2. Curtius de feudis part. 6. per tot. Et late Guido quest. 62. cum add.* Ita ex oppressione ordinariarum orta & concessa est liberatio & generalis exemptio à iurisdictione ordinaria.

13. *Rebuffus d. respect. 142.* Non secus quoque, quam si Ordinarius litem habeat contra subditos: tum enim propter præsumptum odium exemptio & liberatio confestim conceditur saltem quoad illam litem, *Abbas cap. licet. n. 4. de regularibus. Mandosius de inhibitionibus, quest. 104. num. 5. lo. Staphileus super commissionibus Et litteris iustitiae in. de Rescript. in for. brevium n. 67. Et seqq. Cassander dec. 6. de privileg. Abb. cap. 2. Fal-lent 9. de Res. sol. per cap. olim de accusationibus late Lancelot. de attentat. par. 2. cap. 4. declar. 4. n. 49. fol. 175.*

14. Ex quibus, iurimatum facile colliguntur causæ harum exemptionum. Efficiens enim proprie est Pontifex *cap. frater 16. qu. 1. cap. luminoso 18. qu. 2. glo. cap. 1. in pr. de privil. in 6. dicam late in cap. 3.* sicut exemptio civilium Imperator vel princeps *L. immunitates C. de agricol. Et censit. lib. 11. L. unica. ubi glo. C. de his, qui à principe lib. 1. Et*

15. Impulsiva vero præsumptum odium, gravamen & oppressio ordinariarum *Rebuff. d. Resp. 142. Pet. de Vbald. ubi sup. Backet. Livre cinquieme de droit du donaire de France cap. 18. n. 6.*

16. Item quandoque compensatio, nempe quando Pontifex pro censu annuo retinet sibi aliquid: sicut enim premium emancipationis conceditur ratione acceptæ libertatis *glo. §. fin. Inst. quibus mod. iur. patria sol.* ita Pontifex quandoque concedit exemptiones, quia ordinarius accepit compensationem alicujus census. *Ita Rebuff. d. Resp. 142. Backet. ubi sup. Et n. 7. Et seqq. ubi loquitur de canonicis Parisiensibus, Et totius Francia. Papon. aux arrestz. n. des privileges arrest. 3.*

17. Finalis & præcipua: tum favor sanctæ sedis, cuius interest habere permultos immediate subditos, *Clement pastoralis de Re judic. Rebuff. d. Resp. 141.* tum ut exempti quietius sub umbra, & protectione sanctæ sedis officio, religioni & contemplationi vacent, *d. c. Luminoso. s. quam sit 18. q. 2. Rebuff. ubi sup. citigi infra. eod. lib. c. 17. n. 30.*

Formalis causa haurietur ex discursu primi libri, at vero effectus ex complemento totius operis: eaque puto satis esse ad summariam cognitionem originis. Cætera enim, quæ sunt ad historiam, huc non spectant, peti tamen ea poterunt ex Baronio ac aliis historicis, *Baron in annalibus ecclesiasticis tom. 8. sub. an. 676. Pontifice Ado dato fol. 517. Renat. Choppin. in suo monasticon.*

QUÆ.

QVÆSTIO II.
Qualiter dividantur exemptiones.
SUMMARIUM.

1. Exemptiones, alia reales, alia personales.
2. 3. 5.	15. Communiter tantum corporalis.
4. Differentia inter utraq;.	16. Exemptiones alia perpetua, alia tempo-
rales.
6. In dubio censenda exemptio realis.	17. Alia limitata, alia illimitata seu inde-
terminata.
7. Exemptiones sunt stricti juris.	18. Limes qualiter consideretur.
8. Indicanda reales, etiamsi sint plena &
ample.	19. Qualitas exemptionis pendet ex tenore
privilegii.
9. Insufficiendus privilegij tenor.	20. Principua divisio est in reales, & perso-
nales.
10. Consideranda privilegia ex mente prin-
cipis.	21. Exemptio alia est cui renunciare non li-
cet, alia cui licet.
11. Exemptiones alia generales, alia spe-
ciales.	22. Alia immediata pura, absoluta, alia è
contra.
12. Reales sunt perpetua.	23. Prima propria est, cetera impropria.
13. Exemptio singulariter personalis.	
14. Singulariter, & communiter corporalis.	

Exemptionum aptissima divisio fit in duas species, Reales & Personales. *Abbas cap. tuarum, nu. 8 de Privileg. DD. cap. volentes de privileg. in 6. Ang. in summa verb. exemptio in pr. & Fumus eod. tit. in primo cap. fr. 16. qu. 1.*

Reales sunt quæ ratione rerum seu locorum personis competunt. *tex. d. cap. volentes ubi DD. cap. cum capella, eod. in decretal. ubi DD.*

Personales vero quæ contemplatione personarum concessæ, personas ubicunque comitantur atque afficiunt. *cap. privilegium personale ubi Djn. & DD. de Reg. Ind. n. 6 Francus cap. 1. §. in eos autem num. 2. de Privileg. in 6. l. si non specialis C. de testament. ubi DD. Collellarius cap. cum & plantare num. 7. & seq. de privileg. Ang. de verb. exemptio num. 8. Alber. & Barib. l. Beneficium ff. de const. princip.*

Has inter utraq; solemnitas est differentia, quod exemptio realis non extendatur ad alias res, nec ad delicta vel contractus extra loca seu rem exemptam gestos, sed eatentis exempti omnimodo ordinario subijciuntur. *tex. d. cap. volentes ubi omnes, & d. cap. Cum capella, dixi late lib. 2. cap. 45. num. 1. & multis seqq.*

At vero personalis, personæ osibus adhærens, eandem ubicunque comitatur & eximit. *dixi sup. n. 3. quibus addo Felin. cap. sui nu. 16. vers. & vide omnino. Abbas ibidem nu. 11. vers. quoddam est privilegium de foro compet. Dixi infra lib. 2. cap. 45. n. 6. & seqq.*

Ejusmodi enim privilegium sequitur personam in solidum, diciturque individuum, & pro parte valere, pro parte convelli non potest. *Amo Conf. 239. nu. 4. lib. 2. ad exemplum sententiæ unicum caput continentæ, inquit Peckius cap. privilegium num. 5. vers. ampl. 2. de Reg. juris in 6.*

- 6 Præterea illud apud omnes receptum est, quod in dubio exemptio præsumi potius debeat realis, quam personalis. *Navar. Conf. 4. de privileg. Menoch l. 3. præsumpt. 103. Franc. d. cap. privilegium. nu. 4. l. forma §. quanquam ubi scribentes. ff. Censibus. Ioannes le Civier tract. de iure primogenit. qu. 1. tertii libri. nu. 3.*
- 7 Tum quod exemptiones sint strictissimi iuris, Ideoque restringendæ. *Franc. cap. volentes in pr. n. 2. de privileg. in 6. in cap. ne aliqui. in cap. per exemptionem num. 5. Eod. tit. l. 1. ff. de cons. d. xi. late inf. cap. 4. & ad litteram intelligendæ. Cavalcanus de cis. 31. n. 18. & seq. par. 1. Tum quod ita præsumendo minus præjudicatur Ordinarie potestati, quæ est perquam favorabilis, minusque dilcedatur à jure communi. *Menoch. de præsumpt. l. 2. præf. 16. n. 12. 21. & seq. l. si unus §. pæctus ne peteret ubi DD.**
- 8 ff. de pæct. Idque quantumvis plena & ampla exemptio concessa sit: nisi, ut censet Francus, specificè derogatum sit Innocentianæ constitutioni capituli volentes, de privilegiis in sexto DD. cap. volentes ubi Franc. n. 1. §. 2. quæ dijudicatio, ut arbitror, pendet ex maturatione inspectione privilegii, cujus mens tenorve, ut scripsit Leo Papa Episcopo Ambianensi, ad amissim spectandus est. *cap. porro cap. recepimus, cap. cum plantare cum glossis de privileg. Clement. 1. de probat. Franc. d. cap. privilegium n. 4. Anania & Abb. cap. ad abolendam de hæreticis.*
- 10 Privilegia enim semper consideranda sunt ex mente concedentis. *Rom. conf. 29. nu. 1. etiam si verba sensu improprio sumi atque contorqueri deberent. l. scire oportet §. sufficit ff. de excusat. tutor. l. credendum. ff. qui petant tutores. Roma. conf. 180. n. 10. late Franc. c. 1. §. ex parte n. 2. Cum addit de concess. præbend. in 6. Unde ortæ apud plerisque hæc inspectiones, an privilegium, ne clerici alicujus ecclesiæ excommunicari ab Ordinario possint, sit reale, vel personale? *Rosellus tract. de Indulgentiis nu. 284. ubi dicit esse reale. Item quid si in privilegio exemptionis exprimat nomen prælati, non dignitas, cujus tamen tenor respiciat ecclesiam? ac è contra si exprimat nomen prælati, non tamen ejus nomen, tenor vero respiciat ejus personam? qua de re videatur Ioannes Andree in cap. privileg. ubi Franc. n. 4. de Reg. juris in 6. Abb. c. quoniam nu. 8. & 16. de offic. deleg. late Menoch. præsumpt. 13. per tot. lib. 3.**
- 11 Dividi quoque aliter, & plurifariam subdividi solent exemptiones: nempe in generales, & speciales. Generales sunt, cum conceduntur pluribus personis, vel ratione plurium personarum, aut rerum: seu quando generalitate sua complectuntur multos articulos. *cap. cum & plantare de privileg. ca. veniens, cap. auditus de præscript. c. ex tua de filiis præbuit.* Speciales vero, quando uni loco vel uni personæ unus exemptionis articulus conceditur. *Hestrensis in summa de rescript. §. quod continet jus commune &*

mine, & §. quod gratia specialis. Utraque species subdividitur in Reales, singulariter communiter Personales, & communiter tantum Corporales.

De Realibus dixi satis supra num. 4. quibus tantum addo ejusmodi exemptionem 12 esse perpetuam, quia rei adhæret. ideoque semper durat, nisi res perimatur vel destruat. *l. cum res §. fin. ff. de leg. 1. cap. cum accessissent de constitu. c. 1. 2. & 3. 25. quest. 2. dixi late infra lib. 3. cap. 19. & seqq.* aut pro parte revocetur seu eidem detrahatur persequens privilegium, quo ad partem tamen tantum revocatam, *ca. duo de offic. Ordin. dixi infra lib. 2. cap. 18.* vel in totum revocetur. *capitulos 25. quest. 2. dixi late lib. 3. per tot.*

Singulariter personalis exemptio est, quæ alicui vel aliquibus personis propriis 13 expressis nominibus personaliter conceditur. *dixi sup. num. 3. & seqq.* ea personam cui concessa est non egreditur, etiam si fuisset concessa prætextu dignitatis. *arg. cap. ad hoc de usu pallii, cap. bona 2. §. sui de postulat. pralar.* tale enim privilegium singulariter personale ad successorem non transfertur, nisi specialiter ita concedatur, sed cum persona ipsa intermoritur, *cap. 1. ubi lite pend. cap. petitis 7. qu. 1. cap. constitutus de concess. prebende §. sed & quod principi vers. Plane ex his quædam ubi DD. Insti. de lre scripto & non scripto l. privilegia ff. de Reg. Juris.* Nisi inquam specialiter dispositum aliter reperiat. *cap. quoniam §. per. & fin. de offic. deleg. & d. cap. 1. Communiter personale privilegium est, quod communiter certis personis certis ex causis, & incertis articulis conceditur propriis nominibus non expressis, exemplum poni potest in privilegio minorum, absentium causa reip. in S. c. Veilleiano, Macedoniano, quod non est proprie hujus instituti. Singulariter autem & communiter corporale est, quod ali-* 14 *cui universitati, corpori vel collegio sic conceditur, quod quilibet singularis de universitate potest de tali privilegio singulariter se juvare, arg. cap. contingit de sententia excom. cap. si diligenti de foro compet. & dixi affatim infra eod. lib. cap. 23.*

Communiter vero corporale tantum est, quod competit quidem collegio vel uni- 15 versitati, non autem singulis in particulari. *arg. cap. quia manumittitur 12. quest. 2. l. sed si hac §. qui manumittitur ff. de in lre vocando, & dixi infra d. c. 23.* quale privilegium perit cum ipso Collegio, ut notat Hostiensis in *Summa de Privilegiis §. quot sine sub. vers. ergo corporalia, & nos late infra lib. 3. cap. 19. & 21.*

Ad hæc dividuntur iterum exemptiones in Temporales & Perpetuas. Illæ ad tem- 16 pus durant, & cum persona deficiunt; hæ vero ad successores transeunt: quæ tamen divisio magis concernit exemptiones civiles quam has canonicas, de quibus est sermo; *arg. l. neque Dorotheum C. de decurionib. lib. 10. l. privilegia ff. de Reg. Juris.* 7

Postremo exemptiones aliæ sunt Limitata, aliæ Indeterminata seu illimitata. Limi- 17 tate nullas habent vires extra suos limites, ut supra notavimus, num. 2. & 4. *arg. d. cap. volentes & cap. 1. ut lite pendente cap. 1. de usu pallii cap. mandata de presump. l. fin. ff. de Iurisd. om. Jud.*

18. Limes autem consideratur ex quatuor circumstantiis, ex persona, causa, loco sive re, & ex tempore *cap. 1. & 2. dist. 29.*
Inde terminata autem semper & ubique locum habent, quales merito supra adnotavimus esse personales num. 3. & 5.
19. Paucis, quæ species exemptionum concessa sit, non aliter dijudicari potest quam ex tenore privilegii ad quem tanquam ad scopum in hoc iudicio collimandum est, *cap. porro de privileg. cap. fin. de usu pallii arg. l. de huss. de transact. cap. cum iure de offic. deleg. l. unica C. de mandat. princip.*
20. Et quidem divisiones hæc accidentales sunt, excepta prima divisione, in reales, & personales, quæ penitus rem atque substantiam exemptionum concernit.
21. Rursus exemptio alia est, cui renunciare non licet, ut est ea quam Papa concessit *cap. cum tempore de arbitris cap. si de terra de Privilegiis.*
 Alia cui renunciare licet, qualis est ea, quam Ordinarius concessit certis in casibus, quos infra capite sequenti exprimemus. *Io. Andr. cap. scienti de Reg. Jur. in 6. Fel. cap. P. & G. Col. 3. de offic. deleg.*
22. Postremo alia est *Pura & Absoluta*, ut est quæ ab omnibus eximit subiectiq; immediate sanctæ Sedis; alia verò *non pura & absoluta sed mediata*, exemplum in Abbacia Clarmonensi Ordinis Cisterciensis, quæ subijcitur Abbatiæ Clarevallensi, utraque enim exempta est, sed diversimode: una enim immediate, altera mediate *glo. sing. Clem. attendentes de statu Monach. Card. Clem. 1. quest. 4. de suppl. neglig. pralat. à legat.*
 2^a *text. Clem. 1. de Rescript. Prima divisionis species propria est, ceteræ improprie, teste Peckio cap. privileg. num. 4. ad verb. personale de Reg. Juris in 6.*

Q V Æ S T I O III.

Quis possit eximere.

S U M M A R I U M.

1. Princeps concedit exemptiones civiles.	7. item patiendo prescriptionem aut sententiam.
2. An Episcopus eximere possit.	8. Et in omnibus aliis casibus exceptis prenotatis.
3. Regulariter non potest.	9. Prælatus nõ appellado præiudicat Ecclesiæ.
4. A visitatione, procuratione, correctione eximere non potest, neq; à Cathedralico iure reverentie, Charitativo subsidio.	10. An Archiepiscopus possit eximere.
5. Eximere tamen potest initio foundationis Ecclesiæ. Repudiatio futuri juris non est alienatio.	11. An Patriarcha.
6. Eximere potest per modum Vicaria perpetua.	12. An legatus à latere.
	13. Exemptio est de reservatis Papa. Legatus nihil potest juri contrarium.
	14. An Pontifex.

15. Pontifex non potest eximere à Rom. curia. excommunicetur.
 16. An uia quis eximi possit, ne à Pontifice 17. Pontifex non potest sibi manus ligare.

PRincipem seu Imperatorem in civilibus exemptionem posse concedere, certius est, quam sit necesse probare. C. de his qui à principe vacat. muner. acceperunt lib. 10. Petrus Antiboli tract. de munerib. §. 4. num. 3. & seqq. Hoc autem intra luos carceres coacteri debet. Nam Ecclesiasticas exemptiones aliqua ratione ei concedere non liceret. cap. dudum de decimis cap. bene quidem dist. 96. cap. Ecclesia Sancta Maria de Confit. Abb. & DD. cap. auditis num. 9. de Rest. in integrum. Innoc. Abb. Host. cap. auditis de integ. rest. Alber. l. bene à Zenone C. de quadr. prescript.

Sed præcipua difficultas est, an Episcopus possit? Possè censuit Caldeus Conf. 5. de Reb. eccl. non alien. Oldra. conf. 172. Col. 3. & conf. 254. ad objectas Col. 2. hisce præcipuis rationibus, quod præscriptione ac sententia episcopali juri præjudicetur, ac aduersus eum his titulis exemptio acquiratur. cap. auditis, de Præscript. cap. cum inter de Rejudicat.

Regula tamen communis est, non posse in totum eximere, glos. cap. 1. in pr. de privileg. in 6. ubi Philipp. Franc. num. 4. vers. In glo. 2. Abb. cum olim num. 4. de privileg. d. cap. constitutus cum glo. de religio. domibus in cap. cum venerabilis de censibus cap. cum inter: ubi etiam Felin. de Rejud. n. 3. & 4. glo. solemnis cap. visis 16. quest. 2. Felin. in suo reperi. vers. Episcopus cum consensu capituli.

Quam specifico octo modis: Imprimis ut à visitatione, 2. à peccuratione, 3. à correctione eximere non possit, cap. visis 16. quest. 2. Ne quidem ulla præscriptione, cum ex officio de præscript. Io. Francis. Pavinus auditor Rotæ tract. de visitatione prima part. quest. 4. num. 22. & 24. Molina de Institut. & Iure to. 1. tract. 2. dispus. 85. fol. 3. 2. A. in fine & disp. 79. fol. 326. E. vers. obedientia. Nisi tamen detur de alio prælato, ut infra dicitur.

Quartò neque à Cathedralico, cap. pastoralis, cum glo. ubi etiam Hostiens. de donat. glo. cap. quicumque recognoverit 16. q. 7. quod ita appellatur, quod detur Episcopo pro honore Cathedralis cap. placuit 10. quest. 3. idem quod synodaticum, quia in synodo solvitur. cap. olim de cens. 10. Hugo de officio quatuor prælatorum part. 1. tit. de exact. Episcopi. Io. Francis. arat. de visit. quest. 5. prime partis num. 12. & seqq. quod adeo verum est, ut pro libertate Cathedralici seu synodatici non currat præscriptio contra Episcopum. Gard. Clem. 1. in 3. qu. 1. de Iur. par. Balbus de præscript. in 5. part. quest. 16. Henricus Rotem. tract. de synodo part. 3. nu. 87.

Quintò similiter neque à jure reverentiæ eximere potest. Bald. l. fin. C. de bon. lib. Angl. Lud. l. sed si hac §. patronum ff. sol. matr. vide Felin. cap. cum inter num. 3. de Rejudicat. Iacob. Putcum lib. 3. decis. 115.

Sexto nec à charitativo subsidio, cap. cum apostolus de censibus, late Bartholom. Belencius

lencinus rota auditor tract. de charitat. subsidio quest. 47. per tot. est enim etiam ad instar aliorum jus impræscriptibile. Bellens d. tract. quest. 50. nu. 7. & 9.

Septimo nec à jure institutionis *arg. cap. cum satis de offic. archidiacon. ca. 2. de capell. Menoch. hb. 6.*

Postremo nec ab iis quæ sunt Ordinis Episcopalis, quæ refert Hostiensis in cap. dilecto de officio Archidiacon. Notantur autem hi casus inter ceteros DD. ab Abbate & Io. Andr. in cap. cum venerabilis de censibus Frederici conf. 248:

Verum quia superius ad quæstionem respondimus regulariter negative, rarumque est in jure ut generalis assertio subverti non possit. *l. omnis diffinitio ff. de reg. juris.* Hinc regulam seu communem istam opinionem restringo, Imprimis ut Episcopus possit Ecclesiam eximere initio Fundationis. Ratio est quia tum nondum est quæsitum Episcopatus Jus superioritatis, *Ante de Butr. & Imola. cap. cum inter de consuet. Caldens d. conf. 5. Felin. d. cap. cum inter num. 4. Cardin. conf. 11. quadam societate. Lud. allegat. 44.* & translaticium est, quod repudiatio futuri juris non sit alienatio, sicut etiam qui occasione acquirendi non utitur, non dicitur alienare, *l. alienationis §. qua occasione ff. de verb. signific. Fabian. de Monte tract. de emp. & vend. quest. 4. quest. 22. numer. 15.* Quamvis Bútrio & Imolæ reluctetur Fredericus d. conf. 248.

6 Secundo ut possit per modum Vicariæ perpetuæ: excipiendo tamen jura de quibus Abbas c. *Cum venerabilis n. 5. de censib. & in c. Constitutus, n. 10. ubi etiam Innocent. de Religiosis domibus.*

7 Tertio eximere potest præscriptionem patiendo, vix est enim ut non videatur alienare qui patitur usucapi. *cap. auditis cap. olim ubi DD. præscripi. l. alienationis ff. de verb. sig. Fabian. de Monte de emp. & vend. quest. 4. questione 22. n. 13. de præscriptionibus autem adversus Episcopum late Francisc. Balbus de præscript. in prima parte quintæ partis princip. quest. 11. & seqq.*

8 Quarto à sententia pro exemptione legitime lata non appellando *cap. Cum inter ubi Abb. Felin. & DD. de Re judic. per ea que notat Io. Bertachinus tract. de Episcopis in quarta parte 4. libri. quest. 7. nu. 22.* Paucis in cæteris casibus exceptis octo prænotatis Episcopus eximere potest *Abb. cap. Cum inter num. 13. de Re judic. cap. Pastoralis num. 5. de donat. & d. cap. Cum venerabilis de censib. ubi Io. Andr. & DD. vide Innoc. d. cap. Pastoralis n. 5. 6. 7. de donat.* Id tamen si faciat solemniter, cum causâ, & consensu capituli, alioquin non valeret. *Archidiacon. cap. visis 16. quest. 2. Specul. de dispensat. §. nunc de Episcoporum versic. 76. cum addit. Fred. d. conf. 248. per cap. novit de his que sunt à præfatis. Clement. 2. de Reb. Eccles. non alien. cap. sine exceptione 12. qu. 2.* Abundat autem robore si accedit confirmatio Papæ, *cap. constitutus ubi DD. de Relig. dom. glo. & Abb. d. cap. Cum venerabilis num. 4.* quæ præsumitur transacto cursu decennii, *ita Menoch. de præsump. li. 3. c. 132. n. 53. Traq. de præscrip. §. 1. glo. 4. per tot.*

Restat

- Arg. cap. Cum inter in verbis cum sua testimonio. R. quondam Veronensis Episcopi qui e-
iusdem Ecclesie Archiepiscopus extitit factum fuerat & completum ubi etiam glo. & Abb.
n. 14. de re iudic. quo in casu censuit glossa in cap. placuit 16. quaest. 6. per cap. Archie-
piscopus 9. quaest. 3. adhibendum esse consensum omnium Episcoporum provincie;*
- 12 *quod tamen Abbati displicuit d. cap. Cum inter n. 14. de Re iudic. Eadem dicta sunt
de Patriarchis cap. duo de offic. ord. id est patribus patrum, seu primatibus, ordo in
jure post Pontificem summus. Quae enim dicuntur de Episcopis, eadem etiam ha-
bent locum in Archiepiscopis & Patriarchis. Caccialup. de unio. art. 4. n. 5. vers. 3. vol.
tract. 15. fol. 150. quales olim quatuor tantum erant: Constantinopolitanus, Alexan-
drinus, Antiochenus, Hierosolimitanus; cap. antiqua de Privileg. cap. cleror. dist. 1. cap.
omnes sine dist. 22. hodie sunt Bituricensis, Pisanus, Aquilegensis, Venerus, de qui-
bus Nicolaus Boerius de ordine graduum utriusque fori part. 1. n. 13. & seqq. Francisc.
Pavinus de visit. part. 1. quaest. 2. num. 8. & seqq. Petrus à Monte in Monarchia Concilii.
Rubr. ordo assistentium concilio. n. 2. Marcus Mantua tract. de concilio num. 75. & seqq.
Io. Hugo de officio quatuor pralatorum §. Erant etiam olim apud.*
- 13 *Sed quid de legato? Non posse eximere, etiam si esset legatus à latere certi iuris
est, probaturque duplici ratione. Prior est, quod exemptio fit de reservatis papae.
late Abb. cap. ult. n. 1. & seqq. cum apost. de confir. utili, vel inutili. Rebuff. in prax. benef.
par. 1. tit. de Revoc. union. num. 26. glo. in cap. quod translationem, de officio legati, ac pro-
pria Apostolica sedi competat glo. cap. 1. verb. exemptionis de privileg. in 6. ubi Philipp.
Franc. n. 4. vers. in gloss. 2.*
- Translatitium autem est, quod ubi requiritur Apostolica indulgentia, non va-
let indulgentia legati, tex. cum glo. in clem. per literas de prebend. Clem. quia contingit
§. 1. vers. Apostolica de reliq. dom. Bellen. de charit. subsid. quaest. 40. prout nec in generali
legati à latere commissione transeunt casus papae reservati. Nicolaus Boerius tract. de
potestate legati à latere n. 24.*
- Posterior est, quia Legatus à latere nihil potest facere quod tendat in violatio-
nem iuris communis, quod Abbas dicit esse regulare. cap. fin. n. 2. cum add. de confir.
utili vel inutili. Boer. d. tract. de pot. legati à latere n. 44. Villadiego tract. de legato. par. 1.
quaest. 9. n. 64. per cap. per. & ult. de filius presbyterorum. eximere autem & adversatur
iuri. cap. Omnes basilica 16. quaest. 7. Milis in repertorio verb. Episcopus fundat. fol. 127. &
Episcopus solus fundat. fol. 130. per tex. cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6. & plurimum
praedicit Ecclesiae. Baron. in annal. Eccl. tom. 8. anno 676. Pontifice Adeodato fol. 517
latissime Durandus de modo celebrandi concilii generalis tit. de exemptionibus à n. 15. usque
ad n. 75. Concil. Tridentinum sessione 24. cap. 17. & 20. de Refor. Ideoque non est facile
(inquit Fel.) concedenda exemptio. ca. Cum non liceat n. 1. de praescript. Sed potius
rejienda. Rom. cons. 37 Innocent cap. dudum de privileg.*
- 14 *De Pontifice videtur voluisse dubitare Durandus tract. de modo generalis Concilii
part.*

part. 1. Rubr. 4. n. 18. 43. 44. & seqq. Sed tamen nihil dubii subest, glo. cap. 1. in pr. ubi etiam Francus de privileg. in 6. cap. frater 19. quest. 1. cap. luminoso 18. quest. 2. glo. cap. quod translatione de offic. legati, & optime in nostris terminis Parisius cons. 22. n. 11. & seq. vol. 4. expressim Mandatus designat. gratis. i. exemptiones vers. eximere proprie est. Apostolica sedis. Anchar. cons. 132. n. 5. Spec. tit. de legato. §. nunc ostendendum vers. 11. l. nemo C. de decurionibus lib. 10. cap. Cum inferior ubi glo. in verbo exemplum & Abb. de maiorie & obediem. Quid enim et abnegabimus de quo inigne illud D. Bernardi 2. de Consider. ad Eugen. Age indagemus adhuc diligentius, quis sis, quam geras personam in Ecclesia Dei; Quis es Sacerdos magnus? Tu princeps Episcoporum. Tu haeres Apostolorum, tu primatu Abel, Gubernatu Noe. Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, Iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Alia multa de Pontificis potestate leguntur apud Ant. n. de Rosellis tract. de Conciliis cap. 7. Sententia qua potius attendenda su. 17. & Capit. Pontifex circa quos & ubi potestatem habeat, cum aliis plurimis capp. seqq. Item eundem tract. de potestate Imperatoris & Pape, per tot. Catald. de Bonon. pag. tract. de potestate Pape. Pretereundum tamen non est, quod, et si pontificis sit proprium eximere, tamen quod a se, vel Romana curia eximere non possit; Abb. cap. si quis num. 2. de Major & obed. Selvia tract. de beneficio part. 3. quest. 8. num. 36. & tract. de iure jurando part. 4. nu. 39. Bellens de charit. subsid. quest. 58. n. 4. Restaurus tract. de Imperatore 9. 50. n. 32. Felin. cap. Cum non liceat num. 1. 4. de praescript. nec adversus eum praescriptione exemptionem acquiri, verius est. Felin. cap. cum nobis, de praescript. & d. c. cum non liceat. Nihil in reperi. verb. praescribere nemo fol. 358. Abb. c. ad audientiam n. 18. & 19. de praescript. Restaur. de Imperatore d. quest. 54. n. 6. idq; ne dentur acephali, quos Ecclesia rejicit. cap. nullaratione dist. 93. ubi glo. quod de omnimoda & totali exemptione accipiendum est: speciali enim privilegio, ut puta charitativo subsidio, decima papali, aut alio ejusmodi jure a Pontifice quis eximi possit. cap. decet de reg. jur. in 6. cap. 1. & 2. 25. quest. 2. Bartholom. Bellencina de charitat. subsidio. quest. 58. n. 3.

Unde itum est in aliam, & quidem arduam quaestionem, an Princeps privilegio aut praescriptione eximi possit a punitione Pontificis, seu quod in idem recidit ne ab eo excommunicetur? Posse videtur judicare extravagans 10. 22. incip. frequentes. sub finem; dignitati enim principis patendum est. Massa ad formulam Cam. oblit. tit. Reliqua processus n. 21. Verum est ejusmodi Privilegia, & vana esse, & nulla, late Roder. Episc. Samaritan. lib. de Origine principatus parte 2. charia 77. & seqq. §. verum §. tertio. Restaurus tract. de Imperatore quest. 50. nu. 32. quest. III. casu 77. per cap. Cum instantia ubi. DD. de censibus cap. per venerabilem. Qui filii sint legitimi cap. Licet de foro compet. cap. novit. de iudic. l. Invenimus nullam ubi DD. C. de Sacros. Eccles. cap. cum non liceat de praescript. Et est conclusio Abbatis. d. cap. cum instantia. His verbis: Quinimo dicit Io. Andr. se non credere quod Papa possit aliquem privilegiare

giare, ne teneatur venire ad eum, vel ut per eum non possit excommunicari, & ego hoc habeo pro indubitato, quia cum Papa teneat locum Dei in terris ut in cap. 2. de trans. praelator, non debet aliquem eximere sua potestate, cum per hoc eximeretur à potestate Dei, unde contra summam potestatem Papæ, non valet præscriptio. ut not. Innoc. cap. bone 2. de postul. pralat. Ita ille, Idem censet Felin. in d. cap. cum non liceat. n. 14. in fine de prescript. tum ne dentur acephali, sine Rege, sine capite, ut locustæ Abb. c. per venerabilem num. 9. & 37. Qui filii sint legitimi. Fel. Abb. & DD cap. cum non liceat de prescript. cap. nulla; dist. 93. tum ne sit in manu Pontificis abjiciendi à se claves ac sibi manus ligandi. ca. innotuit de elect. dicam infra lib. 3. cap. 1. n. 2. Quam sententiam doctè confirmavit Gregorius Sayrus Theolog. Benedictinus tom. 1. Theologia moralis lib. 5. cap. 10. num. 12. dicens ne quidem ejuscemodi privilegio quemquam immunem esse à censuris Bullæ Cœnæ Domini. qua de re dicam infra lib. 4. quest. 75.

Q V Æ S T I O IV.

Ius exemptionum an sit favorabile vel odiosum.

S U M M A R I U M.

1. Agentis intentio inspicienda.	7. Exemptiones restringende. 8. 14. 17.
2. Leges, statuta, privilegia, judicanda ex intentione concedentis.	10. Ampliatur etiam ad exemptiones inclusas corpori juris.
3. Exemptiones an concessæ favore exemptorum.	11. Masculinum non concipit femininum.
4. Exemptiones an extendantur ad instar privilegiorum. 15. 16.	12. Reditio ad jus commune favorabilis.
5. Ius exemptionum odiosum.	13. Cum favor & odium concurrunt, prevallet odium.
6. Pontifex diocesanus totius orbis.	18. In dubio judicandum pro ordinario.
	19. Iurisdicctio ordinaria valde favorabilis.

1 Videri favorabile jus exemptionum non paucis probari potest argumentis: quæ priusquam attingam præmitto, ut cognoscatur qualis sit actus, inspicere debere an agens principaliter motus sit ob favorem, aut etiam ob odium. Primo casu favorabilis, altero odiosus judicatur. *l. qui exemptionem, in pr. ubi Barth. & Bald. ff. de cond. ind. deb. Bald. l. 1. col. 10. vers. sed hic quero de effect. C. de summa trinit. est que generale ut statuta, leges, privilegia censentur favorabilia ex principali intentione concedentium. Bald. l. venia ubi DD. C. de in jus voc. conf. 433. Domina Ioanna col. 2. lib. 3. Nicolaus Malis in repertorio verb. lex dicitur favorabilis.*

Atqui, nemo dubitaverit exemptiones concedi favore exemptorum, quandoque ut liberati jugo ordinarii quietius vivant: quandoque etiam favore sanctæ sedis, cujus

cujus interest habere multas immediate subiectas, ideoque in odium ordinariorum late Rebuffus Responso. 142. cap. quam sit 18. quaest. 2.

Deinde exemptiones sunt privilegia Principum, quae late, & omni cum favore dicuntur interpretanda & extendenda, l. fin. ubi DD. ff. de const. pec. l. ult. ubi lex. ff. de const. princip. sic etiam dispensatio quae alioquin odiosa est late interpretatur. cap. 1. de filiis praeb. in 6. Postremo, quando favor & odium concurrunt, dicitur considerandus favor. Abb. c. in luteris in fin. de Rest. spol. per not. in d. l. 1. C. de in luis vocando Bald. l. 2. C. Qui non possit ad libert. pervenire. Communis tamen conclusio est, jus hoc exemptionum esse odiosum. Ratio est, Quia sicut Pontifex Diocesanus est totius orbis, cap. cuncta per mundum 1. & cap. cuncta per. 2. 9. quaest. 3. Troilus de Canonizat. sanct. dubio 2. n. 8. 9. 28. 29. & Imperator dominus universi orbis protectione atque dignitate glo. solemnis in cap. Adrianus Papa dist. 63. text. l. de precatio ff. ad l. Rodiam de iactu. Bald. cap. 1. n. 2. de allodis. Menoch lib. 2. praesumpt. 14. n. 3. & seq. Restaurus tract. de Imperat. quaest. 52. & 53. n. 19. Sic Episcopus fundatam habet intentionem ubique & in omnes fuit Diocelis. cap. cum Episcopus ubi DD. de offic. ord. in 6. cap. omnes Basilicae 16. 47. cap. noverunt cap. noverunt cap. rogenda cap. sic quidam 10. quaest. 3. cap. cum contingat de foro comper. nisi tamen concessa sit exemptio; quae quidem quia est contra jus commune. Abb. cap. recepimus n. 4. de privileg. in cap. 1. n. 10. de offic. ordin. ideo (ut & omnia quae communi juri repugnant) dicenda est juris odiosi. Abb. cap. quia circa in 3. not. de privileg. in cap. olim super glo. 1. de verb. sig. Est enim omnis recessus a jure communi odiosus. Abb. cap. cum dilectus, de consuet. cap. 1. & 2. de filiis praeb. late in materia exemptionum Durandus tractat de modo concil. general. part. 1. Rubr. 4. nu. 15. & multis seqq. Ideoque stricti juris. cap. quae a jure de Reg. juris in 6. l. quod vero ff. de legib. Barth. in repet. l. Caesar sub finem ff. de publ. & vectigal. Bald. post Jacob. de Arc. l. non possunt in 2. lectura ff. de legibus. Ac proinde exemptiones, quia praesudicant ordinariae potestati quae est favorabilis, quantum fieri potest restringendae. Franc. c. 1. n. 2. vers. 3. nota. de privil. in 6. in c. ne aliqui n. 1. c. per exemptionem n. 5. vers. in glo. eodem tit. Abb. c. sane per totum de privil. l. si sic stipulatus n. 12. ff. de verb. oblig. Et l. 1. ff. de Const. Abbas cons. 102. n. 2. vers. Tertio facit, v. 1. Innocent. c. dudum de privileg. Ut & relictis, privilegia, gratia Pontificum, & id genus similia, in quantum a communi jure recedunt. late Fel. cap. causam quae de Rescrip. 10. Baptista Leonellus tract. de surrept. rescript. quaest. 3. art. 7. Tiraq. de Retract. consang. §. 1. glo. 9. n. 180. & seqq. & latissime §. 35. glo. 1. Bald. c. super luteris Col. 1. de Rescript. Rebuff. in praxi benef. par. 1. Tit. differentia inter privilegium & Rescript. n. 23. in fin.

Quae etiam extendo ad exemptiones in corpore juris clausas. Ande. Gammarus tract. de extensionibus n. 164. Francus c. cum de diversis n. 4. de Privil. in 6. glo. c. in circa de electio in 6. & c. Constitutionem de Regular. ideoq; exemptio concessa fratribus minoribus non extenditur ad sorores ejusdem ordinis, quod contra Roim: de Forlii

- in l. tres fratres ff. de pact. per illum tex. Et l. lucius §. quastum ff. deleg. 2. l. lucius §. monia ff. ad rebell. l. lucius ff. sum. hercis. & Flaminium Paris. de Reg. ben. pars. 1. lib. 3. qu. 12. dicens dispositum in Abbate habere locum in Abbatissa. Censuit Baldus in d. §. Moenia Et in l. quicumque col. 4. C. de servis fugi. Et post eum Alex. Conf. 15. vis. testamen-
 11. io n. 3. vol. 4. & merito, regulare enim est in privilegiis, aut rescriptis masculinums non concipere foemininum, late Tirp. de retract. consang. §. 1. glo. 9. n. 183. Et seq. not. Decius l. foemina n. 65. Et seq. ff. de Reg. iuris DD. l. verbum hoc si quis, ubi Rebuff. Alciat. ff. de verb. signific. Quae notanter limitantur in exemptione ab ordinario speciali; puta, qui non habet iurisdictionem ordinariam de iure, sed ex privilegio, praescrip-
 12. tione, consuetudine, aut aliter, de quo Navarrus Conf. 9. de privileg. tomo secundo. eiusmodi enim exemptio, seu reditio in iurisdictionem veri ordinarii, ut & reditio ad jus commune, omni digna favore esset iudicanda cap. ab exordio cum gloss. dist. 35. l. si unus §. pactus ne peteret ubi DD. ff. de pact. late Fel. cap. cum accessissent col. 1. de consue. Gosadinus cons. 1. num. 35. conf. 9. num. 31. Abb. cap. olim num. 5. de verb. signif. Rebuff. in praxi benef. pars. 1. tit. differentia inter privileg. Et rescript. Unde (quod notandum est) elicitur, quod licet exemptus ab ordinario, & immediate subditus Papae, non possit se submittere extraneo superiori sine licentia Papae, tamen ordinario suo bene se submittere potest, quia hoc modo res simpliciter redit ad jus commune, sunt verba Felini & Iasonis, l. si unus §. pactus ne num. 9. ff. de pact. Felin. in suo repert. verb. exemptus ab ordinario Et immediate subditus Papa fol. 53. col. 1. Abbas c. significasti n. 10. de foro compet. in c. de offic. ord. Navar. conf. 13. de privileg. t. 2. Sic clericus licet de iure non possit consentire in alium iudicem sine venia sui Episcopi, d. c. significasti. Sitamen ex iure speciali sit subiectus praelato inferiori ab Episcopo, ut in suum Episcopum consentiat, non requiritur licentia praelati. Inf. d. §. pactus ne nu. 9. Felin. repert. verb. Clericus qui est subditus fol. 20. col. 1. Et cap. Cum accessissent num. 5. de consue. quia (inquit ibi) ad hoc ut res revertatur ad jus commune, a quo per viam specialem exierat, potest inferior venire contra dispositionem superioris. Id quod magis apposite discutietur infra Libro 2. cap. 5. n. 18. Et sequentib. Quae cum ita sint, patet satis responsio ad objecta in principio. Et quidem primum solvitur dupliciter. Imprimis quod etiam exemptiones interdum favore exemptorum concessae sint, tamen principaliter intercessit odium ordinariorum, ut late deducit Rebuffus Respons. 1. 4. 2.
 13. Porro cum in dispositione concurrunt favor & odium, ea simpliciter censetur odiosa. Io. Andr. c. nli. sup. glo. 5. ubi Anchar. dominic. Francus n. 6. in fine de verb. signif. Bald. l. 1. col. 1. vers. Item nota quod privilegium ff. de consue. princ. Multis in repert. verb. lex dicitur favorabilis Et verb. privilegium si in uno.
 14. Secundo exemptiones adversantur iuri communi d. cap. basilica d. cap. significasti d. cap. Cum Episcopus. Omnis autem recessus a iure communi est odiosus. cap. 1. Et
 2. de

2. de filiis presbit. in 6. Abb. cap. olim n. 3. de verb. significat. laudè Durandus d. parte 1. Rubr. 4. n. 15. & seqq. usque ad num. 75. Ad secundum, fateor exemptiones esse privilegia Principum; sed tamen quia præjudicant jurisdictioni ordinariorum, quæ est valde favorabilis cap. pervenit 11. quest. in fin. Franc. d. cap. per exemptionem n. 5. debent ad instar omnium privilegiorum strictissime interpretari, ut minus quam fieri potest præjudicent tertio. Felin. c. causam que n. 10. & seqq. de Rescrip. Licet bene respectu concedentis admittant interpretationem extensivam Abb. cap. olim n. 7. de verb. significat. laudè Jafon & DD. l. beneficium ff. de Consi. Castrens. lib. 2. C. de in ius vocand. ubi etiam DD. Milis verbo. privilegium principis contra eum.

Ad postremum, respondetur partim ut ad primum, partim quod hic versetur etiam odium respectu exemptionum, ex eo quod dicantur excitari perturbationes & dissolutiones. Concil. Trident. sess. 24. cap. 11. de Refor. Durand. d. parte 1. Rubr. 4. n. 15. usque ad n. 75. Choppin in suo Monasticon lib. 1. ar. 1. num. 22. Unde inquit D. Gregorius in epistolis, si sua unicuique Episcopo Jurisdictio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus ordo custodiri debet confundatur? c. pervenit 11. qu. 1. Riga cap. cum M. n. 195. de consue. aut si versatur qualis qualis favor, certe ille privatus est, ceditque favori ordinariæ jurisdictionis, qui publicus est, per nos. Franc. & DD. cap. odia de Reg. iuris in 6. Et ne multa: si exemptiones sunt contra Jus commune, (ut esse probatum est supra) quantumvis certe sint exemptorum favore introductæ, tamen nihil dubitandum est, quin simpliciter tanquam quæcunque juri communi contraria, sint odiosæ & strictim interpretandæ. Sic de retractu consanguinitatis concludit Tirac. in Præfat. num. 67. Hinc in dubio semper præsumendum est & judicandum pro ordinario. Feder. Cons. 130. Abb. cap. Quondam numer. 4. cum addit. de privileg. cujus jurisdictionis est valde favorabilis, cap. pervenit 11. quest. 1. & cap. qui resistit quest. 3. Archidiacon. in cap. Frater 16. quest. 1. n. 3. Et est ratio, quia sunt in præjudicium potestatis ordinariorum, quæ utique favorabilis est, & extendenda.

Q U E S T I O V .

Dispositione Generali, an comprehendantur Exempti?

S U M M A R I U M .

1. Dispositio generalis non extenditur ad casus privilegiatos. 2. Exempti sunt honore, & prerogativa digni. 16. 3. Sub

C

3. Sub

3. Sub indictione generali collectorum, exempti non comprehenduntur. 19.
4. Beneficia exempta non comprehenduntur appellatione beneficiorum 20. 21.
5. Appellatione clericorum non comprehenduntur exempti.
6. Cardinales an Comprehenduntur sub dispositione generali. 26.
7. Conclusio affirmativa questionis. 18.
8. Pontifex est Diocesanus exemptorum.
9. Exempti magis subijciuntur Papa quam alii.
11. Generalis dispositio comprehendit causas, & personas privilegiatas.
12. Generali dispositione ne aliquid fiat comprehenduntur exempti.
13. 14. Limita si generalis dispositio praevideat exemptioni.
15. Sublimia nisi dispositio generalis habeat praevigilantes clausulas.
17. Generalis dispositio odiosa generaliter intelligenda.
18. Tantum operatur generalis dispositio in genere, quantum specialis in specie.
21. Si concessum sit Episcopo ut percipiat fructus beneficiorum vacantium in sua Diocesi habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suae diocesis.
22. Appellatione Ecclesiarum Diocesis comprehenduntur exempta.
23. Limita si auctur de tua diocesi. 25
24. Valet argumentum a rebus ad personas.
27. Sententia in favorem pia Record. Cardin. Erardi à Marca Principis Leodiensis.
28. Dispositio legis & hominis equiparantur.
29. Dispositione generali quis non censetur disponere quod sua non est potestas.

Non comprehendi exemptos sub generali dispositione, multa videntur arguere. Imprimis, Quod dispositio generalis non extendatur ad casus speciales, & privilegiatos, sed eorum gratia veniet restringenda, nisi tamen specialiter de illis caveatur. *Abb. cap. verum numer. 22. de foro competen. glo. & secret. cap. 2. de prebend. in 6. l. in testamento ubi Fulgos. C. de Testamen. l. Hac consuetudissima ubi gloss. & DD. C. Qui testam. facere poss. Alciat. l. postquam litu. sub finem C. de patet.*

Cum ergo exempti, tanquam eximii, sint meliore loco, a communi favore, privilegio, & honore, aliis praeferti, *cap. per tuas ubi gloss. de majorie & obed. cap. ut Apostolico ubi Franc. num. 3. de privileg. in 6. Petr. Brixien. in repet. verb. Exempto vers. Au Praelati, Henricus Boutein de Sinodo Episcop. par. 3. numero 17.* Generali dispositione comprehendi non debent. Ut hoc in puncto tradit Bald. l. 1. *Colum. 6. vers. unde queritur. C. de furtis Castrens. Conf. 313. postrema res ista. vol. 1. Conf. 462. vol. 2.*

Secundo, sub generali indictione collectorum non comprehenduntur exempti, *Archidiacon. cap. si propter de rescripte. in sexto. Angel. l. fin. C. sine censu & reliquis*

quis Berachin de Gabellis part. 7. num. 29. Lucas de sisco part. 3. de Immunit. collect. num. 9. Gigas de penson quest. 59. n. 9. quod & in charitativo subsidio tenet Decius Conf. 15. 4. in causa exemptionis colum. 2. & in Gabellis, Io. Gutierrez. tract. de Gabellis quest. 87. & seqq.

Tertio similiter sub generali appellatione beneficiorum non veniunt beneficia exempta. *tex.* & DD. d. cap. si propter. *Copus de fructibus lib. 4. tit. 3. cap. 3.* *Rota decif. 2. de privileg. in antiq.* Sicut quoque nec appellatione beneficiorum dicecensis. *Felin. cap. grave num. 2. de offic. ordin. Selva de beneficio part. 1. quest. 3. num. 21.*

Quarto generali dispositione seu appellatione clericorum, non veniunt aut comprehenduntur exempti. *text.* & *gloss. in d. cap. grave cap. ex parte de privileg. glo. Clement. si beneficio de prebend. ubi Cardin. glo. Clem. frequens de excess. prelat. Petr. Brixiensis in repert. verbo Clericus.*

Postremo sicut generali dispositione Papæ non comprehenduntur Cardinales: quia in generali dispositione non includuntur maiora expressis, *cap. sedes Apostolica ubi Felin. & DD. de Rescript. Ioan. Monach. Ioan. Andr. cap. unico de schismat. in 6. Gigas de pensonib. 9. num. 11. & seqq. Barbatia tract. de Cardin. part. 1. q. 7. per tot. ita etiam exempti.*

Sed prædictis non obstantibus, concludendum est contrarium. Quod ut probem, præmitto Pontificem esse Diocesenum, & superiorem exemptorum *cap. multa dist. 93. glo. & Franc. cap. auctoritate. §. in hibemus vers. in gloss. de privileg. in 6. Abb. cap. nihil de electione.* Unde, cum Papa aliquid generaliter construat, ligat omnes suos subditos *cap. 1. de const. cap. 1. de Censib.* Licet autem omnes sint Papæ subditi, longe tamen magis subjiciuntur ei exempti, cum alium non habeant iudicem: alioquin enim forent acephali, sine rege, sine capite, quas Pontificia jura execrantur *gloss. & text. d. cap. nulla. tex. cap. quidam circa fin. 24. quest. 3.*

Itaque conclusio est, quod in generali dispositione comprehenduntur exempti. Ita concludit, & confirmat Gomezius ad Regulas Cancellariae tit. de infr. resignat. par. 1. quest. 5. fol. 73.

Ratio est, quia generalis dispositio legis non solum causas sed etiam personas privilegiatas comprehendit. *Bald. l. in fraudem §. ult. de test. milt. Decius l. 1. num. 9. ff. de regul. Juris. cum addit. latissime suo more concludit Tiraquell. de retr. Conf. §. 1. gloss. 14. n. 95. usque ad num. 103.* Idque etiam si major aut specialior aliqua ratio in uno quam in alio casu appareret, & etiam si in odiosis aut penalibus versaremur. *Goza d. in Conf. 35. breviter colum. 2. num. 6. Conf. 51. in causa num. 24. Conf. 103. videtur primo num. 3. Conf. 59. prima facie num. 13. Conf. 19. num. 17. Tiraquell. d. §. 1. gloss. 14. num. 101. & seqq.*

Hinc est, quod generali prohibitione ne aliquid fiat, includantur etiam exempti. Ita Philip. Franc. cap. auctoritate §. imbibemus in pr. de privileg. in 6. quia tantum operatur generalitas respectu omnium, quantum specialitas respectu quorundam. Castrenf. in l. qui adificium num. 3. per l. si servitus ubi glo. ff. de servit. urb. pradiorum l. si duorum §. ubi Barb. ff. de administr. tut. l. si chorus ff. de leg. 3. l. omnes C. de prescript. 30. vel 40. annorum. Tiraquell. tract. de prescript. §. i. glo. 11. vers. hac tamen in fine quem omnino in hac materia vide. Item etiam sub generali dispositione clericorum comprehenduntur exempti. Navarrus de datis §. promissis pro iustitia not. 4. vers. sexto noto. Quae tamen declaranda sunt, & limitanda, ut obtineant in materia tantum communi & indifferenti.

13 Nam si dispositione generali verteretur aliquod praedictum speciale exemptionis, tunc sub ea non comprehenderentur exempti. arg. l. stichus ubi Barb. ff. de aliment. §. liber. leg. Bald. l. omnes populi ante finem vers. item nota quod generale statutum ff. de iust. & iure. Decius l. 1. n. 10. ff. de reg. iuris. Tiraquell. de prescript. §. i. glo. 11. in fine §. de Retra. Confang. §. i. glo. 14. n. 105.

14 Ratio est, quia per eiusmodi constitutiones seu dispositiones generales, revocantur, aut alterantur exemptiones, quod iura non admittunt tex. cap. 1. De Constitu. in 6. l. decurionibus ubi glo. §. DD. C. de silent. lib. 12. Milis in repert. verb. privilegium non inferum in fol. 372. pag. 2. quod etiam multis auctoritatibus confirmat Tiraq. d. tract. de prescript. §. i. glo. 11. post princip. Quod ipsum confirmatur per Henricum Ferendat. in addit. ad Repert. Milis in verbo privilegium his verbis: Privilegio specialiter alicui concessu nunquam derogatur per legem generalem, nisi fiat de ipso mentio. ut est cum

sua glo. l. decurionibus C. de silentiar. lib. 12. quem tex. ad hoc ponderavit Bald. l. non plures C. de sacros. Eccles. refert & sequitur Jacob. de S. Gemina. l. 2. §. omnes autem col. 2. vers. addit. ff. de iudic. ita ille.

15 Quod tamen sublimita, nisi in dispositione generali adjecta sint clausulae praegnantes, quales sunt non obstantibus, &c. Etiam si de verbo ad verbum, &c. Cuiuscunque status, &c. aut alia eiusmodi, Aut subiecta materia vel disponentis praesumpta voluntas aliud suadeat. De quibus compendii gratia Gomeius in proemio Reg. Can. cell. quest. 4. §. in Comment. ad Reg. de valore exprimendo in Impet. benef. quest. 1. vers. Quid in tanta varietate usque ad vers. Postremo. Felinus cap. accedentes de prescript. Guido de Rescript. nu. 22. §. seq. Menoch. de prescript. lib. 2. praesumpt. 12. nu. 3. §. seq. §. lib. 6. praesumpt. 38. §. 40. per tot. Navarrus Conf. 12. de Regularibus n. 5. lib. 3. tom. 1. conf. 7. de privileg. tom. 2. arg. glo. in verbo cuiuscunque. Clem. si de beneficio, ubi Card. de prebendis.

Non obstant argumenta in principio opposita, quia licet in exemptis praefulgeat quaedam nota honoris, qua non exemptis quadantenus praefertur. d. cap. per inas. Franc. din. 3. Petrus Brixien. §. Henric. Botteius supra cit. tamen eiusmodi praereminentia

tia

tia non liberat à vinculis legis sive generalis dispositionis, argumento ejus quod de Augusta dicitur: quæ etsi fulgeat radiis Augusti, *l. fisci §. fin. ff. de jure fisci*. tamen generali constitutionum dispositione comprehenditur, *tex. not. l. princeps ff. de legib. 17* Hinc est quod dicitur, dispositionem generalem quamvis odiosam, quantum petitur lata interpretatio oriens ex proprietate verborum, generaliter esse intelligendam. *Ang. l. ult. vers. ultimo quæritur ff. de const. princip. per tex. l. cum lege ubi Aret. ff. de Testam. Tirag. d. tract. de prescript. §. 1. glo. 11. vers. Idque adeo procedit.* Quod ipsum post Tirag. censuit Gomefius his verbis, Dispositio (inquit) generalis capit omnes suas species, etiam qualitate differentes, ut notat Bald. l. in fraudem ff. de milit. test. per tex. l. i. §. quod autem ff. de aleat. not. Decius cap. 2. de prebendis & alibi sæpe. Ita ille. *In comment. ad Reg. de Impetr. benef. vac. per obitum famil. Cardin. quest. 8. vers. Et pro isto in fine.*

Ratio est, quia tantum operatur dispositio generalis in genere, quantum specialis in specie *l. si duo ubi Barb. ff. de adm. tur. l. si chorvius ff. de leg. 3. l. omnes C. de prescript. trig. vel quadraginta annorum.*

Non obstat secundum. Quia exempti ideo non comprehenduntur in generali indicatione collectarum, ne per constitutiones, & dispositiones generales privilegium eo in casu specialiter concessum, revocetur, ut præter cæteros in prima declaratione à me vocatos in auctoritatem, appositè probat Decius *l. 1. nu. 10. & 11. ff. de Reg. Juris glo. cap. grave de offic. ordinar.*

Ad tertium negatur simpliciter, quod appellatione beneficiorum non comprehendantur exempta. Ita censet Gomefius concludens ea comprehendendi sub regula Cancellariæ, de infirmis resignantibus. *Lud. Gomef. ad reg. Cancell. Reg. de infir. resig. quest. 5. Philip. Franc. cap. si propter num. 8. & 9. ubi expl. cat. Archid. de Rescript. in 6.*

Hinc est quod si concessum fuerit Episcopo privilegium ut habeat fructus beneficiorum vacantium in sua Diœcesi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suæ Diœcesis. *Anton. de Rosellis tract. De Indulgentiis num. 314. & seqq. Io. Copus. tract. de fructibus lib. ult. ca. 3. num. 14. & seq. Abb. cap. pro illorum num. 6. in fine de prebendis.*

Translativum enim est, quod appellatione ecclesiarum Provinciæ vel Diœceses veniant etiam exemptæ. *Abb. d. cap. pro illorum num. 6. Fel. ca. grave n. 1. de offic. ord. ca. dilecti pro foro compet. Anton. de Rosellis & Io. Copus. jam citati. Cardinalis Clem. Archiepiscopi §. simili n. 15. de privileg.*

Non tamen si diceretur de tua Diœcesi vel ecclesiarum tibi subjectarum, adeo quidem, ut hic major sit difficultas ex verbis, quam in re. *Felin. d. cap. grave Io. Copus Rosellis Abb. d. num. 5.* Siquidem differentia statuitur inter has enunciationes, de beneficiis in tua Diœcesi, & de tua Diœcesi: ut in priori comprehendantur exempta; in po-

ia posteriori neutiquam: quippe quod beneficia exempta sint quidem in diœcesi, sed non de diœcesi Episcopi, *Lapus Clem. 2. de privilegiis Abb. d. cap. grave num. 1. cum addit. de offic. ordin. Rosellus d. loco n. 315. Petr. Brixien. in repet. verb. Exemptio vers. an per mandatum, Et notavi infra questione 46. post. pr.*

24 Ad quartum, respondeo omnino uti ad præcedens: Idque argumento à rebus ad personas, quod est in jure validum, *arg. l. miles ita ff. de milit. testa. Et arg. l. si quis inquilinos §. si ita legatum de legat. 1. Matth. Gribaldus de ratio stud. lib. 1. cap. 18. Et præf. in locis à loco ad personas.*

Nō obstat cap. grave de officio ord. Quia illud disponit de clericis tuæ diœcesis, qui ad instar beneficiorum non comprehenduntur ejusmodi sermone, ex eo quod tuum importet superioritatem, quam Episcopus non habet in exemptos
25 *Card. cap. Abbatem de Rescrip.* Sicut enim loca exempta, sunt in diœcesi Episcopi, sed non de diœcesi ut dictum est supra, *adde Abb. cum add. cap. Apostolice num. de donat.* Ita & clerici exempti sunt in diœcesi Episcopi, sed non de diœcesi. Confirmitur quia clericorum generali appellatione veniunt clerici cujuscunque gradus. *Francus cap. 1. in pr. n. 2. de clerico agrotante in 6. cum distinctione tamen quam ibi adfert.*

26 Ad postremum licet plerique censuerint generali dispositione non comprehendere Cardinales, ut præter alios tenuit etiam Io. de Selva. *tract. de Beneficio parte 3. quest. 43. n. 3.* tamen verius est, & communius comprehendere. *Felin. cap. in jure peritus de offic. deleg. cap. ad aures col. 7. vers. octava conclusio de Rescrip. c. quod super his col. 3. de fide Instr. Bellenfimus tract. de charit. subisd. quest. 66. ubi hic articulus distinctim explicatur, adde exactè Navarrum distinguentem tractat. de datis & promissis pro justitia not. 4. vers. sexto quæro.*

27 Quam opinionem confirmat variis in locis Loudov. Gomefius ad Regulas Cancellaria: allereus ita fuisse judicatum anno 1531. in Novembri per Rotam in favorem Ecardi à Marcka præ recordationis Cardinalis & Principis Leodiensis contra Cardinalem de Vich. *In præm. Regul. Cancell. quest. 4. vers. ex quo inferitur ac aliis in locis.*

28 Pro coronide, volo prædicta non solum obtinere in dispositione canonis, seu legis, rationibus præscriptis *Et tot. tit. de constit. tam in decret. quam in digestis*, sed etiam in dispositione hominis: quia dispositio legis & hominis æquiparantur, bonaque sumitur argumentatio ab una ad alteram. *l. si in testamento. in fin. ff. de vulg. Et pupill. Mathens Gribald. tract. de Ration. studendi lib. 2. verb. dispositio Et lib. 1. cap. 18. per l. non impossibile ff. de pactis.* Sed ita cum homo disponere potuit: Nam (ut inquit Marcus Mantua) dispositione quantumcunque generali, nunquam quis censetur de eo
29 disponere, quod suæ non est potestatis, *l. lucius ff. ad municip. l. si pater ff. Quæ in fraud. cred. l. curatores in sine ff. de administr. rer. ad civit. pertin. cap. in generali de controvers. inter dom. Et amatos, Marcus Mantua sing. 485.*

Q. A.

Q V A S T I O VI.
Exemptio an præscriptione acquiratur ?
S U M M A R I U M.

1. Exemptio præscribi potest cum requisitis à Parisio. 2.
3. Quasi possessio non relevat à probatione exemptionis 4. 5. 6. 7.
4. Pendente lite ordinarius exercet jurisdictionem, sed cum distinctione.
6. Privilegium favorabilius præscriptione.
8. Qualis præscriptio requiratur ad exemptionem.
9. In articulis de immemorabili tempore ponendum quod alius sit in possessione superioritatis, alioquin essent impertinentes.
10. Exemptio translative præscribi potest, non vero extinctive. 14.
11. Quantum tempus detrabi debeat.
12. Exemptio an acquiratur consuetudine ?
13. Exemptio est de reservatis Papa.
14. Universalis exemptio acquiri non potest. 10.
15. Exempti ut proscribant debent tractari à Papataquam tales.
16. Reverentiale jus nemo in totum præscribit.
17. 18. Tenentur nihilominus postulare ea quæ sunt ordinis Episcopalis.
19. Præscriptio admittitur, modo ordinarius sit diligens.
20. Habens jurisdictionis non præscribitur.

Præscribi Exemptionem late docuit Franciscus Balbus aliique sexcenti, Balbus ¹ tract. de præscript. 1. partis principalis quest. 22. per tot. Abb. cap. cum non liceat de præscript. & conf. 94. vol. 1. in cap. dilectus num. 18. de capell. Monach. Felin. d. cap. cum non liceat Philipp. Francus cap. cum persona §. si autem num. 1. cum auctoritatibus per eum allegatis de privileg. in 6. & latissime Bald. in addit. ad spec. de testib. §. nunc videndum col. 2. vers. item opponunt & col. seqq. uti inter cetera docet modum articulandi, &c. Sed hæcenus si concurrant quæ Paulus Parisius consil. 69. vol. 4. requirit his verbis: ² Exemptio quoad jurisdictionalia ut possit præscribi, multa sunt necessaria, & infimul concurrere debent. Nam qui dicit se exemptum ex præscriptione, debet eam ³ probare, ut est tex. ad litteram in d. cap. Cum personæ §. si autem de privil. in 6. I- ⁴ tem debet esse possessio ex præscriptione pacifica & non violenta, nec clandestina ut ⁵ dicit tex. ad litteram in d. cap. cum personæ pro quo facit cap. licet de privileg. ⁶ eodem lib. & cap. cum qui de præb. in 6. & 16. quest. 1. cap. legimus not. late in ⁷ cap. veniens de præscript. & per Barth. 1. §. quod ait ff. uti possidet. cum similibus. ⁸ Et talis præscriptio seu possessio debet esse cum bona fide: quod probandum est, ⁹ nec non ut dicit tex. in c. vigilanti & in c. fin. de præscript. cum vulgarib. debet etiam ¹⁰ esse continuata & non interrupta juxta notata in c. illud de præscript. & in regula ¹¹ line

” sine possessione de Reg. Iur. l. 6. per Alex. Conf. 1. 10. vol. 2. per Butrium Imolam &
 ” alios in d. cap. sui de præscript. in tantum quod unico tantum actu contraria inter-
 ” rumpitur, nec est necessaria multiplicata interruptio ut plenissime habetur per
 ” doctores maxime Butrium & Modernos in cap. auditis de præscript. & talis præ-
 ” scriptio debet esse cum causa, saltem colorata, ut dicit tex. in d. cap. cum persona,
 ” vel. licet, ad quæ not. per Butr. in d. cap. pervenit de censibus col. 15. volens ea quæ
 ” privilegio tantum sunt concessibilia, ut proprie est in materia præsentis, & pater
 ” per jura præallegata non præscribi nisi tanto tempore, in cuius contrarium homi-
 ” num memoria non existat, ut est not. in cap. 1. de privil. in 6. & per Dec. conf. 134.
 ” Concludentes quod præscriptio quæ sit contra jus commune ut est in casu nostro,
 ” debet habere titulum vel saltem esse talis debet, in cuius contrarium hominum me-
 ” moria non existat, hætenus ille nu. 17. & seqq.

Per quæ et si Parisius breviter & suo more subtiliter satisfecerit huic quæstioni,
 non abs re tamen erit si eadem aliorum doctrinis & auctoritatibus confirmetur.
 Itaque illud hic præcipuum est, quod et si communiter magnum sit possessionis
 commodum, à qua nemo pendente lite privandus est, & quæ rejicere soleat onus
 probationis in adversarium §. commodum ubi D.D. Inst. de interd. lib. 1. obser.
 147. Wesemb. in parat. tit. de Acq. possess. n. 7. tamen ab onere probandi ipsam exem-
 3. ptionem, quasi possessio nunquam relevat possidentem, Franc. cap. cum persona. §. si
 vero de privil. in 6. Quod adeo verum est, ut ordinarius uti possit sua iurisdictione
 contra eum qui dicit se exemptum, donec de præscriptione plenè probaverit. Philipp.
 Franc. d. §. si vero n. 2. de privil. in 6.

4. Sed distinctione res fiet explicatio, aut enim allegatur exemptio ex privilegio,
 de quo leviter aut perfunctoriè doceri potest, & tunc pendente lite nihil inno-
 vandum est, Aurea Armilla verb. exemp. n. 6. Angel. in summa verb. exemptio n. 4. Abb.
 cap. 1. n. 4. & §. ut lite pendente. Centiman. d. cap. cum persona. Anchar. d. cap. cum persona
 §. si vero. doctè Abbas cap. cum venissent n. 3. de inst. Quamvis Castrensis videatur velle
 5. exactiorem probationem privilegii in Leti solemnibus n. 3. ubi etiam Cyn. C. de fide in-
 strument. Aut allegatur exemptio acquisita præscriptione, & tunc, donec ea plenè
 probata sit, ordinarius lite pendente utetur iurisdictione, sive sit in possessione sub-
 jectionis, sive exemptus in possessione exemptionis. tex. d. §. si vero ubi Franc. lapsus
 Domn. Ancharan. lo. Andr. ad de Bellamera decis. 209. per tot. Angel. in summa verbo
 exemptio n. 4.

6. Ratio differentiæ statuitur, quod privilegium sit favorabilius præscriptione, cap.
 ex parte de decimis cap. tua eod. arg. cap. odia de Reg. Iuris in 6. Ang. in summa d. num. 4.
 Philipp. d. §. si vero num. 2. ubi expressè lo. Andr. & ceteri. Et ita tenendum est: licet
 videatur adversari Innocent. cap. recepimus num. 1. in fine de Privileg. Idem conclu-
 dendum est, quando exemptio ex privilegio & præscriptione simul cumulatur,
 quod

quod fieri potest, Balb. tract. de prescript. in 5. parte 5. partis principalis quest. 1. § 2. Abb. c. 6. veniens n. 18. ubi Felin. num. 4. glo. d. cap. cum persona §. quod sitales verb. munitos 10. And. §. DD. cap. nullus s. de Reg. juris in 6.

Tum enim pendente probationis articulo, si exemptus fuerit in quasi possessione exemptionis, ea non est spoliandus, ut nec ordinarius, si fuisset in quasi possessione subiectionis, Philipp. Franc. §. DD. d. cap. cum persona §. si vero n. 3. de privileg. in 6. ubi Petr. de Anchar. §. Dominicus.

Sed quaeritur paucis, quanti temporis praescriptio requiratur? Dico cum glo. 8 quod praescriptio Canonica, annorum quadraginta cum titulo glo. in cap. cum persona §. si autem in verb. Canoniam: de privileg. in 6. tex. cap. 1. ubi lasé Philipp. Franc. de praescriptionibus in 6. DD. cap. de quarta de prescript. Bald. in praallegata quest. 12. n. 4. vers. sed oportune Navarrus conf. 8. num. 3. de Rescript.

Quod dixi de titulo, limita non obtinere in praescriptione immemoriali tex. §. 9. glo. in d. c. 1. in fine de prescript. in 6. Paris. conf. 5. n. 23. vol. 4. Decius conf. 134.

Nihilominus tamen in articulis de praescriptione immemoriali ponendum est, quod alius quispiam jurisdictionem in exemptos habeat; alio quin impertinentes essent & non admittendi, Felin. cap. cum non liceat nu. 9. vers. circa elegantem de prescript. Oldra conf. 154. Castrensis. is quis putat n. 4. ff. de Acq. Hered. §. in terminis: Roia decis. 1. de prescript. in novis Abb. d. ca. cum non liceat n. 14. Balbus d. quest. 12. num. 2. vide Mandosum in signaturis gratis iii. exemptiones col. 2. v. ad probandam.

Ratio est, quia exemptio extinctivè praescribi non potest, sed translativè. Milis 10 in reperi verb. praescribi non potest exemptio: ubi allegat Rom. conf. 239. Ordr. conf. 165. §. 241. Io. Calde d. cap. cum non liceat Anton. cap. auditu col. 7. vers. oppono quod non possit de prescript. Balb. d. quest. 12. n. 1. sub finem. Hinc responsum est, populum non exemptum Abbatiæ exemptæ praescribere posse contra Episcopum exemptionem, ut sublit Abbatiæ exemptæ, Abb. d. c. cum non liceat num. 17. de prescript. Felin. cap. ad audientiam num. 20. vers. vera eodem, Caccialupus tract. de unionibus. Art. 3. n. 20. 21. 22. 23. §. seq.

Potè in quaestionem venire posset, an de praescriptione detrahi possit tempus vitae praetati, qui exemptionem concessisse praetenditur? aut tempus clericorum, qui exemptionem in iusto titulo inceperunt praescribere? Calder. resolvit negative conf. 2. 3. §. 4. de prescript.

Postremo restat quaerendum, an consuetudine exemptio acquiri possit? Aut 12 loquimur improprie aut proprie. Si improprie, omnia concedo consuetudini quæ praescriptioni antea concessimus. Egidius Bellamera confil. 10. factum est tale col. 16. in fine incip. Ad secundam quaestionem. Rochus de Curia tract. de consuetud. num. 567. Si vero loquimur proprie, videtur negandum consuetudine exemptionem acquiri posse. Imprimis quia nullo iure definitum est Erubescimus sine lege loqui §. consi-

D

dere-

deremus. *Anch. de Triente* & *semiff. l. illam in fine C. de collat.* Secundo, videtur obitare natura consuetudinis per quam non potest jus aliquod aliter acquiri quam indeterminate. *Alit in repert. verb. consuetudo differt à prescriptione ubi doctè Franc. eifcus Balbus tract. de prescrip. par. 1. quæst. 10. numer. 3. & seqq. Jo. Andr. & Abbas cap. fin. num. 20. de consuet. Aug. S. flumina num. 3. Inst. de Res. divif. Petrus Ravennas tract. de consuet. num. 101. & Rochus ibidem num. 423.* Collegio autem, universitati, populo, quia personam unius tantum repræsentant, *l. mortuo ff. de fide iuss. l. proponebantur ff. de iudic.* non potest aliter acquiri quam determinate. *Abb. Jo. Andr. d. cap. fin. n. 23. per tot.* eaque ratione Abbas & Joannes Andreae jam citati, & ita censuerunt repugnante eis postea Rocho de Curte, *tract. de consuet. num. 425. & 426. & expressim n. 427. usque ad finem.*

Tertia & potior, quia exemptio à iurisdictione Ordinarii est de reservatis Papæ. ¹³ *glo. cap. quod translationem de offic. ord. glo. cap. 1. verb. exemptionis ubi Philipp. Franc. num. 4. de privileg. in 6.* ejusmodi autem non posse acquiri consuetudine communitate traditum est. *cap. illud cap. per v. m. dist. 39. Petrus Ravennas tract. de consuet. num. 245. sub finem,* nisi sit inmemoralis, vel accedat Papæ scientia. *Rochus d. tract. de consuet. num. 214. 301. 354.* quod est hac in materia singulare & notandum; nam regulariter quicquid est acquisibile privilegio, pariter etiam solet esse quæsitibile consuetudine. *Petrus Ravennas d. tract. de consuet. num. 61. & seqq.* Porro in exemptionibus non reservatis, quales variè sparguntur in utroque jure, censuerim consuetudine eas acquiri posse ad initar privilegii, sed cum sensu Roche de Curte jam allegati & Petri Ravennatis, *num. 61. & seqq.* Quæ ideo dicta sunt, quia ad inducendam consuetudinem non requiruntur ea quæ studiose ad prescriptionem legitimam requiri supra ex Parisio & aliis probavimus. *Balbus d. tract. prescrip. par. 1. quæst. 12.*

¹⁴ Limite autem quæcumque generaliter hactenus dicta sunt. 1. quod universalis seu omnimoda exemptio prescriptione aut aliter acquiri non possit ne dentur Acephali, *cap. nulla ratione ubi glo. dist. 93. latè probatum est supra quæst. 3. numer. 5.*

¹⁵ Secundo, quod etsi præscribi possit contra Episcopum, ut quis subsit immediate Papæ, hoc tamen intelligendum est, dummodo allegans exemptionem, à Papa fuerit tractatus & habitus tanquam immediate subjectus; Ratio est, quia sola generalis prææminentia Papæ, non redacta ad actus ordinarios præjudiciales non sufficit, ne sequatur absurdum, quod præscriptio libertatis adversus Episcopum probata semper existeret, quia omnes sunt subjecti Papæ, *Felin. cap. cum non liceat col. 6. de prescrip. Balb. de prescrip. in 1. parte 5. partis principalis quæst. 12. n. 4. vers. prædictam conclusionem.*

¹⁶ Tertio limite, quod exemptionem à reverentia Episcopo debita, nemo in totum

rorum præscribat. *Castrensis*, sed si hac s. patronum num. 4. ff. de in ius vocand. *Roman.* sing. 481. *Felin.* cap. si diligenti num. 24. de foro compet. Et in cap. Cum inter num. 3. de re iudic. *Henric. Boteius* de Synodo pari. 3. num. 47. Et seqq. *Balb. d.* tractat. de præscript. quæst. 12. num. 6. In parte tamen præscribi posset, v. g. quod prælatus inferior in sua Parochia præcedat Episcopum. *Felin. d.* cap. cum non liceat col. 1. *Balb. d.* n. 6. in fine.

Quarto limbo ut nihilominus exempti teneantur ab Episcopo postulare ea quæ sunt ordinis Episcopalis, scilicet Chrisma, consecrationes Ecclesiarum, ordinum colationes, & similia, nisi expressim ab ejusmodi sint exempti: quia quæ sunt ordinis Episcopalis, nec consuetudine, nec præscriptione acquiri possunt, *Abbas* cap. accedentibus num. 2. Et 3. de excessib. prælator. cap. veniens ubi *Abb.* in 2. not. de præscript. Io. *Andr.* cap. 1. de privileg. in 6. *Balb. d.* quæst. 12. num. fin. *Franc.* in d. cap. 1. num. 7. vers. in gloss. de Privil. in 6.

Ordinis autem Episcopalis dico omnia ea esse quæ ab Episcopo alteri delegari non possunt, sed per ipsum explicari debent; velut dependentia proi us ab ejus ordine: est enim Episcopatus sententia Canonistarum non modo dignitas, sed etiam ordo, quamvis Theologorum opinio resistat. *glo. in præm. sexti verb. Episcopus Abb.* cap. aqua de consecrat. *Eccles. vel altaris.* fo. *Francisci* tract. de potestate capuli sede vacante quæstione 3. prima partis principalis num. 1. Et seqq. *Hostenfis* cap. dilecto de officio Archidiacon. Et in summa tit. de ordinatis ab Episcopo num. 1.

Quinto declarata, præscriptionem contra ordinarium admitti, dummodo inferior qui præscripsit sit diligens: Nam eo negligente ordinarius reallumit suam jurisdictionem. *Rot. Novis. dec.* 514. num. 1. par. 1. *Felin.* Et *Abb.* cap. irrefragabilis num. 1. de offic. ordin. Et cap. ceterum num. 5. de iud.

Sexto, præscribi non potest jurisdictio privative ab Episcopo, quin saltem penes eum remaneat habitus, licet actus sit penes inferiorem, quo negligente revertitur ad Episcopum. *Abb.* cap. cum contingat num. 18. de foro compet. *Rot. d.* dec. 514. qua de re ubertus infra dicitur lib. 4. quæst. 30. per tot.

Q U Æ S T I O VII.

Ad Exemptionem an sit necessaria scriptura?

S U M M A R I U M.

1. Scriptura multis in casibus, qui sequuntur, 2. Privilegia an requirant scripturam.

est de substantia. 10.

D 2

3. Distin-

3. Distingendum inter substantiam actus & substantiam probatoriam.	notescat ordinario, non vero antequam innoverit privilegiato.
4. Scriptura non est de substantia actus Exemptionum.	7. Scriptura est de forma probatoria exemptionum.
5. Scriptura non dat jus ad rem sed concessio seu gratia.	8. Amissio tamen probari poterit per testes.
6. Exempti gaudent exemptione antequam sit scriptis mandata. Item antequam in-	9. Privilegium intra tres menses non registratum non valet.

Scriptura in plerisque casibus est de substantia actus quos refert solemnis glossa, cap. 1. §. postquam vers. in scriptis ubi Philipp. Franc. & DD. de censib. in 6. Julius Clarus, de iure emphyteut. quest. 4. per tot. Jo. Corasius eodem tract. n. 12. Jo. Ferrarius, ibidem in pr. vers. Est etiam ut scriptum. Roman. conf. 197. Guido quest. 582 Specul. de instrument. edit. §. Restat videre nu. 14. vers. casibus in quibus Abb. & long. Apollill. cap. quia propter n. 6. de Elect. Nec erit supervacuum, si casibus glossæ aliquos usitationes addamus, primus est in Signatura gratiar. Rebuffus in praxi beneficiorum tit. de signatura n. 4. & seq.

2. In Bulla Rebuff. eodem lib. tit. Bullæ nove ac simplicis provisionis n. 12.

3. In brevi Apostolico. Rebuff. ibidem tit. de brevi Apostolico n. 17.

4. In resignatione. Rebuff. ibidem tit. Ratione persone & rei n. 17.

5. In in legitimatione. Rebuff. eodem loco tit. de Rescript. legitimi misto num. 30.

6. In commissione vicariatus. Rebuff. d. lib. tit. de vicariis Episcop. num. 8.

Præterea omnes sacri ordines non aliter probantur quam scriptura. Guid. quest. 582. tex. cap. legum 2. quest. 1. Anton. cap. 1. de cler. peregr. Felin. cap. super. his num. 18. in ult. concil. de accusat. Item iurisdic. ordinaria nunquam censetur collata nisi prius confecta scriptura. Bald. l. prohibitum col. 7. vers. 3. C. de iure fisci lib. 10. licet quandoque fecus sit in delegata, Iason l. more majorum col. 8. vers. Item adverte ff. de iurisd. om. jud. Anton. de tremotis in addit. ad Ubertum de Bonacurso in praxi tit. Quibus modis examen ordinarii in pr. Mis in repert. verb. probatio delegationis. Sic saisina, sive licentia, aut missio in possessionem, ut & quævis acta judicialia probentur opus habent scriptura. Romanus sing. 7. Barth. l. fin ubi etiam Bald. in 11. oppositione C. de edito divi Adr. roll. Fel. cap. quoniam contra, num. fin. de probat. Iason, licum preponas 1. C. de pact. Mis in repert. verb. probari possunt acta. Postremo, mandata Apostolica, Commissiones, & id genus similia non subsistunt sine scriptura. l. 1. C. de mand. princip. uti, vide Fabrum, cap. executor de concess. prebend. in 6. Clem. ult. de rescript. Felin. cap. in nostra in fine de Rescript. Andreas Barbacia tract. de Cardinalibus legatis à latere. quest. 1. num. 9. Bellencius de charit. subsid. quest. 110. & seq. Quemadmodum & ea omnia que sine scriptura

prura expediri non solent; velut post Bellameram de Capellanatu censuit Milis
 verbo probatio capellanatus non potest. De electione, Abbas cap. quia propter num. 6.
 Cum proluxa apostill. de elect. Petrus à Braxio in directorio electionum cap. 28. tertia
 partis. De dispensatione regule Cancellariae 53. Quae omnia in exemplum attuli:
 quia dubitationem movere possent, an haec exemptiones sint ex hoc genere quae
 scriptura constare debent: Maxime quod Iason post Baldum censeat privilegia
 (inquit) magna, requirere scripturam. Bald. cap. consuetudo col. ult. de Rescript. Iason
 cum proponas, num. 9. C. de pact. Sansonius de consuet. Turon. tit. 1. §. 17. glo. 3.
 Et praecifus Rota his verbis: Nota quod in privilegiis concessis à Papa, maxime
 in privilegiis exemptionis, debet esse subscriptio cardinalium aliquorum, ut no-
 tatur in cap. à nobis de test. in fin. Quia in instrumento Principis, ex parte Prin-
 cipis debet intervenire auctoritas, quantum ad subscriptionem arg. l. probatorias
 C. de diversis offic. lib. 12. quia cum talia privilegia sumant vim ex sola voluntate
 Principis, multum debet constare de voluntate; & pro ista parte fuit dictum, quod
 privilegium cuiusdam Papae Paschalis, in quo privilegio non erat annus, quod ta-
 le privilegium non habebat roboris firmitatem, ad quod faciunt not. per Io. Andr.
 in cap. praesentibus. 6. Haec tenus Rota decis. 1. de Privilegiis in antiquis. & Milis in
 suo repert. verb. privilegia Apostolica qualiter scribi. ubi habet, qua forma debeant scri-
 bi, videnturque in probationem huius vocari posse varii textus, quibus constitui-
 tur privilegia non subsistere antequam solemniter in scriptis mandata sint, tex-
 tus expressus l. Sacri assatus C. de diversis rescript. l. probatorias in verbis non passim nec
 licenter solis auctoritatibus vel sacrarum miltiarum literarum exemplaribus, sed ex an-
 thenticis tantum sacris probatoris manu nostra subscriptis & nostro arbitrio prestan-
 dis, &c. C. de diversis officiis & apparitoribus iudic. lib. 12. & l. Sancimus C. de diversis
 Rescript.

Verum pro solutione quaestionis distinguendum est, an scriptura requiratur
 ad substantiam actus, an vero ad probationem? Nam priore casu, si non in-
 tervenit scriptura, actus tamquam contra legis solemnitatem gestus non subsistit
 non dubium ubi DD. C. de legibus, Praeses loco à forma. Posteriore vero etiam subsi-
 stat, tamen aliter quam per scripturam probari non potest. Haec distinctio mi-
 hi verisimilis est cum aliis contra Iasonem in l. 1. num. 62. & seq. C. de iure
 emphit.

Unde concludendum est, scripturam non esse de substantia exemptionum, sed
 tantum de earum probatoria substantia. Probatum, quia scriptura nunquam requi-
 ritur ad substantiam actus, nisi id expresso iure caveatur. Abb. cap. 1. n. 4. de his qua
 sum à prelato per l. pactum quod bona fide, ubi latè Alciat. & DD. C. de pact. & l. cor-
 trahiunt ubi Cestalius ff. de pignori. quod hoc in casu non reperitur, Erubescimus
 autem sine lege loqui. §. Consideremus auth. de riente & semisse l. illam in fine C. de
 collat.

collat. suntque pro hac conclusione variaz auctoritates, *tex. Clem. dudum*, §. nos etenim in verbis privilegia, gratias, indulgentias verbo, seu scripto de scripturis, gloss. ibidem & *Card. Sabarella text. & gloss. cap. Institutionis 25. quest. 2. Archid. in primo sexti decreti. §. universitati Innocent. cap. Constitutus in fine de Rescriptis argum. l. Sancimus §. exceptis C. de donat. §. perficitur in f. eod. Navarr. Confil. 1. de privilegio ubi dicit quod gratia Papæ non eget scriptura. Ioan. Faber. in l. 1. C. de mandatis principum verb. idem in privilegio. Bartholom. Fumus in summa verb. privilegium num. 10. vers. de essentia privilegii non est Bulla. Confirmaturque prolixè plurimis rationibus per Ioan. de Selva in suo tractatu de beneficio, ubi etiam concludit beneficii collationem non egere scriptura. *part. 3. quest. 22. per tot.**

§ Quippe quod scriptura non det jus aliquod in re vel ad rem, sed sola gratia seu privilegii concessio, quæ licet secundum aliquos sit informis, quandoquidem per scripturam datur illi forma, tamen ista forma non est formalis seu essentialis, sed tantum probatoria, ut pulchrè habet Geminianus *Conf. 106. col. 2. vers. in contrarium* sicut & in officiis civilibus queri dicitur jus solo verbo *Ioannes Faber l. 1. C. de mandatis Principum*, v. g. *fiat. placet, concessum ut petitur*, per quæ aut alia ejusmodi, gratia, beneficium, seu Principis aut Papæ privilegium, sine alio literarum aut scripturarum involucro vel adminiculo in continenti in esse perfectum absolutumque deducitur. *Calde in suo Indice verb. fiat & in repet. cap. quisquis per illum text. de elect. late Felin. cap. Rodolphus col. 13. num. verb. fiat. de Rescriptis & in Rubri. de constitut. Bald. l. humanum in fin. C. de legibus. Ludov. Gomez. ad Regulam Cancellarie de non judicando juxta for. supplic. quest. 16. vers. est imprimis notandum Ioan. de Selva de beneficio part. 3. quest. 22. num. 12. dilucidè Navarrus tractat. de Oratore Miscell. 27. num. 35. sub finem, quem vide.* Hinc elicitur est regula Cancellarie Romanæ, Rationi congruit numero octavo, quæ jus quæsitum parti, per concessionem Papæ non expirat ejus morte, etiamsi redactum non fuerit in scriptis, sed debet in scriptis mandari tempore successoris, facta tamen expressa mentione prædecessoris à quo jus, gratia, beneficium, privilegium est. *Regula Cancellarie 8. ubi Lud. Gomez. & in Reg. de non judic. juxta for. supplic. quest. 1. vers. Tamen considerandum & c. Felin. in Rubri. de Constit. num. 5. vers. & conclusio. Petrus à Blaxio. Navarrus in suo directorio electionum his verbis.* Et his accedere potest, quod de substantia gratiæ non est scriptura, & sic si Papa aut Princeps confert alicui aliquod beneficium, aut aliquam gratiam facit, & ante litteras confectas Papa aut Princeps mortem obeat, non propterea gratia expirat secundum Archid. *in prim. sexti §. universitati*, & ita sequitur Ioan. *And. in d. §. universitati*, & referens se ita consilisse adducendo *cap. institutionis 25. quest. 2.* & ibi per gloss. pro quo *text. Clem. dudum de sepult. circa finem in vers. nos etenim*, & sic scriptura non est necessaria in gratia quæ fit per principem, sed sufficit quod aliter possit probari, *facit cap. si Apostolica de prob. in sexto, & ibi per Phi-*

Philipp. Franc. & Inst. de donat. §. perficiuntur. Nam Imperialis donatio non eget Scri-
ptura. l. Sancimus §. exceptis C. de donat. Et dicit Ioann. Andr. d. §. universitari quod
jus quæsitum patri per concessionem factam per Papam, per ejus mortem non ex-
pirat, si literæ non fuerint factæ, sed debent literæ fieri tempore successoris, facien-
do mentionem de concessionem prædecessoris, hoc sequitur Philipp. in d. §. universi-
tati, & est hodie practica in curia Romana, qua de relata quoque scribit Ioan. à
Chokier Frater meus in Regulas Cancellariæ, cujus Commentaria brevi cum Deo
in lucem edentur.

Ex his inferitur primò, quod exempti plena gaudeant libertate, ac exemptione,
antequam privilegium solemniter descriptum sit, conceditur enim ipso jure. *6*
Oldendorpius tract. de iure singul. tit. de privileg. Militum. §. denique videndum numer. 1.
Non secus ac antequam ejus concessio ad ordinarii notitiam pervenerit, *Mili in*
reperit. verb. Gratia per quam fol. 177. ubi allegat. Rom. Conf. 207. vide Franc. cap. 1. §. di-
cebat numer. 3. sub fin. de concess. præb. in 6. Rotæ d. cis. duodecima circa medium, de præ-
bendis in antiq. Anania in addit. ad cap. & abolendam de hæreticis. Franc. cap. 1. §. in
eos autem numer. 1. de privileg. in sexto. Porro dixi ad ordinarii notitiam, quia aliud
esset in exempto, quamdiu exemptio nondum pervenit ad notitiam privilegiati;
tamdiu enim inutilis est, & vires suas fortiri non potest. *Rom. Conf. 330. n. 19. per cap.*
1. vers. Quia in privilegiis de concess. præbend. lib. 6. cap. quanto 2. quest. 5. licet enim pri-
vilegium dari possit absenti & ignorantibus, cap. si tibi absenti de præbend. lib. 6. l. labeo ff.
de iurejur. Roma. d. n. 19. tamen ut plene suum sortiatur effectum, est opus ut privi-
legiato innotescat. *arg. l. qui absenti ff. de acq. possess. Rom. d. Conf. 330. numer. 18. & 19. d.*
cap. 1. §. nec obstaret ubi Francus Rom. conf. 369. numer. 20. Idque tum demum, cum
exemptio conceditur, vel motu proprio, vel ad instantiam tertii, secus vero si ad
postulationem exempti sive privilegiati, aut nisi de concedentis intentione aliter
appareat, tum enim exemptio vires sumit setiam antequam exempto innotescat. *7*
Francus & DD. d. §. nec obstaret. Inferitur secundo, quod exempti ex ejusmodi pura
putaque exemptione, possunt exercere actus possessorios, & consequenter inter-
dictis experiri. *Agid. decis. 578. incip. spoliatas. Ludov. Gomez. in comment. ad Reg.*
Cancell. de non judicando juxta formam supplicat. quest. 5. Navarra cap. accepta oppo-
sitionis octava. solutione num. 2. ubi vid. disputatur. Et Conf. 6. de Renunciat. part. 1. Infer-
tur tertio, Quod etsi scriptura non sit de essentia exemptionum. *Fumus d. verb. pri-*
vilegium numero decimo, & alii supra allegati. Est tamen de forma earum proba-
toria, quia sine scriptura probari non possunt. *l. Sacri affatus C. de divers. Rescrip-*
t. probatorias C. de divers. officis. Abb. dicto cap. quia propter Rebuffus d. l. probi-
hibitum, quod tamen ita simpliciter Navarra non admittit. d. Miscell. 27. numer.
trigesimo quinto in fine. Inferitur quarto, quod nihilominus earum amissio probari
poterit per testes juxta Barthol. & Doctores *l. sicut iniquum C. de fide instrumen-*
late

late Abb. cap. Cum olim de privileg. Felin. cap. sicut col. 6. de Re judicat. late Alex. Conf. 196. viso testamento. col. 2. vol. 2. DD. aurb. Si quis in aliquid C. de edendo. Et doct. Mohna de justit. Et jure tom. 2. disp. 448. fol. 370. ubi concludit, quod licet scriptura sit de substantia, tamen illius amissio probari potest per duos testes de illius tenore deponentes, etiamsi ad illius validitatem plures testes essent necessarii, tria tamen sunt conjunctim probanda 1. Tenor instrumenti. 2. publicum seu authenticum fuisse 3. illud esse amissum, alterum eorum (inquit) non sufficeret.

Declarantur prædicta omnia obtinere jure communi, secus si novo aliquo jure aliter sanciretur. Quod ideo dico, quia Bulla Pii IV. in Bullario 138. fol. 883. constituitur privilegium non registratum intra tres menses nullum esse & pro non concessio haberi, Anton. Amatis decis. 81. n. 11. Pro complemento quaestionis animadvertendum, non esse plane expeditum, an casus quos sub initium ex Rebuffo & nonnullis in exemplum attuli, opus habeant necne pro forma Scripturae. Qua de re videatur abunde Alciatus in plerisque dissentiens, nec enim expedit evagando hoc instituto iis prolixius insistere, late Alciat. l. pactum quod bona fide 17. C. de pactis. Et quidem ex hisce omnibus soluta puto quæ in principio ex Bald. Rot. Jas. adversari videbantur; siquidem ea omnia de forma tantum probatoria intelligenda sunt, non vero de ea quæ dat esse actui. d. Clem.andum ubi gloss. d. cap. Institutionis ubi glo. Archidiacon. d. §. universitati, Selsia. d. quaest. 22. n. 10. per Abbatem, capitulus postremo citatis.

Q V Æ S T I O VIII

Exemptio an & qualiter probanda ?

S U M M A R I U M.

- 1. Facta privilegia, exemptiones non presumuntur.
- 2. Ordinarius fundatam habet jurisdictionem per totam diocesim. 3.
- 3. Presumptio exempti a probatione.
- 4. Non allegans exemptionem condemnandus est in expensis, nisi tamen exemptio esset notoria.
- 7. Qualiter, Et coram quo probanda exemptio.
- 8. An probetur exemptio per confirmationem.
- 9. Quid de innovatione.
- 10. Forma probandi exemptionem. 11.
- 12. Exemptus tenetur cedere ordinario.
- 13. Locus congruus Et terminus competens est arbitrarius.
- 14. Edicto sit expensis exempti.
- 15. Cujus sit de exemptione cognoscere.

Regu-

Regulare est in jure ut quemadmodum facta non præsumuntur, *l. in bello §. facta ff. de capt. & post l. reverſitate Menoch de præſumpt. lib. 6. cap. 14. per tot.* Ita quoque nec privilegia. *Decius cap. porro n. 3. ubi etiam Abb. & gloſſa de privileg. Menoch. de præſumpt. 1. 4. n. 13. cap. cum in jure de offic. deleg.* Eademque ratione, nec exemptiones. *cap. 1. de conſt. in 6. Abb. cap. Receptimus n. 4. c. porro de privilegiis Philipp. Franc. cap. cum perſona n. 3. de privileg. in 6. Abb. cap. 1. n. 13. de offic. ordin. Thomas Zerola in præxi. Episcopali par. 2. ver. exempti Caputag. Decis 36. par. 2. Roman. conſ. 327. num. 8. verſ. nunc vero.*

Siquidem, cum juriſdictio ordinarii per totam diœceſim juris præſumptione extendatur, *c. cum Episcopis de offic. ordin. in 6. c. cum contingat de ſero compet. Gaill. l. 2. obſ. 62. n. 9. adeo ut quovis in loco pro tribunali ſedere & jus reddere poſſit. Navarrus conſ. 2. de officio ordinarii tom. 1. Bellenc. de Charit. ſubſid. quæſt. 32. n. 3. Cucubus inſtit. Canon. l. 1. c. 12. verſ. c. cum Episcopis.*

Hæc præſumptio communitive juris diſpoſitio transfert onus probationis in eum qui ſeſe præſentat à juriſdictione ordinaria exemptum, *Abb. d. c. 1. n. 13. de offic. ordinarii & in d. cap. receptimus. Philipp. Franc. d. c. cum perſona n. 3.* Quod etiam ad eos extenditur, qui ratione adjuncti, aut alicujus qualitatis exemptione potiuntur, ut ſunt familiares Prothonotarii Apoſtolicæ, participantibus de privilegiis aliorum, Referendarii, officiales, ſervientes Papæ, de quibus ſingulis ſuis capitibus: Sunt enim iſtæ qualitates extrinſecæ, quæ niſi probentur, non præſumentur, *Barbat. conſ. 82. Clementiſſimi col. 2. vol. 4. Rebuff. Reper. l. unica glo. 1. n. 15. & ſeq. C. de ſent. qua pro eo quod intereſt.*

Quod adeo verum eſt, ut ſi in jus vocati coram ordinario privilegium exemptionis non allegent, condemnari debeant ab ordinario in expenſis ideo factis. *Rom. Caſtrenſ. l. 2. ff. ſi quis in jus vocat non ierit Imbert. Inſt. Forenſ. l. 1. ca. 26. glo. E. Fel. Abb. & Canoſt. l. 1. c. cum ordinem de Reſcript. Rebuff. de privil. Scholar. privil. 154. Caſſador Decis 3. n. 5. de appellat. Auſerrius de poteſt. ſecul. ſuper Eccleſiaſt. perſonis Regul. 2. n. 33. Boer. ad conſuet. Bituricenſ. l. 2. §. 21. in ſin. Bellamera Decis 226. Felin. ca. exceptionem in pr. de except.*

Quod licet regulare ſit, limitandum eſt tamen in exemptione notoria patente ex actis, vel clauſa in corpore juris. *Imbertus Inſt. Forenſ. d. c. 26. in glo. Cautus. Aliis verb. Exemptus ab ordinario de jure. Petrus Brixien. in repert. verb. Exemptus non tenetur comparere ſi exemptio eſt notoria ca. ex parte 1. de verb. ſign. Barthol. Fumus verbo privil. n. 7. Angel. in ſumma verbo Exemptio n. 3. Curtius in areſt. amorum areſt. 36. in pr. Quare particularius ſuo capite, lib. 2. cap. 6. & 9.*

Verum, quod ſuperius dixi ordinarium præſumptive juriſdictionem exercere poſſe per totum territorium ſive Diœceſim, id indubitatum eſt de ſupremis principibus, aut aliis quibus de jure ordinaria juriſdictione tributa eſt, *Menoch. de præſumpt.*

E

lib. 2. presump. 14. Maran. de ord. iud. part. 4. dist. 5. late Gaill. d. num. 9. In aliis vero inferioribus iurisdic. ordinaria nequam est presumenda; sed prescrip.ione vel privilegio aut aliter competere imprimis si negetur probanda est, *Maenoch. d. presump. 14. Navarrus conf. 9. de privileg. tom. 2.*

7 Præcipue autem hujus quæstionis est, qualiter & coram quo probanda sit exemptio? Ad eorum probatoriam substantiam requiritur præcedenti quæstione probavimus scripturam, ita ut omnis exemptionum quæstio atque probatio unice pendeat ex inspectione privilegiorum, juxta quorum tenorem semper venit judicandum, *tex. c. porro de ca. recepimus de privileg. ca. accepimus de fide instrum. Jo. Staphileus tract. de Gratis & expectantibus §. servitia principalis conclusio n. 2. vol. tract. 14. fol. 36.*

8 An autem probetur exemptio producta tantum illius confirmatione per Principem sive Pontificem late à pluribus fuit disputatum, *Jason. l. more n. 34. ff. de iur. om. iud. Auth. si quis n. 10. de Edendo. Fel. in c. Inter dilectos n. 6. & 7. de fide Instrum. practica Papiensis in form. oppon. contra instr. in glos. verb. alternis confirmatorium 1. & segg. Anton. Miliis in repert. verb. confirmatio facta per Papam, late etiam Gaill. l. 2. observat. 1. Barb. d. l. more n. 5. Fel. in repert. verb. confirmatio late Abb. d. ca. inter dilectos n. 8. & 9 cum Apostillis & toto titulo decretalium de confir. nulli vel inuili.*

Sit hæc unica conclusio, quod confirmatio in forma communi non probet: at vero ex certa scientia probet, & plurimum operetur, *Abb. examinata n. 3. & 6. & in c. venerabilis nu. 1. de confir. nulli vel inuili c. ult. eodem. Abb. conf. 102. n. 5. vol. 1.* Qui exactius volet particularia hujus materiæ examinare, petat fidelissimè ex Felino d. ca. inter dilectos n. 6. 7. 13. 14. 15. 16. Jason. Gaill. & reliquis jam citatis, nec enim operæ pretium est singulis insistere.

9 Quid de innovatione exemptionis? Quod plene probet est textus expressus, *ca. cum olim essemus ubi Abb. & DD. de privileg. ca. cum dilecta ubi DD. de confir. nulli vel inuili.* Sed ita si pars cujus interest præsens fuerit, aut vocata, idque cum apud inferiorem innovatur. Nam cum is innovat qui concessit, non opus est citatione, *Abb. c. ex parte Abbatis nu. 3. & 7. cum Apostillis de privileg. & d. c. cum olim & c. cum dilecta nu. 5. & 25. cum Apost. de confir. nulli.*

10 Formam probandi præscripsit Pontif. Bonifacius octavus in c. cum persona, de Privilegiis in 6. his verbis. Nos volentes super hoc de salubri remedio providere, statuimus, ut hi qui se asserunt per privilegia seu indulgentias Apostolicæ Sedis exemptos, à locorum ordinariis requisiti hujusmodi privilegia, vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos ipsis ordinariis in loco congruo, & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis infra terminum competentem, pro facti qualitate ipsorum ordinariorum vel delegatorum suorum arbitrio moderandum iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter exhibere, nec non de articulis de quibus controver-

si fuerit transcriptum tradere teneatur, &c. Ubi etiam subiicitur quid si allegetur praescriptio, c. cum persona de Privil. in 6. Philipp. Franc. ibid. Barthol. Firmus. In summa verb. Privil. n. 10. Villadiego tract. de legato par. 1. q. 6 n. 26. Spec. de appellationibus 9. Restat. videre n. 5. & 6. part. 4. & lex. in c. accepimus de fide instrument.

Unde primò notandum, in facultate exemptorum esse privilegium exemptionis securè exhibere, aut ordinatio, aut vitis utrimque assumptis: tum ut iudicia (quod interest) sine suspitione procedant, c. suspitionis de offic. deleg. l. apertissimi C. de iudiciis. Tum ne ordinarius in sua causa sit testis & Judex, apposite Miles in Repert. in hisce terminis verbo Judex an cognoscat an sit &c. fol. 210. videatur appositissimo Innoc. ca. ex ponte n. 3. usque ad n. 4. de verb. signif. c. ut nemo in sua causa glo. d. c. cum persona in verb. ordinarius de Privil. in 6. ibique Philipp. Franc. qua ratione decifum est subditum habentem litem contra ordinarium, eximi ab eo quo ad illam litem, late Gassadorus decis. 6. de privileg. dixi supra eod. h. c. i. n. 13.

Nota secundò, quod licet Reus actori edere non teneatur l. i. qui accusare l. ultima ubi plene not. C. de edendo. tamen exemptus, ordinario edere tenetur scripturam exemptionis tum favore jurisdictionis ordinariæ. Diximus supr. q. 4. & arg. allegatorum per Tiraq. de pia causa privil. 155. tum quod exemptus hac in parte excipiendo habeatur pro actore l. i. ff. de except. glossa expressa d. c. cum persona verb. tradere de privileg. in 6.

Nota tertio assignationem loci congrui, ac termini competentis omninò pendere ab arbitrio iudicantis, Afflicus c. 1. n. 21. Ex quibus causis feudum amittatur Bald. l. acceptam n. 2. c. de usuris. Menoch. de arbit. iudicium li. 2. cent. 3. casu 232. n. 8. & lib. 2. cent. 1. casu 52. An vero, si incongrue assignetur excipi aut appellari debeat, videatur Sabarella, Clem. quamvis n. 29. & 30. de foro compet.

Nota postremò, singulare hic esse quod copia punctorum controverforum tradatur expensis exempti: communi enim jure aliter obtineret, Franc. c. cum persona n. 4 de privil. in 6. Non alienum esset ab hoc capite inquirere cujus sit de hac exemptionis quaestione cognoscere, id in alium hujus tractatus locum reiiicimus infra h. 2. ca. 13.

Q U A E S T I O IX.

Quibus verbis concessa probetur Exemptio?

S V M M A R I V M.

1. Formule exemptionum cōmunes & consuetæ.	9. Clausula volumus autem quod in charitate prioris cū suo Episcopo remaneat, censetur reservare Episcopo jurisdictionē.
2. Quid si Pontifex recipiat in suos?	
3. Quid si recipiat in protectionem?	
4. Quid si concedat canobus monachorum ut ipsi & eorum loca quiete, libera & integra?	10. Verba renunciatoria Papa an probent exemptionem?
5. Quid si concedatur Ecclesia in proprios usus?	12. Exemptio Monasterio cum omnibus bonis, non censetur exempta bona injustè acquisita.
6. Quid si conceditur pleno jure? 7. 8.	E 2 13. Qui

13. Quid si Papa committat legato ut cui-
dam Ecclesia agat gratias?

14. Verba honoris causa prolata nihil dis-
ponunt.

Quamvis exemptiones nullis sint allegatae formulis, sed quovis verborum modo & genere concedi possint, *tex. cap. si Papa §. licet autem de privileg. in 6. cap. i. §. per declarationem de verb. sig. in 6. arg. ca. i. ne Clerici vel Monachi & l. damni infecti stipulatio pertinet in fine ff. de damno infecto.* Sunt tamen nonnullae sparsim in iure usitatores, quibus exemptionem concessam esse manifestissime indicatur, quas paucis perstringam.

Imprimis, si quid solemniter dicatur existere iuris beati Petri, sive ad jus & proprietatem Romanae Ecclesiae, vel ad Rom. Ecclesiam specialiter, aut sine medio vel etiam simpliciter pertinere, hinc enim plena exemptio iudicatur, *cap. cum tempore de arbitris cap. 2. §. nos igitur de restitut. in integr. cap. cum olim 1. de privileg. cap. si Papa §. si autem de Privileg. in 6.*

Deinde, si Pontifex privilegio eximat ab ordinarii potestate, *d. cap. si Papa.* Si eximat cum plena libertate, *Innocent. cap. veniens de verb. signif. num. 7. Bellencin. de charu. subsid. quest. 32. num. 8.*

Si dicat, nec audeat Episcopus sibi Cathedram suam collocare, vel quamlibet potestatem exercere, aut ordinationem aliquam quamvis levissimam facere, *tex. cap. luminoso 18. quest. 2. Bellencin. d. quest. 32. n. 3.*

Si recipiat speciales in subiectos Ecclesiae Romanae, *d. cap. si Papa §. similiter glo. ca. ne aliqui in verb. a quorumque de Privileg. in 6. Abb. c. recepimus de Privileg.*

Si dixerit, locum sive Ecclesiam esse liberam, seu quod potiatur libertate Ecclesiae Romanae, aut quod ejus speciali prerogativa gaudeat, *cap. cum olim 2. de Privileg. d. cap. si Papa §. & est idem.*

Quod si dixerit alicui monasterio, nec tu nec Presbyteri tui aliquid molestiae inferatis, *tex. c. 1. de statu Monach. ca. quam sit 8. quest. 2. importat tantum exemptionem à lege Dioecelana ca. quam sit 18. q. 2. Abb. Innoc. & DD. ca. 1. de statu Monach.*

Vel sic, gaudeat plena libertate, importat omnimodam exemptionem tam à lege Dioecelana, quam à lege iurisdictionis, *Philipp. Franc. c. 1. §. illam n. 3. de verb. signif. in 6.*

Item si indefinite dicat, quod Ecclesiae Romanae annum centum solvat ad perceptam iudicium libertatis, *tex. d. ca. si Papa §. est & vers. aut si dicat de Privileg. in 6.* Postremo, clausula si pro alio non scripsimus eximit (inquit Innocent.) à iurisdictione Episcopi, sed hoc verum in casu tantum ca. Abbatem, de Rescriptis, *Innocent. d. ca. Abbatem de Rescrip. in fine compos. Abb. & DD. ibidem.*

² Sed quaerendum primo, Quid si Pontifex recipiat aliquos in filios, an videbitur exemptisse? Diximus supra *quest. 1. num. 9.* Jus harum exemptionum Regulari ad instar emancipationum, manumissionum, & ejusmodi iurium, idque praesertim ex

Re-

Rebuff. late Resp. 142. quorum similitudine liceret argumentari: quod sicut Dominus servum eximit servitute nominando filium *l. unica §. Si milique modo C. de latina libert. toll.* Ita quoque Pontifex. Verum, decisum est non ideo videri exemptis. Siquidem nulla hic militat identitas rationis. Quippe quod Dominus sibi soli praedicit, Pontifex vero ordinariae jurisdictioni quae est favorabilis, *cap. per venit. 11. q. 1. c. cum persona de privileg. in 6. c. ne aliqui ubi Franc. & DD. eod. in 6. & ita expressus est textus, glossa & Doctores c. Si Papa §. non sic filios ubi glo. Franc. & DD. de privileg. in 6. Hostiens. ca. cum capella de privilegiis.*

Quid si aliquos in sua protectione recipiat, de protectoribus quos hodie *vor ves* seu *advocatos* aut *patronos* dicimus, magnus esset dicendus campus, *laissime Bath. l. 1. C. de excusat. nu. lib. 10. Petrus Fridericus Mandanus de processib. mandatis & monit. in Imper. camera extrahendis lib. 2. cap. 1. 4. per tot. Bodinus de Republ. lib. 5. cap. 6. & late lib. 1. c. 7. Restaur. tract. de Imperat. quest. 110. casu 292. vel tract. 2. Guido qu. 383. Gaill. lib. 2. obs. 54. per tot.* Sed esset hoc extra institutum, diximus in tractat. de Advocatis. Sit conclusio, non ideo cessam esse exemptionem, siquidem in hoc proficit, ut magis praesto ad sit si injuste forte gravamen inferatur, & quod facilius privilegio donentur *glo. d. c. recepimus verb. protectionis de privul. late Abb. ibidem n. 5. eleganter Decus Conf. 152. Anton. de pratis de jurisd. Episcopi, c. 2. n. 2.*

Quid si Papa concessit cuidam cenobio Monachorum, quod ipsi & eorum loca quiesca, libera, & integra una cum suis privilegiis permancant: quaritur an ex illis verbis inducatur exemptio? allegatur pro parte eorum quod sic, *cap. si Papa §. & est, idem de privileg. lib. 6. & per not. per Innoc. de privileg. Recepimus & per tex. eod. tit. Cum olim.* Est decisio Rotae verbalis, *decil. de privileg. in antiquioribus.*

Quaeritur quoque fuit, an si Ecclesia alicui in proprios usus conferatur, per hoc censetur eximi? & placuit Abb. quod non in *c. pastoralis per illum tex. num. 8. de privul.* tum autem censetur concedi in proprios usus, cum illius regimen conceditur in temporalibus & spiritualibus. *Abb. ibid. n. 7. & Innoc. n. 1.*

Sed majoris difficultatis est cum conceditur pleno jure. Civili jure dicimus plenum jus plenam proprietatem habere, cum jure domini habemus alienandi facultatem. *Fel. c. auditi n. 6. & 7. de prescrip. Trinqu. de Retr. confang. §. 2. glo. 1. n. 38. & 52. vide omnino Abb. ca. conquestus n. 4. cum Apest. de foro compet. Iure canonum Ecclesia ad aliquem spectat pleno jure (ut inquit Zerola) quando in ea Episcopus nullum jus Episcopale exerceat & ideo praesentatio, institutio, destitutio pertinet ad eum qui pleno jure possidet *Abb. ca. Cum inter de Re Ind. Ita Thomas Zerola in praxi Episcopali par. 1. §. 19. Innoc. d. c. Cum inter & ca. conquest. nu. 1. & seqq. ubi etiam Abb. n. 4. cum addit. de foro compet. d. c. auditi n. 4. §. 6. 7. Abb. c. pastoralis n. 9. cum addit. c. Quoniam n. 3. cum add. c. cum & plantaren. §. de privul. late Felin. reperit. verb. Eccles. subdita pleno jure.**

Censeturque hoc casu Ecclesia erepta à jurisdictione Episcopali glo. d. cap. Cum
 7 *Et plantare ver. pleno iure, ubi Abb. hoc censet num. 5. Hostiensis cap. Quoniam ubi Abb. de
 privileg. Ratio est, quia ejusmodi Ecclesia pleno iure concessa, subdita est quo ad le-
 gem diocesanam & legem jurisdictionis. Innocent. in cap. Quoniam dicitur, ut ibi
 habeat jura quasi Episcopalia quæ sunt jurisdictionis. Abb. d. cap. Quoniam num. 3.
 Adversatur tamen huic conclusioni Felin. d. cap. Cum inter num. 5. id que nixus au-
 thoritate Consilii Sabarellæ, qui consuluit habentem Ecclesiam pleno iure subdi-
 tam non posse unire, cum tamen id sit jurisdictionis Episcopalis, verum cum id
 cursum dixerit studens causæ sui clientis, malo adherere aliis qui in lecturis veri-
 tatem magis sectati sunt. Iason. Cons. 151. col. 3. vol. 4. Strarcho. de sponsonibus §. Quæro
 igitur num. 6. Alciat. de presumpt. Reg. 1. presump. §. num. 4. Et quidem Baptista
 Caccialupus sic loquitur: Vel ex privilegio competit sibi hæc potestas pleno iure
 & potest. Nam ex quo habet quasi Episcopalem jurisdictionem, unire est jurisdic-
 tionis Episcopalis, ergo poterit. Circa quod D. M. dat regulam quod omnia per-
 tineant ad jurisdictionem Episcopalem possunt explicari per prælatum inficio-
 rem habentem quasi jurisdictionem Episcopalem in loco. Ad hoc glo. not in Clem.
 1. de reb. Ecclesiæ non alien. & not. Innoc. in cap. 2. de translat. & Freder. de Senis in
 cons. Et sic videtur quod communis opinio Doctorum in hoc sit vera. Nam si ple-
 no iure sunt subjectæ inferiori, videtur ibi inferior habere jurisdictionem quasi
 Episcopalem. facit cap. quoniam & cap. leg. cum ibi not. de privileg. cap. unicum
 de capell. Monach. cap. cum ex in juncto §. fin. de hæreticis. Hanc opinionem repe-
 23 rior consulendo tenuisse Dionis. de Perusio Cons. 5. incip. viso quodam. Hactenus il-
 le. tract. de unionib. art. 3. n. 21. & 22.*

8 Sicque confirmata manet conclusio per concessionem pleno iure acquiri exem-
 ptionem, quod latissime probat Abbas in d. cap. cum inter n. 12. 13. & seq. de Re Judic.
 quem vide. & in d. cap. cum Et plantare n. 5.

Idem censendum, si Pontifex concedat alicui Ecclesiam liberam & exemptam,
 tum enim concessisse judicatur omne jus Episcopale, Calde. consil. 6. de donationibus
 Fel. d. cap. auditis. n. 4. in fine. Porro quæ superius dicta sunt de formulis probantibus
 omnimodam exemptionem, restringenda sunt si eis quod frequenter fit, adjicere-
 9 tur clausula. Volumus autem quod in charitate priori cum suo Episcopo remaneat. Nam
 per ejusmodi clausulam censetur reservare Episcopo jura specialiter ei compe-
 tentia. arg. c. quanto de censib. ca. charitas de pœni. dist. 2. hocque in charitativo subsidio
 concludit Bellencin. tract. de charit. subsid. q. 32. n. fin. per Abbatem Cons. 102. omni-
 potens Dei suffragio postulato, in causa qua vertitur inter Monasterium sanctæ crucis nu. 2.
 vers. Tertio fuit quia Alexand. noluit, vol. 1. tum quod exemptiones sunt odiosæ &
 strictissime interpretandæ. Innoc. cap. dudum per tot. de privileg. Philipp. c. 1. in pr. n. 2.
 vers. 3. not. de privileg. in 6. tum quod iurisdic. ordinaria ut est redditus ad jus com-
 mune

mine est favorabilis & extendenda, Fel. l. si unus §. pactus ne peteret ff. de pactis Abb. d. cons. 102. vers. 3. facti & dicitur supra qu. 4.

Postremo, restat querendum, an verba enunciativa Papæ sive Principis probent exemptionem? Etsi multa Doctores conglomerarint in lex hac scriptura ubi Barth. & DD. ff. de donat. l. publica ff. de positi Traq. de pia causa privileg. 86. cap. si Papa ubi Philipp. & DD. de privileg. in 6. Clem. 1. ubi Sabarell. & DD. de probationib. late subtiliter que Rom. Cons. 80. per tot. Omnium tamen est distinctio, inter verba narrativa & assertiva seu dispositiva. Narrativa dicuntur quæ super eo quod principaliter agitur non proferuntur, principaliter, seu quæ non sunt in ipsa causa finali dispositionis, Assertiva vero sive dispositiva quæ non incidenter proferuntur sed principaliter, suntque finis dispositionis, seu in quibus intentio Papæ fundatur. Philipp. Franc. d. c. si Papa n. 1. & seq. & ita discernit ea Abb. in c. Cum oporteat post n. 7. de accusat. Constantinus Rogerius in d. lex hac scriptura n. 103. 104. & seqq. Sabarell. d. Clem. 1. de probat. Priora non probant faciunt tamen opinione quorundam quale quale adminiculum. Posteriora vero plene probant, Sabarell. d. Clem. 1. num. 8. & 10. Philipp. d. c. si Papa per tot. Rogerius in d. lex hac scriptura n. 104. ubi allegat. Cumanum in d. c. si Papa Barthol. l. ex hac scriptura num. 15. cum proluxa addit. ut. de donat. Ferrar. in praxi form. sent. diffini. in gloss. ver. visq. l. ius contestatione nu. 8. Redoanus de rebus Ecclesie non alienandis qu. 59. num. 14. Hinc scripsit Ant. Milis. Si Papa dicat. Eximimus omnes Ecclesias vestras quæ per vos sumpserunt regulam S. Augustini, quas hic duximus vocabulis exprimentas, nullam exemptionem Ecclesiis expressis inducit, nisi alias probetur quod per eas regulam S. August. assumpserint, quia verba narrativa in privilegio posita non probant assumptionem nor. Io. And. & Archid. in c. si Papali. 6. per quæ videtur quod idem esset, quod si Papa eximeret omnia bona alicujus Ecclesie ea exprimendo, quia per talem narrationem non probarentur bona exempta esse Ecclesie, sed oportet hoc aliunde probare. ita Milis in repertor. verb. Privilegium in quo Abb. c. dudum cum Apost. nu. 3. de privileg. Franc. d. c. si Papa. Secus esset si verba fundarentur super facto Papæ vel Principis, v. g. si scriberet Ordinatio ut nullam exercent jurisdictionem in personas aut loca quæ narrat se exemisse, nam sic satis probaretur exemptio, d. Clem. unica ubi glo. de probat. Roger. d. l. ex scriptura num. 105. & succincte Io. Faber. in l. verba C. de Testam. ita ut in contrarium probatio admitti non possit d. Clem. 1. ubi DD. Redoanus d. qu. 59. n. 14. Si vero fundarentur super facto alieno, probarent quidem exemptionem plene, sed admitteretur probatio in contrarium, quod alias non licere. glo. d. Clem. unica ubi Sabarell. & Gemin. d. c. si Papa, & ita etiam distinguit Io. Faber. d. l. verba Roger. d. l. ex scriptura num. 106. Excipio quoque nisi privilegium emanasset motu proprio. Abb. c. dudum num. 3. cum addit. de privileg. quod tamen Romano non placuit: vult enim quod si Papa ex certa scientia, personam aliquam vel locum sub titulo alicujus dignitatis vel præminentie nomi-

nominet, quam certum est non habere, quod per ejusmodi nominationem dignitas, exemptio, seu præ eminentia conferri non censetur. *Rom. Conf. 180. nu. 4. per text. quem dicit expres. in Clem. si summus de sent. excommunicat.*

- 11 Eadem dicta sunt de narrativis sententiarum Principum sive Pontificum *cap. si Papa ubi Philipp. & DD. de privileg. in 6. text. & DD. de Clem. 1. de probat. in terminis Fel. c. causam. q. 2. n. 3. vers. Secundo contra de testib.* In enunciativis autem inferiorum res aliter se habet, in præjudicium enim impetrantis probant quidem, sed non in damnum tertii. *Sabar. & gloss. d. Clem. 1. Rogerius d. l. ex hac Scriptura n. 106. vers. an autem.*

- 12 Quid si eximatur monasterium cum omnibus ejus bonis & possessionibus, an censentur exempta bona quæ monasterium injustè obtinet? *Bartholus concludit quod non Conf. per tot.*

- 13 Quid si Papa committat legato, ut agat cuidam Ecclesiæ gratias pro beneficiis in sedem Apostolicam, an ideo exemisse censetur Ecclesiæ? *Angelus id movet & affirmative concludit textu quem in hoc existimat manifesto. l. Paulus ubi Ang. §. Paulus ff. de fidei com. libert. Fel. cap. veniens nu. 1. vers. Quid autem de prescrip.* Vt tamen contra mihi sentiendum videtur: tum quod ejusmodi verba non sint dispositiva (ut hic antea notavimus) tum quod sint honoris causa prolata, quæ regulariter nihil disponunt. *text. & ibi DD. c. cum venissent de Instu. l. obligationum substantia ff. de act. & obligat. l. illud §. sane ff. de Injuris Alexan. l. ex his vers. Quid in verbis ff. de Test. militari.* Non obstat *l. Paulus.* Quia ibi fit extensio favore libertatis: hoc autem loco faciendæ est restrictio in odium exemptionis. *Alex. d. l. ex his dixi supra quest. 4. Exemptiones enim odiosi juris esse & proinde restringendas conclusum est antea, eod. lib. quest. 4.*

Q U Æ S T I O X.
Census solutio an probet exemptionem?
S U M M A R I U M.

1. Census solutio ratione percepta libertatis arguit exemptionem.	6. Census solutio non arguit exemptionem.
2. Reditus, pensio, census, differunt.	7. Probatio debet de necessitate concludere. Questio pendet ex circumstantiis.
3. Census proprie solvitur ratione subjectionis. 4. Exemptionis. 5. protectionis.	8. Ferrarius nimis generaliter locutus.
1. Dubitationem movet, quod si quis Ecclesiæ Rom. census solvat ad perceptæ libertatis judicium, inde probabitur exemptus. *text. c. si Papa §. est & idem*

dem de privilegiis in 6. Nam ut inquit Ferrarius, Censur aliquando est signum percep-
tae libertatis, puta quando Ecclesia aliqua dat Papae piper, vel aliud pro censu, quo ca-
su videtur exempta à subiectione Episcopi. Ita ille in forma libelli ad praestationem
rei relaxationem in glo. sicutum dicti temporis praeteriti n. 10. Cardinalis in c. constitutus
n. 12 oppos. de relig. domib. praes loco ab Emph. ad censum.

Verum quæstionem perstringam paucis, si præmiserò differre plurimum inter se, 2
quamvis sæpe confundantur Reditus, pensio, census: non secus quam inter se differ-
runt Emphiteusis, libellus, locatio, & contractus censualis, superficies, & precaria.
Late Jason l. 1. C. de jure Emph. fo. Corasius in sua enarrat ad eundem tit. in pr. nu. 13. &
seqq. Julius Clarus de jure Emph. quæst. 1. Et quidem reditus significatio admodum
generica est: hodie tamen strictius usurpata pro jure quo aliquid quotannis percipi-
mus, tanquam Tirag. de Rev. cons. 1. glo. 6. n. 1. & seq. Paulus Badius tract. de annuis re-
ditibus l. 1. c. 2. & seqq. Venet. de annua praest. tone. Carolus Molin. tract. de usuris n. 17.
usque ad n. 25. & quæst. 50. 60, 69.

Pensio verò solvitur pro usu rei in Emphiteusi libellatio, precaria, locatione, su-
perficie, Jason. d. l. 1. C. de jure Emph. Julius Clarus Corasius jam allegati.

Census in jure varia est significationis.

Zalio habetur pro patrimonio, seu pro omni eo quod est fortunæ, l. 2. ff. de orig.
juris. Hinc Ovidius l. Pastorum.

In precio precium nunc est, dat Censur honores,

Census amicitias pauper ubique iacet.

Aliis pro omni eo quod ratione contractus censualis translato directo & utili
Dominio in accipientem solvitur. Barib. & Paul. l. 1. §. 1. ff. de public. Abb. c. 1. de Resp.
in integ. c. constitutus de Relig. domib. c. prohibemus de censib. Curvus in arestis. amorum
Aresto. 7. in ver. ne constitution. de rente fol. 93. Parib. ad cens. Aurel. tit. de cons. c. 1. Nec
est iste proprie census cum privato solvitur. Abb. d. c. prohibemus n. 3. de censib. Felin. d.
ad audientiam n. 21. de praescriptionibus.

Sed cum aut superiori in lignum subiectionis, diciturque interdum tributum, an-
nona capitatio, tot. tit. ff. de censib. ubi VV. c. sembec. tot. tit. C. de Annon. & tribu. l. 10. &
de Agricolis & Censibus De Capitatione Felin. d. n. 21. Boer. ad cons. Bituricens. tit. 4. §. 17.
glo. 1. line. Badius in annot. ad Pandect. l. ult. de senatorib. late Bodin. de Repp. l. 6. c. 3.
Exod. c. 30. cum censum egeris in c. omnis omnia de censibus.

Aut exemptionis cap. constitutus de Relig. Domib. ca. si Papa de de Privileg. in 6. Fel. d. c.
ad audientiam n. 21.

Aut protectionis cap. ex parte ubi Abb. cap. recepimus de privilegiis. Felin. d. nu-
mer. 21.

His præmissis concludo census solutionem nullo modo arguere exemptionem
sex. ca. Recepimus de privilegiis, prout quoque nec subiectionem aut protectionem
Abb.

Abb. c. omnis omnia n. 3. cum add. de censibus & in c. quoniam n. 4. cum add. de privi. Fel. in repert. verb. census proprie. Ratio est, quia solutio census plura potest significare, scilicet interdum subiectionem, protectionem, exemptionem, Felin. d. c. ad audientiam n. 21. & bene Innocent. c. praterea quarto loco de transact. Abb. c. si. n. 4. de caus. poss. & propriet. Alis in repert. verb. possessio ver. possessio seu quasi iuris possessionis acquiruntur fol. 311.

7 Probatio autem debet de necessitate concludere: nec probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse: ut prolixè docent Sebastian. Sapia in additione ad Abbatem d. c. recepimus in privi. verb. non probat tex. in c. in presentia de probat. c. pia ubi glo. de except. in 6. & pulchrè Abb. in c. fin. n. 4. de caus. poss. & propriet. Itaque hoc totum pendet ex circumstantiis rerum juxta quas (inquit Abbas) judicandum est, Abb. d. c. omnis omnia n. 3. & d. c. fin. de causa poss. & propriet. cum additionibus & est tex. expressus in d. ca. Recepimus.

8 Per quæ apparet Ferrarium in principio citatum generaliter nimis censuisse, siquidem ut ex censu probetur exemptio, debet aliunde apparere quod ex causa concessæ exemptionis illius solutio pensitetur tex. d. c. recepimus & cap. si. Papa 5. & est idem ver. aut si dicat de privi. in 6.

Q U Æ S T I O XI.

An valeat Exemptio non inferâ clausulâ, non obstantibus in contrarium?

S U M M A R I U M.

1. In concessionibus juri contrariis opus est clausula derogatoria.	8. Ampliatur cum Princeps rescribit ex certa scientia.
2. Item in privilegiis & rescriptis contra utilitatem publicam.	9. Satis est quod Privilegium Bullarum Bullarum Privilegiarum.
3. Exemptiones sunt contra rem publicam.	10. Certa scientia colligitur ex narratis.
4. Privilegia & rescripta differunt.	11. Exemptio si concedatur à jure habente clausulam derogatoriam, opus est derogatione istius clausule.
5. Exemptio valet etiam si careat clausula derogatoria. 6. 7.	
7. Episcoporum potestas pendet à Pontifice.	

IN hoc articulo, in quo Doctores velut in Labyrintho sese plurimum implicarunt, Thesei filo nobis opus esset. Et quidem Barthol. Abbas Ludovicus Molina, Antonius Milis cum nonnullis videntur stare pro parte negativa, in l. finali cum

cum latissima addit. C. si contra ius aut public. utilit. in ca. nonnulli num. 10. vers. Tertium membrum est de Rescript. in tom. 1. de iust. & iure. disput. 173. fol. 683. & seqq. in reperi. verb. clausula generalis non obstante fol. 72. Item Covarruvias in Epitome par. 2. cap. 8. & 9.

Movetur maxime auctoritate Innocentii III. quod in concessionibus juri contrariis opus sit clausula derogatoria; alioquin non est justa causa, sed ad importunitatem partium concessa præsumantur. *lex. cap. 1. d. consuet. in 6. late. Gail. libr. 2. obs. 58. Barthol. in Extravag. ad reprimendum sub. finem.*

Confirmantque: quia clausula generalis non obstantibus, &c. Dicitur requiri in privilegiis & rescriptis contra publicam utilitatem concessis, aliis non valent. *Anton. Miles in Reperi. verb. clausula generalis non obstante.* Prout & quando vergunt in notabile damnum & præjudicium tertii, *Ludov. Molina dicta disput. 173.*

Atqui, est extra controversiam quod exemptiones & vergant contra utilitatem & quietem reipublicæ; ut late deducit Durandus, & assentitur Concilium Tridentinum. *tract. de modo Concilii Generalis par. 1. Rubr. 4. num. 15. 64. & multis seqq. usque ad num. 73. Baronius in Annalibus Ecclesiasticis. tom. 8. Anno 676. Pontifice Adodato fol. 517. Concil. Trident. sess. 24. cap. 11. de Reform.* Et plurimum præjudicium tertio seu ordinariæ potestati quæ est favorabilis, & cui Papa præjudicium facere non intendit, *argum. cap. pervenit 11. quest. 1. Staphil. tract. de gratis & exempt. tit. de Rescriptis in forma Brevium num. 50. vol. tract. 14. fol. 46. ut late scriptum est supra quest. 4.* Ideoque placuit omnibus non esse facile concedendas nisi magna deliberatione, citatis iis quorum interest, ut statuit Concil. Lateranens. *Roman. consil. 37. Felin. cap. cum non liceat in pr. de prescript. Innocent. cap. Dudum de privileg. Francisc. Lucan. tract. de Fisco. num. 4. Anton. de Pratis de iurisd. Episcop. cap. 8. num. 15. 7. Concilium Lateranens. Celebratum anno 1515. sess. 10. verb. Exemptiones autem de cetero absque rationabili causa & quorum interest minime citatis pro tempore concessas nullius roboris & momenti esse decernimus.*

Pro solutione præmitto differre in quamplurimis privilegia à rescriptis. *Rebuff. in praxi Beneficiali par. 1. tit. differentia inter privilegium & rescriptum, hic 21. 4. tinet tantum differentia, quod privilegia sunt contra jus. glo. in summa 35. quest. 2. Rebuff. d. tit. num. 23.* Dicitur quasi privata legia, eo quod privatam legem singulis generant. *c. fin. 25. qu. 1. ca. Privilegia dist. 3. Barth. 1. 1. in fin. C. de iuris & facti ignor. l. fin. ff. de const. princip.* Rescripta vero sunt secundum jus ac ad observantiam iuris communis. *glo. in cap. unico in ver. noscatur in fine de const. in 6. Rebuff. d. num. 23. Philipp. Franc. ibi num. 11. cum Apost. Abbas in Rubr. de Rescriptis num. 2. & seqq.*

- 5 Ex his concludo quaestionem affirmative valere privilegium exemptionis etiam si careat clausula, *non obstante lege vel non obstantibus iuribus in contrarium*: opinionis huius Coripheus est Felinus, quam post longum studium ac magnam indaginem variis firmat auctoritatibus in *cap. nonnulli num. 11. cum nonnullis & seqq. de Rescript. eamque tacitus sequi videtur Abbas in cap. 1. n. 3. 12. 15. eodem tit.* In venioque in hisce terminis eam sequi Parisium his verbis.
- 22 Nec erat necesse in dictis Privilegiis exemptionum quod fieret mentio de iuribus ordinarii cui inferretur praedictum, Nam ipsa talia privilegia derogant ordinariis: quia privantur iuribus ipsorum, & privatio praesupponere debet habitum, ut tradit glo. quam sequuntur ibi scribentes maxime Abb. cap. olim & l. de privil. Jo. Andr.
- 23 Cald. Abb. dudum in pr. eodem Decius cons. 50. col. 1. vers. & praesupponendum.
- 24 Ita verbaliter Parisius cons. 22. n. 8. vol. 4.
- 6 Ratio est, quia cum Papa rescribit per modum privilegii, nihil refert si clausula non obstante non adiciatur, *Fel. d. cap. nonnulli n. 11.*
- Quod indubie procedit cum ex serie Privilegii apparet manifeste de voluntate Principis sive Pontificis volentis statuere contra jus, seu quod exemptionum concedere voluerit. *Anton. Milis in repert. verb. privilegium contra jus commune an valeat. Dec. cons. 117. num. 4.*
- 7 Nam cum omnis Episcoporum seu ordinariorum potestas dependeat ab auctoritate summi Pontificis cap. 1. dist. 22. *Anton. de Rosellia tract. de potest. Imper. & Papa & hanc sententiam fore veram n. 13. & 14. ubi id probat vol. tract. 14. fol. 327.*
- 8 Ex certa scientia & motu proprio aduersus eas seu jus commune rescribendo censetur ei derogare voluisse. Clausula enim eiusmodi aequipollent clausula derogatoria non obstantibus, *Modestinus in l. idem nlp. scribit ff. excusat. tut. ubi glo. & DD. glo. ca. ex parte 2. de offic. deleg. Anton. Milis in Repert. verb. scientia certa principis vers. Ex hoc sequitur Paris. d. cons. 22. nu. 9. & 10. Dec. cons. 198. in fin. cons. 271. nu. 8. & 9. Francisc. Curt. cons. 21.*
- 9 Confirmatur haec conclusio primo auctoritate Baldi dicentis, quod eo ipso quod Princeps vocat concessionem suam Privilegium & Bullatur Bulla Privilegiorum, nulla alia clausula est necessaria. Nam tum satis constat, quod ipse facto voluerit infringere jus commune ex quo natura Privilegii sit talis. *Bald. in l. lapilli col. 3. vers. Ego dico ff. de Res. d. v. Marimus Laudensis tract. de privileg. §. 39. Felin. d. cap. nonnulli num. 11. & num. 12. vers. Ratio differentie Philipp. Franc. cap. 1. num. 10. per tot. de constitu. in 6.* Confirmatur secundo. Quia etsi nominatim non exprimat clausula *ex certa scientia*, sufficit tamen ut certa scientia eliciatur ex narratis, seu ex serie facti. Ita communiter teneri dicit Felin. *cap. cum inter de excepti. & d. c. nonnulli. num. 12. vers. 1. contra ipsum, ubi etiam Abb. Anton. de Crevant. in addit. ad cons. postell. in d. cap. nonnulli fol. 17. liter a. C. Oldr. a. consi. 295*

Narratio enim Principis tantum operatur, ac specifica expressio clausulae ex certa scientia d. l. item *Vlpianus Fel. d. c. nonnulli n. 11.* Limitanea tamen sunt haec nisi exemptio concederetur a iure habente clausulam derogatoriam, *Abbas d. c. nonnulli & Fel. n. 12. vers. limita primo.* Nam opus esset derogatione istius clausulae, *Navarr. ad c. si quando except. i. n. 1 De Rescriptis.*

Q V A E S T I O XII.

In concessione exemptionum an sit necessaria citatio Ordinariorum, quorum interest exemptiones non concedi.

S U M M A R I U M.

1. Privilegium non praedicitur non citato.	5. An opus sit specifica derogatione Concilii.
2. Concessio exemptionis non est actus judicialis.	6. Quid de innovatione.
3. Concilium Lateranense requirit citationem Ordinariorum.	7. In vocatio si sit per eum qui eximere potest, non requiritur citatio.
4. Pontifex eximere potest sine citatione non obstante Concilio.	8. In invocatione qua sit in curia Romana, non opus est citatione.
	9. Similiter cum periculum est in mora.

PRO parte affirmativa videtur stare *Castrens. l. 2. num. 4. C. de Tempor. appellat. Anton. Cons. 19. Antonius Nicellis in concordia glossarum n. 232. arg. l. 2. in fine ff. de natalib. restit. & l. nam ita ff. de adopt.* Privilegium enim (inquit non praedicitur tertio cuius interest non citato, ideoque nec ordinario, cuius interest jurisdictionem factam & rectam conservari per nos. *supra qu. 4.* Verum communi iure vera est negativa, Ratio est. Quia concessio exemptionis non est actus judicialis, ideoque Princeps nemine citato eas concedere potest. *Abb. Felin. & D D. c. cum olim de Re lud. Leonellus tract. de surrept. rescript. questione 6. artic. 1. Infor. l. Gallus §. & quid si tantum n. 41. & 47. ff. de liberis & posth.*

Confirmatur, quia in impetratione rescriptorum, privilegiorum, exemptionum, non est necessaria partis citatio. *Anton. Nicellis in Concord. glossarum nu. 322. Concordia 52. fall. 78. & 51. Felin. c. cum olim num. 6. de Re judic. Gigas de pensioib. qu. 37. Cacia lupus de pensioib. qu. 24. n. 8. & seqq. Milis in repert. verb. Citatio non requiritur quando privilegium.*

Dixi iure communi, nam iure speciali sive singulari Concilii Lateranensis sub Leone

Leone X. anno ejus tertio, salutis vero humanae 1577. sessione 10. ad esse exemptionum requiritur citatio ordinariorum, ratione adjectae clausulae irritantis, de qua dictum sum infra parte 2. *quasi. 5. sub finem. Et parte 4. quasi. 6. per tot.* ejusmodi enim est textus, Exemptiones autem de caetero absque rationabili causa & quorum inter-
est minime citatis pro tempore concessas nullius robotis & momenti esse decernimus. *Anton. de pratis tract. de iurisdic. Episcop. ca. 8. n. 1. Et 2. Guymor. ad prag. sanctionem tu. de causis §. visum in glo. verb. attendentes.*

4 Quin autem Pontifex non obstante Concilio eximere possit nemine citato, non est quisquam qui ambigat: est enim ejus solius Concilii derogare, vel etiam adrogare, à quo omnia pendent & cujus auctoritas semper excepta reputatur. *cap. significasti de electione Abb. Siculus c. ex gestis, de Cler. non residen. Borgasius tract. de irregulari. Et dispens. part. 3. tit. de dispensat. consilii generalis n. 6. Et seqq. fol. 53. Ant. de Rosellis tract. de Consilio cap. 14. incip. Qualis in causis debet esse forma num. 8. per cap. propositus de concess. praebe. Et cap. 17. nu. 32. ubi late. quippe quod speciale sit principis sive Pontificis suam vel inferiorum sententiam & constitutionem revocare. not. in cap. veniam cap. sententiam 35. quasi. 9. cap. cum olim de re judic. cap. tam ex lueris de in integr. restit. l. 2. in fine de sententis ex brevi recitandis.*

5 Praecipue vero difficultatis est, an cum Pontifex derogat Concilio, opus sit ne exemptio censatur surreptitia specifica clausula derogatoria Concilii. Quia in te sunt qui ajunt & qui negant, ut est videre in Ant. Milis, in aureo repert. verbo gratia facta contra Generale Concilium an censatur surreptitia glo. cap. ex parte verb. de quo nulla mentio de capall. Monach. Felin. cap. nonnulli n. 2. Et 3. de Rescript. dicam infra lib. 1. cap. 50. n. 33. conferuntque ad hanc questionem quae in immediate precedente tituli n. 6. 7. 8. Et seq. nosq. eam proprio capite diligentius examinabimus.

6 Porro an haecenus dicta obtineant etiam in innovatione exemptionum, incidenter hic quæri posset, non juvat jam inhaerere regulae communi. Quod omnis qui ex aliquo actu lædi posset, ad illum citari debeat. *l. de unoquoque ff. de re jud. l. non ita Divus ff. de adopt. l. si quando Et ibi Bald. C. de testib. quàm Antonius Nicellus fusiissime restringit centum Et quindecim Fallentius. In concordia glossarum à n. 224. usque ad n. 372 in concordia 52.*

7 Dico igitur primò. Quod si innovatio fit per eum qui exemptionem concedere poterat, non requiritur citatio, aliàs secus. *Abb. cap. cum dilecti num. 25. vers. Et innovatio de consir. nulli vel inuili Mascard. de probat. conclus. 1388. num. 26. Et dixi supra 9. §. n. 9.*

8 Dico secundo. Quod in transumptione seu innovatione exemptionum vel privilegiorum quæ fiunt in Curia Romana non opus est citatione. Ratio est, quia cum iste actus pertranseat multorum manus hoc in exercitio peritas, abest omnis falsi suspicio, adeo ut sine citatione credatur transumpto velut originali *Abb. cap. ex par-*

ex parte 1. in pr. de privileg. & dixit Felin. post Anton. Host. Archid. & alios in c. fin. nu. 2. vers. fallit. 3. de fide instrum. Bartholomeus Bellen. tract. de charit. subsid. quest. 113. Mascardus de probat. vol. 3. concil. 1388. nu. 19.

Dico tertio, Hoc in calu cum periculum esset in mora, non requiritur citationem, Decius c. cum dilecta numer. 37. de consir. utilis vel inutili Mascard. d. conclus. 1388. n. 19.

Q U A E S T I O XIII.

Exemptio concessa simpliciter, an eximat universaliter?

S U M M A R I U M.

1. Exemptio capitis non censetur concessa exemptio membrorum.	vis ordinis clerici exempti censetur.
2. Exemptio monasterii non extenditur ad capellas.	8 Exemptio generalis, generaliter intelligenda.
3. Exemptio est stricti iuris.	9. Exemptio extendenda aut restringenda ex mente privilegiantis.
4. Exempta Ecclesia, populus non est exemptus.	10. Privilegium concessum terra, censetur concessum personis.
5. Exempto populo, ecclesia non censetur exempta.	11. Privilegia concessa locis, extenduntur ad personas.
6. Dispositio de re contenta non includit continentem.	12. Delinquens in Ecclesia, an in ea capi possit?
7. Exemptis Clericis Ecclesia, cuius-	

Generalis haec quaestio diffiniri commodè non potest, nisi per propositiones speciales, sit igitur prima conclusio. Exemptione capitis non censetur concessa esse exemptio membrorum. *Innoc. c. ex ore de privil. arg. l. liberorum ff. de adopt.*

Idemque exemptio monasterio, ejus membra seu capellae exemptione non gaudent. *2. Abb. d. c. ex ore. n. 1. & 4. ca. cum capella ubi DD. eod. tit. V. Baldus tract. de Canonica portione c. 4. quest. 8. & seqq.*

Ratio est, quia exemptio est juris stricti, nec trahenda de persona ad personam, loco ad locum, c. sane c. cum capella de privil. lo. de Ferrariis in forma oppon. contra instrum. in in glo. ad §. aliusque rationibus nu. 4. quippe regulariter eximi potest Ecclesia, libi in potestate retenti capellae, & è contra, arg. l. liberarum de adopt. *Brixienf. in repert. verb. Exemptio col. 6. Abb. c. conquereute nu. 1. de offic. ordin. glo. cap. rogamus 2. 4. quest. 1.*

Conclusio secunda. Exempta Ecclesia non censetur exemptus populus: ideo Episc. ordi-

ordinariam potestatem exercere poterit in Parochianos. Philipp. Franc. e. per exemptionem n. 3. vers. 5. de privil. in 6. summa Angel. verb. exemptus n. 1. vers. Et exempta. Fumus verb. exemptio n. 3.

- 5 Conclusio tertia, exempto populo non censetur Ecclesia esse exempta. Franc. d. num. 3. vers. ult.
- 6 Conclusio quarta. Eadem dicta sunt in quibusvis aliis exemptionibus. Regulariter enim dispositio relata ad rem contentam non includit continentem, Franc. d. n. 3. vers. ult. in privil. trahantur ad casus diversos. Tirag. de retrad. Confan. §. 1. glo. 4. m. 97. fol. 106. Fumus verb. exemptio n. 3. §. 4. §. docti Archid. c. Frater 16. q. 1. n. 3.
- 7 Conclusio quinta. Exemptis clericis alicujus Ecclesie, tam Canonici quam alterius cujusvis ordinis Clerici exempti esse censentur. text. cap. per exemptionem. In fin. de privileg. in 6. ubi Franc. n. 3. vers. ultim. not.
- 8 Conclusio sexta, si verba privilegii sunt generalia, exemptio univertaliter concessa esse censetur, quia cura ubi D. D. de privileg. arg. d. cap. per exemptionem in fin. Io. de Ferrar. in d. glo. ad §. alia rationibus. n. 4. Ita tamen, ut in primis semper attendenda sit mens concedentis, ne tam verba quam potissimum ipsam mentis rationem sequi videamur. l. aliter ff. de leg. 3. Barth. l. non dubium n. 9. §. 10. C. de legibus Dec. l. semper in stipulationib. n. 4. ff. de reg. juris l. ab eo ff. de supell. leg. Semper privilegium extenditur ad personas & casus non expressos, aut etiam restringitur ex præsumpta ac conjecturata mente privilegiantis Abb. c. sane n. 2. de celebrat. Missarum.
- 10 Conclusio septima. Privilegium concessum terræ intelligitur concessum personis seu hominibus ejusdem. l. si non speciali ubi Bald. C. de Testam. Sicut per exemptionem terræ censentur etiam personæ ejusdem terræ exemptæ. Rom. d. conf. 180. m. 7. Bald. d. l. si non speciali.
- 11 Confirmatur id ipsum auctoritate ejusdem Romani Conf. 234. per tot. dicentis privilegia locis concessa extendi ad quaslibet personas ibi existentes etiam si Forenses sint & extraneæ, ubi etiam disputat an forensis aut laicus delinquens in Ecclesia capi in eadem possit, id quod resolvit negative. per c. Frater 15. qu. 4. Bald. d. l. si non speciali. qua de re infra l. 4. quest. 95.

Q V Æ S T I O XIV.

In Exemptione suarum Ecclesiarum quam comprehendantur?

S U M M A R I U M.

1. Appellatione sui comprehenditur quod commune est. 2. Mandatum de providendo in Ecclesiis suis, extenditur ad eas qua mediato subiecta

jecta sunt.

3. Ea tantum Ecclesie sunt exempta, quae plene iure ad exemptum spectant.

4. Suum proprie non est quod est commune.

6. Privilegia proprie intelligenda.

Difficultatem facit quia appellatione sui comprehenditur etiam id quod commune est, si quis servos ff. de leg. 3. l. pupillus §. fin. ff. de verb. sign. adeo ut res mihi cum alio communis vendi & impignorari possit, quae de re doctè Mudeus l. nemo ex sociis ff. pro socio fol. 64. Negus. de pig. in 3. memb. 2. par. princip. n. 59. & seqq. & non modò quod immediatè sed etiam quod mediatè suum est: ideo præceptum de providendo alicui in Ecclesiis suis, extenditur ad eas quae mediatè subjectae sunt c. pro illorum de prebendis. Sed respondeo cum Archidiacono eas tantum esse exemptas, quae pleno iure spectant ad exemptum, Archid. in c. Frater. n. 4. ubi latè id examinat. 16. quest. 1. Imprimis quia exemptiones præjudicant iuri ordinario, ideoque strictissime interpretandae. c. licet. de offic. ord. l. 2. §. merito §. si quis à principe ff. ne quid in loco public. nec extendendae sunt ad id quod commune est, nam suum proprie dici non potest quod commune est, prout quoque quod mediatè ad aliquem spectat, suum esse proprie dici non potest. l. quæsitum, §. celsus ff. de fundo instr. leg. Archid. nu. 5. latissime l. ason l. servi electione §. labeon. l. 4. 10. 20. 21. 22. ff. de legat. 1.

Potro certum est, privilegia semper extendenda esse secundum propriam verborum significationem ut quando minus fieri possit ordinariæ obliat potestati, quae est perquam favorabilis l. scribit quinius l. plautus ff. de auro & argento leg. copiosiusque id probat Archid. d. c. Frater 16. quest. 1. num. 5. & dixi supra quest. 4. De qua questione prolixius videri poterit Philipp. Francus. in c. cum in illis fin. num. 2. & 3. de Preb. in 6. Ubi disputat an dispositio restringenda sit ad id quod totum est disponentis, an verò etiam extendenda ad id quod cum alio commune est; distinguitque inter dispositionem odiosam & favorabilem, quemadmodum apud eundem videre latius poterit lector.

QUESTIO XV.

Quid sit lex d'æcesana & lex jurisdictionis?

SUMMARIUM.

1. In Episcopo generaliter unica jurisdictio.	5. Dissensio scribentium in hac materia.
2. Res iudicata in diæcesana, non præjudicat in lege jurisdictionis.	6. Dissensio legis Diæcesanae.
3. Derivatio legis diæcesanae.	7. Dissensio legis jurisdictionis.
4. Commissione facta diæcesano censetur facta Episcopo.	8. Cuius speciei sit charitativum subsidium.
	9. Item Synodus Episcopalis.
	10. Item dissensio & Canonica Episcopalis.

G

IN

IN diffinitione exemptionum dixi, sub nomine iurisdictionis comprehendi legem Diocesanam & iurisdictionis, de utraque quia inter interpretes non ita convenit. pauca hæc adferemus. In Episcopo unicam tantum esse iurisdictionem sub qua universum jus Episcopale comprehenditur quod in universa Diocesi habet, nonnullis usurpata latiore significatione legis diocesanae visum est. *Innocent. c. dilectus de offic. ordin. Abbas c. auditis in 1. notabilis de restit. in integrum.*

² Aliis tamen communius placuit distinctas esse species, ita ut res iudicata in lege Diocesana non obstat legi iurisdictionis, *Abb. c. 1. de offic. ordin. ubi text.*

Et quidem Diocesana lex à diocesano derivatur, qui à Pontificiis DD. propriè Episcopus nuncupatur & non alius, quamvis de jure speciali in loco ordinariam habeat potestatem, *Abb. c. cum olim de major. & obed. & cap. Joannes. num. 2. de restitum.*

³ Adeoque refert ut facta commissione diocesano, censetur facta tantum Episcopo. At verò si ordinarium cumlibet alteri ordinariam habenti iurisdictionem facta esse censetur, *glo. Clema. verb. Diocesanis de iure patronat. Navarr. cons. 11. de Claudef. de spons. tom. 2.*

⁴ Porro pro diffinitione utriusque hujus legis diocesanae & iurisdictionis varia, olim fuit elaboratum, aliis assententibus quod illa consistat in recipiendo, hæc verò in dando seu conferendo, aliis aliter opinantibus, ut patet ex Innocent. & aliis, c. 1. de statu Monach. ubi *Abb. glo. c. dilectus ubi DD. de offic. ordin. Bertachin. tract. de Episcop. l. 4. par. 2. n. 80. & seqq. Henric. Botteus tract. de Synodo par. 1. num. 61. & seqq. ubi late.* Res hæc ut censeam cum Innocent. aptius diffiniri non poterit quam diffinitione per partes, de qua apud Topicos. *Aristoteles lib. 2. poster. cap. 5. Io. Apellus in Dialect. legati cap. num. 24. Christoph. Hegendor. in suo libello de definitionibus & divisionibus legalibus to. 16. per 1. vol. tract. 1. fol. 252.* Nempe lex Diocesana est ad quam spectat perceptio Cathedralitici, pars decima oblationum, charitativam subsidium, dehinc cætera omnia à quibus Monasteria jure communi sunt exempta, *Abbas d. c. dilectus n. 4 ubi late & DD. supra citati.*

⁵ Lex verò iurisdictionis est quæ obedientiam, subjectionem, reverentiam, institutionem, correctionem, reformationem, iurisdictionem, penitentia indictionem, causarum audientiam, sacramentorum collationem, eaque omnia complectitur, in quibus Monasteria Diocesana, jure communi subiiciuntur. *DD. ubi supra Bertachin. tract. de Episcopo lib. 4. parte 2. numer. 80. Thomas Zerola in praxi Episcop. part. 2. verb. iura Episcopalia. Cuchus in suis juris Canonici lib. 1. tit. 12. verb. hæc iura.*

⁶ Quæ ut magis pateant quæritur primo, utrum charitativum subsidium sit de lege Diocesana? articulus hic multis fuit dubius, ut refert Barth. Bellencinus tract. de charit. subsidio. qu. 28. communis tamen (inquit) opinio est affirmativa, Unde infertur Monasteria jure communi Exempta esse à solutione charitativi subsidii.

Io. Andr. Buriio Innoc. & DD. d. c. dilectus de offic. ord. Bald. si quis ad declinandam col. 8.
C. de Episc. & Cler.

Limite primò, in Ecclesiis monasterio subjectis quæ ante subjectionem illud præstare consueverant. Nam ratione earum, monasterium obligabitur *Clem. 1. de cen. sib. Innoc. d. ca. de statu Monach. cap. conquerente de offic. ord.*

Limite secundò, nisi monasterium haberet populum, quia ratione populi tenetur ad omnia quæ sunt legis Diocesanae. Io. Andr. in add. ad spec. ut. de privileg. Bellenc. *tratt. de charit. subsid. q. 29.* Quæritur secundò, Quid de Synodo? utrum sit legis Diocesanae? & breviter an Abbates seu monasteria teneantur venire ad Synodum Episcopi? Remitto ad prolixam disputationem & distinctionem Henrici Botei, in suo speciali tractatu de Synodo parte 2. n. 4. & seqq. ex qua uberius etiam intelligentia legis Diocesanae & jurisdictionis hauriri poterit.

Tertiò utrum dispensatio? paucis dicimus eam esse de lege jurisdictionis, *cap. ex transmissa transl. prelat. glo. clem. 1. de Rescriptis*, & ita resoluit Paulus Borgasius in suo *tratt. de Irregularitatibus parte 2. Rubr. an dispensatio sit de lege Diocesana nu. 4.* Eadem dicta sint de Canonica Episcopali, de qua materia in cap. requisisti & cap. officii de de Testam. & Petrus de Urbaldis, in *tratt. de Canonic. Episcopali cap. 1. n. 4. & c. 4. q. 5.* Lapus de Castellione, *tratt. de Canonic. portione n. 5.* Cætera ad pleniorum hujus tituli cognitionem peti poterunt, præsertim ex Abbate & Innocentio hic citatis, quæ compendii gratia nunc prætereo, qui tradunt Hospitalitatem, itionem ad exequias, prædicationem, missarum celebrationem, legationem, processionem, angarias, & quaslibet alias vexationes sub lege Diocesana comprehendit.

QUÆSTIO XVI.

Monasteria an sint Exempta?

SUMMARIUM.

1. Monasteria iure scripto sunt Exempta à lege Diocesana, non verò à lege jurisdictionis, ut patet ex auctoritatibus præcedenti capite allegatis, quas maxime Abbas persequitur, *d. cap. de statu Monach. & d. cap. dilectus de offic. ord. in Bertrachin. tratt. de Episcop. lib. 4. parte 2. quest. 35. n. 80.* 2. Quousque se extendat eiusmodi exemptio.

DE jure communi quod attinet, sunt exempta à lege Diocesana, non verò à lege jurisdictionis, ut patet ex auctoritatibus præcedenti capite allegatis, quas maxime Abbas persequitur, *d. cap. de statu Monach. & d. cap. dilectus de offic. ord. in Bertrachin. tratt. de Episcop. lib. 4. parte 2. quest. 35. n. 80.*

Itaque ejusmodi Privilegio non modò monasterium sed cœmiterium & alia
 2 quæcunque intra Monasterii septa exempta censentur, cap. necessaria ca. nulla 12.
 qu. 1. idque ad passus usque 30. vel 40. cap. sicut cap. diffinit 17. quest. 4. quod tamen
 verum est, cum monasterium est extra urbem constitutum, secus vero si in Civitate,
 tunc enim tot passuum privilegiatio non gaudebit. c. quisquis 17. quest. 4. glo. & DD.
 cap. per exemptionem de privileg. in 6. Rebuff. tract. de immuni. Ecclesiarum in constitu-
 tionibus regis & in l. urbis de verb. sig. summa angelica verb. Exemptio n. 1 & Fumus n. 5
 Archidiacon. cap. nulla 12. quest. 1. vide Navarr. in Manuali cap. 25. nu. 10. verb. Domus
 uem Episcopalis.

Q U A S T I O XVII.

Sintne aliqui ordines exempti?

S U M M A R I U M.

1. Cisterciensis Ordinis Privilegium.	an participans nihilominus fructur.
2. Cisterciensis ordo iure scripto non exemp-
tus.	19. Quorum participantes possunt privilegio
uti contra eos quorum contemplatione
participant.
3. Papa Diocesanus totius Orbis.	20. Familiares non retorquent privilegium
contra suos principales.
4. Ordines plurimi exempti privilegio pro-
prio.	21. Privilegiatus non utitur privilegio con-
tra concedentem.
5. Prædicatorum exemptio.	22. Ordines qui habent Generalem, an iure
communi sint exempti.
6. Minorum.	23. Jurisdictio specialis, cumlativè concessa
conferatur.
7. Carmelitarum.	24. Pontifex non solet derogare ordinariis
nisi expresse.
8. Benedictinorum.	25. Qualem jurisdictionem habeant Præla-
ti in subiectos.
9. Regularium omnium.	27. Exempto ordine Monachorum, an cen-
seatur exemptus ordo monialium.
10. Exemptio eorum plenam realis quam
personalis.	28. Ordinarii in carcerantes regulares ex-
emptos sunt excommunicati.
11. Refringitur in causis mercedum & mi-
serabilium personarum.	29. Tenor Bullæ.
13. Item in degenibus extra claustra.
14. 15.	
16. Divisio ordinum.	
17. De participatione alienorum privile-
giorum.	
18. Quid si ordo non utatur privilegio,	

30. *Varie exemptionum cause.*
 31. *Ordinibus facile conceditur exemptio.*
 32. *Exempti nedum ab ordinariis, sed nequidem ab Archiepiscopo & Patriar-*

- chis possunt parvi.*
 33. *Exempti immediate S. Sedi subiecti sunt.*
 34. *Censura ordinariorum in exemptos irrita sunt.*

Iure communi Cisterciensis ordo, id privilegii habet, ut nisi facta mentione ordinis rescriptum impetrari non possit, *text. cap. cum ordinem ubi DD. de Rescr. cap. ne Dei de simonia lo. Andr. cap. 1. de suppl. negl. pralati glo. cap. recepimus de privileg. Fel. & Abb. d. cap. cum ordinem.* quod ipsum hospitalarii & templarii aliisque nonnullis concessum esse reperitur, *cap. ex parte de decimis glo. d. cap. cum ordinem de Rescript. Non tamen idcirco privilegio plenæ exemptionis potiuntur, Felin. cap. ne DEI in pr. de simonia & nominatum cap. cum ordinem num. 7. vers. considera primo de Rescript.* Itaque sit definitio generalis hujus quæstionis, omnes ordines atque Ecclesias jure communi subiectas esse potestati suorum diœcesanorum, *cap. omnes Basilica 16. qu. 7. cap. 1. de offic. ordin. cap. cum Episcopus eod. in 6. cap. noverint. cap. regenda cap. sic quidam 10. q. 3. Choppen. in suo pereleganti libro Monasticon seu de jure cœnobiorum per tot.*

Sicut enim Papa dicitur diœcesanus totius orbis, ita Episcopus suæ diœcesis, dicitur enim tota diœcesis esse Parochia & quasi territorium Episcopi, *cap. cum contingat de foro compet. Socinus tract. de oblat. quæst. 18. num. 63. Troylus de Canonizat. sanctorum, incip. sequitur secundum nu. 28. & seqq. Rebuff. l. pupillus §. territorium vers. Et tota civitas de verb. signif. cap. cum venerabilis de Relig. domib. Abb. cap. nimis grave n. 4. de excessib. pralat.*

Dico jure communi. Nam privilegii corpori juris non inferis, plurimi ordines exemptionum plenissima jura sunt adepti, ac ne per omnes excurrat, ordo Prædicatorum plenissimam exemptionem consecutus est privilegio Sixti 4. Incip. *Regimini hoc tenore.*

Et ne prætexu constitutionis Innocent. 4. prædecessoris nostri, *volentes, &c. Locorum diœcesani & alii Ordinarii in personas & loca fratrum Prædicatorum contra Gregorii prædecessoris nostri ordinationem sibi quæcumque jurisdictionem & superioritatem vendicare præsumant, districtius inhibemus, ne quisquam absque Sedis Apostol. commissione & auctoritate in personas, domos & loca dicti ordinis Prædicatorum utpote proitus exempta aliquam excommunicationis, suspensionis & interdicti sententiam specialiter vel generaliter quomodolibet promulgare, aut in personas, domos, vel loca hujusmodi aliquam præminentiam, superioritatem & jurisdictionem quomodolibet exercere præsumant, etiam ratione contractus vel delicti, vel rei de qua contra ipsos ageretur, ubicunque ineatur contractus, committatur delictum & res ipsa constiterit, Decernimus quoque ex nunc quaslibet ex-*

- communicationis, suspensionis & interdicti sententias, & quocunque processus, qualvis pœnas & sententias generales vel speciales continentes, quos vel quas promulgari vel haberi, & omnia quæ contra fratres, domos vel loca dicti ordinis quomodolibet fieri contigerit, etiam eorum exemptione, ut puta notoria, non aliter allegata nullius roboris vel momenti esse & pro insertis haberi debere. Hoc privilegio aliisque donatus, Prædicatorum ordo habere dicitur omnia privilegia, quæ habent omnes aliæ religiones in genere vel in specie. *Aurea Armilla verb. absolutio num. 26. Alphonsus à Casarubios tractat. de privileg. Fratrum Minorum verb. excommunicatio ubi addit. Hieronymi à Serbo & verb. exemptio num. 15.* Ex quibus, infero primo, Prædicatores communi privilegio clauso in corpore juris non esse exemptos, sed proprio. *Expresse Abbas cap. nimis grave num. 4. de excessib. prelat.*
- 5 Secundo, Quod Prædicatores citati coram ordinario comparere non teneantur ad allegandum exemptionem; est enim notoria, *Abb. cap. cum ordinem ubi DD. de Rescript. & ita censet Etmus verb. exemptio n. 2. verb. privilegium n. 7. dixi supra num. 4. in verbis constit.*
- 6 Minores, eodem anno 1215. cum Prædicatoribus à sancta sede Apostolica approbati sunt. *Io. Caldens cap. nimis prava, ubi Abb. num. 1. de excessib. prelat. donatique postmodum à Clement. 4. exemptionibus tam ab ordinariis quam à delegatis, ac etiam à constitutione Innocent. 4. in cap. volentes de privileg. in 6. ac immediatè subjectæ sanctæ sedis ecclesiæ, oratoria, domus, loca, libri, utensilia, mobilia, immobilia. Alphonsus Casarubios in conspectu privileg. Fratrum Minorum verb. exemptio n. 3. 8. & 10.*
- 7 Carmelitæ pariter à jurisdictione ordinariorum & legatorum profus sunt exempti, adeo quod processus aut sententiæ contra eos latæ sint nullius roboris, *Alphonsus ubi supra n. 24. vide infra lib. 4. quæst. 46. n. 1.*
- 8 Eadem in Benedictinis obtinent. Nam Eugen. 4. ne eos causarum strepitus inquietet & ab otio deducat sancivit, ne quis eos j ramentum præstare aut testimonium ferre ex quacunque causâ compellat in vitos. *Alphonsus ubi supra verb. exemptio. vers. Ex privilegio Monachorum sancti Benedicti vide infra lib. 2. quæst. 34.*
- Intuper (utat verbis Navarræ tit. de Regularibus tom. 1. comment. 2. incip. nunc quoad judicium. 36. vers. addo secundo & vers. addo 3 fol. 48.
- 9 Omnes fere regulares sunt exempti à jurisdictione ordinariorum per privilegia concessa eis directè vel indirectè per participationem, communicationem aliorum privilegiorum, & consequenter habent jurisdictionem quasi Episcopalem, *glo. sing. Clem. 1. verb. Monasterii. de rebus Ecclesiæ non alienandis.*
- 10 Quod adeo verum est, ut ratò in religiosis habeat locum cap. volentes de privil. in 6. Nam jam concessum est aliquibus eorum directè vel indirectè per participatio-
- nem

nem, ut nequeant conveniri etiam de factis & sitis etiam extra loca exempta, cum derogatione dicti cap. volentes, editi in concil. Lugdunensi & innovati in Concilio Trident. sess. 7. cap. 7. de Refor. vers. In exemptionum causis, Adde quod ex additione Concilii Trident. d. ca. 7. colligitur 1. limitatio exemptionum, ne scilicet profint quoad causas civiles mercedum & miserabilium personarum. Secundo, generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monasteria & degentes intra. Nam hi super nullis causis possunt conveniri coram alia differentia ordinariis, ille autem sit super predictis duobus generibus causarum. Est & quod degentes intra, non possunt ab ordinariis ratione delicti puniri, nisi quando extra monasterium cum populi scandalo delinquant & non puniuntur a suis praelatis moniti ab ordinariis, ut id faciunt, degentes vero extra sic, ut in directo sensu & a contrario habetur in eodem Concilio Trident. sess. 25. cap. 14. de Regularib. incip. Regularis non subditus. Unde responsum est, non potuisse vicarium Episcopi cognoscere de quodam censu petito a conventu Ordinis Minorum S. Francisci de Paula, habentis exemptionem cum derogatione cap. volentes, tum quia non debebant extra conventum, tum quia non agebatur de ulla causa predictorum generum, neque delicto extra monasterium cum populi scandalo commisso, Ita Navarrus ubi supra.

Patres quoque Societatis, teste Alphonso, gaudent exemptionibus omnibus quibus alii omnes ordines. *Alphonsus a Casarubios & ibi Hieronymus a Sarbo Capucinus tract. priv. omnium ordinum verb. communicatio privilegiorum.* Exemptione quoque gaudent Praemonstratenses, *Wamefius consil. 65. n. 1. tom. 1.*

Simili exemptionum privilegio gaudent ordines mendicantes, *Fumus verb. excommunicatio n. 28. & seqq. Chopin. in suo Monastico.*

Sunt vero quatuor constitutione Pii 5.	{ Dominicanorum. { Franciscanorum. { Augustinienfum. { Carmelitarum.
Inter quos eadem Pii 5 constitutione comprehenduntur ordines.	{ Servorum B. Mariae. { S. Francisci de Paula. { S. Hieronymi Jesuatorum. { Societatis Iesu.
Participantes de privilegii mendicantium.	{ Canonici Regulares Ordinis congregationum S. Augustini, { Canonici Regulares congregationis S. Salvatoris, { Canonici S. Crucis Olumbrienfias, { Benedictini. { Monachi montis Oliveti, { Vallis umbrosa. { Cistercienses.

Car-

Carthusienses.
 Camaldubenses.
 Eremitæ S. Hieronymi à Pisis.
 Congregatio S. Hieronymi Fesulani.
 S. Hieronymi Hispan.
 Cœlestini.
 Crucigeri.
 Redemptionis captivorum.
 Sanctissimæ Trinitatis.
 Theatini.
 Ministri infirmorum.
 Congregatio clericorum Regularium Minorum quæ ortum
 habuit anno 1589.
 Præmonstratenses. *Wammesius conf. 65. nu. 1. tom. 1.*
 Status tertii ordinis, de quo est constitutio Leonis X. & De-
 claratio S. Congregationis, quæ hic subjicitur & quam
 mihi nuper communicavit ex Urbe reversus spectabilis, &
 eruditus D. Protonotarius Ricurtus Pauli Stravius à se-
 cretis S. Congregationis Cardinalium negotiis Episcoporum
 & Regularium præpositorum.

DECRETUM SUPER STATU MULIERUM TERTII

*Ordinis in privatis domibus degentium, illarumque ad ha-
bitum admissione.*

Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præposi-
 torum, ad tollendas omnes contentiones inter Episcopos, & Superiores Regulari-
 um super immunitate, & exemptione Tertiariarum, quæ in privatis domibus degunt
 vulgo Bizzoche, seu alio quovis nomine nuncupatarum, in primis & ante omnia in
 memoriam revocat ea, quæ Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini
 Interpretum in eandem sententiam respondit, videlicet.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, sæpius re-
 spondit, minimè posse Sacerdotes Regulares Mulierum Tertii Ordinis, quas de
 Pœnitentia, vel Bizzoche vocant, confessiones sacramentales audire, nisi fuerint ab
 Ordinario approbati ad confessiones personarum secularium audiendas; quemad-
 modum nec posse illis Sacrosanctum Euchristiæ Sacramentum administrare in
 die Paschatis Resurrectionis Sanctis. D. N. IESU CHRISTI; Verum quoad
 sepulturam, atque alia Privilegia, Fratres Tertiarios, Mantellatos, Corrigiatis,
 aliosque similes ita demum Ordinis, cujus Tertiarum Regulæ habitum assumpserunt,
 privi-

Privilegiis potiri, & ab Ordinarii jurisdictione exemptos esse, si viri collegialiter vivant, seu cum Claustralibus habitent, & Mulieres virginales, seu cœlibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub dicto habitu vitam traduxerint, quemadmodum cavetur Constitutione Concilii Lateranen. sub Leone X. quæ habetur sess. 21. in fin. Hoc autem voto mulierum, alia duo, scilicet, paupertatis, & obedientiæ nequaquam includi, quinimo hujusmodi mulieres, si vitam Virginalem aut cœlibem simpliciter, expresseque voverint, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut propriis domibus, vel seorsum habitantes supradictis Privilegiis Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ habitum deferunt, exemptioneque ab Ordinarii jurisdictione frui debere, utidem Leo postea declaravit Constitutione edita die prima Martii 1588. An autem prædictæ qualitates in hujusmodi Tertiariis concurrant, Ordinarii loci judicium sit.

Præterea si contingat aliquas ex prædictis Tertiariis sine sepulturæ electione decedere, eas sic decedentes, ita demum in Ecclesiis Ordinis, cujus habitum assumpserunt, si in ipsis earum communis sepultura reperiat, si minus, in Ecclesiis Parochialibus sepeliendas esse decernit.

Superioribus autem Regularibus sufficienti facultate ad id à Sede Apostolica suffulsi (Cappuccinis exceptis) Locæ Mulieres ad hujusmodi habitum recipere, atque ad ipsos vestiendi eas officium pertinere, non autem ad habitum admittendas, & recipiendas esse nisi probatæ vitæ, ac bonis moribus præditas, atque in ætate saltem quadraginta annorum constitutas, quæ de proprio habeant, undè sufficienter vivere possint, & non cum aliis viris, quam cum consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius imperata, qui non aliter eam concedat, nisi prædictis prævio examine diligenti sibi constiterit.

Verùm, in hujusmodi habitu concedendo respectivo deferendo, omnino à velo supra caput, quod Superiectum vocant, à Pectorali, quod vulgò dicitur Sottogola, & à patientia abstinendum esse; quinimo eas, quæ supradicta tria, vel aliquod ipsorum de se deprehensa fuerint, illa dimittere, etiam per censuras Ecclesiasticas ab Ordinariis locorum compellendas esse decernit.

Supradictis verò Decretis Mulieres Tertii Ordinis, quæ collegialiter vivunt, non comprehendunt, quinimo eas dispositioni constitutionis Pii Papæ V. editæ Romæ Anno 1656. quarto Kalendas Julii, quæ incipit (*Circa Pastoralis*) præmissis subjacere expresse declarat. Non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus, Datum Romæ 20. Decembris anni M. DC. XVI.

Possent de singulis hisce ordinibus multa in medium adferri & curiosè inquiri, sed quia propriè non sunt hujus instituti, subisto, relegans curiosum lectorem ad Paulum Martium Alphonsum à Casarubios. Remandum Frangier. Navarr. & alios.

hos tract. de origine omnium ordinum de privileg. Fratrum Minorum de Religiosis selectis de Regularibus, &c. Et præter eos ad Joannem Trullum, Priorem Aragonie in Tract. de ordine Canonorum Regularium v. doctissimum tract. Choppini Monasticon.

17 Ex præcedentibus querendum primò. Quid importet concessa participatio alienorum privilegiorum, seu exemptionum (ut inquirunt) ad instar? respondeo quod fortiatu eundem & parem effectum cum aliis ad quæ adæquatur, Abb. c. in-ter dilectos n. 9. de fide instr. Fel. cap. nonnulli num. 7. de Rescrip. DD. l. i. ff. de leg. 1. Paris. conf. 12. n. 5. vol. 4. Rom. conf. 383. num. 2. 3. laic. Apostill. ad Abbatem cap. cum olim numer. 5. verb. ad instar. de consuetud. Navarr. de jubileo noi. 16. per tot. simile. censuit Vip. in Augusta, l. princeps ff. de legib. licet enim legibus soluta non sit, tamen Princeps eadem illi privilegia tribuit quæ & ipse habet, Rom. d. conf. 383. num. 2. qua de re f. usus Alvarus, in consultationibus Lusitanæ: consultatione 12. tom. 1. ubi de privilegiis ad instar.

18 Secundo, Quia si ordo non utatur privilegio seu exemptione an, is cui concessio seu participio facta est potietur? videtur in argumentum esse quod non, Quia sublato principali, cui privilegium principaliter concessum est, extinguitur etiam in aliis quibus accessorie competebari: sicuti in simili dicitur, mortuo Domino extingui exemptionem, quæ famulo ex persona Domini competebar. Bald. l. 2. circa fin. C. de Episc. & Cleri. Socin. conf. 84. accuratissime in novis Siculis conf. 20. col. 4. lib. 2. Decius l. in omnibus n. 10. ff. de Reg. Jur. Pro solutione distinguendum, an concessio seu participatio privilegiorum data sit æque principaliter, & independenter: Tum enim per cessationem aut revocationem concessio participanti facta non revocatur, Bald. l. omnia Privilegia C. de Episc. & Clericis Anton. de Corduba in addit. ad Alphons. de Casaribus in Compendio privileg. Fratrum Minorum verb. communicatio Roman. conf. 383. n. 2. & 3. v. Emanuelem Rodericum in Compendio verb. Communicatio privilegiorum p. 82. & Ludovicum Mirandum ordinis S. Francisci in Manuali Prelatorum Regularium 10. 2. 9. 46.

Ratio est, quia regula correlatæ vobis, uno destructo, corrumpit aliud, hoc casu vitiatu. Nam cum correlativa habeant per modum efficiendi, uno destructo aliud non destruitur. Præter loco à correlativis Baptista à S. Blasio tract. de correlativis n. 35. Pro exemplo: si privilegia studii Lovaniensis sint ex speciali privilegio concessa studio Duacensi, destructis privilegiis Lovaniensibus, durabunt privilegia Duacensia, Quia privilegia Duacensia sunt correlativa ad privilegia Lovaniensia per modum efficiendi, & non essendi. Bald. d. l. omnia privilegia & Baptista à S. Blasio d. n. 35. Barb. Bald. Imol. si quis filio & sui ff. de injusto rupo. Navarrus de jubileo & Indulgentiis noi. 16. n. 8. vers. 3. inferitur.

Si vero per participationem concedantur privilegia dependenter accessorie & minus principaliter, tum erit locus opinioni negativæ, Barb. l. i. ff. de leg. 1. Decius d. num. 10. Dominic. conf. 74. attentò puncto col. fin. per text. ap. si cui d. 1. & cap. dudum.

*audum in pr. de prebend. in l. c. 89 in cap. sicut nobis de verb. signif. in 6. & ita debet Conci-
liari Guilielmus de Cugno, qui acute ejusmodi quaestionem investigat, Audent. omnia
privilegia num. 2. C. de Episcop. & cleric.*

Tertio quaeritur, utrum participant in privilegiis seu exemptionibus alteri con-
cessis, possint illis uti contra eos quorum contemplatione participant? Hanc qua-
estionem format Corduba, & respondet cum distinctione, quod si habeant ea pri-
vilegia aequè principaliter seu independentè ab aliis, tum facta sunt illis propria,
possuntque uti privilegiis contra illos. Si vero accessorie & dependentè, ut sunt
familiares & Donati Fratrum, & alii ejusmodi; non poterunt uti privilegiis Fratrum,
contra ipsos Fratres quorum privilegia ipsis communicantur, licet enim effectus pri-
vilegii in alium deriveretur ab illo cui conceditur, nihilominus tamen ipsum privilegi-
um dicitur esse illius cui conceditur, & ex cujus persona in alium derivatur, *ita Fran-
cus cap. sicut nu. 1. de verb. signif. in 6.*

Unde, quod in favorem Fratrum principaliter concessum, scilicet ut Familiares
utantur ipsorum privilegiis, non debeat contra ipsos Fratres seu eorum dispendium
retorqueri, *cap. quod ob gratiam de reg. juris in 6. Ita concludit Corduba, in addit. ad
Alphon. a Casarub. in d. tract. de privileg. Fratrum minor. verb. communicatio.*

Hinc infero, quod licet familiares exemptorum sint exempti, ut probabitur infra
tamen non possent uti ejusmodi privilegii retorquitione adversos eos, quorum
respectu exempti sunt, *per rationes Cordub. & Decii ubi supra, pendet enim privile-
gia familiarium accessorie ex persona principalium dominorum, Decius d. l. in omni-
bus num. 10. ff. de Reg. juris not. Card. Clem. frequens nu. 4. de excessib. prelator.*

Quod confirmo, quia privilegiatus non utitur privilegio suo contra conceden-
tem, eo invito, *l. amicissimos §. Lucius ubi Barib. ff. de excusat. tut. Rebuff. consil. 147.
ver. ne sont rien les privileges. Bald. l. si cui. C. de non num. pecun. Rebuff. de privul. Scholari-
um privileg. 178. l. si iudex circumvento ff. de minoribus ubi dicitur quod privilegio quod
a te habeo, non utor te invito. Petrus Levanderius tract. de doctorib. par. 1. quaest. 23.*

Quarto dubitatur, utrum ordines qui habent Generalem, sint exempti? Dubium
moveret, quod ordinum Generales jus dicant, & sitent, cortigant totum ordinem, quod
autem Generalibus concessum est, dicecensis ademptum esse videtur, *arg. l. Domi-
nicus C. ubi causa fiscales l. si duo ff. de administrat. tut. Unde placuit quibuidam, si lu-
dex deputetur causis certae speciei, quod ex ex jurisdictione judicis ordinari de-
tracta & remota esse censentur, Raphael Cumanus Castrensis, §. DD. l. Quod in re-
rum §. si quis post ff. de legat. 1. Vulgatum est enim quod generi per speciem derogetur,
unde voluit Baldus quod specialis visitator deroget generali, in l. 1. ff. de offic. consul.
Ang. l. testamenta omnia C. de test. Bald. Autb. habu. acol. 5. C. ne filius pro patre. Idq. cum
concesso generalis est in favorem certarum personarum, estque in eorum favorem,*

- quod per concessionem specialem derogetur generali. Item eius generalibus ordinum attributa est eiusmodi specialis iurisdic. a postulatione imperantium, secus vero si motu proprio Pontificis. *Ang. ad l. testamenta Bald. d. Auth. habitu. Nihilominus tamen negativam hujus questionis partem defendit una cum aliis Iason l. quod in rerum s. si quis post. num. 6. & seqq. ff. de legat. 1. Petrus de Anchar. cap. ubi qui de Refe. in 6. cap. per hoc de heretic. in 6.*
- 23 Ratio est ex communi conclusione, quod iurisdic. specialis censetur concessa cumulative, non vero privative. *Barth. l. 1. ff. de offic. prefati urbis Rom. conf. 393. Aret. conf. 102. D.D. cap. Pastoralis de offic. ord. n. cap. quia contingit de Religiosis domibus. Nec enim est regulariter verum, quod per specialem iurisdictionem nisi concessam etiam cum taxativa solus derogetur universali iurisdictioni, Ang. l. 1. C. ubi & apud quos per illum tex. ubi glo. verb. salvo.*
- 24 Confirmatur hac opinio: nam ex privilegio quocumque Pontificis nunquam censetur ordinaria potestati derogatum, nisi exemptio formalibus vel æquipollentibus verbis concedatur, *tex. cap. pastoralis de privileg. ubi D.D. De quibus à me superscriptum est, quest. 9. unde etiam si ordinum Generales jus habeant visitandi, corrigendi, iudicandi totum ordinem, non ideo tamen ordo à iurisdictione ordinarij exemptus esse censendus est, nisi ordini nominatim exemptio concessa sit.*
- 25 Quæritur quintò, qualem iurisdictionem habeant Prælati, Abbates seu quivis superiores exempti in-subjectos? Respondeo quasi Episcopales *glo. singul. Clemen. 1. verb. proprii ubi D.D. de Rebus Eccles. non alienand. Ita quod ejusmodi superiores ea omnia exercere possunt in suos quæ Episcopi in subditos, Navarrus conf. 23. ut. de privileg. Hieron. à Sorbo Capucinus in annot. ad Alphons. à Casarubias in compend. privileg. fratrum minorum verb. prælati per d. Clem. 1. ubi glo. & signanter iurisdictionem criminalem etiam irrequisito Episcopo. Navarr. conf. 9. n. 2. de privileg. Excipio tamen ea quæ ordinis dicuntur Episcopalis, de quibus supra, quest. sexta in fine & in cap. quod sicut de elect. & cap. transmissam eodem & cap. quamvis dist. 68. Abb. remissive in cap. si quis contra clericum num. 49. vers. Item omnia quæ sunt de foro competentis, qua de re etiam infra, lib. 4. quest. 20.*
- 27 Sextò quæri posset utrum exempto ordine Monachorum censetur etiam exemptus idem ordo monialium. Respondi supra, quest. 4. Quibus addo, quod sub nomine religiosi non comprehendantur moniales, *Sabarolla Clemen. 1. nu. 1. cum. add. de privileg. & excess. privilegiorum. Nec appellatione Fratrum S. Francisci (inquit Baldus) veniunt sorores S. Clare Bald. in l. quicunq. col. 5. C. de servis fugit. Paulus de Lenaris Clemen. 1. de elect. Alex. conf. 126. vol. 1. Abb. in add. ad c. de monialibus n. 1. verb. clericus de sentent. excommunicat. Idque maxime in materia odiosa, qualis est exemptio. Alberius Brunus in tract. statutorum verbo pater nu. 32. vers. in statuo glo. & Bald. l. quicunq. C. ad l. Iuliam majestatis. Rebuff. de privileg. scholar. privileg. 177. num. 5.*

Et ita puto nobis conciliandum Abbatem, in cap. ea qua nam. 5. de statu Monach. qui censet quod d' s'posita in Monachis, censeantur etiam d' s'posita in monialibus: videlicet si sit materia indifferens, non vero si versetur in privilegiis, in eis enim masculinum non concipit femininum, nec concessum filio extenditur ad filiam. Decius l. in omnibus causis n. 7. cum addit. ff. de Reg. juris.

Ex quibus infero primò, quod diœcesani seu ordinarii capientes seu incarcerantes regulares seu religiosos exemptos in casibus non expressis, sunt excommunicati. Paulus Fufius Episcopus Sarnensis tract. de visit. lib. 2. c. 20. n. 20. Paulus de Lestis c. si clericus de sent. excomm. in 6. DD. Clement. frequens de Excessib. prelat. Hieron. à Sorbo Capucinus in add. Alphonsi ubi supra Guido sing. 497. Qua de re extat Bulla Clementis octavi lata anno 1595. 7. Kalend. Martii, anno ejus Pontificatus quinto, quæ formam præscribit qualiter Prælati suos regulares punire debeant, ac Episcopus ea in parte se habere, Hujus tenoris.

Suscepti muneris ratio postulat, ut ea quæ in sacro Concilio Trid. providè constituta sunt ab iis ad quos spectat inviolatè observari curemus; maturo sano concilio ipsius Concilii decreto provisum est, ut quicumque regularis non subditus Episcopo intra Claustra degens, extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit Episcopo instantè à suo superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum severè puniatur, superior de punitione Episcopum certiorè faciat, sin minus ipse à suo item superiore officio privetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit, veram quia experientia compertum est interdum in hujusmodi decreti executione nimis remissè procedi, cum enim Episcopus instat aliquem regularem eo quo supra dictum est modo delinquentem à superiore puniri, sape fit ut superior regularem delinquentem ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diœcesim ex industria impunitum transmittat, atque etiam ipse aliquando ad alias provincias se conferat, nec ulterius super delinquentis excessibus inquirat, & de ejus punitione Episcopum certiorè non reddat, inde nec regularis delinquens tunc ab Episcopo puniri potest, cum extra ipsius diœcesim existat, nec superior qui delinquentem corrigere negligit officio privatur, Nos pro pastorali nostra sollicitudine præfati decreti executioni quantum cum domino possumus favere & præmissis malis, ut par est opportuno aliquo remedio occurrere volentes, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium prædicti Concilii interpretum sententia, motu proprio & ex certa scientia nostris ac de Apostolica sedis potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura constitutione omnibus & singulis cujuscunque ordinis & instituti regularium etiam Mendicantium superioribus in virtute sanctæ obedientiæ & sub indignationis ac privationis dignitatum & officiorum per eos obtentorum eo ipso incurrendis pœnis, præcipimus & mandamus, ut juxta prædictum decretum quilibet ipsorum regularem, non subditum Episcopo, intra claustra degentem, & extra ea, ita notorie delinquentem, ut

H 3

popu

- populo scandalo sit, Episcopo instante intra tempus ab Episcopo præfigendum severè puniat, ac de punitione Episcopum certiorum faciat, & alias decretum ipsum in omnibus & per omnia exequatur. Cæterum si superior in regularem delinquentem non animadverterit, quinimo si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diocesim ut præfertur transmiserit, volumus, & simili motu atque auctoritate decernimus, ut superior instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum & sub eisdem indignationis nostræ ac privationis dignitatum & officiorum obtentorum, necnon & sub inhabilitatis ad illa & alia impostum obtinendum, ac ulterius privationis activæ & passivæ vocis ad quas à nemine præterquam à nobis & à Romano Pontifice pro tempore existenti restitui possit ipso facto similiter incurrendis pœnis ipsum regularem delinquentem loco ad quem transmissus fuit revocare & in quo deliquit constituere seu sibi reteneatur. Quod si hoc etiam facere prætermiserit, per præsentem similiter statuimus, ut ordinarius loci ad quem regularis delinquens transmissus fuerit super præmissis ab ordinario loci in quo deliquit similiter requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus ut præfertur tanquam sedis Apostolicæ delegatus prædictum Concilii decretum omninò exequi & in regularem delinquentem severè animadvertere possit & debeat. Decernentes sic & non aliter per quoscunque iudices & commissarios quavis auctoritate fungentes etiam Romanæ Ecclesiæ Cardinales & causarum Palatii Apostolici auditores sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate, ubique judicari & diffiniri debere. Irritum quoque & inane quicquid solus super his à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, septimo Kal. Martii Pontif. nostri anno quinto.
- 30 Colligo 2. Quod causa exemptionis ordinum monasteriorum fuit oppressio ordinariorum, prout notatur in cap. nimis iniqua & cap. nimis prava de excessibus prælat. ubi recensentur viginti septem gravamina quæ prælati monasteriis inferebant. Item Clem. unica eodem tit. ubi recensentur triginta similia. unde Pontif. exemptiones concessit ut quietius, liberati jugo & servitute ordinarii, vivant, & contemplationi servitio que Dei vacent. Bald. cons. 327. super r. primo vol. 4. DD. c. recolectes de statu Monach. Nicolaus Boer. de statu Eremit. n. 6. Mandos. in sig. gratia tit. Exempt. col. 2. c. 3. dixi sup. l. 1. c. 1. n. 15.
- 31 Colligo 3. quod præmissis ex causis si nova aliqua religio novusve aliquis ordo crearetur, facile ejusmodi exemptionem impetraret. Mandos. d. tit. vers. Antiqua igitur.
- 32 Colligo 4. quod hi nedum incarcerari ab ordinariis, ut dictum est supra, illatione prima, sed ne quidem etiam puniri ab Archiepiscopis aut Patriarchis possint, c. fateris, qu. 1. c. ficut nobis §. fin. à contrario sensu de supplend. neglig. prælat. Hostiens. in sum

in summa de privileg. col. antepenult. vers. in contrarium probo exempti enim. Mandosius d. tit. vers. prefati. Ratio est quia immediatè subjiciuntur sanctæ Sedi cap. auctoritate de privileg. in 6. glo. pragmat. de causis §. si vero vers. subiecto.

Colligo §. quod cum omnes pene ordines religionum sicut à jurisdictione ordinaria exempti ut diximus supra & probat Greg. Sarrus Thezaurus Theolog. Moral. lib. 4. cap. 2. n. 12. Suspensiones censuræve ordinariorum in eos latas irritas esse & inanes, Sarrus d. cap. 2. n. 11. ut dicemus latè parte 2. quæst. 45. & 50.

Q V Æ S T I O XVIII.
Prothonotarii Apostolici, an sint exempti?
S U M M A R I U M.

1. Prothonotarii sunt primi notarii.	paritura.
2. Sunt in dignitate constituti.	7. Prothonotarius dimissus impunus.
3. Leo pont. eos exempti.	8. Concilium Trident. derogat exemptionibus.
4. Fabricenses gerere debent se pro more fabricensium.	9. Exemptiones odiosæ.
5. Item clerici juxta ordinem clericalem.	10. Concilium Trident. an ubi vis terrarum observetur.
6. Apparitores gerere debent signum ap-	

DE Prothonotariis multi multa scripserunt. Mandosius de signatura gratiæ tit. Prothonotarii ubi susè per tot. Gemesius in præmio super regulis Cancellariæ. g. 1. Ant. de Prævi. traçt. de jurisd. Episc. c. 8. n. 16. Io. de Platea. l. fin. C. de decurionibus l. 10. Et lib. 2. C. de primiceriis lib. 12. ex quibus satis sit hæc pauca ad materiam desumere.

Prothonotarios esse primos & velut notariorum principes omnes censuerunt. Gemesius Mand. Platea ubi etiam Aleiatus locis in citatis. Et eos in dignitate esse testatur Antonius de Prævi. d. c. 8. n. 20. per Barib. l. 1. C. de mand. princip. in l. eadem §. hæc lege ff. ad l. Jul. repet. lib. 1. Et 2. C. de Primiceriis. lib. 12.

Quos etiam à jurisdictione ordinaria Leonem Pontificem eximisse fufe præter cæteros refert idem Anton. de Prævi. d. traçt. de Jurisd. Episcopi. c. 4. Et c. 8. n. 17. Mandosius ubi supra. Ita tamen si Rochetum habitum ve Prothonotariorum actu deferant. Anton. d. cap. 4. Et 8. Item Mandosius, quod à jure alienum esse non videtur.

Qui enim Fabricensium privilegio & jure gaudere vult, Fabricensium morem tit. tumq; observet necesse est, l. stigmata l. si quis consortium ubi glo. C. de Fabricensibus. lib. 11. Ioan. Faber in Repertorio super materia questionum sive torturæ col. pen. Et ult. in pr.

Prout quoque clericali privilegio non gaudet, qui clericali habitu non vestitur, c. unico de vita Et honestate cleric. c. perpendimus de sentent. excommunic. c. ex parte de privileg. Marfilus sing. 383. Faber loco jam citato. Concil. Trid. sess. 23. c. 6. de Reform.

Ac

- Ac apparitoris fidem omnem amittit, qui muneris istius notam seu signum non gestat. d. l. *stigmata*, vide *Amanellum de claris aquis sing.* 137. Ut concludit Antonius de Pratis d. *tract. de iurisd. Episcopi c. 8. num. 3. per tot.* refert se dimisisse Prothonotarium quendam impunitum qui exemptionis huius prætenu ejus jurisdictionem declinabat. Certè vigente Concilio Tridentino *sessio 2. 4. cap. 11. de Reform.* (quod postmodum Thomas Zerola in praxi Episcopali explicavit) Prothonotarii non participantes dicecesanis subjiuntur, non modo ratione beneficiorum quæ in dicecesi obtinent, sed etiam intuitu personarum, idque tanquam sedis Apostolicæ delegatis, Thomas Zerola in praxi Episcopali par. 1. §. 1. verb. *Exemptio. Mandosius loco allegato col. 4.* Censuit enim hoc loci Concilium Trident. exemptiones excitare perturbaciones in jurisdictione Episcoporum, ac præbere exemptis occasionem laxioris vitæ, d. c. 11. ac proinde esse restringendas, quod nos alibi etiam satis attigimus. *Supra quest. 4. per tot.*
- 10 An autem huic dispositioni objici possit exceptio legis seu Concilii non receperit, pender ex questione quam infra discussimus. *eod. lib. quest. 50. Et signanter num. 6. Et seqq. Et lib. 4. questio. 66.*

QVÆSTIO XIX.

An oblati Religionibus sint exempti?

SUMMARIUM.

1. Oblati, conversi Monachi, differunt.
 2. 3. Plene oblati sunt exempti.
 4. Cingendus habetur pro cincto.
 5. Peregrinantes Romam causa indulgentiarum eas consequentium si in unere decedant.
 6. Conversi sunt exempti.
 7. 8. Item Novitii.
 9. 10. Novitio moriente an proximiores succedant excluso monasterio?
 11. Novitii dicuntur destinati ad religionem.
 12. Nomine religiosi comprehenditur novitius.
- 1 Notanda est differentia inter oblatos, conversos & Monachos. Illi enim sunt qui dedicant se & sua monasterio, habitu non mutato: hi qui similiter se & sua, sed mutando habitum, manent nihilominus seculares, quia ad ordines non promoventur. Postremi vero qui se & sua dicant mutantque habitum ac ad ordines promoventur. *Abbas cap. non est nu. 2. de Regularib. cap. cum dilectus de success. ab intest. Aurea Armilla verb. Monachus n. 1. Castrensis. l. si quis nu. 3. sub finem. C. ubi de Curiali vel cohort. Lapsus allegat. 129. Francus cap. per exemptionem, n. 2. cum addit. de privileg. in 6.*

Itaque

Itaque dico plenè Oblatos Religionis exemptæ, privilegio exemptionis gaudere. ²
Franc. d. cap. per exemptionem n. 2. Abb. cap. ut privilegia nu. 3. de privileg. cap. cum & n. 4.
cum addit. cap. marum n. 4. expresse Innocent. c. Recepimus n. 3. de privilegiis. Dixi plene
 oblatos, nam oblato religionibus non gaudent privilegiis religionum antequam se
 suaque omnia qualia quantas religioni transfulerint atque devoverint. *Abb. cap. sua-*
rum num. 4. cap. cum & plantare num. 4. cum addit. cap. ut privilegia nu. 3. cum additio-
nibus de privilegiis. Sed tamdiu locorum ordinariis imò statuis laicorum subiecti
 sunt, *cap. quidam ubi Abb. gloss. & DD. de privileg. & juribus iam citatis.* Imò, ut pleri-
 que censent, non etiam gaudent immunitate personali capituli si quis suadente 17.
 quæst. 4. *Abb. d. cap. ut privilegia num. 5. cum addit. Alberius Tronius tract. de perfectio*
clerico cap. 8. lib. 1. Ratio est, quia infimili non dicitur quis esse de numero militum,
 aut etiam scholarium, priusquam sit inter eos numeratus. *l. ex eo tempore ff. de mili-*
tar. testam. h. miles ff. ex quibus causis majores Rebuff de privileg. scholar. privileg. 147.
 Quod tamen temperandum puto in casu quo per Oblatum non steterit quominus
 se suaque religioni devoveat, *d. cap. quidam §. verum quamdiu huiusmodi fratres moram*
in domibus suis fecerint. Idque argumentando à sensu contrario legis vel canonis,
 quod argumenti genus est in jure validum, *preses in locis legalibus loco à contrario*
sensu.

Confirmo, quia tum cingendus habetur pro cincto, *l. penult. ff. de test. militar. &* ⁴
 quæ proximè instant inesse videntur *l. lecta vers. dicebam ff. Si certum petat. pariaque*
 sunt aliquid factum vel proximè fieri destinatum, *l. vestimentum ff. de auro & argento*
lucæ Felin. cap. cum ab eo col. 3. de Rescr. lausissimè Tiraguell. de ll. connubialib.

Hac ratione Pontifex peregrinis Romam causa indulgentiarum euntibus, si ⁵
 præmorianatur, plenarias concessit ac si iter complevisset. *Albericus in Dictionario*
verbo jubileus & in le. qui mittitur ff. ex quibus causis majores. Hinc pro libertò, abso-
 luto, cancellato, bannito, condemnato, factò, perditò completo habetur quod tale
 decernendum est, *Tiraq. de ll. connub. l. 16. glo. 2. verb. En pouvoir de son mari. numer. 2.*
& seqq.

De Convertis minus dubii, sunt enim converti religionum exemptarum exem- ⁶
 ptigaudetque in omnibus privilegiis ordinis, *Apostilla ad Hostiens. in summæ con-*
vers. conjugatorum num. 9. in verb. manifeste.

Dubium hoc loco se offert, quid dicendum de novitiis religionum exempta- ⁷
 rum? Idque quia communiter asseritur quod non habitus sed sola professio faciat
 Monachum, *cap. porrexitum. cap. ex parte de Regularibus cap. consuluit.* Qui clericus vel
 vorventes, Dicendum tamen eos esse Exemptos. Ratio est, Quia novitii quamdiu
 non apparent signa & conjecturæ, quod deserto proposito ad seculum redire ve- ⁸
 lint, dicuntur personæ annexæ & efficaciter obligate religioni. *Philipp. Francus in*
sua disp. de petitione, dubio 3. num. 13. per cap. super eo cap. statim de regular. cap.
 1107

non solum eod. in 6. cap. Beneficium eod. in 6. Atqui certum est mutationem voluntatis non presumi. *Alicia. de presumpt. Reg. 2. per tot. signanter presumpt. 16.* Maxime stante pro hac parte valida presumptio, quod religionem ingredientibus eo animo praesumantur ut in ea perseverent. *Philipp. Franc. ubi supra numer. 14. & seqq.* Sunt enim animi destinatione verè religiosi, vide *Selva. tract. de beneficio part. 3. quest. 5. numer. 11. & per tot.* Quibus argumentis aliisque variis idem Francus & Selva consentent novitio decedente, non proximiores, sed ipsam Monasterium ab intestato non secus quam si professus esset haereditario iure debere succedere: quod tamen exaudiendum est juxta distinctionem Ang & Fumi, verbo novitius. *Felin. in Repert. verb. novitius.* Confirmatur, quia sicut Novitii non professi, gaudent privilegio Clericorum atque Religiosorum. cap. Religioso §. quamvis de sent. Excommunicat. in 6. *Albertus Trotius tract. de perf. Clerico lib. 1. cap. 9. num. 2.* *Navarrus in Manuali cap. 2. num. 65. post. med. fol. 216.* Ita ab identitate rationis privilegio exemptionis, per notata praesidia, loco ab idemur. rationis. Si quidem finis atque omnis ratio concessatum exemptionum est partim favor sanctae Sedis, cuius interest habere multos immediate subditos. *Clement. Pastorialis de Rejudic. Rebuffus Respons. 142.* partim ut exempti liberi à jugo ordinariarum quatenus divino officio & contemplationi vacent, cap. iuniorum c. quam sit 18. quest. 2. *Rebuff. d. Respons. 142.* quae rationes etiam militat in Novitiis.

Confirmatur secundo, Quia Novitii dicuntur destinati ad Religionem, qui proinde gaudere debent privilegio Religionis, non se usquam dicitur de destinato ad Clerum, qui licet Clericus non sit, tamen privilegio Clericali potitur, adeo ut ei beneficia conferri possint. *Fel. cap. Cum adeo num. 2. de Rescript. Selva de Beneficio part. 3. quest. 5. fol. 57. vol. Tract. 15. Staphileus de Lueris gratia §. nova forma n. 35. & 36. vol. Tract. 14. fol. 16.*

Licet videatur contradicere Menochius, dicens quod ante professionem quis antequam dicatur ingressus Religionem quàm non facta, bona, (inquit) Monasterio non acquiritur. *Menochius de presumpt. lib. 4. presumpt. 83. numer. 72. & 74. fol. 808.*

Confirmatur tertio, quia nomine Religiosi comprehenditur etiam Novitius, cap. Nullus, de Elect. in sexto, tex. & gloss. *Clement. 1. ubi Cardin. num. 2. & 5. eodem tit.* De qua materia longe lateque Bertachinus, qui, si sit opus, videri poterit *Tractat. de Gabellis seu vectigalibus parte septima, quest. 32. numero 55. & seqq.*

Q U A E S T I O X X .

Apostata Religionis, Exemptionis an retineat privilegium ?

S U M M A R I V M .

- 1. Apostasia, crimen enorme.
- 2. Privilegium perditur delicto.
- 3. Estque id conforme Concil. Trid.
- 4. Quid de expulsis ab Ordinibus.
- 5. Quis super Apostasia dispense.

Apostasiam esse crimen admodum enorme, nemo inquam sana mentis dubitavit. *Totius. Decret. de Apostatis Ang. Eumus. Silvester & Casusis verb. Apostasia*, unde fit, ut putemus Apostatam Privilegio exemptionis non gaudere, *Papon. lib. 1. tit. 6. Arestis. 6. Guill. de Arestis Imperic. 1. n. 10. Lucius placit. Curia b. 2. tit. 2. ar. 2. fol. 28.* Siquidem certi juris est, quod ratione criminis privilegium amittatur. *c. Privilegium 11. q. 3. ubi. gl. Auth. qua in Provincia C. ubi de criminib. agi oporteat. late Abb. c. fin. n. 11. cum add. de foro compet. & lafon l. fin. vers. secundo principaliter ff. de constit. Principum.*

Hinc miles licet habeat privilegio specialem iudicem, tamen ratione criminis atrocis illud amittit. *Auth. ut iudices sine quoquo suffrag. §. nolimus l. 1. C. ubi Senatores vel claus.* Item haeretici amittunt privilegium Clericale, *Castr. Lomnes §. Preterea n. 2. C. de Episc. Cler.* Quod ipsum est conforme Concilio Trid. his verbis. *Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam Apostata puniatur, interim vero nullo privilegio lux Religionis pvetur. Sessione 25. c. 19. de Reformat. arg. l. 3. C. de Apostat. Navarr. de Regul. Comment. 4. n. 73. & 77.* Licet non negemus cum Privilegium. *cap. Si quis suadente 17. qu. 4. retinere. Navarr. de Orat. Atyscel. 38. n. 58. tom. 2.*

Similiter censendum in expulsis ab ordinibus, habent enim plerique ut incorrigibiles ablegare seu eicere possunt. *Alphonf. à Casarubios tract. de priviul. Fratrum Minorum verbo eicere ab ordine & doctissime sanctus Bonaventura in questionibus super Regulari Fratrum Minorum quaest. 14. late Navarr. Conf. 76. 78. & seqq. de Regular.* Cujusmodi eiectionibus etiam gaudere non possunt. *Argumentis ab Apostatis ad eiectiones.* Statim enim ac solemniter eiectioni sunt, velut postliminio revertuntur in potestatem sui Episcopi, *v. Navarr. conf. 79. de Regularib. Alphonf. ubi sup. quod an indistinctè verum sit, vide apud Navarr. de Regul. Comment. 2. n. 34. vers. Quaestio tamen qui late inquit, an subiciantur Episcopo originis, domicilii, beneficii, num vero ei, in cujus Diocesi Monasterium situm est. Item quid juris in Principe,*

an subdicatione illius Apostasia vel excommunicationis liberentur ab illius Imperio, vide textum & DD. c. Julianus 11. q. 3. Anton. de Rosell. de potest. Papa. Rubr. nunt. tertiam n. 37.

In dispensatione super apostasia, video Borgasium ita distinxisse. Aut Prælati Apostata habet jurisdictionem quasi Episcopalem, tum is dispensabit. Aut non habet, tum Papa erit dispensare. Ita Paulus Borgasius Feltrensis Episcopus tract. de irregularitate & dispensatione par. 6. tit. de Apostatis fol. 262. Eriburgus tract. de Apostatis quest. 3. qua de re paulo uberius vide me lib. 4. cap. 20.

Q U Æ S T I O XXI.

Ordinati à Papa an sint Exempti?

S U M M A R I U M.

1. Ordinati à Pontifice habent nonnulla Privilegia.
2. Qui non potest ordinare, non potest etiam judicare.
3. Ordinati à Pontifice non ideo sunt exempti.

Ordinati à Pontifice id Privilegii habent ut convinci non nisi testibus pluribus possint. Item quod cogi ab Episcopo ad altos ordines nequeant, similiter quod major ac specialis sit eis honor deferendus, ca. presul 2. qu. 4. & cap. nullam cap. per tuas de majori. & obed. ubi Abb. & in ca. Cum in distribuendis de temporib. ordinandorum. Quod occasionem nonnullis præbuit inquirendi utrum eisdem privilegiis sint exempti. Siquidem quia Episcopi eos ordinare non possunt, dubitabatur similiter an eos judicare possent, ex quo Regulariter qui nos potest ordinare, neque etiam judicare potest cap. nullus primus 6. quest. 2. Nihilominus tamen placuit ejusmodi non esse exemptos, sed jurisdictioni ordinariæ subiectos, d. ca. per tuas & d. c. cum in distribuendis ubi Abb. & DD. Quod autem adfertur regulariter in argumentum, id specialiter hic fallit propter excellentiam superioris, qui manum imposuit, vel qui non potest ordinare, non potest judicare illo respectu, quo non potest ordinare, sic nec Episcopus potest ordinare, & judicare respectu ordinis. Abb. & DD. ubi supra.

Q U Æ S T I O XXI.

Beneficiati per Prælatos exemptos an sint Exempti?

S U M M A R I U M.

1. Privilegia sunt facti.
2. Considerandus Privilegiorum tenor.

Questio hæc pendet ab inspectione Privilegiorum ac eorum dijudicatione, DD. ca. qua de statu Monachor. Petrus Brixienensis in repertorio verb. Exempti, vers.

vers. an pralati. Quare cum privilegia sint facti Decius cap. porro nu. 3. ubi Abb. & glo. de privil. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 14. n. 15. cum in jure de officio delegati. Sequendus erit eorum tenor ad amullum. d. c. porro & c. sane de privileg.

QUÆSTIO XXIII.
Exemptis Canonicis an Capitulum sit exemptum? & contra
Exempto Capitulo an singuli Canonici?

SUMMARIUM.

1. Aliud est Capitulum, aliud singuli Canonici, aliud Collegium, aliud singuli de Collegio.	5. Capitulum est persona incorporalis.
2. Debitum Capituli non potest exigi a singulis Capituli etiam ipso rata: suspenso Capitulo, non censentur singuli suspenso.	6. Privilegia derogantia personis non extenduntur ad Collegia.
3. Generalis dispositio de personis non est extendenda ad Capitulum.	7. Procurator constitutus contra omnem personam: non poterit agere contra Capitulum.
4. Exemptus singuli Canonici, Capitulum non est exemptum.	8. Fallit favore eorum.
	9. Appellare oportet ab actu gesto ab Episcopo uti Canonico & Capitulo ad ipsum Episcopum & non ad Archiepiscopum.

PRæmitto aliud esse singulos Canonicos, aliud Capitulum Abb. cap. cum non liceat num. 2. vers. Quia aliud de præscript. aliud Collegium, aliud singulos de Collegio. latè Felin. cap. eam te de Rescript. Navarr. conf. 8. Tit. de Rebus Eccles. non alien. conf. 10. n. 6. Tit. de sentent. excomm. & conf. 9. ibidem item conf. 23. nu. 5. tit. de penitent. Unde debitum à Capitulo non potest exigi à singulis Capituli etiam pro rata: quia singuli nihil debent; nec è contra, debitum singulorum exigi potest ab ipso Collegio sive Capitulo, & suspenso excommunicato interdicto capitulo, non censentur singuli suspenso, excommunicati, interdicti, & è contra. Navarr. locis jam citatis. Generaliter enim dispositio loquens in personis, non est extendenda ad Capitulum, aut è contra. Gomezius Regula de Annal. possessione qu. 12. Rom. conf. 436. ubi latè Savrus in Theol. Theolog. moral. part. 1. lib. 5. cap. 5. n. 30. & latè Navarr. de jubileo not. 28. n. 13. ubi varie id exemplificat. Ex quibus concludo, quod exemptis singulis Canonicis, non sit Capitulum exemptum, nec contra, exempto Capitulo singuli Canonici. Ita in Canonicis Florentinis & Canonicis S. Petri urbis Romæ censet Ant. de Pratis de Consilio, tract. de jurisdic. Episcopi cap. 2. & 4. per tot. Desius Conf. 152. Ratio est, quia Capitulum est persona representata incorporalis seu intellectualis & ficta l. mortuo ff. de fidemissorib. cap. Romana & in universitate de sentent. excommunic. ubi

ubi DD. sentent. excommunicat in 6. Castrenf. l. sicut §. sed. quod n. §. ff. quod cuiusque
 universitatis. Singuli vero sunt personæ veræ & reales, non autem fictæ, DD. ubi supra.
 Dispositio autem in casu verâ non est trahenda ad casum fictum l. §. §. hæc verba ff.
 de negot. gest. cap. grave de prebendis. Quibus convenit quod adfert Milis his verbis,
 privilegiorum tres sunt species, &c. Quædam corporalia sunt singulariter & com-
 munitè, quæ dantur alicui universitat. sive corpori, potest illo uti & se tueri, &c.
 Quædam sunt corporalia communiter tamen & non singulariter, sicut privilegium
 domine à liberto sine venia conveniatur à liberto, non poterit uti dicto privilegio,
 Ita Milis in repet. verb. privilegiorum tres sunt species. Hostiens. in summa de privi-
 legiis quot sunt species. Io. Andr. Regula privilegiorum in Mercurialibus. Hinc privi-
 legiis collegiorum aut universitatum suspensio non censetur suspendi privilegia sin-
 gulorum, Navarr. d. notat. §. 8. n. 13.

Infero primò, quod privilegia derogantia quibuscumque personis, non derogant
 privilegiis collegiorum seu capitulorum. Rom. cons. 436. ubi late.

Infero secundò, quod procurator constitutus ad agendum contra omnem per-
 sonam, non poterit agere contra collegium, universitatem, capitulum, seu personas
 fictas. Bald. in rubr. Cad. trebell. Auth. Item quicumque de Episcopo. Fel. d. cap. eam te.
 Hoc tamen verum in procuratore actoris, secus si procurator rei constitueretur
 ad defendendum contra omnes personas, quia propter favorem rei extendetur
 etiam contra ejusmodi collegia seu personas fictas. Gomezus in regula de Idiomate
 quest. 2. num. 5. Alex. in Apost. ad Barthol. d. l. mortuo ff. de fidejussor. Benameria dec. 108.
 fol. 2.

Infero tertio, quod si volo appellare ab actu gesto per Episcopum ut canonicum
 & capitulum, debeat appellare ad Episcopum & non Archiepiscopum l. §. solent in
 fine ff. quando appell. fit ubi Ang. Preses in locis legalibus loco. A tanquam vers. sexto facit.
 Secus tamen si uti prælati interfuisset capitulo. Abb. cap. postulasti nu. 11. de concess.
 prebendis.

Q V Æ S T I O XXIV.

Quid de Canonicis vulgo ad effectum seu honorariis?

S U M M A R I U M.

1. 2. Canonici ad effectum qui, & quis eos creet.
3. Non sunt exempti.
4. Privilegia non sunt extendenda ad casus. Cano.

Canonici ad effectum nominantur, qui in Ecclesia v.g. ex excepta obinent canonicarum ad effectum obtinendi in ea dignitatem, quem latinus appell. bimus honorarium, quod tum fit, quando status Ecclesiarum dispositum est, ne quisquam obtineat dignitates, nisi ibidem sit Canonicus. *Rebuff. in praxi benefic. part. 3. in concordatis tit. de Reservat. vers. septimo quamvis.* Cujusmodi canonicos creare potest in Francia legatus, idque regi gratia, ut testatur *Rebuff. ne pecunia Romana transferatur, non tamen frangunt iustum numerum canonicorum*, sunt enim ejusmodi super numerarii & vulgo in herbis. *Rebuff. ubi supra Anton. Miles in repert. verb. canonicus, verb. canonici ultra numerarii.* His præmissis fit conclusio hujusmodi, canonicos non esse exemptos, etiam si ceteri essent. *Bellamera conf. 20. primo videre. col. 2. vers. de canonicis Rebuff. ubi supra.*

Sunt enim ejusmodi canonici imaginarii, dispositiones autem & privilegia non sunt exco. d. da à casibus veris ad casus fictos. *cap. grave de prebendis l. 3. §. hac verba. ff. de negot. gest. Rebuffus lococitato, scitumq; est, quod supernumerarius non gaudeat privilegio colligii. Consuetus singul. verb. Supernumerarius ubi fufus id probat.* Quod tamen indefinite non est admittendum, paritur enim hæc conclusio varias distinctiones, quemadmodum colligi potest ex *Petro de Baxio in directorio electionum part. 1. quest. 7. per tot. vol. tra. 4. fol. 64. ad quem recurri poterit.*

Q V Æ S T I O XXV.

Exemptus habens jus à privato cessum, an utatur privilegio exemptionis, vel jure privati sui cedentis?

S U M M A R I U M.

1. Actio sit propria cessionarii.	5. Idem in pupillo succedente majori.
2. Procurator in rem exceptiones obicit ex proprio capite.	6. Quid si exemptus cedat jus privato, an privatus gaudebit exemptione cedentis.
3. Dispositione Conc. Trid. cessionarius privati non est exemptus.	7. Mutatione persona mutatur privilegium.
4. Fiscus succedens utitur jure privati.	

Quod exemptus habens jus sibi à privato seu subdito cessum, privilegio proprii sui fori gaudeat, videtur de jure variis auctoritatibus asserendum. Imprimis quidem, quia jus cessum non est amplius cedentis, sed proprium cessionarii, ex cujus capite & jure ideo metiendum est. *l. qui stipendia ff. de procurat.*

Secundo, cessionarius velut procurator in rem suam potest beneficia, privilegia aut exemptiones ex sua persona competentes allegare. *l. procurator ad exhibendum §. 1. ubi*

- ubi glo. *Apost. meq. Bartholus ff. remratam haberi l. idemq. §. generaliter ff. mandati, fuisse Barth. in disput. 2. dixi infra lib. 2. cap. 37. n. 7.* Paucis huius sententia est Iacobus de compendii gratia nolo hic adducere, quandoquidem dispositione Concilii Tridentini contractum plane diffinitum reperimus. *Sess. 14. cap. 5. de reform. in verb. aut quo minus si qua iura ei ex cessione competierint, super illis libere valeat apud iudicem ordinarium conveniri, quod sane non videtur à jure prorsus alienum.* Siquidem videmus
4. fideum succedentem in jus privati, non uti suo privilegio, sed jure privati. *l. cum quidam §. si quis ff. de usuris.*
 5. Idem in pupillo succedente in locum majoris ex quo conditio obligationis ex persona successoris immutari non debeat. *l. si incerta C. de non numerata pec. l. si prætexit C. de heredit. act. l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig. l. prætorem ff. de præt. stipul. l. qua à parte C. de rest. milu. ne plus veniat in actione substituta, quam fuerit in ea in quam alia fuit substituta, & ne successor sit melioris conditionis quam auctor.* Item ne exemptio extendatur retor queaturque in gravamen alterius. *l. si stipulatus ff. de usuris l. eum qui §. qui in iur. arum ff. si quis cautionib. l. si donata §. si sponsus ff. de donat. inter virum & uxorem l. 2. §. si quis à principe ff. ne quid in loco publico vide Pappon. aux. arrest. lib. 11. tit. 2. de vice de luge arrest. 3.* Denique ita fuisse hac in materia iudicatum refert Rebuffus ad ord. regis tom. 2. Tit. de cessionib. art. 2. glo. 3. n. 18. fol. 467.
 6. Quid autem è contra si exemptus cedat jus suum privato, an privatus exemptione cedentis gaudebit? Neutiquam sunt enim exemptiones restringendæ, nec de persona in personam transferendæ. *l. in omnibus l. privilegio ff. de Reg. Juris. l. forma §. quancquam ff. de censib. ca. privilegium de Reg. Jur. in 6. l. 1. §. personas l. semper §. immunitas ff. de iure immunitatis l. 1. §. permittitur ff. de aqua quot. & sive.*
 7. Deinde mutatione personæ mutari dicitur privilegium *Barth. l. Paulus num. 3. ff. de atq. hered. latè Albertus Brunus tract. de mutatione & transform. memb. 3. conclus. 10. n. 93.* Quæ tamen temperanda sunt in exemptione personali, si enim exemptio foret realis, tum in quem transfertur res exempta, concomitanter etiam transiret exemptio. *l. heres C. ad Velleianum. & DD. jam citati Iacob. de Arena loco citato n. 51. & seqq.* De utraque hac questione fufe etiam & doctè Imbertus. *Instit. forens. l. 1. cap. 27. gloss. verb. causa.*

Q U Æ S T I O XXVI.

Continentiæ seu communiõ causæ privati cum exempto, an generet exemptionem, seu an continentia causæ fundetur iurisdicctio?

S U M M A R I U M.

1. Ratione adjuvanti fruimur privilegio alterius.

2. Cle-

2. Clericus & laicus conveniendi coram Ecclesiastico.
3. A sententia appellandum ad ecclesiasticum.
4. Ratione adjuncti gaudemus prescriptione Ecclesie.
5. Socius ratione socii consequitur vacationem.
6. Privilegium transfertur ad personas accessorias.
7. Exemptio oritur ex continentia causa.
8. Minus dignum trahit ad se minus.
9. Actio communicum scholarum agitari debet coram iudice scholaris.
10. Universales actiones agitari debent coram iudice privilegiati.
11. Idque nisi materia sit divisibilis.
12. In dividuis socius non gaudet privilegio socii.
13. Statuto, consuetudine, aut aliter abrogari possunt iura de continentia causarum.
14. Universitas in qua quidam sunt exempti, ubi debeat conveniri.
15. Finuacorum ordinario causa preparante v.g. possessorio ad exhibendum, aut alia similia an causa preparata v.g. petitoria, rei vendicatio, aut connexa coram eodem intentari debeat.

Regulariter ratione adjuncti fruitur quis privilegio quo alioquin ex suo solius capite non gauderet. *si communiem ff. Quia admodum servitus annuitur. Capitulus de iur. 122. Menoch. de recup. possess. Remed. 16. n. 131. Guil. lib. 1. obser. 32. & lib. 1. de pace public. c. 6. n. 17. late Hippolit. sing. 180. 2. ff. Et. dec. 112. Covarruvias pract. quest. c. 34. Sampsonius ad consuet. Turon. tit. 3. art. ult. glo. 4. vers. Est in super. Menoch. de Recup. p. ff. Rem. n. 376.*

Hinc clericus & laicus rei debendi non modo civiliter sed etiam criminaliter conveniendi sunt coram iudice Ecclesiastico. *Barth. l. praeprimus §. eadem obser. vanda C. de appellat. l. iuris iuris §. cum oriundos ff. de excusat. tit. late Anserius de potestate Ecclesiastica super laicos num. 49. Rebuffus de privileg. scholar. privilegio 106 num. 3 & 4.*

A sententia vel laudo iudicis clerici & laici appellatur aut reductio petitur ad superiorem Ecclesiasticum. *Imbertus in str. Forens. lib. 2. c. 6. glo. fin. in fine. Nevissimus in Silva nupt. lib. 6. nu. 38. allegat. Abb. ac me. cap. super questionum §. si vero de offic. legat. lason l. imperium ff. de iuris d. om. iudic. Anser. de potest. Eccles. super laicos nu. 47. Bald. & Barth. l. praeprimus. de appellat.*

Per vas rem communem cum Ecclesia possidens gaudet prescriptione Ecclesiastica. *Hippolit. Rub. de fideiussorib. q. 12. n. 130. Rochus de consuetud. n. 290.*

Socius consequitur vacationem a muneribus ex persona socii exempti. *glossa l. ultima verb. Fratibus C. de honoribus non continuand. lib. 10. quam extollit Alex. conf. 22. col. 4. licet refutetur à Felino, cap. 1. de prescript. lason. l. 1. C. de transact. Contingit tunc retrahens acquirit omnium bonorum socio. *Traguell. de retract. conflag. n. 8. 26. glo. 1. n. 31. Matel. sing. 180. l. si is qui duos ff. de liberatione legata.**

Auctor Clericus tenetur defendere Laicum coram iudice Laico, *Marand. de ord. iud. parte 5. num. 6.* Delegatus potest citare auctorem laudatum licet in rescripto non comprehensum. *Marand. d. n. 6.* Quorum omnium quæ fuisse à Rebuffo, d. privilegio 106. per tot. per exempla deducuntur, hæc potissima est ratio. Cum privilegiatus commode uti non potest suo privilegio, quod tunc illud per ejus personam transferatur ad personas coherentes, etiam si ea nominatim in privilegio non fuerint comprehensæ, late *Felin. cap. quam si n. 1. de Judicis* Et in rescripto. verb. privilegiatus quando non potest uti privilegio fol. 101. col. 1. fuso *Gaul. d. c. 6.*

7 Ex quibus concludo privatum ratione continentia aut communionis causæ quam habet cum Exempto, Exemptione potiturum. *Imber. d. cap. 6. in glo. fin. DD. jam citati.* Ratio est, quia majus dignum trahit ad se minus dignum, ca. quod in dubiis de consec. Ecclesia dixi eodem l. c. 45. n. 4. *Gaul. d. obs. 32. per tot. Et d. c. 6. n. 17. usque ad finem*, sunt autem Exempti cæteris digniores atque gradus prærogativæ præferendi, c. per uas ubi glo. de majorit. Et obed. c. ut Apostolice de Privilegiis in 6. *Biticensis in Report. verb. Exemptio vers. an Prelatus. Boer. in tract. de ordine graduum utriusque fori, dist. unquo est supra c. 1. n. 2.* Deinde si singuli suos fortiter iudices, ferti possent: super eodem facto repugnantes sententiæ, quod foret per absurdum *Nulli C. de iudic. c. 1. de causa possess. Et propr. Ferratus Camela 10. Menoch. de Arbitr. iudic. casu 371. Boer. ad Conf. Bituricens. §. 7. ut. de iurisd.* Idem non obstantibus Aulregis, decreti dicuntur in Camera Imp. anno 1587. processus Comiti de Marka contra Episcopum Leodi. uti refert *Mindanus de Process. Imperii lib. 1. cap. 18. nu. 5.*

8 Præterea si tertius communem habeat cum scholare actionem ratione continentia, ea agitari debet coram privilegiato iudice scholarium. *Rebuff. d. privileg. 106.* ergo idem statuendum est in Exemptis ratione proportionis & analogiæ facti, quam inter eos esse frequenter asserimus, vide *infra d. c. 45. nu. 5.*

10 Postremo, si agendum sit universalis iudicio familia Herciscunda, tutela, &c. per plures inter quos Clericus aliquis aut exemptus reperitur, fieri id debet coram iudice magis privilegiato, quemadmodum tum ab analogia antea dicta, tum per rationes & exempla copiose allata per *Rebuffum* satis arbitror esse comprobatum, d. privileg. 106. Et *DD. supra citati.* Unde licet Procurator Cæsaris seu Camera non sit iudex inter privatos, l. 2. *C. si adversus fiscum*, secus tamen si privatus habeat causam dependentem à fisco, *Bari. l. cum rerum C. de sent. Et interl. Castrens. l. fin. C. si adversus fiscum Mandat. in paxi commiss. commiss. 2. beneficiaria verbo dependentibus.*

11 Quæ omnia tamen intelligenda sunt, si res & materia sit indivisibilis, nam si res & causa divisionem separationemve reciperet, contrarium esset concludendum. *Castrens. l. si duo in pr. n. 2. ff. si quis cautione dicitur Fel. c. 1. n. 6. vers. primo quod de prescripti. Mandat. de Inhibitionib. q. 69. per tot. Castrens. l. unica n. 3. C. si communi eademque causa restituitur fuerit postulata. singulis; hæredes coram suis iudicibus pro portionibus, hereditariis con-*

venien-

venienti. si denique ff. de iure fisci Cavalcan. Decis. 8. n. 10. & seq. par. 1. Maran. de ord.
jud. pa. 4. dist. 1. n. 23. 24. Capic. Dec. 173. Ratio est, quia in dividuis focus non gaudet
privilegio sui consortis, Gall. de pace publ. l. 1. c. 6. & de pignorat. cap. Menoch. d. casu
371. & DD. hactenus citati. Hinc censuit Mandosius d. q. 69. quod si agatur contra
aut Privilegiarium alteri inlibere non posse, ex quo obligatio rem restitui sit dividua.
Ita intelligendus D. Wamatus conf. 4. c. n. si. eo. 1. dicens privilegium unius consortis
alteri non prodesse per l. un. C. in communi eademque cau. lex plurib. de adm. tutor.

Temperandum secundò, nisi consuetudine, privilegio, prescriptione aut statuto
dispositum sit, quod singuli iudicentur à propriis & competentibus suis iudicibus,
exempti à iuris, Clerici ab Ecclesiasticis, & Laici Laicis iudicibus, ita enim contra jus
introduci posse præter ceteros testis est Capic. Decis. 173. Julius Clarus in Pract.
Criminali §. fin. quest. 36. vers. sic evenit. Gall. d. lib. 1. cap. 6. num. 18. in fine.

Quid iuris, si agendum sit contra universitatem in qua quidam sunt exempti? re-
missive queri poterit ex Barth. in Apost. illa ad l. sicut verb. convenire in fine ff. quod quis-
que iuris. Maran. de ord. jud. par. 4. dist. 1. n. 23. 24. Aufrer. tract. de potest. Eccles. n. 12.

Non abs re hic inquiritur. Quid si finita sit coram ordinario causa connexa. v. g.
possessoria, in quaestio proprietatis ratione continentia? debeat coram eodem agita-
ri: videretur prima inspectio affirmandum, tum quia ordinarius cæteris melius est
informatus in causam quod translativum sit, ratione identitatis ejusdem subiecti
atque continentia? ad eundem esse iudicem adeundum, ff. quibus rebus ad eundem
iudicem eatur ca. 1. de causa possess. & propr. l. nulli C. de iudicis. Nihilominus tamen ve-
rius est eo in casu exemptum coram ordinario conveniri non posse. Rationem cum
auctoritate adfero ex Abbate, c. fin. n. 15. de iudic. ubi Fel. & DD. qui dicit cum actor &
Reus sunt penitus diversi fori ut est hoc in casu, tum non tenetur actor in prima in-
stantia respondere coram eodem iudice in alia causa: quia non debet violari regula
communis quod actor sequatur forum rei propter Regulam accidentalem, & non
multum necessariam, ne causæ continentia dividatur, cum alius iudex (inquit) scilicet
proprius ipsius rei facile possit instrui, causa enim naturalis vincit accidentalem, l. qui
habeas ff. de Tutelis. l. quæritur ubi affam DD. ff. de statu hom.

Ac ut distinctius loquuntur alii, præsertim Antonius de Tremolis, in Apost. ad
auream practicam Verbu de Bonacurso tit. de impedimentis & exceptionib. contra re-
script. §. Item si per rescriptum causa continentia in glo. verb. continentia vers. tertio in-
tellige. Regula ne continentia causæ dividatur, restringitur, si actor & Reus essent
diversi fori, & iurisdicção esset prorogabilis respectu alterius partis, ver-
bi gratia, Clericus, aut Exemptus, quem infra diximus prorogare non posse.
libr. 2. quest. 7. egit contra Laicum, aut subditum ordinario, pos-
sessorio, & obtinuit coram iudice Laico, aut ordinario, si Laicus
aut

aut subditus velit postea contra exemptum agere petitorio, dividenda erit causa continentia, ita quod clericus aut exemptus coram non suo iudicio conventus, declinare poterit, & remissionem postulare ad suum forum. In quam sententiam præcipua etiam iureconsultorum schola descendit. *Menoch. de arbitr. iudic. casu 371. num. 21. §. 1. nulli num. 6. vers. Secundo limbo. C. de iudic. ubi DD. Fel. d. cap. ult. nu. 8. de iudic. Craventa consil. 258. n. 7.* Concludam, adjecta auctoritate Felini, d. cap. fin. n. 8. vers. tertio, sic scribentis: Dividi possunt istæ causæ, si actor & reus sunt diversi fori, textus hic reputatus singularis per legistas l. nulli C. de iudic. intellige hoc, ubi diversitas fori potest allegari ab eo qui convenitur, allegante pro se regulam capituli cum sit Generale, de foro comp. secus si ipsemet agat de uno, qui egit in alio. Itaque, Postremo quando fit præjudicium iurisdictioni alterius, is qui cognovit de causa præparante v.g. possessorio, non poterit cognoscere de causa præparata v.g. petitorio, qua de re videatur fusè Olaseus, *ped. dec. 78. num. 11. 18.* ubi ita limitat legem ubi ceptam. Non enim fieri potest prorogatio iurisdictionis in præjudicium tertii, *Catheran. d. dec. 78. n. 17. Navarr. in Rubr. de iudicis n. 11. & 12.*

Q U Æ S T I O XXVII.

Scholares & alia universitatum membra an sint exempta?

Minime, *Amb. Habita C. ne filius pro patre. Ausfer. ad quest. Tholosanam 169. Rebuff. de privilegiis scholarum Privilegio. 152. & in proemio digestorum.* Idque nisi particulari privilegio exemptio concessa sit, quemadmodum de Lovanensi Universitate & contentione orta inter illius Rectorem & Episcopum Leodiensem refert Præf. Everardi in locis legalibus loco à tanquam seu respectivis vers. sexto sub finem, eius verba compenditè transcripsi huic refero. Lateque per privilegia Lovanii typis mandata probatum est.

Q U Æ S T I O XXVIII.

Exemptus à iurisdictione Legati an sit exemptus à iurisdictione Ordinarii?

S M V M A R I V M.

1. Legatus, est maior ordinario.
2. Exemptus ab ordinario, est exemptus ab omni legato præterquam à latere.
3. Exemptus à iudice an sit exemptus ab illius legato.

Vide-

Videtur quod sic, Quia legatus habet ordinariam jurisdictionem, imò major est ordinario, tot. tit. de offic. legati in decretal. Gondulanius de Villadiego tract. de legato quæst. 2. prima pars

Melius tamen censemus cum Ioanne Andrea, exemptum à jurisdictione legati, exemptum non esse à jurisdictione ordinarii. Io. Andr. cap. 1. de verb. signif. in 6. Ratio est, tum favor ordinarii, tum odium exemptionum, quas restringere quantum mens & verba patiuntur oportet; dictus n. est supra quæst. 4. per tot.

Quid est contra an exemptus à jurisdictione ordinarii censetur exemptus à jurisdictione legati? Breviter, à legatis misis aut natis, exempti censentur, non vero à legatis de latere. Rom. sing. 513. & cons. 498. cap. 1. de verb. sig. in 6. cap. si Abbatem de elect. in 6. cap. si videtur in 6. quæst. 1. Io. Andr. cap. 1. de verb. sig. in 6. spec. de legato §. super est. vers. sed nunquid legatus potest, de quo articulo fulius suo loco differemus infra lib. 2. q. 2. per tot.

Ultum vero exemptus à iudice censetur exemptus ab illius delegato? petatur ab Imberto. Inst. for. lib. 2. cap. 6. in glo. verb. soluta est; ubi late.

QUÆSTIO XXIX.

Utrum vidua exempti sit exempta?

S U M M A R I U M.

1. Uxores item vidux habent privilegia maritorum.	5. Idem in exemptionibus civilibus.
2. Vidua retinet exemptionem mariti.	6. Utrum uxor clerici sortitur illius forum.
3. Contrarium est verius.	7. Exemptiones sunt personales, ideoque non sunt extendenda.
4. Morino domino extinguitur exemptio famul.	8. Dispositio non comprehendit eos quibus sua verba non aptantur.

Uxores gaudere privilegiis & dignitate maritorum juris est manifesti, l. femina ff. de senatoribus l. quætus C. de privileg. lib. 12. l. mulieres C. de dignitatibus lib. 12. Leonardus tract. de doct. par. 2. §. 13. Corsetus de potest. regia parte 3. qu. 29. tex. l. filius in fine ff. de iure ffici. latissimè Tiraguel. in legibus conubialibus l. 6. glo. 2. in verb. en pouoir de son mari. in 45. & plurimis seqq.

Idque non modo viventibus maritis, sed etiam iis defunctis quamdiu in viduitate perm. net, DD. ubi supra l. filii §. vidua ff. ad municipales Barthol. l. fin. C. de privileg. scholar. l. 12. Corset. d. quæst. 29. Hippolitus sing. 179. Qua ratione Guido Papa quæst. 579. & 380. censuisse videtur viduam quamdiu ad secunda non convolavit vota,

- vota, retinere privilegium exemptionis, quo vivente marito fruebatur, *Petrus Anriboli tract. de muneribus part. 3. §. 4. num. 36. Custrensi. cum quadam num. 4. ff. de iurisd. omn. iudicium, Barth. d. l. femina & DD. Item te C. de nuptiis Papon. aux. arr. sz. iii. des tailles arr. sz. 12. & 27. idque etiam si privilegium sit exorbitans teste Tiracquel. cessante causa par. 1. n. 110. per l. ubi ubi DD. C. de privileg. scholar. d. 12.* Mihi tamen in hac exemptionum materia longe aliter visum est. Ratio est, quia uxores non gaudent exemptionem maritis concessa, que principaliter & independenter, sed per quandam participationem, dependenter & velut accessorie, aut secundario. Unde sublato marito cui exemptio principaliter competebat, extinguitur exemptio quae ex mariti persona in uxorem derivabatur, sicuti in simili dicitur sublato Domino, extingui exemptionem, quae famulo ex persona Domini competebat, *Bald. lib. 2. circa fin. C. de Episc. & clericis. Soc. conf. 8. 4. Decius l. in omnibus num. 10. ff. de reg. iuris*, id quod nos alibi accuratius tradidimus eodem lib. cap. 17. num. 18. Quibus non modò ad-
- 3
4
5
6
7
- stipulatur in hac exemptionum personalium materia Philippus Francus cap. ne alii qui num. 2. & 3. de privileg. in 6. sed etiam in exemptionibus civilibus seu à talliis & collectis. Ioannes Bachetius advocatus regius tract. *Des droits du domaine de France lib. 4. du droit des fransez siez. cap. 9.* censens privilegia, immunitates, exemptiones à collectis non transire ad viduas privilegiatorum, cui tamen Papon. iam citatus adversatur. Porro quod initio attulimus, privilegium aut dispositionem marito factam extendi ad eius uxorem, *Felin. cap. nullus iudicium num. 3. vers. pro hoc, de foro compet. l. 2. ubi Bald. C. de Episc. & Clericis l. 1. ubi DD. C. de uxoris. militum glo. cap. clericum 11. quest. 1.* non est usquequaque inter doctores expeditum, aliis aliter atque aliter sentientibus.
- Siquidem Philipp. Francus & cum eo plerique censuerunt privilegium fori clericorum non extendi ad eorum uxores, in cap. unico §. in ceteris num. fin. de clerico conjugato in 6. *Iacob. à Cambus tract. de Repressalus part. 2. nu. 5. vers. 13.* At vero è contra *Felinus Abbas & quidam alii, d. cap. nullus iudicium. Ausferius de potestate seculari super Ecclesiast. personis Reg. 2. num. 34. vide latissime Tirag. d. num. 46. & segg. quod etiam ad concubinas clericorum nonnulli extendunt, Ausferius de potest. seculari super Ecclesiast. Reg. 2. n. 34. quod nolo hoc loco in examen revocate.*
- Satis sit pro hac conclusione exemptiones has esse personales, nec esse producendas, si d. strictim intelligendas, cap. sane cap. porro de privileg. Franc. d. cap. ne aliqui, notatur supra eodem lib. cap. 4. per tot. ac ab uno casu ad alium, & à persona mariti ad personam uxoris extendi non posse ut *Navarrus conf. 13. num. 2. de temp. ordin. conf. 6. num. 1. de obser. lejun. Cavale. dec. 31. num. 8. par. 1.* non uno in loco tradiderunt, & ratio est, quia quae specialiter personae mariti coherent, uxori non competunt, nec ad eam extendi possunt. *Alciat. l. 1. in gloss. verb. uxori vers. sed quae specialiter C. de in ius vocando.* Nec enim propria aut impropria mariti significatio

ficatio ad uxorem extendi potest, quod in privilegiorum interpretatione semper inspiciei debet, *Narr. conf. 22. n. 6. de privileg. Alciat. in rubr. de verb. signif. colu. 2.* Translatumque est, quod dispositio nunquam includat eos quibus sua verba adaptari non possunt, *cap. in demnitate §. praesata de elect. in 6. Narr. conf. 12. in fin. de major. & obed. conf. 4. num. 8. in fin. de consang. & affinit.* Quae omnia proinde ex verbis & tenere privilegiorum dijudicanda sunt, *cap. porro de privileg.*

Q U E S T I O X X X .

An familiares exemptorum sint exempti?

S U M M A R I U M .

1. Exemptiones non sunt extendende	perpetui.
2. Exemptiones extenduntur ad personas accessorias.	9. Censuales exemptorum non sunt exempti.
3. Exemptio extenditur ad familiares.	10. Factus familiaris in fraudem, privilegio non gaudet.
4. Privilegium Hospitalis produciunt ad eius ministros.	11. Ministeriales Principis conveniendi coram magistro officiorum.
5. Familia appellatione quid veniat.	Familiaritas perditur per recessum.
6. Quid si familiares sint temporales aut mercenarii.	12. Exemptio Xenodochii extenditur ad administratores.
7. Servientes Ecclesiis gaudent exemptione cum certis circumstantiis.	13. Ex alterius persona acquiritur privilegium.
8. Familiaris nemo est, nisi qui actu continuo est in exercitio.	14. Exempta Ecclesia vasalli Ecclesia non sunt exempti.
Famuli temporales seu conductivi clericorum privilegio non gaudent, sed tantum	

Licet exemptiones personales ad instar privilegiorum personalium de persona in personam non transeant, nec personam exemptam egrediantur, *cap. privilegium personale de reg. juris in 6. l. privilegium ff. eodem Fr. anc. cap. 1 §. in eos de privil. in 6.*

Tamen certum est, ejusmodi exemptiones se extendere ad alias personas accessorias familiare sive accessorie à privilegiatis dependentes, *Decius l. in omnibus casibus id observatur num. 10. ff. de Reg. juris. Rebr. ff. de privil. scholar. privil. 116. num. 11. late Comesius ad Reg. Cancell. ut. de imper. benef. per obitum famul. Cardinal. Papon. aux.*

aux arrestz. tit. des tailles arrest. 33. Et tit. des Privilèges. arrest. 8. Pro cuius enucleatione formandæ sunt hæc conclusiones.

3. Primo. Exemptio seu privilegium alicui concessum extenditur ad ejus familiam, l. 1. §. 2. C. de Episc. & clericis l. 2. §. fin. cum l. seq. l. imol. non solum ff. de usu & habit. l. uxorem §. 1. ff. de Auro & Ar. legat. c. Ecclesiarum servos 12. qua. 2. c. indicatum dist. 89. Rebuff. l. de testat. §. familiae vers. notandum de verb. signif. Castrenf. d. l. 1. num. 6. C. de Episc. & Clericis.
4. Ita privilegium Hospitali concessum extenditur ad illius ministros, & exempta Ecclesiâ illius ministri censentur exempti. Quia sine familia superesse sibi nemo commodè potest. *Oldra conf. 11. Thema est ea. licet ubi D. D. de privileg. in 6. cap. extorpare ubi Abb. de prabendis. Rebuffus de privileg. j. hol. privit. 166. nu. 3.*
5. Porro quid comprehendatur appellatione familiæ vide prolixissime Abbatem. cap. dilecto nu. 5. in addit. de officio Archid. Rebuff. d. §. familia, Francus cap. sicut nu. 14. de verb. signif. in 6. doct. & latè Bero. quaest. 35. per tot. vide etiam Bonacossam tract. de sumulis quaest. 4. per tot.
6. Extendo secundum quosdam, sive familiares sint perpetui, sive temporales, imo etiam si essent mercenarii vel similes secundum Philipp. Franc. d. cap. licet nu. 2. quem non absque ratione videtur impugnare Stephanus Aufserius, tract. de potestate seculari super Ecclesiasticis personis Reg. 2. num. 36. vers. sed Archid. aconus & Archid. in cap. clericum 11. quaest. 1. Siculus cap. 2. de foro compet. glo. Clem. 1. de Reliquis & Vener. sancti. Bruxiensis in repet. verb. exemptio. col. 5. ubi dicit, quod Mercenarii vel famuli exemptorum non gaudeant exemptione. per glo. Clem. 1. de Religios. & cap. penult. de privileg. Bero. quaest. 36. Bonacossia d. tit. de famulis quaest. 15. num. 4. quia speciale est in familia Episcopi ut ad eam privilegium extendatur, in hac autem materia stricta non debeat fieri extensio. *Stephanus Aufserius ubi supra Bero. d. quaest. 35. numer. 5.*
7. Secunda conclusio, servientes Ecclesiis, militis seu domibus exemptis gaudent exemptione si habeant has circumstantias, Primo ut actu serviant. Secundo ut intra eorum septa & domos resideant. Tertio ut sub eorum obedientia vivant. Quarto ut professionem earum militiarum faciant, de quibus constare debet ordinario, glo. c. cum capella ver. in quantum, & cap. porro de privileg. Castren. l. unica C. in quibus causis milites fori prescripi. Idem confirmatur à Gregorio XIII. in censente sacra congregatione juxta quam fuit judicatum Romæ teste Thoma Zerola in praxi Episcopali part. 1. verb. Exemptio §. 3. Gregor. XIII. Bulla 68. fol. 1295. sacra congreg. de clarat. 169. Conc. Trident. sess. 24. cap. 11. Castrenf. l. unica C. in quibus causis milites fori prescripi.
8. Ratio est, quia familiarium privilegia nemo sibi vindicare potest, nisi qui actu & continue versatur in exercitio sui officii. *Innocent. in extrag. ad futuram rei memoriam*

memoriam Fel. c. insinuante col. 2. de offic. deleg. Cassander Decis. 1. de verb. sign. Card. cons. 126. n. 11. Robuff. in praxi beneficiorum part. 3. Ideo servi temporales seu conductitii Clericorum non gaudent eorum privilegio, sed tantum perpetui. Archid. c. Clericum l. quest. 1. c. iudicatum dist. 39. e. Ecclesiarum servos 12. quest. 2. Bero. quest. 35. per tot.

Tertia conclusio, censuales exemptorum non sunt exempti, nec enim Pontifex eos habet pro exemptis. Philipp. c. auctoritate §. inbibemus n. 2. Et d. ca. licet de privileg. in 6. Neque possunt exempti pro eis esse in iudicio seu agendo seu defendendo, Philipp. d. §. inbibemus vers. 3. nota ubi Archid. Et Jo. Andr. Rota Decis. 388. Item quod si prepositus, Felinus cap. audius n. 27. de prescr. Angel. in summa verb. Exemptio n. 3.

Quarta, quando familiaribus privilegio speciali conceditur ut gaudeant exemptione suorum Dominorum, id non aliter intelligendum est, quam si verè familiares seu domesticus sint, secus si in fraudem assumpti sint, glo. cap. licet verbo dom. struci de privileg. in 6. ubi DD. cap. ult. de verb. signif. in 6. ubi glo. Et dixi supra Concil. 2. Bero. d. quest. 35.

Quinta, ministeriales Principis in aula coram Magistro Officiorum conveniri debent, quia ab aliis iurisdictionibus jure sunt exempti, l. cubicularios C. de prepositis sacri cubicularii lib. 12. Barb. C. de privileg. scholarium lib. 12. Imbert. instit. forens. lib. 1. cap. 28. glo. verb. ministeriales, quod tamen Alvarottus videtur non admisisse, tit. de pace tenenda §. si ministeriales n. 1. ubi etiam Baldus.

Sexta, Privilegium familiaritatis tollitur renunciatione ad instar societatis, aut per recessum à familia, ita tamen si id fiat sine fraude, Philipp. Franc. cap. sic n. 14. de verb. sig. in 6. v. infra lib. 4. qu. 65. nu. 8. vers. sed nec.

Septima, Exemptio concessa Xenodochio, extenditur ad Oeconomos & administratores quorum ope rã pauperes carere non possent, Oldra Cons. 11. incip. Thema est per tot. per text. l. huius ff. Qui potior in pig. ubi sine quibus navis salva per venire non poterat, text. l. administrantes §. 1. ff. de excus. tut. text. l. 1. si vir. aut uxor ff. Ad. S. C. Syllan. ubi sed qua commixta familia est, §. una domus ita iudicandum atque in propriis servis pulchre Hippol. sing. 180. per tot. incip. plura Bald. c. fin. n. 6. in fin. de Juram. Calum.

Ratio est, quia ex alterius persona quis consequitur quod ex sua consequi non posset, per l. si com munem ff. quem adm. servus amittit. Hippol. d. sing. 180. Gaill. li. 2. ob 6. 68. nu. 6. Et late dixi supra quest. 26.

Octava, Exempta Ecclesia, vasalli Ecclesie non sunt exempti, ita post longam disputationem concludit Lucas de Penna & Platea, l. Senatorum C. de digni. li. 12. Inf. l. servi electione §. labeo col. 3. deleg. 1. Abb. c. veniens col. 2. de transact. per text. cap. auctoritate de privileg.

Licet aliter iudicatum refert Joannes Paponius, suadens tamen securius esse si Ecclesia exempta, seu Dominus cause contra vasallum mota interveniat. Papon aux Arrest. l. 5. tit. 12. du privileges Arrest. 7. qua de re dicemus infra lib. 2. c. 37. In confirmatio-

mationem hujus conclusionis est quod notat Angel. l. Titus §. sui ff. de excusat. tutor dicens privilegia collegiorum non extendi ad famulos collegiarum. Bonacossa tract. de famulis quest. 200.

Porro, quod diximus supra nu 3. Exemptionem extendi ad familiares ejus cui concessa est, intellectum habet, dummodo sint perpetui, & non mercenarii, Cappinus Decis Neapol. 12. n. 2. at verò in familiaribus Episcoporum singulari jure statutum est, ut illi indistinctè g. udeant privilegio fori competente domino Episcopo, Capp. d. Decis. num. 1. In aliis ergo secus est: nisi tamen ut plerumque fit privilegii dispositio etiam ad familiares privilegiatorum extendatur. Inno. cap. fin. de Cler. perag. cap. porro, de privileg.

Q U Æ S T I O XXXI.

Hospitalia an sint exempta?

S U M M A R I U M.

1. Opinio Abbatis affirmativa.
2. Questio concluditur negativè.
3. Omnia loca Religiosa subsunt Episcopo.
4. Concilium Abbatis.
5. Hospitalia profanum non gaudet immunitate Ecclesiastica.
6. Nisi tamen illius bona prodigerentur.
7. Rectores Hospitalium exempti subiacentur Episcopo.
8. Hospitalia Exempta Laicus Rector non est Exemptus.
9. Secus si sit Vicarius perpetuus.

P Anor. videtur censuisse esse exempta, cum ita consulit his verbis. An de dictis bonis debeat Episcopus habere quartam? Dico quod non, quia Hospitalia dicitur exemptum à jurisdictione Episcopi & à locis exemptis Episcopus non recipit quartam, ut communiter tenetur per doctores c. officii de Testam. Haec Abbas. *Confil. 110. n. 3. parte 2. Navarr. cons. 2. De Religios. Domib.*

² Nihilominus tamen dicimus non esse exempta, sed subiaci jurisdictioni Episcopi. *tex. ubi glo. & DD. cap. de Xenodochiis de Religios. domibus lo. And. dudum de convers. coniug. Innocent. cap. in nostra de sepult. Petrus de Ubaldis tract. de Canonica Episcopali capitulo 4. questione 13. principiati n. 2. vers. quo ad primam. vol. tract. 15. fol. 151. col. 4. Innocent. cap. ad hoc de Relig. Dom. Brixien. in repert. verbo Exemptio col. penult. Flamin. de Relig. benef. part. 1. li. 7. quest. 6. n. 2. Navarr. d. n. 2. & seqq.* Nam jure communi loca

³ omnia Religiosa sunt sub jurisdictione Episcopi, ca. si quis Episcoporum 16. quest. 2. & quest. 7. cap. omnes Basilica. Nisi de exemptione doceatur, cap. Abbasibus 18. quest. 2. cap. cum non liceat de prescript. glo. d. c. de Xenodochiis verb. in quorum Diocesi de Religiosis domibus ut Episcopo subiecta sint.

⁴ Porro Abbas initio allegatus intelligi debet de Hospitali quod Religiosum non est, fundatumque est auctoritate propria sine licentia Episcopi, *Petrus de Ubaldis. Capitulo.*

Capitulo 4. vers. quo ad secundam questionem fol. 252. cujusmodi locus non subest Episcopo nec quo ad legem Diocesanam, nec quo ad legem jurisdictionis, nullo enim id jure cavetur, *V. Bald. ubi supra num. 4.* Est enim ejusmodi Hospitalis non domus Dei, sed domus hominis, quam is qui construxit potest destruere & alienare, *Clement. qui contingit de Religios. domib. cap. inter dilectos de donat. V. Bald. d. num. 4. & 5. cap. ad hoc ubi. DD. de Religios. domib. ut Episcopo subiecta sint laic. Fel. cap. de quarta de prescript. Redoanus tract. de Rebus Eccles. non alienand. quest. 28. & 51. cap. 12.*

Ideoque ejusmodi locus non gaudet alylo seu immunitate Ecclesiastica. *Hosiens. 6. & Goffred. cap. fin. de consub. V. Baldus ubi supra num. 8. Casfr. cons. 167. par. 2.* nec ejus cura in genere debet Episcopus, ne promiscuis actibus rerum turbentur officia *l. consulti a divalia C. de testam. Oldra. cons. 83.*

Nisi tamen bona ejusmodi profanorum Hospitalium ita dissiparentur, quod unicuique bono civi resistere liceret, *rex. in Auth. de Ecclesiast. titul. §. si autem locorum coll. 9.* Quibus autem signis deprehendatur an Hospitalis sit Religiosum aut verò laicum, tradunt alibi *DD. Fel. d. cap. de quarta de prescript. Cavalcan. Decis. 17. n. 69. 34. 35. par. 2.*

Quod verò rectores Hospitalium qualiumcunque Exempti ratione administrationis subiciantur jurisdictioni Episcopi, notavimus infra. *lib. 2. cap. 45. casu 88.*

Illud autem hoc loco non omittendum, quod si Hospitali privilegio concessa exemptio, quod rector illius laicus non erit exemptus in his quæ personam ejus respiciunt. *Barth. l. quod constitutum n. 3. ff. de Testam. milit. ubi Apost. & cons. 97. Christi nomine invocato dico per partes, & cons. 28. par. 2. Barbatia Clement. fin. super glo. verb. statuimus de Rescript. Clement. 1. de Religios. Domib. secus in Vicario seu Prælato, qui est de corpore Ecclesiæ seu Hospitalis exempti, Barth. d. l. quod constitutum. Rebuff. in praxi benef. par. 1. tit. de Vicariis perpetuis n. 16.*

Ceterum, etiam si Xenodochia non subessent Episcopo sed essent exempta, adhuc Episcopus novissimo Conciliari jure, auctoritate delegata posset illa visitare, *Concil. Trident. sess. 22. cap. 8.* etiam si jure illorum ad Laicos pertineat, non obstante, inquit Concilium, quacumque consuetudine, etiam inmemorabili, privilegio, aut statuto. Etsi Administrator appelleret à Decreto Episcopi, non propter hoc impediatur aut suspendatur executio. *Zerolain Praxi Episc. p. 1. verb. Hospitalis. §. 3.*

Q U Æ S T I O XXXII.

Officiales Papæ & Curiales utrum Exempti?

S U M M A R I U M.

1. Curiales sunt Exempti, ratione beneficiorum tamen subiciuntur. 3. Sententia excommunicationis lata contra eos an valeat.

L 2

4. Quid

4. Quid si non tractent causas, sed otiosi sint.
 5. Quid de familiaribus Papæ aut Cardinalium?
 6. Quæ sit auditoris potestas hac in parte.
 7. Proficientes Romani sunt Exempti.
 8. An inquiri possit contra Curiales.
 9. Capellani regni sunt Exempti.
 10. Officialis quis dicendus.

Eugeniana constitutio eximit Officiales Papæ à jurisdictione ordinariorum, cap. divina extravagan. de privilegiis & Jo. 22. in cap. cum Mathias extravag. de Hereticis, Bellamera conclusionem 656. Bellenc. de charit. subsid. quaest. 91. num. 10. Abbas ca. tuarum in fin. vers. quandoque exemptio de privilegiis Concil. Trident. sess. 24. cap. 11. de Refor. Pragmat. sanctio tit. de causis §. Romana 1. ubi late glo. vers. comprehendit Cavale. Dec. 28. n. 4. par. 1. Unde fit ut referendarii, Notarii, Penitentarii, ac ut uno nomine omnes complectar, omnes Curiales Papæ sub hac exemptione comprehendantur, Bellam d. Concl. 656. Paulus Borgasius de Irregularit. & Dispensat. par. 6. tit. de Excommuni. ipso jure nulla num. 14. Thom. Zerola in praxi Episcop. verb. Referendarii, vide Bertr. cons. 102. nobilis in secundis lib. 1.

2. Hæc tamen privilegia quæ dicimus competere residentibus in curia Rom. vigore Eugenianæ constitutionis aut etiam familiaritatis Cardinalium non subsistunt in iis qui beneficia Ecclesiastica obtinent. Nam illorum ratione subiciuntur ordinariis non obstantibus inhibitionibus quibuscunque, Concilium Trident. sess. 24. ca. 11. in fine Thomas Zerola in praxi Episc. part. 1. verb. Exemptio §. 2. Afflic. in const. magna curie not. 4. num. 4. Mandos. in signatur. gratia tit. Protonotarii col. 4. vers. circa. Quid occasionem præbuit Paulo Borgasio Episcopo Feltrensi ita inquirendi, d. n.

14. Quid de sententia excommunicationis lata contra curiales curiæ Romanæ? Credo hodie esse distinguendum inter Officiales curiæ & alios secundum Extravagan-tem Eugenii 4. in favorem curialium editam, quæ expressè cavetur quod Officiales dictæ curiæ non possunt vocari coram ordinariis aliorum locorum, etiam dum sunt extra Rom. curiam, nec alii quicumque accedentes ad Rom. curiam pro negotiis suis expediendis, adjecta clausula irritante quod clarum est. Sed non omnes sunt Officiales, nec omnes curiales habent causas. Quid ergo de aliis, qui nihil agunt in curia, sed tantum comedunt, videtur dicendum quod comprehendantur omnes sub dispositione ea. per tuas de major. & obediend. tamen text. ille loquitur de promotis per Papam & non de curialibus, glo. tamen prima ibi in vers. sed nunquid, videtur sentire quod Episc. contra curiales possit procedere propter crimen, sed non punire, sed debet mittere causam instructam ad Papam, sed in fine dicit, quod quidam dicunt, quod Episcopus eos deponere potest, sed Innocent. tenet expressè contrarium. De familiaribus autem Papæ & aliorum Dominorum Cardinalium dum sunt in Rom. curia & ad servitia eorum credo, quod extra curiam vocari non possunt, & sic servatur, dum autem sunt extra curiam, credo locum esse dispo-

dispositioni dictæ glossæ licet loquatur ut dixi de promotis à Papa, & non de aliis, & hoc intelligo si sint extra curiam animo redeundi ad eandem, aliàs credo omnes subesse ordinariis locorum tam ratione contractus quam beneficii & delicti salva dispositione cap. 1. de privileg. in 6.

Sed hodie inolevit contra præmissa novus stylus, quia eo ipso quod curiales conveniuntur coram suis ordinariis, ex quavis causa recurrunt ad auditorem Camera Apostolicæ & obtinent inhibitiones in modum monitorii penalis sub prætextu generalis commissionis & indulti per sedem Apostolicam facti. Bellamera decif. 110. incip. In causa Dom. Sij, dicit quod Auditor Camera perturbationes suæ jurisdictionis non potest citare extra curiam, quia non est generalis auditor Papæ, Ideo fuit prohibitus per Papam ne in causis beneficalibus se impediret, quia officium est tantum audire causas courtisanorum & de potestate dicti auditoris, vide etiam decif. Bellam. 96. incip. utrum auditor Camera, & aliam, incip. conclusio quod auditor, quæ dicit, quod auditor Camera nullo modo potest citare extra curiam, nisi habeat ad hoc speciale mandatum à Papa, vel nisi super hoc in aliquo casu speciali habeat specialem commissionem, quia per se esset contra jus, ut not. Io. Monach. in reg. in generali contra non potest auditor Camera. Imò nec Camerarius vel alius præter Papam. Item quia curia est ibi ut supra dixi pro territorio, ergo non potest citare personaliter. Ita Borgasius.

Ex quibus infertur 1. quod præter curiales sunt etiam exempti, quotquot negotiorum suorum causa Romam petunt. *d. extravag. divina vers. nec non quoscunque alios pro suis & eorum causis vel negotiis prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea durante negotiorum & causarum huiusmodi prosecutione moram trabentes & recedentes ab eadem de privileg.* Infertur 2. quod dicecesani inquirete possint contra eiusmodi officiales de rebus quæ tangunt fidem vel rem publicam aut privatum, ac in formatione habita significare Pontifici, secundum dispositionem. *d. extravagantis. Cum Mathens in fin. de heret.*

Postremo ultra prædictos curiales Romanos gaudent etiam exemptione capellani regii, idque dum acti serviunt, & non aliter. *Afflicus in constitu. magna curia not. 4. num. 4. Thomas Zerola in praxi Episcop. part. 2. ver. exempti.* Ratione tamen beneficiorum quæ dicit, Capellani alibi obtinent sublimitate Episcoporum. *Innocent. & DD. cap. cum capella de privileg. cap. recepimus eodem tit. Thomas Zerola in praxi Episc. parte 1. verbo exemptio §. 2. Mandosius in signatura gratia tu. exemptiones in fine.*

Quorum omnium apta cognitio pender ex intelligentia nominis officialis, cujus dispositionem ornata: quibusdam distinctionibus investigat doctissimè Navarrus *conf. 10. per tot de verb. signif.*

Q U A E S T I O XXXIII.

Hospitarii, Templarii, Cistercienses an exempti?

T Etigimus paucis hanc quaestionem supra *quæst. 17. in pr.* Quibus remissive addo ad ulteriorem cognitionem sequentes auctoritates *gloss. & DD. cap. recepimus ubi Innocent. de privilegiis, cap. ad abolendam ubi DD. de hereticis cap. ne Dei, ubi DD. de Simonia Io. Andr. c. 1. de supplend. negl. prelat. Fel. cap. cum ordinem n. 1. & n. 21. de Rescriptis DD. cap. recolectes de statu Monach. Baldus conf. 337 super primo vol. 4. Felu. cap. cum ordinem n. 7. vers. considera primo de Rescript. ubi dicitur Cistercienses non esse exemptos. Ex quibus probatur de iure hos non esse exemptos, nam de privilegiis eorum propriis quæ sunt facti, iuriconsultus non responderet. *l. eum quem §. 1. ff. de iudiciis.**

Q U A E S T I O XXXIV.

Ius exemptionis an cedi possit?

S U M M A R I U M.

1. Exemptiones cedi non possunt.
2. Iura mere personalia, personam non egrediuntur.
3. Cedi non possunt quæ ad universales hæredes transmittuntur.
4. Ne quid reale exemptiones cedi possunt.

1 **E**xemptiones personales ita sunt affixæ ostibus privilegiatorum ad instar actionum directarum, ut ab eis per cessionem avelli non possint, *arg. l. quis ergo casus in fin. glo. Castr. l. si fructu ubi glo. ff. de pecunio l. 1. ubi DD. ff. de act. & obligat. Spec. de cession. act. s. 1. vers. quid si habens lazon §. omnium inst. de act. Idq; multis rationibus, Nam ut frequenter hætenus dictum est, *quæst. 4. & passim*, exemptiones regulariter sunt contra ius commune, & proinde cedi non possunt. *Rom. con. 484. incip. Hoc quod vicinus post pr. arg. l. quod vero l. ius singulare ff. de leg. l. quæ à iure de Reg. iuris in 6.**

2 Accedit quod sint iura mere personalia, quæ personam non egrediuntur. *cap. privilegium ubi Dyn. De Reg. iur. in 6. l. in omnibus ff. eodem. ejusmodi enim iura annexa certis personis in privilegium cedi non possunt. Barth. l. etiam ff. de iurejur. per l. si ex pluribus ff. de administr. tutor. Tirag. de Retract. consang. §. 26. glo. 3. n. 56. 57. & 58.*

3 Postremo quia cedi non possunt quæ ad universales hæredes non transeunt, *lex pluribus ff. de administr. tut. Archid. cap. presbiteros 16. quæst. 1. fol. 337.* Quod autem ad reales exemptiones attinet, neque ex etiam per cessionem transferri in alium possunt, nam ejusmodi exemptiones accessione competunt ratione rerum quibus adherent, *cap. 1. de privilegiis in sexto d. l. in omnibus ff. de Reg. iuris.* ut proinde transferri non possint nisi concomitanter cum ipsis rebus *d. cap. 1.* Non secus quam

quàm accessorium transferri seu cedi non potest, nisi uno cum suo principali. arg. l. ult. ubi glo. verb. pateat C. de hered. vel act. vendita Tirag. d. glo. 1. n. 71. Et 88.

Q U Æ S T I O XXXV.

Ecclesiæ exemptæ an gaudeant centenaria præscriptione Romanæ Ecclesiæ?

S U M M A R I U M.

1. Archid. putavit gaudere.	suetudinem.
2. Contraria opinio prævaluit.	8. In causa exemptionis superior debet intervenire.
3. Exempti tamen præsumunt se tueri ex capite Papæ.	9. Prælatus præjudicare non possunt Ecclesiæ in quæstis.
4. Exempti præjudicare non possunt exemptioni.	10. Quid si concessum sit Ecclesiæ plena Ecclesiæ Romana gaudeat libertate.
5. Alienationis verbo comprehenditur præscriptio.	11. Quid si Ecclesiæ subjecta ordinario habeat jus commune cum Ecclesiæ Romana.
6. Ecclesiæ exemptæ indirecte gaudent præscriptione centenaria.	
7. Fallit, si præscriptio annexam haberet con-	

Licet Archidiaconus censuerit Ecclesias exemptas immediate sanctæ sedi subjectas gaudere præscriptione centum annorum ad instar Ecclesiæ Romanæ. Archidiacon. c. fin. de præscript. in 6. tamen opinio sententium quod Ecclesiæ exemptæ immediate subjectæ Romano Pontifici non gaudeant præscriptione centum annorum sicut Ecclesiæ Romana prævaluit. Guido decis. 36. Archid. c. fin. de præscript. in 6. Bald. Auth. quas actiones C. de sacros. Ecclesiis.

Porro, licet proprio capite iuvare se nequeant præscriptione centenaria, tamen possunt se tueri ex non completa præscriptione respectu Papæ, etiam si quoad ipsas Ecclesias præscriptio completa foret. Abbas cap. ad audientiam col. 3. n. 11. Et seq. vers. Quæro quare de præscript. c. cum venissent col. 1. de iudicis Felin. in d. cap. ad audientiam vers. in quantum Abbas post alios n. 17. vide infra parte 3. quæst. 12.

Nam exempti non possunt pro suo arbitrio disponere de exemptione eis concessa, idque propter jus quod Papa in eos habet. Abbas cap. cum olim col. 3. vers. sed contra de præscript. ubi Felin. lo. Andr. c. scienti de Reg. jur. in 6. Abb. c. cum dilectus de Religios. domib. ubi dicit quod si exemptus præstat obedientiam cum toto conventu, tamen non præjudicat Papæ. Fel. d. c. cum olim n. 3. vers. cum Abbas post glo. quem vide quod facere posse viderentur si communibus præscriptionum regulis inclusi essent. Nam alienationis verbum etiam usucapionem continet; vix est enim ut non videat

- videatur alienare, qui patitur usucapi inquit Paulus, *l. alienationis verbum ff. de verb. signif.* Perinde enim est siue expresse quis alienet, siue tacite per lapsum temporis. *Alciat d. l. alienationis in ver. non utendo.* Nam à quo remouetur alienatio, remouetur etiam præscriptio, *l. cum sponsus §. sed si talis ff. de public. Unde res dotales Ecclesiasticæ, minorum & templorum quæ prohibentur alienari, prohibentur etiam præscribi,*
- 6 quia præscriptio est species alienationis, *l. 1. §. cum lex. C. de re uxor act. l. 1. ff. de fund. dotali. l. 1. C. ne rei dom. vel templ. Fabian. de Monte tract. de Empt. & vendit. qu. 22. n. 13 vers. circa octauum.* Itaque Ecclesiæ exemptæ licet directè non gaudeant præscriptione centenaria, indirectè tamen gaudent, quandoquidem ea ex persona Papæ niti & sefe tueri possunt.
- 7 Quod tamen restringendum videtur, nisi præscriptio habeat annexam consuetudinem, quia tunc sufficerent quadraginta anni etiam contra Papam & Romanam Ecclesiam, *Buuiro in repet. cap. fin. de consuet. per Clement. ne Romani de elect. iuribus per Fel. d. cap. ad audientiam col. penult. vers. limitat tertio de præscript. Franciscus Balbus tract. de præscript. in prima parte quinta partis principalis vers. veniens itaque ad primam, num. 22.*
- 8 Pro confirmatione conclusionis huiusce quæstionis est, quod notat glossa & Abbas, *cap. 2. de restitutione in integrum*, quod in causa subjectionis mota contra subiectum debeat vocari Dominus, quia ejus interest, vertitur enim eo in iudicio interesse & damni Domini, prout quoque in iudicio exemptionis præjudicium Papæ, Abbas *c. cum super cap. pen. de Rejudic. c. auditis de præscript. qui proinde eo iudicio est nominandus. glo. d. c. 2. verb. in damnum de Rest. in integ. arg. c. quoniam §. penult. ut lue non contestat. l. 2. C. ubi in rem actio.*
- 9 Secundo, quod serui aut prælati non possint præjudicare Domino aut Ecclesiæ in quæstis, sed bene in quærendis, *l. ult. C. de acq. poss. l. seruus C. de pact. Rom. conf. 184. glo. & DD. l. jubemus nullam C. de sacros. Ecclesiis.* præjudicarent autem in quæstis si præscriptionem patiendo reverterentur in iurisdictionem ordinarii, cum præjudicio Pontificis immediati eorum superioris.
- 10 Quid autem si Ecclesiæ exemptæ concessum sit ut plena Ecclesiæ Romanæ gaudeat libertate, an ex suo capite tueri se poterit centenaria præscriptione? Archidiaconus id affirmavit, *cap. fin. de præscript. in 6. at vero appositum quod & verius est censuit Baldus, quem secutus fuit Guido & alii, Bald. Autb. quas actiones, ibi sola Romana Ecclesiæ C. de sacros. Ecclesiis. Guald. decs. 36. glo. cap. dilectus verb. generetur de capell. Monach. Abb. conf. 57. vol. 2.*
- 11 Quid vero si privatus habeat jus commune cum Ecclesiæ Romanæ, an curtat ei præscriptio minor quàm centenaria; paucis respondebo, quod non, *cap. ad audientiam §. fin. ubi Innoc. num. 7. de præscript. Abb. cap. de quarta num. 19. eodem tit. Fel. cap. placuit nu. 6. eod. tit. l. si emancipati num. 10. C. de collat. Hippol. singul. 231. Gaull. lib. 1. de pace*

de pace public. cap. 6. num. 19. In cuius confirmationem inserviunt quæ Rebuffus fu-
 sissime attulit. de privileg. scholar. privilegio 106. nu. 1. & seqq. & quæ nos supra ex eo-
 dem & aliis recensuimus, supra eodem lib. cap. 26. adde Baibum de præscript. partis 5.
 parte prima quest. 4.

Q U Æ S T I O XXXVI.

Exemptus edificans in loco non Exempto Ecclesiam, num acqui-
 ratur illi Exemptio?

S U M M A R I U M.

1. Ecclesia edificata in Diœcesi cedunt iuris-
 dictioni Episcopi. *aliquid in Ecclesia reservantis.*
 2. Quid si accedat licentia Episcopi, sibi
 3. Testator fundans Capellam, non potest
 eam eximere.

Exemptis non licet edificare Ecclesias in Diœcesi Episcopi sine ejus licentia, e-
 cum olim 2. de privilegiis cap. auctoritate eodem in 6. alioquin enim cederet Domi-
 nio & jurisdictioni Episcopi. Abb. d. cap. cum olim nu. 9. Franc. d. ca. auctoritate Spec. tit.
 de Privileg. part. 4. nu. 3. Anton. de Præis de jurisdic. Episcopi cap. 1. num. 3. & 4. & 7.
 Angel. in summa verbo Exemptus n. 11. & seq. & sumus n. 10. Nec enim quibusvis pro-
 pria auctoritate oratoria capellas Ecclesiæve edificare permittendum est. Silva tract. 2.
 de beneficio part. 1. quest. 6. ubi late. Si tamen accedat licentia & concessio Episcopi
 sibi ante edificationem (ut censet Innocent.) aliquid reservantis, tum Ecclesia per
 Exemptum edificata censetur, Innocent. c. dudum n. 2. vers. Item videtur in fine
 de privilegiis cap. inter dilectos de fide instr. Brixien. in repertorio verbo Exemptio
 col. 5. in fine.

Addo obiter, quod nec testator fundans capellam, possit eam eximere ab Epi-
 scopi potestate. Barb. l. quoties § fin. ff. de administr. tut. Abb. cap. eum dilectus no. 4. de
 consuet. Anton. de Præis tract. de jurisdic. Episcopi cap. 1. n. 3. & 5. cap. sic quidam cap. no-
 verunt 20. quest. 1. Abb. cap. requisisti nu. 22. de Testam. Fel. cap. cum venerabilem nu. 33.
 de excepti. Decius cons. 121. Mandos. de Signat. gratia tit. exemptiones col. 2. vers. amplio
 etiam § col. 5. vers. exemptio ab ordinario, ubi dicit Episcopum hoc non posse conce-
 dere patrono in fundatione, cap. 1. & 2. 10. quest. 1. Innoc. cap. in Lateranens. in fine de
 præbendis, advesaretur enim juri cui in Testamento renunciari non potest, l. nemo
 potest ff. de leg. 1. Anto. de Præis d. cap. 1. num. 7. vide infra lib. 4. cap. 57.

Q U Æ S T I O XXXVII.

Exemptio an augeatur aucto Exempto?

S U M M A R I U M.

1. Privilegium extenditur ad augmentum.
 2. Fallit, si tenderet in præjudicium tertii.
 3. Exempta Diocesi, exemptio non extenditur ad augmentum.
 4. Fallit si ordinarius exemisset.
 5. Si vero Papa exemisset fieret restrictio.
 6. Fallit iterum, si augmentum esset latens.
 7. Jurisdictio augetur vel minuitur ab incremento.
 8. Exemptio nominatim data cum acquirendis extenditur ad futura.
1. **Q**UAMVIS Regulariter Privilegium principali concessum extendatur ad ejus augmentum, cap. quia circa de privilegiis cap. ex parte cap. penult. de Decimis Barth. l. damni infecti §. si is qui ades. ff. de damno infecto late Barth. l. si sua ff. de auro & arg. legato Albertus Brunus tract. de augmento conclusione 9. per tot.
2. Tamen si privilegium seu Exemptio tendat in præjudicium tertii, tunc non fit illius extensio ad augmentum super veniens, Ang. l. si servitus col. pen. in pr. ff. de servit. Urbau. pradior. so. Andr. & DD. d. cap. quia circa. Albertus Brunus d. conclus. 9. §. & seqq. Ideo que censuit Angel. d. l. si servitus, si Papa eximat Episcopum & totam suam Dioccesim à jurisdictione Archiepiscopi, quod aucta Diocesi augmentum non erit à jurisdictione Archiepiscopi Exemptum. Ratio est, quia non debet fieri extensio in præjudicium tertii seu ordinariæ jurisdictionis. Arg. l. si quando in pr. C. de inoffic. testam. l. impuberi ff. de administ. tut. not. Hostiens. & Canonist. cap. cum capella & d. cap. quia circa de privileg.
3. Quod fallit primò, si ordinarius de cujus præjudicio agitur exemptionem concessisset, Quia contra concedentem privilegium fit larga interpretatio, d. c. quia circa & c. olim de verb. sign. cap. cum dilectus de consuet. l. fin. ubi fuit DD. de constit. princip. Adeo quidem, ut dispositio contra jus, quæ dicitur odiosa & strictè interpretanda. c. 1. & 2. de filius Presbit. non debeat respectu concedentis dici odiosa, Abb. d. cap. quia circa. Albertus Brunus d. conclus. 9. n. 10.
4. Quod secus esset, si Pontifex vel alius exemptionem concessisset, tum enim in præjudicium tertii vel ordinarii deberet fieri stricta interpretatio, ut non fiat extensio ad augmentum, DD. ubi supra ca. cum Dilecti de Donat. l. 2. §. merito. §. si quis à Principe ff. ne quid in loco publico l. nec anus c. de Emancip. liber. late DD. d. l. fin. de constit. princip.
5. Fallit secundò, si augmentum esset latens ut est per alluvionem, nam si patens esset tale augmentum, non censetur exemptum, Ang. d. l. si servitus. Quippe concessio

cessio facta respectu certæ rei, non extenditur ad supervenientes res, quæ oculo distingui possunt, d. l. si in a. ubi DD. ff. de Auro & argento legato, Albertus Brunus d. conclus. 9. num. 8. & 9. Paucis jurisdictionis omnis & exemptio augmentum recipit aut diminutionem ab incremento vel decremento, id quod plurifariam docet Baptista Aymus Parmensis tract. de alluvionibus. lib. 2. cap. 6. cap. 16. & seqq. Albertus Brunus d. tract. de augmento.

Fallit tertio, nisi Exemptio concessa sit nominatim cum acquirendis, quia eo casu Exemptio extenditur ad acquirenda in futurum, Card. Clem. 1. §. ad hoc quest. 7. de statu Monach. Caccial. de unombus art. 4. n. 7. in fine.

Q U Æ S T I O XXXVIII.

Exemptio an extendatur ad futura?

S U M M A R I U M.

1. Distinctio quorundam. 2. Maxime quando vertitur præiudiciu tertii
 2. Exemptio non trahi ad futura. 3. Tertii præiudiciu quando dicatur verti.
 4. Connectorum idem ius est & ratio.

Non assimilis est præcedenti hæc questio, quam Doctores aded pugnantis argumentis plurimum obfuscarunt, ut cuiusque non sit expedita sententia: super qua videndus Bartholom. Brixienfis *Questione Dominicali* § 8. per rot. Petrus Antiboli tract. de munerib. parte 3. principali nu. 43. Albertus Brunus de *Augmento conclus. 9. num. 8. & seqq. & Concl. 9. Castrensis. l. jubemus n. 8. C. de Sacros. Eccles. Guido quest. 489. n. 1. & 3. Cugno Auth. omnia Privilegia C. de Episc. & Clericis Jason l. qui filabus nu. 12. 13. 14. de legat. 1. fo. dilectus de arte testandi tu. 6. Cautela 10. & 55. Abb. & DD. cap. quia circa de privileg. Faber in Rubr. C. de sacros. Eccles. & in l. si quis C. que res pignori oblig. possim. & in l. non modis C. de servitutibus.*

In ea igitur sic quidam distinguunt: Aut quarimus de extensione ad futura per modum augmenti se habentia, tunc est respondendum eisdem conclusionibus & exceptionibus quibus ad præcedentem questionem. DD. d. quest. præcedenti Brunus d. conclus. 9. n. 3. Clem. Literas ubi Imò & DD. de Rescript. Aut de extensione ad futura per modum surrogationis, v. g. si Episcopo concedatur, ut quatuor Clerici sibi assistentes plenis beneficiorum fructibus non residentes gaudeant, si alii surrogentur, simili privilegio potentur. fo. Andr. c. sp. de verb. signif. in 6. Regulariter enim in dispositione simpliciter concepta, comprehenduntur futura, quando ea in locum priorum surrogantur. Alex. cons. 78. col. 2. d. c. quia circa per l. sicut in annos in 2. Resp. ff. Quæ ad serv. amit. Aug. l. si servus ff. de serv. urb. præd. præses in loco à surrogatis. Aut disputatur de extensione dispositionis ad futura simpliciter, seu neutro præcedentium

M 2 modò

modo concepta. In ea refert, an dispositio sit favorabilis ac extendenda, an odiosa ideoque restringenda. Item, utrum dispositio sit de particulari aut universali. An collectivè vel universaliter & indefinitè concipiatur. Præterea utrum futura verifimiliter poterunt prævideri, ac an de magno vel modico damno sit questio *Barth. & DD. d. l. si ita ff. de auro & arg. Innoc. d. Clem. literas Alber. de Rosar. l. fin. C. Quares pig. oblig. poss. Brunus d. conclus. 9. n. 4. laud. Alexand. cons. 178. per tot. vol. 2.*

2. Mihi concludendum videtur, quod exemptiones non extendantur ad Ecclesias seu res futuras aut postea quasitas, *tex. Clement. 1. de censib. Clem. fin. de Rescript. cap. Quia circa ubi Abbas de privilegiis. Gubiel. de Cungno Auth. omnia privilegia. C. de sacros. Eccles. Per. Anaboli tra C. de munerib. par. 3. n. 43.* Ratio, quia Regulariter beneficia & privilegia non extenduntur ad creata de novo. *d. Clem. literas ubi DD. & Clem. 1. de censibus.* Ideo censuit in simili questione Cungno, *d. Auth. omnia privilegia*, quod si v. g. sint 50 anni quod privilegia studii Parisiensis fuerunt concessa Tholosano, non va privilegia Parisiensis recentè data non censentur Tholosano studio esse concessa. Privilegia enim uni loco concessa, si alteri loco concedantur de præteritis & non de futuris intelligi debent, ut expressè tradit Stephanus de Fredericis *Tract. de interpret. juris parte ult. n. 89. fasol. qua sit abus n. 12. 13. 14. de leg. 1.* Nam oratio ejusmodi & dispositio indefinita ad præsens tamen tempus extenditur, *l. si ita & l. fin. in pr. ff. de auro & arg. legato.* Sic auro legato non venit futurum, & servis legatis veniunt tantum præsentis temporis non futuri, *l. uxori §. 1. l. nomen debitoris. §. 1. de leg. 3. l. uxorem §. testamentum ff. eodem l. meli in pr. de alim. legat. prout & in contr. citibus*, in eis enim verba referri solent ad tempus præsens, ideo servitute constituta attenduntur tantum prædia tempore constitutionis servitutis, *in lege l. rustica ff. de contr. emp. l. hoc iure §. 1. ff. de aqua quot. & astrual. non modus ubi faber & DD. C. de servitutibus l. damni infecti stip. §. si is qui vicinas ff. de damno infecto Bartholom. Brixien. d. quæst. 58.*

3. Quæ tamen conclusio non est ita generaliter admittenda, nam si non vertitur præjudicium tertii, sed tantum concedentis, privilegium seu exemptio traheretur ad futura, *Brunus d. Concl. 9. n. 9. & 10.* Hoc sensu accipiendum est quod exemptio castro per Principem à Civitate, si crevit vel augetur castri am, augetur exemptio. *Bald. l. cum fundus ff. de legat. 2. §. c. 1. §. præterea ducatus de prohibu. Alien. Fend. pro Freder. Barth. & DD. l. si convenit §. si nuda ff. de pig. act. Brunus d. tract. de augmento conclus. n. 8. & 9. Alberic. d. l. Rustica ff. de contr. emp. ejusmodi enim exemptionis privilegium in præjudicium Principis concedentis est favorabile & extendendum, *Abb. cap. 1. cap. 1. cap. 2. de decimis cap. odia de Reg. jur. in. 6. Barth. & DD. l. damni infecti §. si is qui heres ff. de damno infecto ubi additio.**

4. Quæ in re diligenter animadvertendum est, quænam immunitas seu exemptio dicitur concessa in præjudicium tertii, ex ea enim præcipua hujus questionis cen-

fura

ritia dependet. Quod appositè notavit Alexand. *conf. 78. Incip. in occurrenti vol. 2.*
 dum dixit exemptionem cenferi in præjudicium tertii, si v. g. civitati sit onus solven-
 dum vel castro, non autem ipsi principi immunitatem concedenti; Aut si propter ex-
 emptum onus accrederet non exemptis, vel si jurisdictione ordinarii, quæ est valde
 favorabilis, per exemptionem detraheretur. Adeo quidem, ut merito per Alexand.
 & hos reproberetur. Io. de Imola. *in d. §. si is qui ades qui putavit privilegium & immu-
 nitatem trahi ad futura, quamvis in ea verteret etiam damnum & præjudicium tertii, Alex.
 consilio allegato l. si qui filiabus ff. de leg. 1. Brunus d. concil. 9. n. 12.*

Sustineri tamen possit Imolæ sententia; in casu quo futura essent necessario con-
 nexa & accessoria rebus prius principaliter exemptis. Quia connexorum idem est jus
 & ratio. per l. si mancipia ff. de fundo inst. legato l. fin. §. Cajo ff. de libert. leg. l. cum fundus
 nominatus ff. de leg. 2. Fab. *et d. l. non modus in fin. C. de servitutibus*; prout augmento
 latenti diximus capite præcedenti. Quæ omnia fufillimè traduntur præter docto-
 res jam allegatos à Falcone, l. si stipulatus fuerim §. cum stipula n. 9. ff. de verb. obligat.
 l. si ex toto n. 11. ff. de leg. 1. Et d. l. qui filiabus. Guido *quæst. 469.*

Q V Æ S T I O XXXIX.

De Conservatoribus.

S U M M A R I U M.

1. De Conservatoris definitione & mate-
ria.	13. An coercere possit inferentes injuriam.
2. Conservatores qui creentur.	14. Quamdiu duret eorum potestas.
3. Qui possint esse.	15. Stylus hodie in conservatoris repugnat
mri.
4. Vicarii & officiales an possint esse conser-
vatores.	16. 21. Quid si diversi recurrant ad diversos
conservatores.
5. Utrum Canonici Cathedralis.	17. Legati à latere an impediunt conserva-
tores.
6. Quibus negotiis se intromittant.	18. Quid importet clausula præsentib. post
quinquennium minime valituris.
7. Lex excommunicans facientem an com-
prehendat mandantem.	19. 22. Conservator an delegare possit.
8. Conservator datus ad tutelam de quibus
cognoscat.	20. Formula conservatoriarum.
Bulla conservatoria Abbatis S. Lauren-
ti Leodiensis & Decani SS. Apostolo-
rum Colonensis.
9. 10. 25. An & quomodo cognoscat de cir-
cumstantiis notori.	23. A sententiis conservatorum ad quos ap-
pelleitur.
11. Quid excipiat jure factum.	
12. Quid si excommunicetur contumax:
qui non manifeste molestavit.	

M 3

24. An

24. An possint inquirere.
 27. Quomodo coercere possit ordinarium.
 28. Legatus habens facultatem cognoscendi de causis appellationum a iudicibus auctoritate S. Sedis delegatis, an possit cognoscere de causis appellationum a conservatore interpositarum.
 29. Iurisdic. conservatorum an sit favorabilis vel odiosa.
 30. Conservatores an possint cognoscere in prima instantia.
 31. Conservatores deputati pro injuriis, an cogere possint debitores ad solutionem.
 32. Exemptus pendente appellatione recurriendo ad conservatorium, an dicatur attentare.
 33. Conservator an possit recusari ut suspectus.
 34. An possit reponere adversus suas sententias.

Conservator est iudex datus ad tuendum aliquos contra manifestas injurias omnes vel certas judiciali utens indagine. Seu conservatores dicuntur delegati contra infringentes privilegia, DD. cap. 1. *Et fin. de offic. deleg. in 6.* Beatus Antonius Archiepisc. Florent. tract. de excommunicatione cap. 37. num. 3. *Et per tot.* Franciscus de platea tract. eodem §. 57. num. 2. *Et seqq.* Bartholom. Fumus *Et Angelus in verb. conservator.*

Paulo vero aliter Innocentius cap. *Statuimus de offic. deleg. in 6.* his verbis. Conservatores aliquando dantur ut defendant aliquos contra raptos & prædones, alii dantur contra eos qui aliquorum privilegia infringunt. Aliquando generalius dantur, scilicet ut defendant aliquos ab omnibus injuriis & offensis, & in nullo prædictorum casuum aliquam habent indagine conservatores, nisi in hoc, ut vocent eos qui molestatores & injuriatores dicuntur, qui si venerint interrogabuntur an injurias intulerint, & si eas confessi fuerint, tanquam contra manifestos injuriatores procedent, si vero negent, non procedent, quia per negationem res fit dubia, l. 3. C. Quibus ad libert. proclam. non licet, & si processerint, non valet tanquam excedens fines mandati, quia non sunt manifesti injuriatores. Iurisdic. enim conservatorum limitata est tantum contra manifestos, arg. l. diligenter ff. mand. cap. cum dilecti de Rescript. nisi tamen injuria & molestatio adeo esset ex jure factove notoria, quod non esset locus negotiationi, quia hoc casu processus sustineretur cap. tua de cohabit. cler. & mulier. cap. vestra. 2. questio. 1. Ita Innocent. cui addo quæ notavit Fumus, Conservatores proprie secundum Archid. cap. 1. de offic. deleg. dicuntur hi, qui dantur contra infringentes privilegia, & latius qui dantur ut defendant ab injuriis & offensis & de his intelliguntur jura loquentia de conservatoribus. Aliquando dantur generalius secundum privilegia, quæ sunt inspicienda, unde privilegia Sixti 4. Incip. Regimini, datur auctoritas fratribus Prædicatoribus & Minoribus eligendi quemlibet Canonicum vel habentem dignitatem qui possit defendere ab omnibus injuriis, id est secundum Archid. ab omnibus quæ sunt contra jus, & quod ministret justitiæ complementum

rum sine strepitu, qui multa alia possunt quæ non possent conservatores, secundum jura allegata, hæc tenus Fumus. Porro omnis eorum potestas ex jure pendet, & est hæntianda ex constitutione Bonifacii VIII. qua loci formam præscribit & omnem solemnitatem ritumque quo coram eis judicia tractanda sunt, d.c. fin. de offic. deleg. in 6.

Unde datur nobis occasio querendi, Primum quis possit ejusmodi conservatores creare? Papam seu Principem posse nemo dubitavit. Jo. And. Petr. de Anchr. ca. potest quis de Reg. Jur. in 6. Francisc. de Platea d. tract. de excommunic. §. 57. n. 7. Item posse Legatum de latere, tradit Archidiaconus & Franciscus cap. 1. n. 1. de offic. deleg. in 6. Id tamen merito nonnullis displicuit, rex. ant. ut nulli iudici liceat habere loci conservatores & de Mandat. principum, §. eos autem col. 3. Unde putavit Jo. Andr. quod conservatores tantum per Pontifices concedi possint, cap. fin. super ver. dictam de offic. deleg. Francisc. de Platea d. §. 57. n. 7. in fine, Beatus Antoninus d. c. 37. n. 3. quod approbat Mandosius tract. de signat. gratia ut. conservatorum vers. Alus à Papa.

Secundò, qui possint esse conservatores? nulli possunt esse nisi sint Episcopi & eorum superiores, Abbates, vel qui in Cathedralibus vel colligiatis obtinent personatus vel dignitates; Præterea nemo potest esse conservator sui conservatoris, nec potest quis habere eam conservatorem qui est sub ejus jurisdictione seu dominio vel districtu Ecclesiastico aut temporali, exceptis tamen Regibus aut Reginis. xx. d. cap. fin. de offic. deleg. in 6. Utrum verò Vicarius aut Officialis Episcopi possit esse, disputat glossa. Clem. 2. verb. delegatus de Rescript. & Fumus, qui cum Gemm. censet quod sic nullus de elect. in 6. prout etiam Priores mendicantium, Guardiani qui Superiorem in domo non habent. Fumus ubi supra n. 2. Dubium autem est utrum Canonici tantum Cathedrales esse possint? Specul. videtur affirmare, tit. de iudice deleg. §. fin. n. 24. Bertrand. cons. 102. nobilis in secundis. Mandosius tamen dicit quod non consueverint esse, tract. de signat. gratia vers. sed quo ad canonicos in fine: quod verò esse possint, satis videtur constare ex constitutione Clementis VIII. quæ hic subiicitur, quam acceptam refero ab eximie eruditionis viro Ricardo Pauli Stravio, qui sanè quam laudabiliter totis decem annis operam dedit S. Congregationi Illustrissimorum Cardinalium negotiis Episcoporum & Regularium Præpositorum, quibus summa cum integritate & pari vigilantia à secretis adstitit, Tenor dictæ Constitutionis talis est.

CLEMENS

Sacrosanctissimus in Christo Pater, & Dominus Noster Dominus Clemens Divina Sprovidentia Papa VIII ne ob maliolam petentium suggestionem, & ex eo, quod ob locorum distantiam personarum quibus causae mandantur, certa notitia haud ita facile habere potest, per Iudices aliquos minus interdum idoneos in conservatores deputatos causas ipsas cognosci contingat, cupiens salubriter providere, revocavit, ac declaravit nullas, invalidas, & subreptitias omnes, & quascunque Iudicum deputationes in litteris Conservatoris iuxta formam in quinto no Cancellariae descriptam, seu alias quomodolibet expeditis haecenus per Sedem Apostolicam perpetuo, vel ad tempus nondum elapsum concessas, & directas iis conservatoribus, & Iudicibus, qui qualitates non habent requisitas, & descriptas in Constitutione felicis Bonifacii Papae Octavi Praedecessoris sui, quae incipit *Statutum*, quique etiam in Conciliis Provincialibus, aut diocesanis, iuxta Decretum Concilii Tridentini electi, & designati non sunt ad instantiam quorumcunque Conventuum, Capitulorum, Militiarum, Universitatum, Collegiorum, Ordinum, ac in favorem quorumvis Monasteriorum, Hospitalium, & aliorum quorumvis priorum, tam saecularium, quam cujusvis Ord. aut instituti Regularium locorum quantumvis exemptorum obtentas, cum quibusvis praeservativis, restitutivis, mentis attestativis derogatoriis derogatoriis, efficacioribus, & insolitis clausulis, & decretis, quorum omnium tenores Sanctitas Sua haberi voluit pro expressis; non tamen quoad negotia jam capta, vel quoad ea in quibus illae suum sunt sortitae effectum, seu executionem habuerunt: Ac etiam insuper voluit, & ordinavit, quod omnes deinceps litterae Conservatoriae hujusmodi per Sedem Apostolicam concedendae ad Conservatores, & Iudices dumtaxat dirigantur, qui qualitates iuxta dicti Bonifacii Constitutionem habeant, quique in praefatis Conciliis electi, & designati sint & non aliis, aliter vero expeditae litterae praefatae nullius sint roboris, vel momenti. Decernens, &c.

Quoad Archiepiscopo Turritano, an Regulares unius conventus, monasterii, vel Domus aliquem Priorem seu Guardianum, vel quemvis alium, quavis dignitate regulari fungentem in suum Conservatorem eligere vel deputare possint. Sacra Congregat. Cardinalium negotiis Regularium praepositorum non posse respondit. Romae. 6. Octobris 1617.

Anth. Maria Card. Gallus

Locus Sigilli.

V. Theatinus Secret.

Tertio de quibus possint se intromittere? Respondeo, de notoriis tantum & manifestis injuriis, in notoriis enim habent judicialem indaginem. *Innocent. d. cap. Statutum num. 1. & 4. de offic. deleg. in 6. Franc. d. cap. 1. num. 3. vers. ult.* Secus in aliis, alioquin si se minime notoriis causis quae indaginem postulant, intromiserint, per annum

rannum ab officio suspendentur, & pars quæ id procuraret, excommunicationem incurret. *Navarr. in Manuali cap. 27. Tit. excommun. libri 6, numer. 125 fol. 923. Eumius verb. Excommunicatio vers. Excommunicatio 85. & text. d. cap. fin. Mandosius in Annalibus casibus numer. 52. casu 181.* In iudice tamen scientia requiritur vel saltem ignorantia juris seu affectata, ut dispositioni Bonif. sit locus, gloss. ibidem, & *Beatus Anton. d. cap. 37. in pr. Platea d. §. 57. n. 5.* In parte vero ut ipsamet sollicitet, non enim illam incurret procurator, prout neque ipsa pars, si iudex ad ulteriora non processisset.

Nam lex Excommunicans aliquem facientem, non comprehendit procurantem seu mandantem, nam non debent extendi Excommunicationes de uno casu ad alium, cum sint stricti juris, *late Navarrus d. cap. 27. tit. de Excommun. à iure latius 2. fol. 872.*

Potè si conservator datus esset ad tutelam, non solum cognosceret de manifestis, sed etiam de aliis, *Petr. de Pal. Eumius d. verb. Excommunicatio 85. in fine.* Ad eò autem debent esse notoria & manifesta, ut si per testes probetur injuriam esse commissam, sed non quod fuerit notoria ejusmodi probatio, parti non nocet. *Innocent. d. cap. statum numer. 6. vers. sed si per testes,* habent enim conservatores jurisdictionem qualificatam, ut procedere nequeant nisi in notoriis, *d. cap. 1. & fin.*

Licet verò inquirere possint de occultis circumstantiis, quæ sunt accessoria notorio, tamen de occulto facto seu de occultis personis quæ sunt quædam principalia, non possunt. *Innocent. & DD. ubi supra.* Unde fit, ut si is qui molestationem commisit, confitetur quidem illam, sed notoriam neget, quod conservator contra illum procedere possit, nam quamvis id non sit notorium facti evidentia, est tamen notorium per confessionem partis, *c. vestra de cohabit. mulier. Innocent. d. cap. statum numer. 6. post med.* qua in materia quomodo testes dicere debeant ut notorium probari possit, tradit *Innoc. d. n. 6. vers. dicunt quidam quod testes. Ant. de Butrio tract. de notorio.*

Quartò, quid si injurians factum quidem fateatur, non tamen per injuriam sed jure & bene factum asserat? Hoc casu conservator judicalem habebit indaginem, non ex vi dispositionis Bonifac. sed consensu partium, admittetque probationes utriusque, nec enim aliter ejus jurisdictio expediri explicarique possit. *Innocent. d. cap. 1. numer. 6. & 7. de offic. deleg. in 6. Beatus Anton. d. cap. 37. numer. 7. Platea d. §. 37. numer. 3.*

Quintò, quid si excommunicet contumacem, quem ex post facto constat quidem fuisse injuriatorem seu molestatorem, sed tamen non manifestum, an id subsistat? Sunt qui ajunt & qui negent, ut est videre apud Innocentium, cui propter auctoritatem assentior, *d. cap. 1. n. 2. vers. sed quæres.*

N

Sextò

- 13 Sextò utrum conservator punire possit injuriam nedum illatam, sed etiam inferendam? glossa respondet affirmativè, cui assentitur Franciscus de Platea d. §. 5. numer. 4.
- 14 Septimò quamdiu duret potestas conservatorum? Respondetur usque ad obitum concedentis, idque quo ad negotia tantum nondum cœpta, in iis enim quæ cœpta sunt, res desijt esse integra. *Bonif. de const. cap. fin. Ego cons. 49. visis num. 20. l. 3. Mandos. d. tract. de signat. grat. tit. de conservatoria vers. addi deberet in fine.* Ex quo videtur eos esse iudices delegatos. *Alciat. in Rubr. de officio ordinari in. 18. Eum ubi supra n. 4. Jasson Rubr. Insti. de actio. post n. 14. Mandos. d. tract. de signat. grat. tit. conservatoria in pr. Licet in nullis differant à iudicibus delegatis, ut est videre in glo. d. c. fin. in verb. edita de offic. deleg. in 6.*
- 15 Octavò num eadem hodie observentur? utique, lex enim semper loquitur *l. Arianam C. de hereticis.* Idque nisi noyis diplomatibus juri derogetur, quod frequenter fieri testatur *Angel. d. verb. Conservator nu. 6. in summa,* fecitque Concilium Trident. teste Navarro d. 125. sess. 14. n. 5. de Reform. *Mandos. tract. de signat. gratia tit. Conservatoria vers. an autem ultra præmissa, ubi dicit stylum curiæ repugnare juri communi, ideo hoc c. Decretalium de Conservatoribus parum esse in usu latè Capucinus in Compendio Privilegiarum minorum in verb. Conservatores.*
- 16 Nondò, quid jatis si singuli recurrant ad suos conservatores obtineantque adversus invicem inhibitiones cenurales? Certè locus esse debet præventioni ut ille tantum procedat, qui prior fuit aditus & præventus, *Lamic. ff. de offic. Consulis Rom. cons. 412. pro habenda col. 2. Decis. pa. 177. Collegium societatis. Mandosium tract. de signat. gratia tit. Conservatoria.* In pleribus enim in solidum delegatis locus est præventioni ut ille solus procedat qui prævenit, *text. cum gloss. e. cum plures ubi Francus n. 2. de off. deleg. n. 6.* Nonnunquam tamen ne se mutuo impediunt recurrendum erit ad curiam Rom. ut contigisse Collegio Societatis Jesu contra Fratres Augustinienfes refert Mandosius jam citatus, *gloss. d. cap. cum plures ubi etiam textus de off. deleg. in 6.* Quod tamen necesse non esset, si Conservatores intra suarum facultatum carceres se continerent, *juxta Navarrum e. cum contingat. remed. l. n. 6. de rescripte.* qua de re uberius videri poterunt. *DD. in c. Cum parati ubi Wames. n. 3. de appellat.* Dum disquirunt in concursum plurium superiorum cui potius sit parendum, quo in loco etiam Abbas *num. 8. & seqq.*
- 17 Decimò, utrum legati à latere vel ordinarii ejusmodi conservatores impedire possunt? neutiquam, sunt enim hoc in delegatione majores nedum ordinariis sed etiam legatis à latere, *c. 2. de offi. deleg. Petr. de Anchar. cons. 131. n. 4. vol. 1. Carol. Ruin. Cons. 3. circa illud vol. 4. Bertr. Cons. 102. Nobilis ubi dicit eos esse magna dignitatis. Mandos. d. tract. de signat. gratia tit. de Conservat. post pr.*
- 18 Undecimò, quid importet frequens hæc clausula in Conservatoriis, *(Et ad quos-*

quennium duntaxat) vel, (presentibus post quinquennium minimè valituris) Respon-
 deo quod iurisdictione isto tempore elapso finiatur etiam quoad cœpta seu inchoata,
 Jo. Andr. cap. fin. de offic. deleg. in 6. & in addit. ad Spec. tit. de iudic. deleg. num. 24. vers.
 Est secundum, Mandos. d. tit. de Conservatoria vers. addi deberet; Alioquin enim,
 durabit, quod semel ff. de Decret. ab ord. faciend. l. iuris peritos, & ibi honor delatus finem
 certi temporis & loci non haberet. ff. de excusat. tit. Ber. d. conf. 49. lib. 3. Mandos. ubi
 supr.

Duodecimò, utrum conservator possit committere vices suas alicui? Speculator 20
 tenet, quo possit eo in casu, quod habet iudiciale indaginem seu causæ cognitionem,
 puta in cognoscendo an iniuria vel offensa sit manifesta; in aliis autem non possit,
 c. fin. de offic. del. Spec. d. n. 24. cum ampla ad. Si verò forma Conservatoriae esset latior &
 uberior, quàm sit de iure communi, tum absolute possit, velut est ea qua dicitur esse
 Concilii Viennensis, qualis quoque est concessa Episcopo Parmensi, per quam datur
 facultas conservatoribus, quod etiam in iis qua iudicalem requirunt indaginem,
 per se vel alios procedere possint & citare usque ad quatuor dietas, Adeo quidem,
 ut dispositio iuris communis hac in parte parum sit in usu, teste Mandosio, quippe
 quod hodie alius sit Rom. curiæ usus atque stylus. Mandos. d. tit. de Conservato-
 ria. Spec. in addit. d. num. 24. in pr. Est enim hodie conservatoriae talis ut sequitur for-
 ma teste Mandosio.

Beatissime Pater: supplicat humiliter S. V. devotus illius orator N. Rector Ecclesiæ 21
 P. quatenus ipsius oratoris ac dictæ Ecclesiæ omniumque aliorum & singulorum 22
 beneficiorum cum cura & sine cura Sæcularium & Regularium qua in titulum & 23
 in commendam obtinebit indemnitati opprotune providendo, aliquos conservato- 24
 res dare & deputare qui Ecclesiam, beneficia huiusmodi ac oratorem ipsum adversus 25
 inferentes sibi, Ecclesiæ & beneficiis præfatis in fructibus, decimis, obventionibus, 26
 aliisque bonis spiritualibus & temporalibus iniurias, molestias, iacturas atque damna 27
 iuxta formam militantis Ecclesiæ in Cancellaria descriptam & cum potestate ag- 28
 gravandi & reaggravandi toties quoties opus fuerit, ac etiam citandi per edictum 29
 publicum quatenus ad citandos tutus non pateat accessus, etiam invocato &c. ad 30
 hoc auxilio brachii Sæcularis dare deputare dignemini de gratia speciali constit. & 31
 ordin. Apostolicis etiam Bonifac. Papæ VIII. de una, &c. stilo palatii, ceterisque con- 32
 trariis non obstantibus quibuscumque, eum clausulis opportunis & consuetis, & 33
 cum absolute a censuris, &c. Et de conservatoria in forma ut supra. Et cum po- 34
 testate citandi etiam per edictum publicum, &c. Et cum derogatione, &c. 35

Conservatoriae Cleri Sæcularii Diocesis Leodiensis forma est uti se-
 quitur.

NICOLAUS Episcopus, Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Abbati S. Laurentii
 extra muros Leodiens. & Sanctorum Apost. Colon. & S. Joani. Traiectens. Eccle-
 siarum Decanis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Quoniam refrigerante chari-
 tate multorum iniquitas adeo abundavit, ut quorundam successa velut ignis impietas, con-
 tra Ecclesias & personas Ecclesiasticas tanto validius inflammatur, quanto rarioris qui
 ea tucantur, contra pravorum incursus invenit objectores. Nos quibus & debito Pastro-
 rum officii ipsarum Ecclesiarum & Personarum sollicitudo curaque incumbit, ubi fortius in-
 surgere cogimur, ubi impiorum iniquitas magis & periculosius exardescit, sanè dilectorum
 filiorum Decanorum & Capitulorum singulorumque Canonorum, & personarum Collegia-
 tarum Civitatis Diocesis Leodiensis Ecclesiarum, conquestione percepimus; Quod non-
 nulli Archiepiscopi, Episcopi, alique Ecclesiarum Praelati & Clerici ac Ecclesiastica persona-
 tam Religiosa quam Seculares, necnon Duces, Marchiones, Comites, Barones, Nobiles,
 Milites & Laici communita Civitatum, Universitates oppidorum, Castrorum, villarum &
 aliorum locorum, ac alie singularum personarum Civitatum & Diocesis, partiumque diversarum
 contra laudabiles consuetudines a tempore cuius contrarius memoria non existit in-
 violabiliter observatum, nec non privilegia inducta, exemptiones, libertates, immuni-
 tates Franciscas, ipsi Decanis, Capitulis, Canonicis personis & Ecclesiis in genere
 vel in specie etiam à Sede Apostolica concessa temere venientes ipsos ac dictarum Ec-
 clesiarum supposita communiter & aversim eo fortius & gravius impugnare presumunt,
 ac majores iniurias, molestias & jacturas eis inferre conantur, quo per illa sunt do-
 nati majori libertate. Quare pro parte eorundem Decanorum, Capitulorum, Cano-
 nicorum, personarum & suppositorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum eis val-
 de reddatur difficile pro singulis quarelis ad Apostolicam Sedem habere recursum, provi-
 dere ipsi super hoc paterna diligentia curaremus. Nos igitur adversus presumptores,
 molestatores & iniuriatores huiusmodi ire volentes, eisdem Decanis, Capitulis, Canonicis,
 personis & suppositis remedio subvenire, per quod temeritas ipsorum compescatur & aliis
 aditus committendi similia precludatur, discretioni vestre per Apostolicam scripta man-
 damus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios etiam si sint
 extra loca in quibus deputati estis conservatores & iudices prefatis Dominis, Deca-
 nis, Capitulis, Canonicis, Personis, suppositis communiter vel aversim efficacis defensio-
 nis presidio assistentes non permitatis eos vel eorum aliquem contra consuetudines &
 Franciscas ac privilegiorum, indulgentiarum, exemptionum, libertatum & immuni-
 tatum huiusmodi formas & tenores à predictis vel quibusvis aliis indebite molestari, vel
 eis gravamen seu iniurias irrogari, facturi, dictis Decanis, Capitulis, Canonicis, perso-
 nis & suppositis cum ab eis vel Procuratoribus suis aut eorum aliquo desuper fueritis
 requisiti de quibuslibet molestiis, gravaminibus atque iniuriis presentibus & futuris, nullis
 videlicet, quae iudicalem requirunt indaginem summarie, de plano sine strepitu & figu-
 ra iudicii, in alius vero pro ut qualitas eorum exegerit iustitia complementum presum-
 ptiores.

prores, molestatores, & injuriatores hujusmodi, nec non contradictores quolibet & rebelles
 cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, praecminentia, vel nobilita-
 tatis fuerint, quandoque & quotiescunque expedierit, auctoritate nostra per consu-
 ram Ecclesiasticam & alia opportuna juris remedia appellatione postposita compescendo,
 invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis, non obstantibus felicis recordatio-
 nis Bonifacii Papae octavi praedecessoris nostri. In quibus cavetur, ne aliquis extra suam
 circumscriptionem & diocesim nisi in certis exceptis casibus & in illis ultra duas dietas a fi-
 ne diocesis eorundem trahere praesumat, dummodo ultra duas dietas aliquis au-
 toritate praesentium non trahatur, seu quod de alio quam de manifestis injuriis &
 violentiis ac aliis quae iudicalem requirunt indaginem poenis in eos si secus egerint
 & in id procurant adiectis, Conservatores se nullatenus intromittant, quam alii quibus-
 cunque constitutionibus à Romana Pontificibus tam de iudiciis delegatis & Conser-
 vatoribus quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut aliis e-
 ditis, quae vestre possint in hac parte jurisdictioni & potestati eiusque libero exercitio
 quomodolibet obviare, seu si aliquibus communiter vel divisim à dicta Sede indulum,
 quod interdici, suscipiendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari
 non possit per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad ver-
 bum de indulto hujusmodi ac eorum personis, locis, ordinibus & nominibus propriis men-
 tionem & qualibet alia de illa sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris exi-
 stat, per quam praesentibus non expressam vel totaliter non insertam vestra jurisdictionis
 explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua cuiusque toto tenore haben-
 da sit in litteris nostris mentio specialis, ceterum si per summariam informationem super his
 per vos recipiendum vobis constituerit, quod praesumptorum, molestatorum, injuriatorum,
 contradictorum & rebellium, atque aliorum de quibus expedierit praesentia, monitionibus
 & citationibus de ipsis faciendis secure vel commode haberi nequeant, per edicta publica lo-
 cis assignanda publicis & vicinis, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad ipsorum pre-
 sumptorum, molestatorum, injuriatorum, contradictorum, rebellium & aliorum praedicto-
 rum notitiam pervenire valeant faciendi plenam & liberam concedimus tenore praesen-
 tium facultatem, ac volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod monitiones &
 citationes hujusmodi perinde ardeant ipsos monitos & citatos, ac si eis intimata & insinuata
 personaliter, praesentialiter, legitime extitissent, & insuper volumus, & dicta auctoritate de-
 cernimus, quod quilibet vestrum valeat prosequi articulum etiam per alium inchoatum,
 quamvis idem inchoatum nullo fuerit impedimento Canonico praepeditus, quodque à data
 praesentium sit vobis & unicuique vestrum in praemissis omnibus & eorum singulis captis
 & non captis, praesentibus & futuris perpetua potestas & iurisdictio attributa, ut eo vigore,
 & eaque firmitate possitis in praemissis omnibus ceptis & non ceptis, praesentibus & futuris
 & pro praedictis procedere, ac si praedicta omnia & singula coram vobis cepta fuissent & ju-
 risti.

N 3;

risdictione vestram ac cuiuslibet vestrum in predictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium perpetuata legitime extitisset constitutione predicta super conferuatoribus & qualibet alia in contrarium edita non obstante presentibus perpetuo duraturis. Datum Roma apud Sanct. Petrum Anno incarnationis Dominice Millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, quarto Idus Octobris, Pontificatus nostri Anno quinto signatum supra plicam. Ita est Rizonicus.

SIXTUS Episcopus Servus Servorum DEI, Dilectis Filiis Abbati Monasterii Sancti Laurentii extramuros Loodenses & Sanctorum Apostolorum Colomensis ac Sancti Iohannis Traiectensis Ecclesiarum Decanis Salutem & Apostolicam benedictionem. Gregi Dominico licet immeriti divina praedestinatione praesidentes circa curam Episcopalis officii eorum occupamus dispendiis & proventibus, divina cooperante clementia intendamus, dudum siquidem per felic. recordationis Nicolaum Papam quintum praedecessorem nostrum dilectorum filiorum Decanorum & Capitulum singulorumque Canonorum & personarum collegiarum Civitatis & diocesis Ecclesiarum conquestione percepta, quod nonnulli Archiepiscopi, Episcopi, alique Ecclesiarum Praelati & Clerici ac Ecclesiasticae personae tam religiosa quam saeculares, necnon Duces, Marchiones, Comites, Barones, Nobiles, Milites & laici communita civitatum, universitatum, oppidorum, castrorum, villarum & aliorum locorum ac alie singularis personae, Civitatis & Diocesis partiumque diversarum contra laudabiles consuetudines a tanto tempore, cuius contrarii memoria non existerat inviolabiliter observatas, nec non privilegia, indulgentias, exemptiones, libertates, immunitates & Francias ipsi Decanis, Capitulis, Canonis, personis & Ecclesiis in genere vel in specie etiam a Sede Apostolica concessa temere venientes ipsos ad dictarum Ecclesiarum supposita communiter & divisim & fortius & gravius impugnare praesumebant, ac majores injurias, molestias & jacturas eis conabantur inferre, quorum illa erant donati majori libertate pro parte eorundem Decanorum, Capitulum, Canonorum, personarum & suppositorum eidem praedecessori humiliter supplicato, ut in eis valde redderetur difficile pro singulis querelis ad praefatam sedem habere recursum, providere ipsis super hoc paterna diligentia curaret; Idem praedecessor vobis vestris propriis nominibus minime expressis per Apostolica scripta dedit in mandatis, ut vos vel duo antecessores vestros & Iudices praefatis Decanis, Capitulis, Canonis, personis & suppositis communiter vel divisim efficacis defensionis praesidio assistentes non permitteretis eos vel eorum aliquem contra consuetudines & francias ac privilegiorum, indulgentiarum, exemptionum

prionum, libertatum et immunitatum huiusmodi formas et tenores a predictis vel quibusvis aliis indebitè molestari, vel eis gravamina seu iniurias irrogari facturi, dictis Decanis capitulis Canonici personis et suppositis eorum ab eis vel procuratoribus suis aut eorum aliquo desuper effectis requisiti de quibuslibet molestiis gravaminibus atque iniuriis tunc presentibus et futuris in illis videlicet qua requirebant iudicalem indaginem, summariis de plano sine strepitu et figura iudicii, in aliis vero, prout qualitas eorum exegerit iustis complementum presumptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi necnon contradictores quoslibet et rebelles cuiuscumque dignitatis, status, ordinis, conditionis, preeminentie vel nobilitatis forent, quemodocumque et quotiescumque excederet per censuram Ecclesiasticam et alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compefcendo, invocato ad hoc si opus foret, auxilio brachii secularis, prout in eiusdem predecessoris literis desuper confectis plenius continetur. Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte Decanorum, Capitulorum, Canonorum, personarum et suppositorum predictorum petitio continebat, a nonnullis revocetur in dubium, an Archiepiscopi et alii prefati inferentes eisdem Decanis, Capitulis, Canonici, personis et suppositis molestias, iniurias atque damna in bonis mobilibus et immobilibus ad ipsos Decanos, Capitula, Canonicos, personas et suppositos tam ratione Canoniciatum et prebendarum ac dignitatum, personatum, administrationum et officiorum que in dictis Ecclesiis obtinent, quam aliarum quomodolibet pertinentibus, ipsorum Decanorum, Capitulorum, Canonorum, personarum et suppositorum debitorum ratione Canoniciatum et prebendarum, dignitatum, personatum, administrationum et officiorum predictorum, et alias etiam alias quam beneficiorum Ecclesiasticorum ratione, coram vobis dictarum litterarum vigore in causam trahi possint et ad iudicium evocari, atque contra eosdem molestatores, iniuriatores et debitores iuxta earundem litterarum continentiam procedere et iustitiam ministrare valeatis, pro parte Decanorum, Capitulorum, Canonorum, personarum et suppositorum predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut in premissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur predictam ambiguitatis dubium submovere volentes, huiusmodi supplicatione inclinatis, discretioni vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus contra Archiepiscopos et alios in dictis literis expressos inferentes eisdem Decanis, Capitulis, Canonici, personis et suppositis iniurias, molestias atque damna in bonis mobilibus et immobilibus et spiritalibus et temporalibus ad ipsos Decanos et Capitula, Canonicos, personas et suppositos tam ratione quorumcumque beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, quam personarum suarum ac alias qualitercumque et quavis occasione seu causa spectantes et pertinentes, necnon contra quoscumque eorundem Decanorum, Capitulorum, Canonorum, personarum et suppositorum etiam alia quam beneficiorum Ecclesiasticorum ratione debitorum, alias iuxta litterarum dictarum continentiam atque formam procedatis.

Et iustitiam faciatis in omnibus et per omnia, prout ac si in eisdem litteris de bonis et debitoribus predictis plena et expressa mentio facta fuisset, non obstantibus premissis ac constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, necnon omnibus illis qua idem predecessor in dictis litteris voluit non obviare, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Roma apud Sanctum Petrum anno incarnationis Domini, Milleesimo quadringentesimo septuagesimo tertio, septimo Calendis Novembris, Pontificatus nostri Anno tertio, Signatum L. de Fulgineo.

NOS Decani Ecclesiarum Collegiarum Civitatis Leodiensis, chartarumque privilegiorum, immunitatum, exemptionum diplomatum Cleri Secundarii Leodiensis in Archivis apud Sanctum Petrum existentium clavigeri et custodes ad Petitionem Reverendi Patris Abbatis Sancti Laurentii prope et extra muros Civitatis Leodiensis factam, quatenus favore iustitia chartas, privilegia, immunitates, exemptiones et libertates dicti Cleri Secundarii tangentes et concernentes ac tangentes et concernentes in et ad manus Notarii nostri produceremus, ad effectum eorundem copiam authenticam obtinendi, et illam coram quibuscumque iudicibus et curiis pro defensionibus et tuitionibus suis et Monasterii sui contra quascumque personas exhibendi et producendi rogati et requisiti, attendentes huiusmodi requisitionem iustam et rationi consonam, quoadque iusta petenti non sit denegandus assensus. Ideo huiusmodi Archivia nostra accedentes illa apperimus, et iuxta designationem privilegiorum nostrorum, exemptionum et libertatum nobis factam originalia munimenta ex huiusmodi Archivis desumpsimus, atque exinde confectis copiis supra descriptis cum suis originalibus contulimus, et de verbo ad verbum collationavimus, atque per Notarium nostrum iuratum ex suis Originalibus signari, Sigillisque nostri appensione communiri fecimus et mandavimus sub anno a Nativitate Domini milleesimo sexcentesimo, mensis Februarii die penultima, signatum Joann. à Lapide per Dominos Decanos et clavigeros suprascriptos Notarios.

- 21 Decimo tertio, insurgit dubitatio ex predictis, si monasterio habenti membra in diversis diocesis dentur conservatores in diversis locis; An injuriator possit uno conservatore presente infra dietam trahi coram alio, dummodo non ultra quatuor dietas? Quam questionem vide disputatam apud Ioan. Andreæ, in addit. ad Spec. dicto num. 24.
- 22 Decimo quarto, An subdelegare possunt his, qui jure quidem delegati esse possunt, sed tamen conservatores esse non possunt. vide Io. And. in d. add. ad Spec. n. 24. versus tertio dubitatur.
- 23 Decimo quinto, an à sententiis Conservatorum appellari possit ad Metropolitanum vel legatum? minime, nec enim etiam eiusmodi consuetudo valeret, Petr. de Ancharano Conf. 131. in Christi nomine, in primo dubio addit. ad Abbatem cap. 7. numer. 1.

de offic. legati. Mandos. ubi supra, quippe quod Conservatores sunt longè majores at- que digniores Legatis, ut dictum est hoc eodem capite, n. 17. Abb. d. cap. x. nu. 1. in add. vide infra nu. 28.

Decimo sexto, utrum conservator possit via inquisitionis procedere? utique teste Jo. Andreae. his verbis: Delegatus etiam datus super violentiis & injuriis illatis alicui Monasterio, potest per viam inquisitionis procedere. Jo. Andr. in d. addit ad spec. n. 25. Licet enim conservator datus in favorem Ecclesie, Collegii vel Universitatis ne- queat communi jure cognoscere nisi de notoriis injuriis, tamen si pars neget injuriam esse notoriam, conservator poterit super hoc summarie inquirere cognoscere, ac de- super pronuntiare. glo. cap. 1. de offic. deleg. in 6. & cap. sui eodem lib. rex. & glo. cap. cum persona de privileg. in 6. cap. 1. de penis in 6. ubi & glo. Abbas sic nullus conf. 62. vol. 2. Boerius tract. de potest. legati à latere n. 59. vol. tract. 1. 4. fol. 174.

In argumentum ejusdem rei est, quod si simpliciter alicui certa & specifica forma rescribatur, nihilominus delegatus admittere debet exceptiones rationabiles quamvis rescriptura nullam exceptionum faciat mentionem, rex. cap. ex parte, ubi Abb. & Felin. de officio delegati, Boerius d. tract. num. 59. & 60. accedit Felinus dicens, quod si iudex sit datus super facto notorio, poterit de ejusmodi preparatorie cog- noscere, utrum scilicet sit notorium. necne, Fel. cap. super literis num. 20. & n. 32. de Rescripto.

Decimo septimo, quomodo cohibere poterit ordinarium jurisdictionem suam in exemptum exercentem: Pœnis censurarum & Excommunicationum. DD. d. c. 1. de offic. del. in 6. cap. si iudex de sent. Excom. in 6. not. Mysing. cent. 6. obser. 7. Incidere enim turbatores Exemptionum seu jurisdictionis Apostolicæ Sedis in censuras Bullæ Cœnæ Domini inferius tradidimus, lib. 4. cap. 75.

Decimo octavo, utrum si legatus habeat in suis facultatibus potestatem ut habet nunc Antonius Episcopus Vigiliarum rescribendi & cognoscendi de causis appella- tionum interpositarum à iudicibus auctoritate sanctæ Sedis delegatis, poterit ne appellationes à sententiis conservatorum delegare? posse videtur, quia delegatorum sanctæ Sedis nomine comprehenduntur conservatores, cap. 1. de offic. deleg. in 6. Navarr. conf. 3. nu. 1. de off. deleg.

Veruntamen, verior est opinio sententiarum, quod committere non possit. Nevil. conf. 55. Ratio est, quia conservatores ad universitatem causarum deputati magis or- dinariis quam delegatis comparantur, VVamesius conf. 181. num. 4. tit. de appellat. glo. cap. cum causam verb. delegatus de appellat. Quemadmodum sacram congregationem definitivè refert Navarrus d. conf. 3. nu. 2. Id ipsumque fufius explicatum est apud Nevilani, d. conf. 35. videatur Pantius de Nulli. sent. au. coram quo nullus proponi numer. 17.

Decimo nono, Sitne jurisdicctio conservatoria favorabilis aut odiosa? Odiosam esse

O

- esse & ideo restringendam post glossam, in *Clem. 2. de offic. ord.* scriptum reliquit Navarrus *conf. 3. n. 3. de off. deleg.*, est enim à jure exorbitans, ideo restringenda. Quod ipsum in *fra* insinuabimus *lib. 2. cap. 2. num. 19.*
- 30 Vigesimo, possint ne conservatores in prima instantia cognoscere? Possent referre Navarrus, id quod se ex sacra congregatione didicisse *conf. 3. num. 2. vers. de offic. deleg.* usque id evenire in Abbate S. Laurentii Leodii quotidie animadvertimus, referre quoque in Francia observari Boerius ad consuet. Bitur. tit. 2. §. 3. glo. 4.
- 31 Caterum difficultas est, quando conservatores deputati sunt ad cognoscendum de injuriis, an poterunt exempti cogere debitores suos non solventes ad solutionem? Possent affirmavit Guido. *quest. 18 in fine*, quia per retentionem debiti fit creditor injuria, late *specul. de instrument. edit. §. Nunc vero aliqua de ultimarum voluntatum executionibus vers. de hoc autem quaritur n. 69.* Non possent Alciatus *de presump. Reg. 1. presump. 23. n. 3 & 4.* ex eo quod injuria proprie & in specie pro convicio & contumelia accipitur, in genere vero pro eo quod non jure fit *l. 1. lex. Corneliaff. de Injuriis §. 1. instit. eod.* In rescriptis autem inquit Alciatus verba accipi debent in specie, *cap. Rodolphus de Rescript. praesertim in materia hac odiosa, de qua aliquid supra n. 29.* frequentemque haec tenus tradidimus privilegiorum verba proprie & stricte esse capienda, *no t. supra lib. 1. quest. 4. & quest. 14. nu. 6.*
- Quid dicendum? Si sequamur jus scriptum, sequenda Alciati sententia, quae firmatur textu expresso in *c. Hac constitutione 15. de off. deleg. in 6.* ubi dicitur conservatores dari ut à manifestis injuriis & violentiis defendere possint, non autem ad alia, quae judicialem indaginem exigunt. Ex quo textu facile confunditur opinio Guidonis. Nam si exempti ejusmodi possent suos debitores ex causa civili convenire coram suis conservatoribus, cum ipsi debitores negant debitum, aliasve exceptiones allegant, negatione ejusmodi efficitur res dubia. *l. 3. C. quib. ad libert. proclam. non licet. Felin in c. si Clericus laicum num. 2. de foro comp. & in c. coram de offic. deleg. ac per consequens judicialis indago requiratur, ad hanc suam extenderent jurisdictionem, quod facere prohibentur per d. c. hac constitutione: ergo contra debitores suos ex causa civili procedere non possunt. Secundo confirmatur, quia de jure communi Actor tenetur sequi forum rei, *c. si Clericus laicum ibi glo. de foro compet.* sed in his conservatoris hoc jus commune non derogatur, sed tantum conceditur, ut hujusmodi conservatores possint defendere ab injuriis manifestis & notoriis, ut habetur in *d. cap. hac constitutione*, atque hanc Alciati sententiam novissime tenuit Io. Gutierrez *lib. 3. pract. quest. questio. 9.* ubi etiam respondet argumentis contrariis. Caterum opinio Guidonis Papae procedit in conservatoria Cleri Leodienfis, in qua nominatim conceditur exemptis facultas vocandi in jus suos debitores coram Abbate monasterii S. Laurentii illorum conservatore, ut ex tenore praescriptae conservatoriae per Sixtum Papam concessae videre est ibi: Nos igitur praedi-*

Etiam ambiguitatis dubium submovere volentes, per supra sub n. 20. in hoc alteri-
 sco *. Cui obesse non potest Triden. c. 5. sess. 14. de reformat. ubi litteræ conserva-
 toriæ singularibus personis cujuscumque dignitatis & conditionis sint, & etiam Ca-
 pitulo concessæ ut ipsi à molestiis & injuriis super bonis & rebus defendantur sunt
 sublata: in causis criminalibus & mixtis, & etiam in civilibus, si talis persona vel
 Capitulum Actor exiterit, quia Concilium Triden. non est receptum in Civitate
 & Diocesi Leodiensi, & adversus illud interpositæ sunt protestationes à Clero, ni-
 mirum illud non aliter acceptari, in Civitate ac Diocesi Leodiensi, quam salvis privi-
 legiis, exemptionibus ac quibuscumque laudabilibus consuetudinibus dicti Cleri,
 quæ protestatio fuit solemniter interposita tempore & in puncto publicationis per
 viva vocis organum quondam R. Domini Jacobi Uiso, dum viveret, Ecclesiæ Col-
 legiatæ S. Martini Leodiens. Decani. Ideoque hic non obert Concilium: quia con-
 stituciones reformatoriæ Concilii non obligant ubi non sunt receptæ, ut ex Navarro
 infra docebimus quaest. 50. n. 26.

Vigesimo primò, dubium se offert utrum exemptus pendente appellatione ³²
 à sententia ordinarii recurrendo ad conservatorem conseatur attentare? non cen-
 ferri respondit in Math. van der Roeye contra Reiller, qua de re infra dicam lib. 4.
 quaest. 97.

Vigesimo secundò, conservator, utrum possit uti suspectus recusari? Non posse ³³
 respondit Cavalcanus Decis. 33. n. 15. par. 2. & Jo. Faber. l. apertissimi vers. Item nec con-
 servator C. de judiciis per c. 1. ubi glo. & DD. de off. deleg. in 6. & Jo. Azorius Instit. Mo-
 ral. lib. 5. cap. 34. quaest. 11. tom. 2.

Vigesimo tertio, possint ne conservatores sententias à se nulliter latas revocare, ³⁴
 sive partes in integrum adversus eas reponere? Possent videntur rationibus quas simili
 in materia attulit Sebastianus Vantius de nullitatib. sentent. ut coram quo nullitas pro-
 poni debeat n. 17. & segg. æquis parari enim conservatores ad universitatem causarum
 constitutos, ordinariis supra tradidimus n. 28.

Vigesimo quarto, quid juris, si conservatores falcem suam mittant in messem alie-
 nam, nimirum jurisdictionem alienam sibi indebitè usurpando vel impediendo?
 Respondeo. Malo modo, malum cuneum esse ad aptandum posse; si is qui impeditur
 sit Sæcularis iudex, penes quem legis est actio, conservatori inhibere ne de causis ad
 Sæculare suum forum spectantibus sese intromittat, l. Consulta. D. vana. C. de testam.
 Bened. Rep. c. Raynuius verbi si absque liberis 2. n. 49. de teste. Roder. Gallinus de rediti-
 bus l. 1. c. 17. n. 71. Navar. c. cum contingat rem. 4. n. de re script. Covar. pract. q. c. 35. num. 3.
 vers. 2. probatur. Menoch. de reb. pass. Rem. 3. n. 356. Ausfrer. de potest. sacul. super Eccles.
 Reg. 1. fall. 14. & 15. & Reg. 2. fall. 30. Josephus Sese de inhib. & execut. ponu. c. 8. §. 5. n. 64.

Divisum enim Imperium cum Iove Cæsar habet, uti plenius alio in loco ostendi-
 mus l. 4. cap. 49. Quid autem si conservator sit Immorigerus aut refractarius? Certe

poterit iudex Sæcularis quoslibet tuendæ jurisdictionis modos idoneos amplecti, quos describit Cassianus ad *Conf. Burg. Rubr. 1. des. iustices* §. 5. n. 85. & seq. Et commendos Mathæus Wefembecius ad *parat. ff. tit. si quis ius dicentium fin.* Sed nonne incongruum est ut Sæcularis iudex qui Ecclesiastico inferior est superiori jus dicat? Minime: Josephus Sese Hispanus de *Inhibiti. & execut. privileg. cap. 8. §. 4. n. 30. & seqq. fol. 363.* Hoc enim in casu inferior eo dici non potest, Joan. Franc. *Tract. de potest. Sæculari super Ecclesiast. Reg. 1. fall. 15.* Nec absurdum est, ut quispiam uno respectu altero sit inferior, & alter respectu sit superior, ut bene ostendit Navarrus de *Regular. tom. 3. n. 2.* Ita enim Divus Augustinus qua Episcopus censuit se superiori Divo Hieronimo, at verò qua Augustinus inferiorem, *cap. quanquam 2. quest. 7. DD. l. si quando C. de appell.* Et nisi demus iudicem Sæcularem pœnalibus edictis, hoc est Arrestatione, Captura pignorum, Denegatione audientie, Missione in possessionem, Sequestratione fructuum, Ablatione alienius rei donec pateatur, aliisque modis qui plenius apud Wefembecium *d. loco* describuntur & probantur, jurisdictionem suam factam rectam posse conservare, vana ei & inutilis jurisdictionis esse posset, qua de inferiori tractabimus. Eadem ratione censuit dictus Josephus Sese, *ubi supra c. 1. §. 1. in num. 30.* temporalitates Ecclesiasticorum non solum posse occupari cum Regiam impediunt jurisdictionem, sed etiam cum ei debitam reverentiam non exhibent. At verò si conservator forte Ecclesiasticus temporali Dominio carens ordinarium Ecclesiasticum propter impediatur; Nihil obstat quo minus ordinarius censuris Ecclesiasticis suam jurisdictionem tueatur, *cap. dilecto de sent. Excom. in 6. ca. ex parte in Christo de verb. sig. Chassan. d. §. 5. n. 86.* Eo enim in casu officii sui cancellos prætergrediens pro privato habendus est. *Menoch. lib. 2. præs. 67. n. 13. & 16. Navarr. cap. cum contingat Remed. 4. de rescripti.* ubi dicit, quod ordinarius resistere possit delegato officium suum excedenti. Sed ita si conservator ejus jurisdictioni subiectus sit, nam censuræ adversus Exemptum fulminari nullatenus possunt, *Franc. d. cap. dilecto n. 7.* uti probavimus suo loco, *lib. 1. quest. 32. n. 3. & lib. 2. quest. 40. n. 2.*

Denique, præter hæc antecessoria remedia, *usi supran. 16.* suppetunt & alia auxilia, de quibus libro quarto dum de censuris competentibus Prælati Exemptorum tractabimus.

Sed nonne periculum est ne laicus ita renitens vel manus iniiciens in res conservatoris Ecclesiastici, censuras Ecclesiæ incurrat quas comminatur *Concil. Trid. sess. 25. cap. 20. de Resor. & Bulla Cœnæ Domini* adversus temeratores Ecclesiæ libertatis? Nuntiquam si cum ea cautione procedat, quam assatum & ex professo tractat Josephus Sese Hispanus, *De inhibitionibus & Executione privilegiata cap. 8. §. 2. num. 5. & 6. fol. 333. & cap. 8. §. 13. n. 101. & seqq. Salzedo in Praxi ad Beridias cap. 102. littera A. Covar. d. cap. 35. Navar. d. cap. cum contingat. Rem. 1. causa is de rescripti.*

Qua in re notandum cum dicto Josepho Sese, *d. §. 3. n. 101. & seqq.* Laico non esse per-

permissum ut adversus Ecclesiasticum procedat per viam jurisdictionis contentiosa, sed per viam potestatis politicae. *Vide Ioseph. cap. 8. §. 3. n. 101. Ofsa ped. dec. 30. vol. 80. Guneres de juramento confirmatorio par. 1. cap. n. 26. Covar. d. cap. 35. Afflic. dec. 27. Achilles dec. 36. de appell. seu per modum extraordinariae defensionis ut vim repellat, oppressum sublevet, Ecclesiasticum quodammodo reducat ad viam iustitiae & tramite rectae rationis Ioseph. d. 53. n. 30. fol. 346.*

An autem quae à dicto Iosepho Sese allata in aliis terrarum regionibus quam in Hispania in usum deduci possint, esto iudicium Ecclesiae. Neque enim video qui id possit propter tam aperta excommunicationis Bullae Coenae Domini verba, in ordine decima quarta quae laicis ab Ecclesiasticis oppressis supplicationem dumtaxat superiori permittit. Certè laica potestas innocentem quempiam via & modo illicito contra potestatem Ecclesiasticam in causis Ecclesiasticis defendere non potest sine peccato & excommunicationis periculo. Qua de re videatur Gregorius Saurus in Thesaurio Theologiae moralis, lib. 3. cap. 18. per tot. signanter num. 8. & alii Bullae Coenae Domini excommunicationisve decima quarta commentatores, itaque tutior animae via & Reipubl. utilior, si utrumque arbitri juris eligantur, vel res controversa superiori referatur, id quod ante tetigimus *hac. quest. n. 16. §. 27.*

Q U A E S T I O X L.

An Praelati exempti gaudeant privilegio cap. fin. de poenitent.

Hostiensis censuit gaudere, in summa de poenitent. §. Cui confitendum *vers. breviter dicas*: qua de re fusius scripsi infra lib. 4. cap. 35.

Q U A E S T I O X L I.

Episcopi & Archiepiscopi, an immediatè sint sanctae Sedi subiecti?

Speciali reservatione, Episcopi & Archiepiscopi immediatè summo Pontifici subijciuntur, ut not. Borgasius. *tract. de irregularit. & dispensat. par. 6. tit. quis possit excommunicare in fin. fol. 345. per not. tex. cap. quamvis 3. quest. 6. cap. frater 16. quest. 1.* Quo fit, ut superfluum sit inquirere num. Archiepiscopus ratione delicti aut contractus in diocesi Episcopi seu sui suffraganei inibi, illius forum tortiatur ad instar aequalis aut majoris, qui inferioris jurisdictioni sese subicere potest, qua de re alibi *DD. & tex. l. est receptum ff. jurisd. om. judic. cap. ego Berengarius de*

de consecr. dist. 2. cap. P. & G. de officio Deleg. cap. nos incompetenter. 2. quæst. 7. cap. x. om
 dilectus de elect. cap. fin. de crimine falsi. Id enim hodiernis exemptionum privilegii non
 est receptum, eoq. jure non utimur. Gomefius ad d. Reg. Cancell. secundam. Borgajus d.
 tit. quis possit excommunicare in sine. Adeo ut ne quidem citari possint ad Rom. curi-
 am ex quovis etiam delicto, nisi imprimis accedat specialis commissio Pontificis, ut fan-
 tex. Conc. Trid. cap. 6. sess. 13. de reform. Lel. Jordan. tract. de origine Romana sedis per 101.
 Navar. cons. 2. n. 5. de foro comper. Unde solent teste Flaminio Parisio tract. de resig. be-
 nef. lib. 1. quæst. 10. n. 40. & seqq. par. 1. causæ Episcoporum committi alicui Auditori ro-
 tæ. Quibus autem in casibus Episcopi & alii Ecclesiastici ratione feudorum aut tem-
 poralium Dominiorum subfint Imperatori vel Principi seculari, vide Andream Gail.
 & DD. ab eo laudatos. lib. 1. obs. 30. n. 4. & seqq. & nos etiam quædam familia in fetius
 attigimus, lib. 4. quæst. 85.

 Q U Æ S T I O XLII.

An portio exempti accrescat non exemptis?

S U M M A R I U M.

1. Portio exempti non accrescit aliis, quando
immunitas data est a principe.	onere, ejus onus accrescit cohæredibus.
2. Si universitas eximat qua est debitor, portio exempti accrescit cæteris.	5. Non est verisimile quod Princeps eximat cum damno tertii.
4. Testator eximens unum hæredum ab alio	6. Motus proprius non tollit defectum intentionis Papa.

P Rincipes ab oneribus publicis exemptiones concedere manifesti juris est. cap. cum instantia de censibus cap. accedentes ubi Abbas col. 3. vers. nunc. quæro num. 8. de præscript. Magnæ autem est difficultatis si princeps vel communitas exempti aliquem, utrum non exempti teneantur in solidum ferre onus, quod exemptis incumbebat. latissime Abbas d. cap. accedentes num. 8. ubi etiam Fel. Albert. Brunus tract. de diminutione conclus. 10. num. 44. & seqq. vult tract. 17. fol. 84. col. 3. Pro conclusione distinguendi sunt tres casus. Primus, aut enim Princeps cui census seu onus debetur, nonnullos exempti, tunc portio seu quota exemptorum debet detrahi ex census seu onere principi debito. Nam exemptionis privilegium uni concessum, non debet in aliorum dampnum redundare. l. nec unus C. de Emancipat. liber. 1. cum filius

de testam. milit. spec. lo. Andr. tit. de censib. §. 1. vers. quid si aliqua communitas tex. l. 1. C. ut nullus ex vicariis pro alienis vicariorum debuit teneatur h. 10. Dicitque Castro, quod id in facto videtur observari in l. si unus ff. de pact.

Nam privilegia sunt interpretanda in praedictum principis concedentis, non vero in praedictum tertii, cap. cum dilecti de donat. cap. olim de verb. sig. lo. Andr. Butr. & DD. cap. per venit de immunit. Eccles. Id quod etiam in foro poli censuit Barthol. Fumus verbi privilegium nu. 3. in aurea armilla his verbis: Domini terrarum superiorem non recognoscentes, non possunt in aliquibus concedere privilegia super talibus non solvendis, nisi tantundem detrahant de solutione sibi fienda à communi, aliter iniustitiam committunt, gravantes communitates propter aliquot particulares. Quae confirmat Barthol. l. munerum §. fin. ff. de munerib. & honorib. in quibus quod de iure communi onus deficientium nullus teneatur subire. l. 1. C. de omni agro desert. lib. 11.

Secundus casus, si universitas seu communitas quae tenetur solvere censum seu onus superiori, est illa ipsa, quae reddit aliquem exemptum, tunc portio exempti accretet ceteris de universitate glo. ordinata tenet. l. evacuatis §. 1. C. de decurionib. lib. 10. quae arguit contra rusticos qui concedunt nonnunquam immunitates v. g. fabro aut aliis artificibus, tenetur enim pro exempto, quia factum eorum principi obesse non debet. Rom. cons. 252. incip. pro decisione Bald. cap. 2. requiris de appellat. spec. d. tit. de censib. §. nunc dicendum, vers. quid si universitas alicuius loci.

Tertius, aut agitur de censo seu salario praestando tertio, videlicet universitas tenetur solvere salarium praefecto seu potestati, interim princeps facit unam villam communitatis exemptam, ceteri tenebuntur ad integrum salarium potestatis, nullam fieri diminutionem portionis exempti, Bald. l. ab omnibus ff. de leg. 1. ubi Barth. & Jacob. de Aret. Petrus de Anchâr. Clem. praesenti de censibus Barth. l. auctores C. de exact. tribut. lib. 10. Non sunt tamen haec sine difficultate, maxime vero primus casus teste Cardinali, d. Clement. praesenti. & Bartholom. Bellen. tract. de subsid. charit. quest. 59. numer. 2. Albert. Brunus tract. de diminut. & deterior. conclusionem 10. numer. 44. Inquit enim, si collectae debentur ab universitate alicui tanquam superiori, si is iure superioritatis eximat aliquos, ejusmodi exemptio singulorum non proderit universitati. Ideo si Pontifex eximat aliquos à charitativo subsidio vel procuracione legati: Nihilominus ceteri adstringentur non secus, quam si unus heredum eximatur à testatore, alii enim coheredes pro portione exempti obligabuntur d. l. ab omnibus ff. de leg. 1. ubi DD. lafon. l. annus ff. de pact. Fel. in cap. accedentes col. antep. usque ad finem, ubi etiam Abb. de praescript. Bellen. d. tract. quest. 59. numer. 2. Brunus d. numer. 44. Quod videtur etiam esse ex mente Barthol. Fumus hic citati d. verb. privilegium numer. 8. qui textui supra scripto ita subiungit, Si tamen adesset aliqua rationalis causa,

causa propter quam aliquid deberent privilegiari, credo quod non peccarent, quia causa rationalis tollit iniustitiam, si autem imperator Papa vel princeps non recognoscens superiorem hoc fecerit, debet seruari & qui se gravati senserint, ad superiorem, recurrant, tales enim qui non recognoscunt superiorem possunt exercere ea quae sunt Imperatoris, cap. per venerabilem qui filii sunt legitimi. Non tamen possunt facere sine rationabili causa, aliter peccant contra naturae legem facientes & iustitiam. Ita ille, quod certe iustitiae est apprimere consonum, sed cum mica salis, quod si exemptio talis esset, quae ceteris notabile damnum generaret, debet ea velut privilegium alteri nocivum revocari, cap. suggestum de decimis Card. d. Clem. praesenti in fin. Imò possent ceteri non exempti onus recusare, & ad Papam seu principem appellare, DD. ubi supra. Non est enim verisimile quod princeps quosquam eximere velit cum notabili praedicio ceterorum, arg. l. 2. §. si quis à principe ff. ne quid in loco publi. cap. super eo ubi DD. de offic. deleg. Ut proinde superflua sit distinctio Abbatis, d. cap. accedentes col. ult. utrum exemptio sit data motu proprio, an ad supplicationem partis, motus enim proprius non tollit defectum intentionis Papae, Ezid. de Bellam. decis. 475. incip. praemissa tres Io. Andr. cap. si motu proprio de prabend. lib. 6. Rota in novis decis. 108. incip. licet motus proprius, Bellenf. d. quast. 59. nn. 5.

QVÆSTIO XXXIII.

Exemptis monachorum cellis, quid nomine cellarum comprehendatur?

SUMMARIUM.

1. Privilegiorum verba propriis intelligenda. 2. Nisi repugnet mens privilegiantis.

Larga nominis significatione comprehenduntur cellae quae sunt intra claustrum ac extra commune dormitorium, quas Abbas per dispensationem infirmitatis causa concedere potest, cap. ult. 20. quast. ult. Propria vero sunt loca tantum secreta & solitaria, quae ab hominum separata convictu sunt ad contemplandum & Deo vacandum specialiter deputata, tex. cap. privilegium de verb. signif. in 6. Hac in materia proprio & stricto hoc sensu sumenda sunt cellae, d. cap. privilegium, ita enim semper usu venit in privilegiis ordinatae potestati derogantibus, ut illius verba proprie intelligi debeant, glo. Clem. 2. de offic. ord. ord. Imol. & dom. d. c. privilegium & saepe probatum est supra. Idque nisi mens & intentio privilegiantis repugnet verbis, tum enim intentio est verbis praefenda, Rom. cons. 20. num. 1. cons. 180. numer. 10. d. scire oportet §. sufficit ff. de excusat. tutor. alioquin certe à verbis non est rece-

recedendum late Franc. cap. 1. §. ex parte numer. 2. cum add. de concess. prabenda in sexio.

Q V A E S T I O XXXIII.

Exemptus contra exemptum an utatur privilegio.

Hic articulus ad varios casus deduci posset, quemadmodum videre est apud Doctores dum differunt & multipliciter distinguunt an privilegiatus contra pariter privilegiatum uti possit suo privilegio. Barth. & D.D. Auth. quas actiones numer. 3. cum add. C. de sacros. Eccles. Io. Andr. in cap. 1. de iure patr. in 6. cap. in presentia ubi Abb. col. 1. 2. vers. & quoniam iste articulus, item Fel. num. 30. de probat. Barth. l. verum §. item quaritur in 1. not. de minoribus, distincte Franc. in d. cap. 1. §. verum num. 4. de iure patr. in 6. similiter de privilegio retorcutione nihil attinet hic dicere, videri tamen poterit Rebuffus de privilegiis scholarium privilegio 178. nu. 3. Lortotus in apicibus juris tit. de privilegio retorcutione per tot. Quod vero ad decisionem huius quaestionis, num privilegiatus de certo iudice, si agat contra pariter privilegiatum, quid juris sit statuendum? vide Io. Andrea, cap. 1. de privilegiis in 6. adde additionem ad spec. de comper. iud. adit. §. 1. n. 16. glo. fin. par. 2. Paucis praevalere privilegium rei refert Imbertus in st. forens. lib. 1. cap. 27. ac confirmat Peckius in quaestione scholaris Lovaniensis contra Duacensem de iure sistendi cap. 5. n. 4. quam argumentationem ad has exemptiones duci posse, infra non raro tradidimus. v. infra quaest. seq. num. 5. & passim. Quae de re etiam Collectarius, quem vide distinguentem in cap. cum & plantare num. 10. de privilegio & plene Geminianum cap. 1. §. & id ipsum num. 3. eod. in 6.

Q V A E S T I O XLV.

An exemptus possit esse arbiter?

S U M M A R I U M.

- 1. Edictum de arbitris est permissorium.
- 2. Exemptus ut sit arbiter, cogi ab ordinario non potest.
- 3. A laudo ad quem appellandum.
- 4. Majus dignitas, trahit ad se minus.
- 5. Proportio fori inter exemptos, clericos, va- sallos, &c.
- 6. A laudo ad quem appellandum.
- 7. Dispositio circumetiens, an extendatur ad mensi m^o.

Edictum

1. **E**DICTUM de arbitris est permissorium; quo fit, ut Exempti quibus nominatim id non prohibetur, arbitri munere fungi possint. *l. cum prator. in pr. ff. de iudiciis. Bla. neu. tract. de compromissis quest. 2. nu. 2.* quod enim quibusdam prohibetur, id alii licere & permitti dicendum est. *cap. inter corporalia de translat. Pralat. d. l. cum prator. ubi glo. in verbo videtur.*
2. Cogi tamen Exempti ab ordinatio ut perfungantur non poterunt, quia ordinarius in Exemptos imperium non habet. *l. Labeo §. traclemus in fin. ff. de arbitris.* Itaque tunc adendum erit iudex Exemptorum ut eos cogat, juxta insignem doctrinam quam tradit Joannes Baptista gener Bartholi *tract. de arbitris lib. 5. cap. 7. per tot.* & si plures arbitri diversos habeant iudices, singulorum erunt adendum. *Jo. Bapt. d. ca. 7.* Temperanda autem est hæc principalis conclusio, nisi Exempti ex adjecta aut adventitia quadam qualitate ab arbitrio repellantur, nam si v. g. Dispensatores forensium causarum & negotiorum esse non possint. *Blancus d. quest. 2. nu. 4. Ubertus de Bonacurso in suis praludis ut. de impedimentis qua impediunt arbitrum iudicare §. plus omnes fere Abbates & §. seq. qualitas illa vel potentior erit attendenda. L. quaritur ubi DD. ff. de statu homin.*
3. Porro illud hic sub silentio prætereundum non est; quod à laudo arbitri Exempti & non Exempti appellandum sit ad iudicem superiorem Exempti, cuius ea est ratio, quia Exempti sunt auctoritate & dignitate præstantiores ac digniores non Exemptis. *cap. per tuus. ubi glo. de majorit. & obed. cap. ut Apostolica de præbend. in 6. cap. 1. de concess. præbend. in 6. Rota Decr. 12. n. 1. de præbend. in novis. Henric. Botteins de Synodo. Episcopi par. 3. nu. 17.*
4. Regulare autem est quod majus dignum trahit ad se minus dignum, & causa potentior causam ad se minus potentem. *cap. quod in dubiis de consecrat. Ecclesia l. precipimus in fin. vers. Eadem. observanda. Barbo. C. de appellat. Barbat. cap. super questionum §. si vero ubi DD. de offic. deleg. Prepositus Rubr. de appellat. cal. 18. ubi late Blancus de arbitris quest. 10. n. 15. per d. l. quaritur ubi DD. ff. de statu hominum.* Confirmatur argumento à proportionem, quod in hac ipsissima materia validum esse post Glossam testatur præles Everardi in locis legalibus. *loco à proportionem circa medium glo. c. 1. verb. nun. quid ergo & cap. auctoritate verb. non Exemptos de privilegii in sexto.* Cum enim Analogia sit & proportio in materia fori inter Exemptos, Clericos, Laicos, Vasallos, extraneos, quibus singulis speciales & singuli sunt deputati iudices, fit ut ab uno ad alium efficax argumentatio trahi possit. *v. Felin. cap. cum ordinem num. 7. vers. modo & num. 8. in princip. ubi Anto. de Butrio de Rescript. idem Butrio cap. super litteris colum. 25. vers. & per hoc patet eod. tit. Abbas cap. significasti numer. 12. vers. videmus & vers. Item omnes rationes de foro compet. ubi supra cap. 1. numer. 12. infra lib. 2. quest. 4. numer. 6.*
66. A laudo vel sententia iudicis Clerici & Laici appellari debet ad superiorem Clerici.

trici. *Rebuff. de privileg. Scholar. privileg. 106. num. 14. & seqq. Barb. l. i. §. si quis num. 13. ff. de appellat. vide Supra quest. 26.* Ergo simili in calu idem statuendum est in exemptis, per auctoritates *Rebuffi & DD. supra citatorum*, quia cum actus attribuitur personis mixtis, qualitas unius ex mixtis attrahit ad se totum mixtum. *d. l. queritur ubi late DD.* Porro ratio præactæ proportionis & Analogiæ est, quod quando duo sic se habent, quod alterum est metiens, alterum mentium, lex disponens circa metiens censetur similiter cum eadem esse ratio etiam disponere circa ipsum mentium. *Dominic. cap. primo colum. 3. vers. sed solum quinto ubi Franc. num. 8. vers. nono limita de temporibus ordinand. in 6. Navarrus in manuali ca. 22. num. 72. vers. ad questionem.* In iis enim quæ ad invicem commensurantur, idem est iudicium, eademque juris dispositio. *Franc. d. num. 8.* Quare cum inter præactos sit quedam fori commensuratio, ab illis invicem argumentatio duci potest. *DD. ubi supra. Navarr. cons. 62. num. 5. de Regular. ad instar etiam equiparatorum, quorum idem esse iudicium dixi infra lib. 4. quest. 54. num. 4. Caval. Decis. 32. num. 6. par. 1.*

QUESTIO XLVI.

An possint esse tutores?

SUMMARIUM.

1. Opinio affirmativa.	10. Voluntaria iurisdictiones possunt expedi-
di quocunque tempore.
2. Datio tutoris spectat ad ordinarium.	11. Exempti etiam Religiosi, possunt esse exe-
cutores testamentorum.
3. Exempti non sunt de Diocesi.	12. 13. Compelluntur tamen ad rationes ab
ordinario cum quadam distinctione.
4. Paria dicuntur fieri extra territorium,
vel in loco exempto.	14. Argumentum ab executoribus ad tu-
tores.
5. Testamentum factum in loco exempto Se-
nensi, non censetur factum Senis.	15. Laicus an constituere possit tutores cle-
ricos.
6. Delegari non potest tutor, qui deleganti
non subest.	16. Questio resolvitur cum distinctione.
7. Opinio affirmativa.	18. Episcopus dat tutores Laicos personis mi-
serabilibus.
8. Voluntaria iurisdictione que sit.	
9. Cessante causa privilegii, cessat privi-
legium.	

P 2

19. Si

19. Si in dioecesi non sint idonei, an possint nominari exempti.
 20. Ecclesiasticus supplet negligentiam laici.
 21. Quid si Ecclesiasticus habeat mixtum

- imperium.
 22. An clerici, monachi &c. aut similes fungi possint tutela.
 23. Tutor conveniri debet in foro pupilli.

DUBIA videtur hæc quæstio, pro cuius negativa videtur esse Wezembecius In parat. ff. tit. de tutel. num. 6. dum sic dicit. Qui in dignitate aliqua aut privilegio sunt, ut miles, colonus principis, exempti à jurisdictione & similes, quibus adjunctis pupilli conditio deterior futura est, quia pares potentioribus esse non possumus, eis tutela delegari prohibetur, ita ille per l. neque l. 4. l. fin. C. qui dantur tutores l. 3. ff. de alienat. mutat. judic. caus. fact. Datio enim tutoris spectat ad magistratum sive ad ordinarium loci. Gail. lib. 1. obser. 1. num. 48. l. 1. ff. de tutorib. & curat. datus ab his ubi glo. verb. ejusdem text. l. jus dandi ff. eod. & d. l. neque & Loriot in apicibus juris tit. de tutel. axiom. 18. & seq. Faber l. unica in fine ubi & DD. C. ubi petantur tutores, à quo hi adeo sunt exempti, ut extraneorum jure censeantur, glof. & præf. seicatus supra eod. lib. cap. 45. nu. 5. non enim dicuntur esse de dioeceli sive de territorio loci. Lapsus Clem. 2. de privileg. Fel. & DD. cap. grave de officio ord. & dixi latius supra quæstione quinta vers. Ad tortum negatur, usque ad vers. ad postremum Ang. conf. 337. alias 307. quod incipit in causa Clem. 1. de excessib. pralat. Anton. de Rosellis tract. de indulgentiis num. 315. Ideoque argumento à personis ad loca paria dicuntur extra territorium fieri vel in loco exempto. Cald. conf. 14. de foro comper. Ang. conf. 230. Quædam Margareta vol. 2. DD. d. cap. grave, unde inquit Ang. Cald. Fel. jam citati, testamentum factum in loco exempto Senensi, non censeri factum in territorio Senensi. Quod si cum in exemptos jurisdictioni ordinarii dantis tutores non extendatur, eis tutelam delegare non possit, ut enim dictum est, delegari non potest tutor, qui jurisdictioni delegantis non subest. d. l. 1. & d. l. jus dandi l. neque locum C. qui petant tutores. Barthol. l. etiam municeps. ff. de Tutelis. glo. l. quæro ff. de testam. tutel. Pro affirmativa autem adfertur, quod in his quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, exempti possunt sese subicere ordinario, etiam sine venia superioris, lo. Andr. cap. 7. de priv. in 6. Lapsus cap. cum in illis de tempor. ord. in 6. & Clement. attendentes §. casuum de statu regul. Laudens. Clem. 1. de relig. Brixienfis in reperi. verb. exemptio col. 1. & 5. Voluntariam jurisdictionem voco, quæ à partium mera voluntate dependens jurisdictionem cognitionem non requirit, nec in invitum redditur, velut manumittere, adoptare, beneficia conferre, nor. l. 2. ff. de offic. prator. & DD. l. actus C. de feris ac ut sunt verba Molinæ ad consuet. Parisiens. tit. 1. §. 42. num. 11. fol. 562. Cum agitur (inquit) de tutore aut curatore deputando minori aut agnato furioso vel prodigo, Aut de insinuatione, donatione, exemptione veterum instrumentorum, vel de

aper.

suscipiunt, tunc locus erit opinioni affirmativa. glossa l. *divus in verb. vendicare ff. de tu-*
torib. Et curat datus ab his, comparantur enim exempti extraneis, qui legitima tutela
 fungi possunt, Dativa vero minimè. *Cavalcan de Tutore Et Curatore cap. 1. numer. 3.*
 Aut vero tergiversantur judicialiter contestando, quo calu tutelam evitabunt, re-
 trahentque causam ad suum judicem. Quæ tamen distinctio non usquequaque sa-
 tisfecit omnibus argumentis, Nam licet Angelus & sequaces existimant sacerdo-
 tem dari posse tutorem à giudice laico, ex quo is habeat Domicilium sub jurisdic-
 tione judicis laici, quippe quod ad hoc ut quis dari non possit tutor, duo copu-
 lative requirantur, videlicet quod extraneus sit, & quod ibi non habeat domici-
 lium, d. *l. neque C. Quid dari tutores possint, Ang. d. §. sed jure num. 3. Inst. de Atuliano*
tutor. Cæteris tamen longe aliter visum est, volunt enim judicem læcultatem non posse
 clerico tutorem constituere, ex quo is non sit de ejus jurisdictione, & vice versa
 Ecclesiasticum non posse constituere laicum, quia similiter non habet jurisdic-
 tionem temporalem, nec jus eum cogendi. *Faber §. 1. n. 4. Et §. 5. instit. de Atuliano tutore*
per l. 1. in fin. l. jus dandi ff. de tutor. datus ab his Et §. 1. Et seq. instit. de Atul. tut. Auth. Sta-
tuimus C. de Episcop. Et clericis Barb. l. etiam ff. de tutela. Rol. à Valle de inventario par. 2.
quest. 16. num. 1. 2. Et seqq. Idque etiam si Ecclesiasticus de consuetudine cognosce-
 re posset indistincte inter laicos de causis civilibus, non enim ideo istiusmodi
 consuetudo trahenda esset ad causas mixti imperii, qualis est datio tutoris. *Faber*
d. §. 1. num. 6. instit. de Atulian. tutor. Restringendum tamen istud est, 1. in misera-
 bilibus personis laicis, eis enim Episcopus indistincte tutores dare potest, verum-
 tamen non aliis quam suæ jurisdictioni subiectos, cap. *per venit diff. 86. cap. genera-*
liser 16. quest. 1. cap. licet diff. 87. cap. Ciprianus 21. quest. 3. Fumus verb. tutela nu. 2. Ang.
eod. verbo in summa. Faber d. §. 1. nu. 5. instit. de Atulian. tutor. Bald. cons. 363. vol. 1. Barb.
l. legitimos in fin. cum addit. ff. de legitim. tutorib. Mathias Castrinus in annot. ad. massue-
vum tit. de tutore in questionibus num. 16. fol. 405. Faber §. minores n. 2. ubi vide instit. de
excusat. tutorum.

An tamen miserabiles esse debeant habitu & actu simul, an vero satis sit, si sint
 habitu aut actu tantum, videatur latè Abbas & DD. cap. *significantibus nu. 6. de officio*
delegati DD. l. unica C. quando imper. inter pupillos Et viduam, Faber. Auth. presbite-
ros C. de Epif. Et clericis. Porro si iudex, quisquis ille sit, non habeat sub se idoneos,
 quos ad tutelæ munus nominare possit, poterit alium nominare etiam exemptum,
 proprioque ejus judici ut cogat representare. Ita enim Divus Marcus & Severus
 Proculo rescripserunt in hæc verba l. *divus ff. de tutorib. Et curat datus.* Si quando
 defunt in civitate, ex quo pupilli oriundi sunt qui idonei videantur esse tutores, of-
 ficiam sit magistratum inquirere ex vicinis civitatibus honestissimum quemque,
 & nomina præfidi provincie mittere, non ipsos arbitrium dandi sibi vendicare, cu-
 jus legis dispositio quare in exemptis rationem habere non possit non video, ubi
 enim

enim eadem est ratio, ibi etiam eadem juris æquitatisque debet esse dispositio, late pre-
ses loco ab identitate rationis.

Restringo antedicta 2. nisi iudex secularis in constituendo tutorem laico sit negli-
gens, tum enim iurisdicctio seu datio devolveretur ad Ecclesiasticum, cap. ex tenore, ca.
cum sit, c. licet ubi DD. de foro compet. Faber d. §. 1. n. 5. in fin. de Tutela tutor.

Restringo 3. nisi consuetudo tribueret Ecclesiasticis mixtum imperium huiusmodi
cognitionem inter laicos, esset enim observanda. l. 1. C. de Emancip. lib. Faber sup. d. nu-
mer. 6.

An vero indistincte clerici in minoribus majoribusve ordinibus Monachi, Episco-
pi & similes possint fungi munere tutelæ testamentariæ legitimæ dativæ, ne meos
cancellos egrediar, videantur DD. Specul. tit. de tuore Rubr. de impug. tutorum §. Ge-
neraliter vers. Item opponitur nu. 10. & seq. cum addit. Faber & DD. d. Auth. presbiteros
Barth. d. legitimus §. si legitimus cum add. ff. de legitimis tutorib. Angel. & Fumus d. verb.
tutela n. 2. Abb. c. ex parte de sepult. nu. 5. Castrius loco citato DD. §. idem in milite inst.
de excus. tutor. Faber §. minores quem vide numer. 2. in fine inst. de excus. tutor fol.
53. vol. 4.

Quod si tutor nomine pupilli conveniatur, adiri debet iudex non tutoris, sed
is qui proprius est pupilli, cuius contemplatione convenitur, cap. cum deputati ubi
Abbas de iudic. & in c. literas de restitu. spoliat. Barth. l. 1. §. sufficit ff. de administ. tutor.

Q U Æ S T I O XLVII.

Quid juris si exempti fidē jubeant?
S U M M A R I U M.

1. Exemptus non potest esse fidejussor judi-
cio sibi, in contractibus vero potest.	5. Clerici an fide jubeere possint.
3. Potest tamen recusari.	6. Recipiens exemptum in fide iussorem, an
variare possit.
4. Fidejussor exempti conveniri debet coram
suo ordinario.	7. Fidejussor exempti an debeat disenti ante
principalem.

Exemptus fidejussor iudicio sibi esse non potest, quippe quod ejusmodi fidejussor
esse debeat ejusdem fori, quo iudicium agitur, Barth. l. 3. n. 11. ff. de fidejussorib. glos.
l. 1. ff. qui satisfare cogantur. Card. Clem. 1. qu. 8. de censibus. Abb. c. 1. n. 2. in addit. & n. 6.
de fidejussorib. Samsonus ad. cons. Turonens. tit. 1. §. 24. glo. 3. vers. pro finali rex. l. 1. ubi
DD. ff. si quis in ius vocat. non jertit l. si fideius. ubi rex. ff. qui satisfare cogantur.

At vero in contractibus esse potest, nullo enim id jure prohibetur, et ubi
mus autem sine lege loqui. §. consideremus Auth. de triente & semisse l. illam in fin.
C. de collat. quippe satis est eo in casu fideiussorem sine exceptione conveniri
posse, Barth. d. l. 3. numer. 11. in fine Abb. cap. 1. & seqq. de fidejussoribus,
licet.

licet certe tunc recusari possit, nam idoneus debet esse non tantum ex facultatibus, sed etiam ex conveniendi facilitate. *lex. l. 2. in pr. ubi glo. ff. qui satisfacere cogant. Barb. l. qui satisfacere nu. 2. ff. de fideiussorib. lason. l. 1. n. 5. ff. si quis aut iudicio sit fol. 101. Spec. in de satisfactionibus §. dicto nu. 5. ubi loquitur in scholari qui privilegiatus est, qualis non potest ceteri exemptus, qui conveniri aliter non potest, quam coram proprio suo iudice. Bertachinus tract. de Episcopo lib. 1. par. 1. quest. 17. nu. 29. fol. 160. vol. tract. 2. late Francisc. Marcus Delphin. decis. 1055. part. 1. Barb. l. 1. num. 2. ff. si quis in jus vocatus non erit, sicut est contra fideiussor exempti conveniri debet coram ordinario iudice, non obstante privilegio exempti live debitoris principalis. Spec. de compet. iudicis adu §. 1. vers. sed pone Clericus, Guido quest. 562. num. 6. Anfrerius de potestate seculari super Eccles. pers. Reg. 4. num. 26. vol. tract. 14. Minsing lib. 2. obser. 5. Bover. sing. cautio. nu. 6. qua cautela autem exemptione principalis gaudere possit, vide infra l. 2. quest. 37. num. 18.*

Utrum vero clerici fideiubere possint & quando, est extra hoc institutum, de quo late DD. cap. 1. & seqq. de fideiussor. Angel. & Eumus in summa verb. fideiussor. Barb. l. 1. ff. si quis in jus vocatus non erit. Francisc. cap. 1. nu. 5. de injuriis.

Similiter quid juris sit, si quis recipiat exemptum in fideiussorem; an ex post facto variare possit, vide distinctionem DD. Inter ignorantiam juris & facti, atque scientiam, Barb. late in l. qui satisfacere n. 6. & seqq. ff. de fideiussorib. fol. 109. col. 4.

Postremo notandum est, si exempti admitti sint in fideiussorem; non erit necessaria illorum excussio in quod fufius apud Vincentium Carocium notatum est tract. de Excussione bonorum par. 2. quest. 39. & seqq. id quod etiam sequenti quaestione obiter attingemus.

QUÆSTIO XLVIII.

An edictum de alienatione iudicii mutandi causa facta vendicat sibi locum in exemptis?

SUMMARIUM.

1. Conclusio affirmativa.	55. Excussio exemptorum non est necessaria.
2. Exempti censentur alterius iurisdictionis.	Quid in clerico insignis conditionis.
3. Clericus dicitur potentior ratione fori.	6. Quid in personis aliter privilegiatis.
4. Exempti dicuntur exempti & praelati.	7. Res religiosa facta exemplo non sit de foro exempti.
- Uti que

Utique. Nam subiiciens alteri hominem alterius provincie & jurisdictionis, si id dolo malo mutandique iudicii causa faciat, inedit in hoc edictum, l. 3. in pr. ff. de alienat. iud. mutandi cum facto Barb. l. item §. fin. ff. eodem DD. C. & in Decreta l. sod. et. Diximus autem saepe exemptos censei alterius provincie, territorii sive Diocesis, quast. 45. num. 5. A simili idem placuit nonnullis in alienatione facta in Clericum, quia Clericus potentior habetur ratione sui fori, Specular. de cessione action. §. 1. n. 3. vers. ex proximè dictis. Barb. l. 1. in fine de alienat. iud. mut. caus. facta, Bald. l. stipendia nu. 3. C. de procurat. Licet Innocentio aliter visum sit, cap. ex parte ubi Abb. nu. 2. de alienat. iud. mutandi caus. fact. vide Carocium distinguentem, tract. de excussionibus part. 2. quast. 39. nu. 4. puta in simplici Clerico, secus verò, si prædices sit, aut jurisdictione vel dignitate decoratus. Duennas Reg. 188. n. 4. Gomez ad Reg. Cancellar. de surrogandis quast. 7. Clar. tract. de Emphyteusi qu. 22. in fine Casar. Contaradus ad l. unam l. 1. nu. 99. C. si de moment. possess.

Confirmatur nostra conclusio, quia Exempti dicuntur eximii, ac præcipua quadam nota digna. cap. per tuas ubi glo. de maior. & obed. dixi supra lib. 1. quast. 1. nu. 2. qui proinde, cum sint potentiores, excusati non solent, Apost. ad Abb. cap. 2. de fide iussorib. quod ipsum in alienatione facta in Clericum, insigni aliqua conditione decoratum, testatur Vincentius Carocius, d. tract. de excussione bonorum par. 2. quast. 39. n. 5. Idem responsum est in scholare, minore muliere, cum enim ejusmodi personæ sint plurimum privilegiata, tam ex jure scripto, quam statutis Civitatum, ita, ut cum eis non sine magna difficultate litigari possit, non erit necessaria eorum excussio. Marsilius de fide iussoribus n. 302. in fine, Carocius d. par. 2. quast. 40. per tot. eadem de Civitate observantur, habetur enim instar personarum potentiorum, quia difficulter est conveniend. Anno cons. 205. Covarr. d. limit. 1. 102. Anchar. cons. ult. col. 3. vers. Præterea. Incidenter inquirendum, quid si res litigiosa bona fide in Exemptum transferatur, an causa ad illius iudicem remittetur? minimè: qua de re videti poterit Papon. in Arrestis lib. 12. tit. 2. de vice de litige & choses litigieuses, Arrestz. vide infra lib. 2. qu. 16.

QUESTIO XLIX.

An valeat Exemptio surreptitè obtenta?

SUMMARIUM.

- 1. Distingendum inter rescripta gratia & iustitia.
- 2. Exemptio ipso jure nulla per surreptionem parantur.
- 3. Omnia sunt exprimenda principi.
- 4. Litteræ beneficiales privilegiorum equi-

la

- 1 **I**n hoc articulo surreptionis, ab omnibus distingui solet inter rescripta justitiae, & rescripta gratiae, seu privilegia ut illa surreptione non vitientur ipso jure. Haec autem quacumque surreptione etiam si ex simplicitate proveniat, ipso jure vitientur. *Abb. Fel. & DD. cap. super literis de rescript. Jason. l. qui cum se n. 4. ff. de Re jud per l. si dubitetur §. na demum ubi Barb. ff. de fidejussor. Doct. Paris. conf. 4. nu. 26. & seq. par. 2. late Menoch. de arbit. jud. casu 201. & 202. Fel. in Repert. vers. surreptio non dolosa vitiat privilegium. Idque etiam est ex mente Rebuffi; qui sic loquitur in praxi beneficiorum par. 1. tit. differenzia inter rescripta, &c.*
- 2 Rescriptum seu privilegium Exemptionis si per surreptionem obtineatur, an sit ipso jure nullum? videtur quod sic ad instar rescripti Avocatorii, quod surreptione ipso jure nullum est, quia iudici, hic autem Episcopo sit contumelia, eo quod evocatur aut eximitur quis ab ejus jurisdictione sine sua culpa. *DD. cap. ex litteris de officio deleg. Fel. cap. ad audientiam 2. fallent. Decima de rescript. Franc. cap. 1. de litis cont. in 6. ita ille. Quod postmodum alii plurimi confirmarunt. Ant. Mili in Repert. verb. privilegium reddunt fol. 372. & verb. privilegio fol. eod. Item verb. Gratia sive sit indulgentia fol. 179. Bonacurso in praxi tit. de impedim. qua contra rescripta.*
- 3 Unde omnia exprimenda sunt, & de omni eo facienda est mentio, quod Principem ad aliter atque aliter concedendum movere possit. *c. constitutus de rescript. c. super literis c. postulasti. c. in nostra ubi Abb. & Fel. late de Rescr. not. in c. dudum de proband. in 6. Id quod & alibi tradidimus, dum probavimus quod in impetratione rescriptorum justitiae adversus Exemptos facienda sit mentio exemptionis infra h. 2. q. 3.*
- 4 Confirmatur ex traditis per Mandosium & Doctores ab eo allegatos asserentes, privilegia & literas beneficiales quo ad nullitatem ex surreptionis vitio inducendam parificari. *Innocent. c. cum dilecti de rescript. Abb. c. ad audientiam 2. n. 14. vers. quod autem dixi in literis impetratis ad beneficia de rescript. ubi etiam Doctores. & in inspeciem decidit Rota prom. dec. Guido ben. 87. incip. fuit tantum 19. Decembris. Mandosius in signatura graue tit. protonotarii col. 4. sub finem, Exemptionum autem privilegia juris odiosi censeri, supra satis à nobis traditum est, lib. 1. cap. 4.*

Q V A E S T I O L.

An & quatenus Concilium Tridentinum censeatur derogare Exemptionibus.

S U M M A R I U M.

1. A quo tempore incipiat ligare Concilium.
2. Quid si dubietur de mente Pontificis.
3. Viciniores praesumuntur citius scire constitutione.

stitutiones Principum. Lex non ligat, nisi duobus post publicationem mensibus.

4. Promulgatio de essentia legis, & quare in dubio recepta praesumitur.
5. Lex in curia promulgata, an liget Provinciales. Juxta ignorantiam excusat.
6. 7. De Stylo Romano lex in curia promulgata ligat omnes, Regula Cancellaria ligant omnes.
7. De jure requiritur publicatio in provinciis, secus de stylo.
8. Lex non recepta an liget.
9. Lex promulgari videtur cum conditione, si recipiatur.
10. Videtur suspensus esse tantisper effectus legis.
11. Juxta causam excusat ab observatione legis.
12. Lex non praesumitur recepta.
13. Quid si non recipiatur per ignorantiam.
14. 15. Desuetudo legis.
16. Lex Papae enervatur, quam Provinciales ignorant.
17. An sint paria legem revocari, vel non recipi?
18. Semele extinctum non reviviscit.
19. Rescriptum ipso jure nullum, & validum, sed elidibile differunt.
20. Concilium Trid. quo ad mores non receptum, censetur esse in suspensio.
21. Lex ob ignorantiam non recepta, ligat statim habitam scientiam.

22. Obligentur omnes ad observantiam Concil. Trid.
23. Pontificis est interpretari Conc. Trid.
24. Concilii Trid. leges non ligant probabiliter ignorantes.
25. Ignorantia excusat à poena legis.
26. Constitutiones reformatoriae Conc. Trid. non obligant ubi non sunt receptae.
26. Quanto tempore tollatur lex.
27. Bullae ligant Provinciales, quamvis non publicentur, secus si non recipiantur.
28. Excipitur Cena Domini.
29. Concilium pro parte receptum, pro parte ligat.
30. Quatenus posteriores constitutiones derogent Concilio Trid.
31. 32. Papa solus derogare potest Concilio.
33. In derogatione requiritur specifica mentio.
34. Fallit, nisi derogetur ex certa scientia.
35. Quando id fieri censetur.
36. Constitutio papalis, an allegari debeat in iudicio.
37. Constitutio notoria non est alleganda.
38. An instar consuetudinis notoria.
39. Constitutiones papales, an afficiant regna temporalia.
40. Auctoritas Regum & Pontificis non est miscenda & confundenda.
41. Pontifex quatenus auctoritatem habeat in Principes saeculares.

Ardua haec est quaestio: ad cujus explicationem resolutionemque priusquam veniamus, non erit abs re, si intericiantur aliquot quaestiones non minus utiles, quam scitu pernecessariae. Quarum prima sit, à quo tempore incipiat ligare Constitutio, lex, seu Concilium.

Dico i. Constitutionem non ligare ante lapsum temporis constituti à legislatore expresse volentis, legem non ligare ante lapsum certi temporis, sed tantisper esse in suspen-

Q 2

suspensio, glo. *Frans. in data sexu Decret. n. 11. Et seq. ubi DD. late Menoch. de arbit. judic. casu 186. per tot. Botteus tract. de Synodo art. 3. Concl. 1. n. 1. Et seq. Doffe Ghynoier. ad prag. sanctionem tit. de conclusione Ecclesie Gallicane S. nos igitur glo. vers. publicatione, id enim plane à voluntate legislatoris pendet, qui si velit legem statim à publicatione ligare, viresve sortiri, ligabuntur confestim, non modò scientes legis promulgationem, cum singula de prabend. in 6. glo. Clem. 2. in verb. ex tunc de hereticis, Franc. d. n. 11. Et seq. sed etiam ignorantes, iusta & excusabili ignorantia, quo ad irritationem actus, licet tamen non quo ad poenam seu peccatum, Abb. cap. 2. n. 7. de constitu. ut Felm. Et ali glo. in d. Clem. 2. Et in data sexu Decretal. Putem Decis 281. li. 1. Guimer. d. glo. in verb. publicatione.*

- 2 Secunda quæstio, si sit dubium, ligabitur ante duos menses post publicationem? Distingendum est, si sit lex inferioris à principe, statim incipiet ligare subditos à tempore scientiæ. Fel. Abb. dec. Et DD. d. cap. 2. de const. Ita intelligendus est Guimer. ad pragmat. sancti. tit. de concubinariis in pr. in glo. verb. duos menses, nullo enim jure cavetur, quod vinculum legis inferioris à principe differatur, ergo non est id dicendum, erubescimus enim sine lege loqui. cap. consultasti 2. qu. 4. S. consideramus, Aub. de triente Et semisse l. illum C. de collat. ad præsumendum autem scientiam hoc in casu tempus est arbitrarium, ita, quod viciniore præsumantur citius alius id scivisse. Abb. d. cap. 2. n. 8. arg. cap. quosdam cap. quanto de præsumpt. Si vero sit lex veri Principis, non videbitur ligare subditos etiam scientes illius promulgationem ante lapsum duorum mensium, velut contra Panormitanum, Imolam, Felinum, & Hieronymum à Sorbo Capuccinum, qui dicit esse communè opinionem, in Annotationibus ad Bullam de largitione munerum in compendio privilegiorum minorum Et. fol. 198. Concludit insignis Navarrus sequendo glossam in data sexu. Antoninum & Decium in d. cap. 2. ubi Navar. in. 1. Et 2. sect. Decium cap. 1. n. 19. de potest. Pralat. in quibus, quod per Authenticam dispositum reperitur leges non ligare, nisi duobus post promulgationem mensibus, Aub. ut facta nova constitui. collat. 5. tum, quia dilatio duorum mensium conceditur, non modò ut legis promulgatio omnibus innotescat, sed etiam ratione paritatis, ne unum incipiat ligare antè alium, quod foret occasio rigarum & imparitatis subditorum. Paulus de Lesar. in prox. Clement. S. nunc igitur n. 41. tum,
- 4 quia quemadmodum scientia legis late non ligat ante illius promulgationem, ex quo promulgatio perhibeatur esse de essentia legis quamvis conciliatis, ut notavit Decius contra Panormitanum d. cap. 2. S. Thomas in 1. 2. quæst. 90. art. 4. ita pari ratione scientia legis promulgatæ ligare non debet, donec lapsum sit tempus duorum mensium constitutum pariformiter omnibus ad ligandum. Utrum autem constitutio, in dubio recepta præsumatur, tradidimus infra, lib. 4. quæst. 66.

Tertiò, utrum lex promulgata in Curia Principis liget Provinciales seu subditos in Provinciis degentes post duos menses à tempore publicationis factæ in Curia Prin-

Principis: Pro negativa est expressa Authentica, statuens, quod lex nova non obligat provinciales, nisi post duos menses à publicatione in eorum provinciis facta. *de Auth. ut facte nove constit. lo. Andr. super data sexti, jure autem Canonico nihil è contra dispositum est, ergo sequendum jus civile, cap. 1. de novi oper. nunt. ubi DD. Secundo, non desunt Constitutiones etiam facte in concilio generali, quas Pontifices non voluerunt ligare ante publicationem factam à Prælati cap. cum infirmitas de pænit. & in Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de Reform. videretur enim durum, quod vana Bullæ & constitutiones, quæ quotidie emanant, ligarent post duos menses in extremo orbe habitantes. Tertio, facit autoritas Cajetani in curia versati, qui sic scribit. Quod si Romæ nova lex promulgatur, & nec curia ipsa curat, ut promulgatio ad Ecclesias Cathedralis perveniat, nec Prælati qui ibi sunt, insinuant suis Ecclesiis, accusari nec apud Deum, nec apud homines ignorantia possunt absentes neci, ita ille in 2. quest. 90. art. 4.*

Quarto, æquitas juris quæ juste ignorantes excusat à lege & pœna legis, cap. 2. de constit. cap. proposuisti dist. 82. v. infra quest. 7. vers. Nihilominus. Pro affirmativa autem quam praxis servat, imprimis stat autoritas glossæ in data sexti, sequeretur enim, quod sextus decretalium non haberet vim legis vatis in provinciis, in quibus nec publicatus unquam fuit.

Secundo, consuetudo & stylus Urbis habet, quod iudices Romani judicent secundum constitutiones Papales promulgatas in locis consuetis, qui stylus habet vim legis, cap. quam gravi de crimine falsi præses in loco à stylo. Imò multi Episcopi residentes in suis Episcopatibus curant sibi adferri novas quascunque extravagantes, juxta quas ad instar iudicium Romanorum causas in suis dicitibus decidunt, nec malè, stylus enim & consuetudo Rom. curia observanda est etiam in aliis locis inferioribus. Spec. de appellat. §. officio n. 14. Fel. cap. quoniam §. porro ut lite non contest. Gomez. in præm. reg. Cancell. quest. 2. Menoch. cons. 257. n. 52. & seq. lib. 3. per tex. cap. fuisst. de suis dat. Gravata ad vestrum lib. 5. cap. 3. n. 6.

Tertio, Regulæ Cancellariæ ligant in Francia, ac ubi vis terrarum, quæ tamen non publicantur extra curiam. Cassador. cons. 10. viso processu col. 5. Capell. Tholos. desif. 444. incip. Item fuit questum, licet, ut faciant jus extra curiam, debent impetrari à Papa vel Vicecancellario, & produci in actis, alias non ligarent & sententia lata vigore earum esset nulla, ut plena manu ostendit Ioannes à Chokier frater meus in Rub. Regularum Cancellariæ, cujus commentaria jam edita sunt.

Quarto urget, quod S. Thomas dicit d. 1. 2. quest. 90. art. 4. quod subditi absentes à legis promulgatione obligantur, quia illa devenit, vel verisimiliter devenire potest in eorum notitiam.

Postremo, pro hac conclusione multa adfert Gregorius Branden. super concordatis inter S. sedem & nationem Germanicam quest. 2. num. 9. quest. 4. num. 4. & seq.

Q

Es seqq. lo. Monachus cap. in generali de Reg. jur. in 6. Imol. in prom. Clem. Berous cap. cog-
noscentes n. 49. Es seqq. de const. Menochius, de arbitr. iud. quaest. 185. nu. 2. Es seq. ubi ha
quaestio exalte discutitur.

7 Certe, in hoc conflictu opinionum, prior opinio negativa in iure videtur magis
fundata, quae maxime obtinet in legibus saecularibus, ac vero posterior in usu &
praxi Romana receptior est, & proinde in iudicando sequenda. Conditio enim
Canonum, velut summo Pontifici & Christi vicario, subiecta est omnis creatura,
cap. decreto 2. quaest. 6. Unde Nicolaus Papa ad clerum Constantinop. Si, inquit,
decreta Rom. Pontificum non habetis, de neglectu & incuria estis redarguendi, si
vero habetis, & non observatis, de temeritate estis corripiendi & increpandi, cap. si
decreta. dist. 20. late Gregor. Syrus in Thesaur. Theol. moralis par. 1. lib. 1. cap. 18. num. 31.
Es 33. ubi probat afflictiones seu publicationes factas in valvis S. Petri, ligare per to-
tum orbem in foro contentioso, licet in foro conscientiae aliud sit. Angel. in summa
verb. excommunicatio 7. casu ult. num. 3. Et ita sacra congregatio respondit Episcopo
Leodiensi, Concilio Trid. ligare Leodienses, licet ibi necdum tunc per Episcopum
fuisse publicatum. Sac. cong. in declarat. Concilii Trid. in fine fol. 143. Nec in hac
conclusionem est aliquid iniquum vel durum, nam praesupposita veritate, eisdem
provinciales non obligantur ante tempus, quod vir bonus seu iudex arbitrabitur
esse sufficiens, ut illi, de quibus quaeritur, sciant promulgationem, attenta distantia
provinciae, habitantium Romae, & venientium ad eam, & redeuntium ab ea. late Me-
noch. d. casu 185. Nec remoratur Cajetanus, quia is nescios excusat tantum, non au-
tem eos, qui scire possunt aut debent, paria enim sunt scire aut scire debere. I. quid te ff.
si cert. pet.

8 Quarta quaestio, An lex non recepta liget? Quod liget, mordicus affirmat, ac
probare variis auctoritatibus putat, Georgius Branden. in concordat. Germanicae
Nationis quaest. 3. Es 4. Verum ego libentius adhaereo pio illi & magno Navarro in
manuali cap. 23. n. 40. Es 41. Es 62. vers. decimo Es in consi. 1. nu. 23. de const. Es tract. de
usuris quaest. 7. tom. 1. ubi disputat de extravagante non recepta Es tract. de oratione cap.
22. num. 98. Quem plurimi alii non minima etiam auctoritatis sequuntur, Flaminus
de confidentis quaest. 11. n. 19. Es seqq. ubi dicit, quod legi non receptae possit contrave-
niri absque metu poenae. per tex. cap. de libellis ubi glo. dist. 20. Barh. l. ult. §. sed cum an-
tiquis. C. de curat. Furiosis glo. Es DD. ca. 1. de Treuga Es pace. Petrus Gregorius Syntag. iu-
ris lib. 17. n. 30. late Anstet. rep. cap. 1. mot. 10. de offic. ord. Rebuffus super concordat. Rubr. de
coll. §. praesatis ordinariis, ubi dicit, quod Galli non receperunt constitutiones Burlesas
Papae. Menoch. lib. 2. praesumpt. 2. per tot. cap. in istis §. leges dist. 4. ubi Dominic. Fel. in c. 1.
num. 12. vers. intellige 4. Es num. 13. vers. considera secundo de Treuga Es pace. Ratio est,
quia lex promulgata videtur cum conditione si recipiatur saltem per majorem par-
tem, Navarr. in Manuali c. 23. n. 41. Dom. Fel. ubi supra, estque id de mente sancti Au-
gusti.

gustini libro de vera religione his verbis, Instituuntur cum promulgatione, firman-
tur, cum moribus utentium approbantur, sicut enim moribus utentium contrarium
nonnullae leges hodie abrogatae sunt, ita moribus utentium ipsae leges confirman-
tur &c. Unde illud Thelephori Papae, quo decrevit, ut Clerici generaliter à quinquage-
simae jejunandi proposito suscipere, quia moribus utentium approbatum non
est, aliter agentes transgressionis reos non arguit. Ita tex. *ca. in istis §. Leges dist. 4.*

Secundo, qui tenent peccare illos, qui non servant à Principe legem justè promul-
gatam, confitentur tamen, quod si ea non servetur seu non recipiatur, vidente & con-
niventem superiore, quod talis superior videatur effectum legis suspendere vel tollere
per glo. sing. d. c. 1. ubi Abb. Felin. §. alii de Treug. & pace. Tertio, justam quis videtur ha-
bere causam non servandi legem, quam ab aliis non servari, nec coeptram servari videt.
Cum enim lex respiciat utilitatem communem, non videtur legislator unum aut al-
terum alligare legi, quam alii confubditi non servant, nec servare incipiunt, justa au-
tem quavis causa excusationem praebet non servatae legis humanae. *Navarr. in Ma-*
nnali d. cap. 23. num. 43. Archid. in c. utinam dist. 76. S. Thomas 1. 2. quest. 96 art. 6. §. 2.
2. quest. 147. art. 3. arg. cap. c. ut autem lex dist. 4.

Postremo eandem conclusionem late confirmat Menoch. in suis praesumptioni-
bus, lib. 2. praes. 1. per tot. his verbis. Non certe satis est leges fuisse à legumlatoribus
conditas & promulgatas, nisi & cives ipsi eas recipiant ac usu comprobent; nam si
non recipiantur, nec praesentes, nec futuros cives suo adstringunt vinculo, quemad-
modum omnium est sententia in c. De Treuga &c. Dubitari autem (inquit) saepe
contingit, an posteaquam promulgata est, praesumatur usu hominum recepta &
comprobata. Quae in re una cum Socino *lun. conf. 32. num. 47. lib. 3. exiitatem*, non
praesumi usu fuisse receptam, quandoquidem usu recipi est quid facti, quod non
praesumitur, *l. in Bello §. facta ff. de Captivis Menoch. lib. 6. praes. 34.* nec advertatur au-
thoritas Decii *conf. 649. n. 10. Curii lun. conf. 129. num. 12. Gosadini conf. 16. num. 16.* qui
videntur sentire leges promulgatas praesumi pariter usu receptas, quia ipsi sine lege,
sine ratione, sine auctoritate loquuntur. Nec ad rem facit, quod inquit Gosadinus,
legem semper esse in viridi observantia, *l. Arrian. §. cunctis C. de Haereticis. adde ad hunc*
articulum not. infra lib. 4. q. 66. Barthol. certa forma nu. 11. C. de jure fisci lib. 10. id enim
ita verum, si in principio fuerit recepta, quo casu adhuc in praesentiarum praesumitur
recepta esse ac in viridi observantia. late Socin. d. conf. 32. 47. Menoch. d. praesumpt. 2. qua
de re infra lib. 4. quest. 66.

Quinta quaestio, An lex non recepta ab eam ignorantibus ita enervetur, sicut non
recepta ab eam scientibus? Pro negativa, scilicet quod lex non enervetur, siigno-
rantes eam non recipiant, est quod desuetudo legis non oriatur, si casus ei con-
trarius non occurrat, *Ioan. Andr. cap. Ioannes de Clerico conjugato, late Felin. d. 14.*
cap. 1. numer. 10. de Treuga. Cum autem ignoratur lex, non videtur occurrere
casus

- casus, in quo ea sit utendum, Item non recipientes vel observantes legem, eo quod ignorans non intendunt eam tollere, actus enim agentium non operatur ultra intentionem, nec voluntas fertur in incognitum, *l. non omnis ff. de cert. pet. cap. fin. de prob. in 6.* At vero pro contraria sententia, nempe quod par sit, sive lex per ignorantes non recipiatur, sive per scientes, stat utgens ratio, quod justior sit causa non observantium legem per ignorantiam, quam eorum qui scienter nolunt eam admittere. Præterea, ratio enim, lex non recepta non ligat, de quo affatum præcedenti quaestione dictum est, tam viget in ignorantibus, quam scientibus, Nempe quod non sit uli confirmata, *arg. 1. de quibus ff. de legib. DD. in præcedenti loco.*
- 15 Ad argumentum contrarium respondemus, quod desuetudo quidem, seu non usus legis ignorata sine contraventione non tollit legem ignoratam, sicut in Hermaphrodito, qui etsi non nascatur intra annos mille; Nihilominus tamen stabit vigetque ratio legis, quaritur ff. de statu hom. At negamus quod omnis usus legis ignorata sit absque contraventione ipsius, & proinde negandum, quod non tollatur per desuetudinem ignorantium & utentium contra illam occurrentibus casibus. Unde fit, quod lex Papæ ignorata per omnes homines alicujus provinciae, vel majorem partem eorum, qui ea non sunt usi, tempore in id sufficienti contraveniendo ei in casibus occurrentibus censetur enervata quo ad illam, *Navarr. cons. 1. nu. 27. vers. ex quo sequitur de constit.*
- 17 Sexta quaestio, An sint paria legem à legislatore revocari, vel à subditis non recipi? Minime, quia non sunt paria legem esse latam & promulgatam, & conditionem ne liget, nisi recepta sit, & legem non esse latam nec promulgatam. Ratio est, quia lex nondum recepta potest ex post facto, mutata subditorum voluntate sine aliqua alia promulgatione recipi, quia vis ejus & substantia durat, licet sit in suspensio, At vero, si revocetur, opus esset iterata promulgatione, Semel enim extinctum, reviviscere non potest, nisi Autor potens à novo illud idem producat. *l. quæres §. aream ff. de solut. cap. quam periculosum, ubi glo. 7. quest. 1.* Simile est non esse paria rescriptum esse ipso jure nullum, vel esse validum, sed elidibile per exceptionem. *cap. 1. de Rescript. in 6. cap. cæterum extr. eod.* illud enim nequidem adversario tacente seu non opponente vires non assumit, sed remanet inutile. *glo. communiter recepta d. c. 1.* Hoc vero juxta communem, parte non opponente valet, *DD. d. cap. cæterum & cap. ex tenore de rescript. Navarr. d. cons. 1. n. 28.*
- 20 Unde sequitur, leges Concilii Trid. novum jus inducentes, non censeri periisse aut revocatas, licet in quibusdam provinciis non sint receptæ, sed quadantenus tantum suspensas esse, statim vires sortituras, ac provinciæ eas receperint. *Navarrus d. cons. 1. num. 29.*
- 21 Sequitur secundo, legem, quæ non est recepta in aliqua terra ob ignorantiam ejus, simul ac habita ejus scientia recepta fuerit, perinde ligaturam eos, qui terram illam

- 270
 ad eod quod provinciales ex defectu promulgationis non excusentur, licet ex defectu receptionis excusari possint, ut dictum est partim quest. 3. partim quest. 5. *Navarr. d. 28 quest. 9. n. 33.* Quam in te notandum tamen, quod ratio dicitur locum excusationi quoad Bullam cœnarum, cum eam quotannis repetatur, ac processus Bullæ istius feratur potius in modum præcepti, quam legis, ac sententia excommunicationis feratur contra eos, quos Papa scit nolle ejus mandata recipere, non potest dici quod ea feratur sub conditione si acceptetur, prout nec eidem Bullæ accommodari, quæ quotannis repetitur, quæ superius de lege non recepta dicta sunt. *Navarr. d. num. 33. vide infra num. 35.*
- 29 Dico quartò legem, Concilium, seu constitutionem pro parte tantum receptam, pro ea tantum parte quæ recepta est ligare, pro alia verò minime. *Navarr. in Manuali. 23. n. 62. vers. 10. quod sicut lex & cons. 4. num. 1. de celebr. missar. & cons. 4. n. 4. de iniuriis. in dicit, quod poena non debeatur ante sententiam, quia lex non aliter recepta est.*
- 30 Questio octava, an & quando posteriores Papæ constitutiones censentur derogare Concilio Tridentino?
- 31 Dico primò, Papam prohiberi suæ voluntatis derogare, abrogare, revocare posse constitutiones Concilii generalis, quæ fidem non continent, aut universalem statum Ecclesiæ, pendunt enim omnia concilia ab auctoritate Pontificis, in hisque semper ejus auctoritas excerpitur, cap. significasti de elect. glo. cap. si periculum de elect. in 6. *Abb. cap. ex gestis de Clericis non resid. glo. cap. statum de Rescript. in 6. cap. ad Monast. ubi glo. ver. abdicatio de statu Regular. ca. post translationem de Renunt. Histens. in Summa de Dispensat. §. vers. aliqui etiam dicunt. Anton. de Rosellis tract. de cons. Rubr. Qualis in causis n. 3. & passim ubique. Borgasius tract. de irregularit. part. 3. Tit. de Dispensatione Concilii Generalis num. 6. & seqq. Felin. in Repert. verb. sententia Papæ fol. 119. colum. 4.*
- 32 Dico secundò, solius esse Papæ derogare Conciliis. *Fel. ca. 1. n. 24. & 25. de Const. qui tamen difficiliter contra ea dispensare solet, ex quo sunt majori & firmiori auctoritate roborata. text. cap. post translationem. ibi alioquin durum de Renunt. ca. ex parte de capell. Monach. Rom. cons. 327. n. 6. Imò, sibi ipsi injuriam facere dicitur, cum Decreta sua aut prædecessorum intervertit, text. c. si ea 25. q. 2. ca. quod verò eodem tit. & cap. Institutionis. Rom. ubi supra n. 4. cap. iustitia 25. quest. 1. Boer. de potest. legati à latere n. 55 & seqq. adeo quod ejusmodi dispensatio seu derogatio, nisi de enixa ejus voluntate constet, surreptitia præsumatur. *Marsilius sing. 8.**
- 33 Dico tertio, requiri specificam mentionem & derogationem Concilii, alioquin gratia censetur surreptitia, glo. cap. ex parte verb. de quo nulla mentio de Con. Monach. late Anton. Mis in Repert. verb. Gratia facta contra generale Concilium an censetur. Felin. cap. nonnulli numer. 2. & 3. de Rescript. dicit supra cap. 12. numer. 5. maxime

si gratia facta sit ad preces & postulationem alicujus tum enim taciturnitas eius quod
 principem difficiliorem reddit ad concedendum, inficere solet rescriptum si sit gra-
 tiola in ipso jure; si vero ad lites ope exceptionis, cap. postulasti in verb. de levi non
 scribimus de Rescript. cap. cum adeo, cap. si proponente eodem Rom. d. cons. 327. n. 2. dixi
 hoc eodem capite quest. 6.

Que tamen conclusio temperanda est, nisi ejusmodi concessio emanaverit motu 34
 proprio, vel ex certa scientia, cujus clausula magna vis varique effectus, vide ca. si mo-
 tu proprio ubi DD. de prebend. in 6. l. v. Rom. d. cons. 37. n. 9. & seqq.

Tunc autem censetur Papa aliud concessisse, ex certa scientia, vel cum ipse 35
 hoc exprimit in rescripto. glo. Clem. & si principalis de rescr. & in cap. statutum verb.
 literarum eod. in 6. per l. Idem ulp. ff. de excus. tut. aut cum in rescripto apponit verbo
 privilegii vel Concilii cui vult derogare, cap. Penult. de Confirmat. nulli vel inuili ubi
 DD. glo. cap. Pastoralis §. praterca super verb. ex certa scientia de offic. deleg. aut quan-
 do dicit se id fecisse cum causa cognitione, gloss. d. §. praterca Roman. d. cons. 237.
 n. 7. & 8. qua de te memini me quazdam superius tradidisse, quæ videri poterunt
 lib. 1. cap. 11.

An autem & quatenus Concilium, seu quævis alia constitutio Papalis allegan- 36
 da sit, reproducendaque apud acta, non immerito dubitari posset. Paucis videtur,
 quod constitutio Papalis sit alleganda & probanda, ad instar extravagantis, quæ re-
 produci debet apud acta. Alexand. & DD. l. cum pro latis ff. de re jud. Fel. cap. Pastora-
 lis num. 4. de fide Instr. Cassador. super reg. Cancell. dec. 7. num. 8. & dec. 12. colum. 1.
 legem enim extravagantem quilibet ignorare præsumitur. Baldus l. leges sacratissi-
 me C. de legibus, Alciat. de Præs. Reg. 3. præsumpt. 31. in fine, Menoch. libr. 2. præf. 3.
 num. 11. E contra vero, quod non sit necesse, decidit in materia Egidiana Ro-
 ma Caputa q. 442. Constitutio enim quæ est multum nota in curia, non est neces-
 sario reproducenda. Felin. cap. 1. num. 12. vers. secundus casus de re jud. & d. cap. Pasto-
 ralis num. 7. Cassador. de pensionibus dec. 2. numer. 6. cum adductis per Guilielmum
 Munerum in l. res judicata num. 33. ff. de Reg. Juris. Mandosius ad reg. Can-
 cell. 28. Idem in Egidiana decidit Cæsar Contardus Advocatus Rom. ad l. uni-
 cam quest. 2. ad Egidianam C. si à moment. possess. fol. 326. impressionis Venetæ vide su-
 pra num. 28.

Itaque concludendum est, constitutionem multum notoriam non esse opus alle- 37
 gare, at vero non notoriam opus esse, quæ in re interviert quæ inferius de notoria ex-
 emptione notavimus, ad quarum lectionem ne actum agamus, satis sit lectorem rele-
 gare. lib. 2. quest. 6. num. 23. usque ad num. 34.

Similiter quæ traduntur à Doctoribus consuetudinem notoriam non opus esse 38
 allegare, aut probare, quem articulum præter cæteros Coletus longe lateque per-
 secutus est De processibus executivis part. 1. cap. 3. num. 54. fol. 109. DD. in l. unica
 C. no

C. ut qua desunt advoc. parti. index. suppleat. Item quod iudex sequi debeat statutum in iudicando, etiam si non fuerit apud acta reproductum, qua in re etiam non in iusto. *v. Bald. d. l. unica.*

- 39 Utrum autem extravagantes & constitutiones Papales servandæ sint in Regnis quo ad temporalia Dominio Ecclesiæ temporali non subiectis, utramque in partem late disputatur à Navarro in *cap. novit. de iudic.* Pro parte quidem negante in 3. notabilis pro affirmante verò in 6. notat. Paucis, quatenus sunt Juris naturalis vel etiam divini declaratoriae, aut animæ præjudicium, seu spiritualia concernentes, ab omnibus sine discrimine sunt observandæ. *Navar. in comment. de usuris n. 106. quaest. 5. ad Extravag. Pii V. vers. omnia tamen, & conf. 1. de foro compet. ubi late Franc. cap. 2. nu. 5. & 6. de arbit. in 6.* At verò, si non feruntur circa spiritualia, neque circa ea quæ concernunt animæ periculum, vel Religionem Christianam, sed circa alia merè temporalia, & profana, eo casu constitutiones in foro Canonico tantum observantur, non autem in foro Seculari. *Navar. d. num. 106. vers. secundo in verbis, tum quia glossa per text. & gloss. in cap. 2. de arbit. in 6. & gloss. cap. cum contingat. de iurjurand.* Quia in eiusmodi merè profanis non est mens Pontificis turbandi Jurisdictionem Regum in temporalis Dominio sibi non subiectorum. *Navar. iuse de notab. 3.* Neque etiam id posset, uti doctè tradit Francus d. *cap. 2. n. 5. & 6.* Nam ut inquit Poeta, divisum Imperium cum Jove Cæsar habet. *late Navar. d. notab. 3. num. 23. & seqq.* Idque nisi deficiat lex civilis, si enim deficiente lege recurri solet ad consuetudinem, longe magis ad Pontificiam constitutionem recurri debet. *Franc. d. num. 5. vers. 5. ubi deficit lex civilis:* sed eum modo, quem dixi. Neque enim confundenda est auctoritas Pontificum, & Regum, cum alioquin turbarentur Regna, Provincie & Clerus ipse, ut loquitur Ioan. Gerson. in *tract. de Potestate Ecclesiast.* quod accidit ex ignorantia distinctionis potestatis, quæ est in S. Pontifice, & quæ à Deo & ab hominibus concessa est & addita. Suis enim terminis ita potestas Ecclesiastica coercere se debet, ut meminerit Sæcularem potestatem etiam apud infideles sua propria habere jura, suas dignitates, suas leges, sua judicia, de quibus se occupare Ecclesiastica potestas non præsumat vel usurpet (verba sunt Gersonis) nisi dum redundat abusus potestatis Sæcularis in expugnationem fidei & blasphemiam Creatoris, & in manifestam potestatis Ecclesiasticæ injuriam: tunc enim Ecclesiastica potestas habet Dominium regitivum, directivum regulativum & ordinativum, qua de latius scribit Pet. Gregorii *lib. 7. de Repub. cap. 2. per tot.* Illustrissimus Cardinalis Bellarminus, aliiq; quamplurimi, qui latum hujus materiæ campum ad sudorem usque percurserunt.

Nos aliò versum pedem
transfere-
mus.